



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>



Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

891.81
L63
1871

B 431540

PRESENTED TO
THE LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN

By Prof. Edw. L. Walter

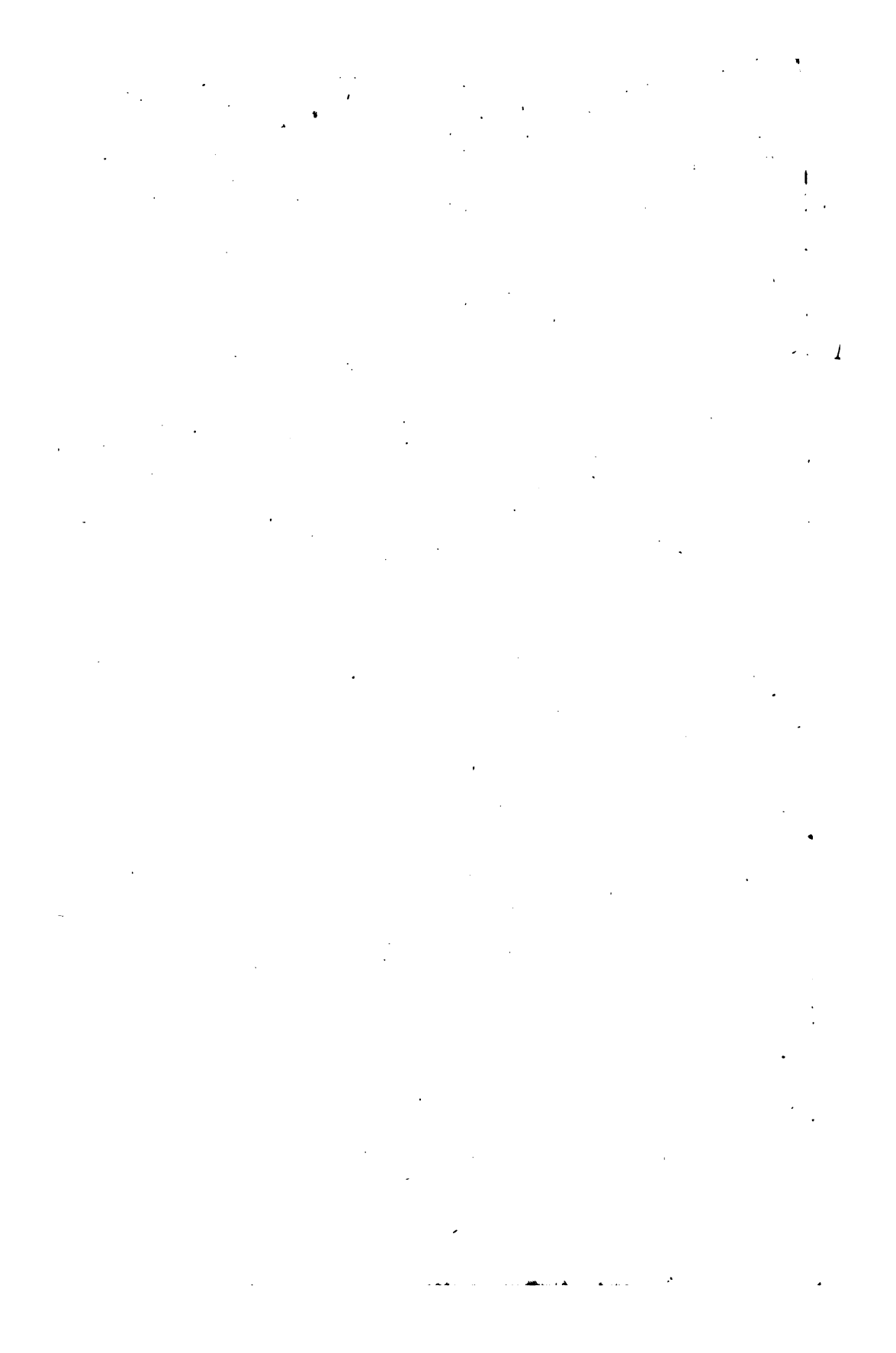
1889

~~42-602-3-1~~

891.81

L63

1871



E. L. Walter

HANDBUCH

DER

34771

ALTBULGARISCHEN
(ALTKIRCHENSLAWISCHEN)
SPRACHE.

GRAMMATIK. TEXTE. GLOSSAR.

VON

A. LESKIEN,

A. O. PROFESSOR DER SLAWISCHEN SPRACHEN
AN DER UNIVERSITÄT LEIPZIG.



WEIMAR,
HERMANN BÖHLAU.

1871.

S. J. Foster.

VORWORT.

Zur abfassung dieses kurzen lehrbuches veranlasste mich die in meinen vorlesungen über das altbulgarische gemachte erfahrung, dass es an einem bequemen und leicht zu erlangenden hülfsmittel für den anfänger, den deutschen wenigstens, gänzlich fehle. Die grundlegenden werke von Miklosich sind theils nicht mehr im buchhandel, theils nicht für den erst lernenden bestimmt, die von ihm herausgegebenen texte ohne wörterbuch. Meine anfängliche absicht war, nur eine auswahl von texten mit glossar zu geben; spätere erwägung liess es mir besser erscheinen, eine kurze laut- und formenlehre vor auszuschicken. Diese macht auf vollständigkeit ins äusserste detail hinein keinen anspruch, sondern soll nur denen das notwendige bieten, die nicht im stande sind, sich die grösseren hülfsmittel zum studium des slawischen zu verschaffen.

Woher die ausgewählten texte gekommen sind, ist bei den einzelnen angegeben, hier nur zu bemerken, dass die handschrift der sogenannten Саввиная книга (nach Sreznevskij's urtheil) dem 11. jahrhundert angehört, ebenso die Suprasler handschrift, der Ostromirsche codex (1056—57), und der изборникъ Святославоу (1073), wahrscheinlich auch das Assemanische evangelium (die gegebene probe ist aus der ausgabe von F. Rački. Assemanov ili Vatikanski evangelistar. Agram 1865). Aus dem 12. jahrh. sind der sogen. Pogodinsche psalter und das Mstislavsche evangelium; das Nikolsk. evangelium (herausgeg. von Daničić, Belgrad 1864) wahrscheinlich aus dem 13. Die gegenüberstellung der texte von s. 168 an soll, so weit es auf kleinem raume möglich ist, eine anschauung von der verschiedenen überlieferung und umbildung der zu grunde liegenden altbulgarischen texte an den hauptstätten altslawischen schriftthums (Bulgarien, Serbien, Russland) geben; ich hoffe, sie kann wenigstens dazu dienen, die charakteristischen unterschiede der drei handschriftenklassen zu erläutern. Die stücke

in glagolitischer schrift haben nur den zweck einer leseprobe. Einer rechtfertigung bedarf vielleicht die unveränderte aufnahme des ganzen evangeliums Johannis aus dem Ostromir-schen codex. Nicht wenige fragen der albulgarischen laut- lehre, namentlich in betreff der vocale, z. b. wann nach *r*, *l* vor consonanten *ŭ* oder *ĩ* zu schreiben sei, harren noch einer sichern lösung, die philologische bearbeitung von texten also, die doch zwischen den verschiedenen formen und den ansich- ten darüber eine entschiedene wahl treffen muss, kann nur mit dem bewusstsein möglichen fehlgehens gemacht werden. In solcher lage der dinge hielt ich es für richtig auch dem anfänger oder dem, der keine anderen hülfsmittel hat, die beste überlieferung, und das ist nach meiner ansicht die des Ostromirschen codex durchaus, in möglichstem umfange zu- gänglich zu machen. Der grund für die aufnahme gerade dieses evangeliums ist ein äusserlicher: das evangelium Matthaei, das vielleicht zur lecture geeigneter gewesen wäre, ist von Miklosich herausgegeben (Ev. Matth. palaeo- slovenice e codicibus ed. Fr. M. Vindobonae 1856); wer sich also dieses darzu verschafft, hat zwei evangelien vollständig und zwar die beiden auch in der sprache am meisten von einander entfernten, zugleich bei dem doch oft zusammen- treffenden inhalt gelegenheit zu vergleichen, welche grund- sätze Miklosich in der constituierung albulgarischer texte befolgt. Von diesen grundsätzen bin ich, namentlich in der behandlung des *ŭ* und *ĩ* nach *r*, *l* vor consonanten abge- wichen. Die rechtfertigung meines verfahrens, wie die aus- führung der punkte, wo ich in der laut- und formenlehre mich von Miklosich entfernt habe, muss ich späterer gelegen- heit vorbehalten, da sie den raum eines vorwortes über- schreiten würde.

Eine neue collation sämtlicher stücke des ev. Johannis, die der cod. Ostrom. enthält, verdanke ich der ausserordent- lichen güte des herrn geheimrath Bytschkov, vice-directors der kais. öffentlichen bibliothek in Petersburg, und spreche demselben hierdurch meinen dank aus. Slawisten dürfte ein verzeichniss der abweichungen von der Vostokovschen aus- gabe interessieren; es werden dadurch noch einige russismen beseitigt:

bl.	3, a, z.	5 von oben	родина	statt	родина	Vost.
"	3, c, "	7 " "	послала	"	послала	"
"	7, d, "	2 " "	исире	"	исире	"
"	7, d, "	9 " "	нимоу	"	нимоу	"
"	11, c, "	8 " "	и ния	"	ния	"
"	17, a, "	8 " "	мора	"	моря	"
"	17, a, "	11 " "	deleatur ми			
"	22, a, "	6 " "	изгнана	statt	изгнана	"
"	28, a, "	8 " "	сны	"	сны	"
"	28, a, "	9 " "	вглаго	"	вглаго, druckf. bei Vost.	
"	29, a, "	3 " unten	глаж	"	глаж	Vost.
"	29, b, "	7 " "	ако	"	ако	"
"	29, d, "	8 " oben	придох'	"	придох	"
"	29, d, "	3 " unten	близъ	"	близъ	"
"	30, b, "	2 " oben	самаранъина	"	самаранъина	"
"	30, c, "	10 " "	вжаждеть	"	вжаждеть	"
"	30, d, "	7 " "	поуърнать	"	поуърнать	"
"	31, c, "	5 " "	вса	"	вса	"
"	32, a, "	8 " unten	жате	"	жате	"
"	32, d, "	2 " oben	шадъ	"	шадъ	"
"	41, d, "	2 " "	свѣтъ	"	свѣтъ	"
"	43, d, "	1 " unten	сладѣшаго	"	сладѣш. druckf. b. Vost.	
"	52, c, "	7 " "	взлюбена	"	взлюбена	Vost.
"	129, a, "	2.3 " oben	всходяща	"	всхъ.	"
"	139, d, "	7 " unten	слыша	"	слыша	"
"	142, c, "	3 " oben	собою	"	собою	"
"	167, d, "	1 " unten	мыи	"	мыи	"
"	170, d, "	9 " oben	искомн	"	искомн	"
"	173, d, "	7 " "	сир'бъни	"	сир'бъни	"
"	178, c, "	3 " "	чрѣки	"	чрѣки	"
"	181, d, "	7 " unten	иже	"	иже	"
"	210, a, "	5 " oben	лнхъ	"	лнхъ	"
"	218, d, "	2 " unten	моуи	"	моуи	"
"	261, a, "	8 " oben	сладѣи	"	сладѣи	"
"	266, a, "	6 " unten	оуъреть	"	оуъреть	"
"	273, d, "	3 " "	любѣи	"	любѣи, druckf. b. Vost.	

Leipzig, im märz 1871.

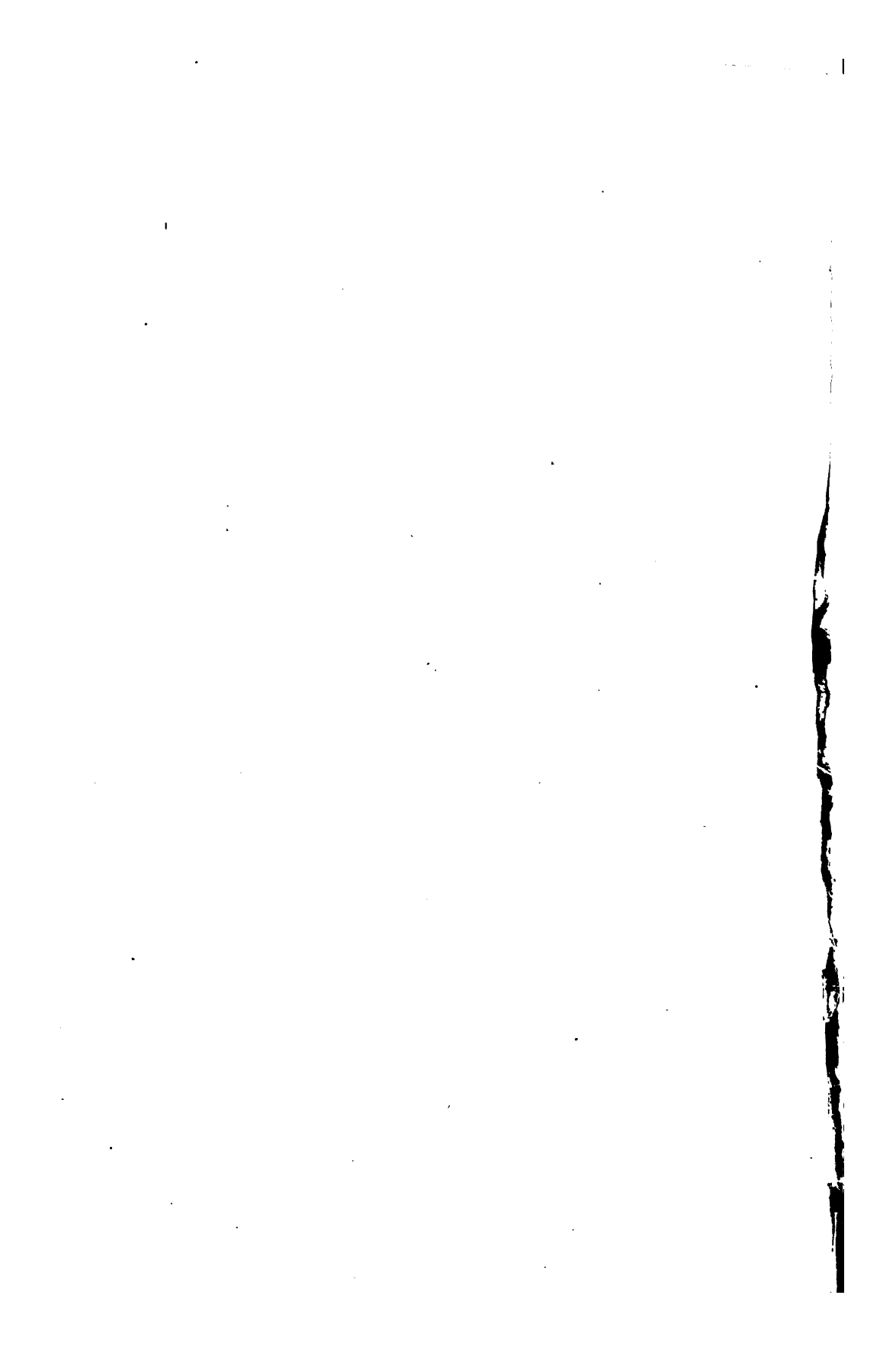
A. LESKIEN.

VERBESSERUNGEN.

- s. 3 § 2 füge nach der ersten zeile ein: *ѡ* wie deutsches *w*.
- s. 93, z. 9 von oben lies *оуѡонмѣ* statt *оубоуимѣ*.
- s. 97, z. 2 " " " *тѣлеси* " *телеси*.
- s. 107 in der überschrift lies *святославовѣ* statt *-вова*.
- s. 120, z. 10 von unten lies *господѣ* statt *господи*.
- s. 120, z. 4 " " " *ѡ* " *ѡ*.
- s. 134, z. 11 " " " *и прѣде* " *и прѣде*.
- s. 152, v. 27 lies auch im texte *искоини* statt *исъкоини*.
- s. 180 s. v. *всѣзгодѣмѣ* lies *годѣ* statt *года*.

Im ersten bogen sind die bei der correctur oft schwer zu unterscheidenden *и* und *ѡ* öfter verwechselt, so § 5 anm. zu lesen *гѣнати*, *гнати*, *женѣ*.

GRAMMATIK.



I. Lautlehre.

Schrift und aussprache.

Schriftzeichen mit umschreibung.

§. 1.

kyrillisch	zahlwert	glagoli- tisch	zahlwert	umschrei- bung	name
А	1	⳨	1	<i>a</i>	азѣ <i>azŭ</i>
Б		⳩	2	<i>b</i>	букѣ <i>buky</i>
В	2	⳪	3	<i>v</i>	вѣдѣ <i>vědě</i>
Г	3	Ⳬ	4	<i>g</i>	глаголи <i>glagoli</i>
Д	4	ⳬ	5	<i>d</i>	добро <i>dobro</i>
Е	5	Ⳮ	6	<i>e</i>	ѣсть <i>jestŭ</i>
Ж		ⳮ	7	<i>ž</i>	живѣте <i>živěte</i>
З	6	⳱	8	<i>z</i>	зѣло <i>zělo</i>
И	7	Ⳳ	9		земля <i>zemlja</i>
Н	8	ⳳ	10	<i>i</i>	иже <i>iže</i>
І І	10	⳴	20		и і (?)
		⳵	30	<i>đ, j</i>	
К	20	⳶	40	<i>k</i>	како <i>kako</i>
Л	30	⳷	50	<i>l</i>	людие <i>ljudiŭe</i>
М	40	⳸	60	<i>m</i>	мыслиѣ <i>myslŭe</i>
Н	50	⳹	70	<i>n</i>	нашѣ <i>našŭ</i>
О	70	⳺	80	<i>o</i>	онѣ <i>onŭ</i>
П	80	⳻	90	<i>p</i>	покоѣ <i>pokoj</i>
Р	100	⳼	100	<i>r</i>	рици <i>rici</i>

§. 1.	kyrillisch	zahlwert	glagol- tisch	zahlwert	umschrei- bung	name
	С	200	Ⲛ	200	s	слово <i>slovo</i>
	Т	300	Ⲙ	300	t	твордо <i>tvŕädo</i>
	У	400	Ⲟ	400	u	укѹ <i>ukä</i>
	Ф	500	Ⲡ	500	f(ph)	фрѹтѹ <i>frütä</i>
	Х	600	Ⲣ	600	ch	хѣрѹ <i>chërä</i>
	Ѡ	800	Ⲥ	700	o	отѹ <i>otä</i>
	Ѣ		Ⲧ	800	št	
	Ч	900	Ⲩ	900	c	чи <i>ci</i>
	У	90	Ⲫ	1000	č	чрѣвѣ <i>črävĕ</i>
	Ш		Ⲭ		š	ша <i>ša</i>
	Ъ		Ⲯ		ä	ѣрѹ <i>jerä</i>
	Ы		Ⲱ, Ⲳ, Ⲵ		y	ѣрѹ <i>jery</i>
	Ь		Ⲷ		ĭ	ѣрѣ <i>jerĭ</i>
	Ѣ		Ⲹ		ě	ѣтѣ <i>ĕtĕ</i>
	Ю		Ⲻ		ju	юскѣ <i>juskä</i>
	Ѧ				ja	Ѧ <i>ja</i>
	Ѩ				je	Ѩ <i>je</i>
	Ѭ	900	Ⲽ		e	Ѭ <i>e</i>
	Ѯ		Ⲿ		q	Ѯ <i>q</i>
	Ѱ		Ⲽ		je	Ѱ <i>je</i>
	Ѳ		Ⲽ		jq	Ѳ <i>jq</i>
	Ѵ	60			ξ=ks	Ѵн <i>ksi</i>
	Ѷ	700			ψ=ps	Ѷн <i>psi</i>
	Ѹ	9	Ⲽ		θ=th	Ѹнѣ <i>thita</i>
	Ѻ		Ⲽ		υ	Ѻкѣ <i>ukä (?) [ižica]</i>

Anm. 1. Im glagol. gilt das zeichen für *e* auch für *je*, das für *ě* auch für *ja* mit. Für *j* gibt es in beiden alphabeten nur in den verbindungen *ju, ja, je, ě, jq* einen ausdruck.

Anm. 2. Der zahlwert der glagol. buchstaben ist durch ihre reihenfolge bestimmt, die werte der kyrill. durch die entsprechenden des griech. alphabets. Ⲛ ersetzt griech. ζ (Ζαϗ), Ⲙ das ϗόκκα; Ⲟ oder Ⲩ das ϗαμπĩ; 400 kann auch durch ϗ gegeben werden. Die tausende beginnen, wie im griechischen, wieder von Ⲛ an, be-

zeichnet, $\overline{\text{A}} = 1000$ u. s. w. In den handschriften stehen die als §. 1. zahlzeichen zu betrachtenden buchstaben unter querstrichen, z. b. $\overline{\text{S}}\overline{\text{F}}\overline{\text{Z}}\overline{\text{A}} = 6564$ (doch ist — auch allgemeines zeichen der abbreviatur). Bei den zahlen von 11 — 19 stehen die einer voran, z. b. $\overline{\text{AI}} = 11$, $\overline{\text{EI}} = 15$.

Anm. 3. Schon in den ältesten quellen finden sich einige die buchstaben näher bestimmende oder ersetzende zeichen (s. z. b. Codex Suprasliensis, ed. Miklosich, einleitung). Hier seien nur angeführt \sim über A , H , P , anzeigend, dass nach diesen j (erweichung) zu sprechen sei, z. b. $\text{ГЛАГОЛѢШИ} = \text{ГЛАГОЛѢШИИ}$, und \sim über H , um diesem die geltung von j zu geben, $\text{ПОКОЙ} = \text{pokoj}$.

Aussprache.

§. 2.

- A , a ; B , b ; Г , g ; A , d wie im deutschen;
- C , e wie kurzes deutsches \ddot{a} , e ouvert; in glagolitischen quellen wie je , da wo kyrill. ѣ steht;
- Ж , ž wie französisches j ;
- Z , z wie franz. z (weiches, tönendes s); das phonetisch gleichbedeutende s ist fast nur zahlzeichen;
- H , i wie deutsches i , bedeutet aber zugleich ji ; in jüngeren handschriften und normalisierten drucken ist H nach andern vocalen stets = ji , in älteren quellen auch = $j\check{i}$ (später und in den neueren dialekten durch H , j vertreten), daher kann z. b. $\text{краи} = \text{kraj}\check{i}$ nom. pl. sein, aber auch = $\text{kraj}\check{i}$, kraj (краи) nom. sing.; I ist dem H phonetisch gleich und wird meist da geschrieben, wo ein i vorhergeht (so im cod. Supr.) z. b. пріимате ;
- das glagol. M , d' wie d mit leicht nachschlagendem j ; in älterer zeit nur in griech. worten = γ vor e , t , u , später auch für j ;
- K , k ; L , l ; M , m ; N , n ; O , o ; P , p ; R , r wie im deutschen;
- C , s stets scharfes s , franz. ç ;
- T , t wie im deutschen;

- §. 2. **ov**, *u* ist nie doppellaut, sondern gleich einfachem deutschen *u*;
ϕ, *f ph* (nur in fremdwörtern) = *f*, griech. *φ*;
х, *ch* wie deutsches *ch*;
о, *o*, phonetisch gleichbedeutend mit **o**, wird in den ältesten quellen ausser in fremden eigennamen wenig gebraucht;
ѡ ist ligatur für **ѡт**, wie oft auch geschrieben wird;
ч, *c* wie deutsches *z* (*ts*);
ѣ, *č* wie deutsches *tsch*;
ш, *š* wie deutsches *sch*, darnach auch **ѡ** = *št*;
ѡ, *ü* wie kurzes nach *ö* hinlautendes *u* (etwa wie im englischen *other*, *but*, so ist wenigstens die neubulgarische aussprache);
у, *y* ungefähr wie deutsches *ü*, nach *i* hinneigendes *u*;
ѡ, *ı* wie sehr leichtes kurzes *i*;
ѡ, *ě* wie langes deutsches etwas nach *i* hinlautendes *ē* (*é fermé*); dies ist die älteste geltung, später, dialektisch vielleicht schon in alter zeit, galt auch die aussprache *ja*, daher glagol. *ě* und *ja* durch dasselbe zeichen gegeben;
ю, *ju*; **ѡ**, *ja*; **ѡ**, *je* wie im deutschen *ju*, *ja*, *je*;
ѡ, *e* = franz. *in* in *enfin*;
ѡ, *a* = franz. *on*;
ѡ, **ѡ** = *je*, *ja*;
ѡ, **ѡ**, **ѡ**, **ѡ** sind griech. *ξ*, *ψ*, *θ*, *υ*.

Anm. Quantität und betonungsweise des altbulgarischen sind nicht mehr zu ermitteln; **ѡ** und **ov** als ursprüngliche diphthonge und steigerungs-laute waren sicher einmal lang, ebenso in vielen fällen **ѡ**.

Vocale.

Das vocalsystem des altbulgarischen.

Eintheilung der vocale. In dem uns bekannten zeit- §. 3.
raum hat die sprache nur einfache vocale (auch die nasal-
vocale haben einfachen vocalischen klang), keine diphthonge
mehr. Die vocale werden eingetheilt:

I. nach den organen, die bei ihrer aussprache am
meisten thätig sind, in

gutturale а	$\left. \begin{array}{l} \text{е, ѣ, я guttural-palatale} \\ \text{о, ѝ, ѡ guttur.-labiale.} \end{array} \right\}$
palatale и, ѣ	
labiale ѡѣ	

II. nach ihrer wirkung auf vorhergehende gutturale con-
sonanten in

1. harte: а, о, ѡѣ, ѣ, ѡ, ѡ, vor denen gutturale conso-
nanten unverändert bleiben;

2. weiche (palatale): е, и, ѣ, ѣ, я, vor denen gutturale
consonanten in dentale oder palatale consonantische doppel-
laute verwandelt werden, z. b. nom. sing. ꙗꙗꙗꙗꙗꙗ (mensch),
gen. ꙗꙗꙗꙗꙗꙗ, voc. ꙗꙗꙗꙗꙗꙗ, nom. pl. ꙗꙗꙗꙗꙗꙗ.

Anm. ю, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ (von Miklosich im anlaut oder nach vocalen
praejotierte, nach consonanten praejerierte genannt) zählen
wir nicht, wie es wol in der slaw. grammatik geschieht, als
eigenthümliche vocale, da sie nur die verbindung von j mit den
entsprechenden vocalen darstellen; ebenso übergehen wir ѡѣ,
ѡѣ, ѡѣ u. s. w. (postjotierte vocale bei Miklos.), da sie im
älteren altbulg. noch nicht vorhanden sind, sondern ѡѣ, ѡѣ, ѡѣ da,
wo später аѣ, еѣ, оѣ stehen, noch — аѣ, еѣ, оѣ gelten.

Das verhältniss der altbulg. vocale zu den ur- §. 4.
sprünglichen indogermanischen nachzuweisen ist auf-
gabe der vergleichenden grammatik (s. Schleicher, Compen-

- §. 4. diu d. vrgl. gr. s. 121), hier genügt es anzugeben, dass als grundvocale (weder geschwächt noch gesteigert) anzusehen sind: für die *a*-reihe а, е, о (die spaltung des ursprünglichen *a*-lautes gehört schon der vorslawischen periode an), für die *i*-reihe и, für die *u*-reihe ъ. Geschwächte vocale sind ѣ, ѡ aus urspröngl. *a*; ѡ aus urspr. *i*; ѣ aus urspröngl. *u*. Als gesteigerte vocale können erscheinen: in der *a*-reihe о, а, ѣ; in der *i*-reihe ѣ (in diesem falle also = urspr. *ai*), ој, ај; in der *u*-reihe оу (also = urspr. *au*), оѡ, аѡ; ausserdem können nach besonderen slaw. gesetzen auch и und ъ dem ѡ und ѣ als steigerungen gegenüberstehen.

I. Die vocale der *a*-reihe.

- §. 5. ѡ steht als geschwächter vocal dem е gegenüber: рѣчи 2. sg. imper. zu рѣж 1. sg. praes. (ich sage); тѣчи dass. zu текѣ (laufe); ѡчи сѣ dass. zu нежѣ сѣ (bin besorgt); вѣчера (gestern) aus вѣчера (вѣчерѣ, abend); гонѣжи ти neben гонѣжи ти (erlöst werden); infin. мѣлѣти, 1. sg. мѣлѣж (mahlen); inf. стѣлѣти, 1. sg. стѣлѣж (ausbreiten); inf. вѣрати, 1. sg. берѣж (nehmen); infin. дѣрати, 1. sg. дерѣж (zerreißen); infin. по-пѣрати, 1. sg. -перѣж (nieder-treten).

Anm. In einzelnen fällen steht ѣ einem е gegenüber, z. b. гѣлѣти (гѣлѣти, jagen), 1. sg. жѣнѣж.

- §. 6. ѣ steht als geschwächter vocal dem о gegenüber: im auslaut der *o*-stämme, nom. sg. вѣлѣж (wolf), vgl. instr. вѣлѣж-мѣ; sonst z. b. вѣлѣж (wann), тѣлѣж (dann) neben нѣлѣж, тѣлѣж; хѣлѣти (wollen) neben хотѣти; inf. вѣрати (kämpfen), 1. sg. берѣж; inf. *кѣлѣти (кѣлѣти, schlachten), 1. sg. колѣж; inf. *пѣрати (пѣрати, reißen), 1. sg. порѣж.

- §. 7. Schwund; schon in den ältesten quellen gehen die geschwächten vocale ѡ, ѣ häufig ganz verloren, namentlich vor л, р, z. b. брати = вѣрати, мѣлѣти = мѣлѣти (s. §. 5); кѣлѣти, прѣти = *кѣлѣти, *пѣрати (s. §. 6). — Regelmässig verlieren die prae-

positionen **сѣзѣ** (ohne), **вѣзѣ** (auf), **изѣ** (aus), **разѣ** (auseinander, §. 7. zer-) in der zusammensetzung das auslautende **ѣ**: **изѣити** (hinausgehen), **изѣестити** (hinausführen).

Anm. In einzelnen fällen ist das **ɣ** nicht mehr nachweisbar, und kann dann nur nach analogen fällen erschlossen werden.

Steigerung von **е** zu **о**, häufig in der ableitung primärer nomina durch suffix **ѣ**, femin. **а**: **вредѣ**, ich gehe hinüber, **бродѣ**, furt; **ведѣ**, führe, **про-водѣ**, begleiter; **сѣзѣ**, fahre, **возѣ**, wagen; **плетѣ**, flechte, **плотѣ**, zaun; **речѣ**, sage, **про-рокѣ**, prophet; **текѣ**, fliesse, laufe, **токѣ**, fluss. So auch bei den meist denominativen verben auf **-ити**: **водити**, führen, vgl. o. **-кодѣ**; **точити**, giessen, vgl. o. **токѣ**.

Anm. 1. Da **а** = *en* sein kann, **а** = *on* ist, verhält sich **а** : **а** = **е** : **о**, z. b. **матѣ**, ich verwirre, **мѣтѣ**, verwirrung; **лѣжѣ**, beuge, **лѣжѣ**, bogen; **вѣзѣ**, binde, **вѣзѣ**, band.

Anm. 2. Das vorauszusetzende **е** ist in der verbalbildung zuweilen nicht mehr vorhanden, sondern zu **ь** geschwächt oder geschwunden (vgl. §§ 6 u. 7), z. b. **зѣрѣти** (**зрѣти**), sehen, **прѣзѣрѣти**, verachten, **прѣзорѣ**, verachtung; **мѣрѣти** (**мрѣти**), sterben, **морѣ**, pest, tod.

Steigerung von **е** zu **ѣ**, häufig bei der ableitung frequentativ-durativer verba aus primitiven: **метѣ**, ich werfe (inf. **метѣти**), frequ. **мѣтаѣ** (inf. **мѣтати**); **ис-нежѣ**, backe (inf. **нежити**), frequ. **иснежаѣ** (inf. **иснежати**); **плетѣ**, flechte (inf. **плестѣти**), frequ. **плѣтаѣ** (inf. **плѣтати**); **обрѣштѣ**, finde, erlange (inf. **обрѣстѣти**), frequ. **обрѣтаѣ** (inf. **обрѣтати**).

Anm. 1. Nach palatalen consonanten (**ж**, **ч**, **ш**, **ѣд**, **шт**) tritt **а** für **ѣ** ein, daher **сѣ-жегѣ**, ich verbrenne (inf. **сѣжѣсити**), frequ. **сѣ-жагаѣ** (inf. **сѣжагати**) für ***жегаѣ**.

Anm. 2. Wenn die stufe **е** fehlt und durch **ь**, **ѣ** vertreten ist, scheint **ѣ** in den gesteigerten formen unmittelbar einem **ь**, **ѣ** in den zu grunde liegenden zu entsprechen, z. b. **вѣс-крѣсѣити**, excitari, **вѣскрѣсити**, excitare; **плѣзѣити**, gleiten, **плѣзѣти**, kriechen; so steht öfter **ѣ** im infin., wo die praesensformen **ь** (**ѣ**) haben: **вѣшити**, Sorge tragen, l. sg. **вѣрѣжѣ** (neben **вѣрѣжѣ**); **вѣшити**, werfen, l. sg. **вѣрѣжѣ**; **отѣ-вѣсити**, öffnen, l. sg. **-вѣрѣжѣ**; **вѣшити**, dreschen, l. sg. **вѣрѣжѣ**.

§. 10. Steigerung von o zu a; in der nominalbildung, z. b. **ВОДИТИ**, führen, **ВОДО-ВЕЖДА**, aquae ductus; **ТЕОРИТИ**, machen, **ТЕОРЪ**, opus, geschöpf; in der bildung frequentativ-durativer verba, z. b. **БОДЖ**, ich steche (inf. **ВОСТИ**), frequ. **БАДЛЖ** (inf. **БАДАТИ**); **ЕЛЗ-ГОРЖ** сѧ, brenne (inf. **ЕЛЗГОРАТИ**), frequ. **ЕЛЗГАРАЖ** (inf. **ЕЛЗГАРАТИ**); **МОГЖ**, ich kann (inf. **МОШТИ**), frequ. **МО-МАГАЖ**, helfe (inf. **МОМАГАТИ**); **ЕЛЗ-НОКАЖ**, erneuere (inf. **ЕЛЗ-НОКИТИ**), frequ. **ЕЛЗ-НАКАНАЖ** (inf. **ЕЛЗНАКАНАТИ**).

Anm. 1. Nicht selten fehlt die stufe o, so dass a unmittelbar einem ѣ (ѡ) in der wurzel gegenüber zu stehen scheint, z. b. **ВРЪТАТИ** (**ВРЪТ.**), wenden, **ВРАТИТИ**; **ВЛЪГЪЛЪ**, feucht, **ВЛАГА**, feuchtigkeit; **МРЪЗНИАТИ** (**МРЪЗНИАТИ**), gefrieren, **МРАЗЪ**, frost.

Anm. 2. In nicht zahlreichen fällen steht einem selbst gesteigerten а in der wurzelsilbe ein o in ableitungen gegenüber, z. b. **СТРАЖА**, ich behüte, **СТРАЖЪ**, wächter; **ЛАЗЖ**, schreite, **ЛАЖЖ**, repo (inf. **ЛАЗИТИ**); **САСТИ**, d. i. ***САД-ТИ**, setzen (l. sg. **САДЖ**), **САДЖ**, pflanze, garten, **САДИТИ**, pflanzen. Die steigerungen а und o sind eigentlich nicht auf einander zu beziehen, sondern gehen beide auf ursprüngliches a, а zunächst auf e zurück, vgl. l. sg. **САДЖ**, d. i. **sen-da*, zu **САСТИ**.

Anm. 3. In einzelnen worten wechseln а und o, o und ѡ, ohne dass steigerungsverhältnisse bestehen, o und ѡ sind dann als schwächungen oder dialektverschiedenheiten anzusehen, z. b. **РОБЪ** neben gewöhnl. **РАБЪ**, knecht; praepos. **РОЗЪ** (auseinander, zer-) neben **РАЗЪ**; **ТОПАЛЪ**, warm, neben **ТЕПАЛЪ**; **ОДОЛАТИ**, besiegen, neben **ОДАТИ**. Regelmässig bleibt o im nom. sg. der s-stämme, während die andern casus ѡ haben, z. b. **МЕСО**, himmel, gen. **МЕСЕСЕ**, vgl. griech. γένος, gen. γένε-ος. In entlehnten worten vertritt o häufig а, z. b. **СОТОНА**, satanas; **ПОНЪ**, papa; **ПОГАНЪ**, paganus; **ОЛТАРЪ**, altare. — Ein ähnlicher für die formation bedeutungsloser wechsel findet sich auch zwischen а und o, z. b. **ЖАСТИ**, vergelten, neben **ЖАСТИ**; **ТРАВА**, gras, neben **ТРАВА**.

II. Die vocale der i-reihe.

§. 11. Schwächung von i zu ѡ ist regelmässig eingetreten im auslaut der i-stämme, z. b. **НОШЪ**, d. i. ***НОИ-ТЬ**, nacht, vgl. lit. *nak-ti-s*; ausserdem z. b. **ЖДАТИ**, warten, l. sg. **ЖИДЖ**; **ШСАТИ**,

schreiben, 1. sg. **пишѣ**; **зѣдати**, bauen, 1. sg. **зѣждѣ**; 1. sg. §. 11. **цѣлѣ**, inf. **цѣнѣти**, blühen; 1. sg. **уѣлѣ**, inf. **уѣнѣти**, zählen.

Anm. 1. Das *z* kann auch völlig schwinden (vgl. § 7), daher auch **ждати** u. s. w.

Anm. 2. Ueber die spaltung von *и* zu *ij* vgl. § 21.

Steigerung von *i* (*и*, *ь*) zu *z* vor consonanten, z. b. §. 12. **блѣскати**, glänzen, **блѣскѣ**, glanz; **о-бѣдѣти**, beleidigen, quälen, **бѣда**, zwang, not; **вѣдѣти**, sehen, **вѣдѣти**, wissen; **вѣсѣти**, hangen, **вѣсѣ**, wage; **свѣтѣти**, **свѣтати**, leuchten, **свѣтъ**, licht, welt.

Steigerung von *i* (*и*, *ь*) zu *oj*, *aj* vor vocalen, z. b. **гни-ти**, §. 13. faulen, **гнои**, **гнои**, d. i. ***гноѣ** = ***гноѣ** (s. §. 24, 4), eiter; **ви-ти**, winden, **за-кои**, **за-кои**, windung; **ли-ти**, giessen, **лои**, **лои**, talg; **по-уи-ти** (wurz. *ki*), ausruhen, **по-кои**, **по-кои**, ruhe. — Das *o* participiert, wo die wortbildung es erfordert, an der steigerung von *o* zu *a* (s. §. 10), daher *aj*, z. b. **пи-ти**, 1. sg. **пи-ѣ**, trinken; **пони**, d. i. **пои-ти**, 1. sg. **пои-ѣ**, tranken; davon frequ. **пи-пиати**, 1. sg. **пи-пиѣ**.

III. Die vocale der *u*-reihe.

Schwächung des ursprünglichen *u* zu *z* tritt regel- §. 14. mässig ein im auslaut der *u*-stämme, z. b. **домѣ**, haus, **сынѣ**, sohn (*sunû-s*); auch sonst öfter, z. b. **вѣдѣти**, wach sein, vgl. lit. *bud-rû-s*, wachsam; **рѣдѣти сѣ**, erröten, vgl. *ryd-jû*, rot.

Anm. Ueber die spaltung von *ы* zu *ѣ* s. § 21.

Steigerung von *u* (*ы*, *ѣ*) zu *oʋ* vor consonanten, z. b. §. 15. **вѣдѣти**, wach sein (vgl. **вѣзѣдѣти**, erwachen), **боудѣти**, wecken; **глыбѣти**, verloren gehen, **гоуѣти**, verlieren; **дѣхѣти**, **дѣхати**, blasen, **доуѣти**, blasen, atmen, **доуѣ**, hauch, geist, **доуѣ**, d. i. ***duch-ja**, hauch, seele; **стыдѣти сѣ**, sich schämen, **стоудѣ**, schande.

Steigerung von *u* (*ы*, *ѣ*) zu *oe*, *ae* vor vocalen, z. b. §. 16. **кры-ти**, decken, **крое-ѣ**, dach; **плы-ти**, schiffen, **плоу-ти**, schwimmen, schiffen, 1. sg. **плов-ѣ**, **плов-ѣ**, schiffer; **ры-ти**, graben, **рое-ѣ**, grube; **слы-ти**, hören, **слоу-ти**, heissen, 1. sg. **слов-ѣ**,

- §. 16. **слѣк-о**, wort. — Das so entstehende **о** nimmt theil an der gewöhnlichen steigerung von **о** zu **а** (vgl. **ој**, **ај** §. 13), z. b. **слѣко**, wort, **слава**, ruhm, zu **слаути** (s. о.); **пловѣж**, inf. **пловѣти** (s. о.), frequ. **плавѣж**, inf. **плавѣти**. — Zuweilen fehlt die mittelstufe **о**, z. b. **изъ-бы-ти**, frei sein, **изъбавѣ-ти**, befreien.

Anm. **оу** wechselt überhaupt mit **оѣ** bei hinzutritt eines vocals, z. b. **коуповѣж**, ich kaufe, inf. **коуповѣти**.

- §. 17. Steigerung von ь zu и, von ѣ zu ѣ. Bei der lautlichen verwandtschaft des ь zu и, des ѣ zu ѣ treten и und ѣ als die schwereren vocale oft als steigerungen von ь und ѣ auf, so dass sich z. b. и : ь verhält wie ѣ : е oder а : о, namentlich bei der bildung frequentativ-durativer verba, wobei es gleichgültig ist, auf welchen vocal ь und ѣ zurückgehen (eigentlich sind и und ѣ als dehnungen von ь und ѣ anzusehen; der vorgang ist ein ähnlicher wie im lit. z. b. *kėl-ti*, heben, *kil-ti*, sich erheben, *kyl-ėti*, heben; die dehnung vertritt auf jüngeren sprachstufen oft die steigerung der älteren perioden).

ь zu и gesteigert, z. b.:

брати, nehmen, 1. sg. **берѣж**, frequ. **сѣ-брати**, 1. sg. **-бирѣж**; **дѣрати**, zerreißen, 1. sg. **дерѣж**, frequ. **разъ-дирати**, 1. sg. **-дирѣж**; 1. sg. **жѣмѣж**, inf. **жати**, drücken, frequ. **сѣ-жимѣти**, 1. sg. **-жимѣж**; **зѣрати** (**зрѣти**), blicken, 1. sg. **зѣрѣж** (**зрѣж**), frequ. **кѣ-зирати**, 1. sg. **-зирѣж**, ansehen; **мѣрати** (**мрѣти**), sterben, 1. sg. **мѣрѣж** (**мрѣж**), dur. **по-мирѣти**, 1. sg. **-мирѣж**; **сѣятѣти**, leuchten, 1. sg. **сѣѣштѣж**, frequ. **сѣнтѣти**, 1. sg. **сѣнтѣж**; (über das ь der primitiva vgl. §. 5, §. 11). Zuweilen fehlt die stufe ь, nur е ist vorhanden, z. b. **жигати**, verbrennen, zu **жѣшти**, 1. sg. **жѣгѣж** (doch kommt die schreibung **жѣгѣж** vor); **по-гребѣти** neben **погребѣти**, begraben, zu **по-гребѣж**, inf. **-гребѣти**; **за-платѣти**, verflechten, neben **платѣти**, zu **платѣж**, inf. **плѣсти**; **имѣ-рицѣти**, benennen, zu **рѣкѣж**, inf. **рѣшѣти**, sagen; **кѣ-тицѣти**, einlaufen, zu **тѣкѣж**, inf. **тѣшѣти**; doch vergleiche **ръчи**, **тъчи** §. 5. — Bei diesem vorgange hat die analogie von **берѣж**, **брати**, **сѣбирати** u. a. mitgewirkt.

ъ zu ы gesteigert, z. b.:

§. 17.

зѣати, rufen, 1. sg. зовѣ, frequ. на-зѣати, 1. sg. -зѣваѣ;
дѣх-нѣти, atmen, 1. sg. дѣхнѣ, frequ. вѣз-дѣхати, 1. sg. -дѣхавѣ,
seufzen; лѣгати, lügen, 1. sg. лѣжѣ, frequ. об-лѣгати, 1. sg.
-лѣгавѣ, verleumden; сѣлати, schicken, 1. sg. сѣлаѣ, frequ. по-
сѣлати, 1. sg. -сѣлаѣ.

Anm. Als dehnung von ѣ ist ы aufzufassen im nom. sg. msc. der
zusammengesetzten (bestimmten) adjective, z. b. добры-и, добры-й
= добръ-и, das zuweilen noch vorkommt.

Vocalische lautgesetze.

Die gegenseitige wirkung der vocale auf einander und der
einfluss von consonanten auf vocale.

Hiatus. Das unmittelbare zusammentreffen zweier vocale §. 18.
im inlaut kommt (ausser den in §. 19 zu erwähnenden fällen)
nur in der zusammensetzung vor, z. b. бого-образнѣ, gott-glei-
chend; много-оученѣ, πολυ-μαθής; при-обрѣсти, erwerben.

Assimilation der vocale an einander; es kommt nur §. 19.
vollständige vorwärts wirkende assimilation vor, auch diese
nur nach schwund eines j zwischen vocalen.

1. Im genitiv, dativ, locativ sing. msc. und ntr. der zusammen-
gesetzten (bestimmten) declination der adjectiva: gen. добра-его,
*добра-его, добраго (добрѣ, gut); dat. доброу-егоу (mehrmals
vorkommend), доброу-егоу; loc. добрѣмъ, добрѣмъ (im cod.
Ostrom. das gewöhnliche), добрѣмъ; von ja-stämmen z. b.
*доблнѣмъ, доблнѣмъ (добль, tapfer).

Anm. Eine ähnliche erscheinung findet sich, obwol seltener, im
instr. sg. der neutra auf -иѣ, z. b. дѣлннѣмъ = дѣлннѣмъ (дѣлннѣ,
das thun).

2. In den praesensformen des verbs нмѣти, haben:
нмѣамъ, нмѣашн, нмѣать = *нмѣемъ u. s. w. — Seltener ist das-

- §. 19. selbe der fall bei den abgeleiteten verbalstämmen auf а, z. b. **БЫМАТЬ** = **БЫМАСТЬ**, er ist, von **БЫМАТИ**.

Anm. Ueber die imperfecta **ДЛААХЪ** u. s. w. s. bei der conjugation.

- §. 20. Contraction von vocalen kennt das altbulg. nur in sehr wenigen fällen: **не**, nicht, wird mit den auf **не** anlautenden praesensformen von **БЫТИ**, sein, zusammengezogen, indem **ј** wegfällt und **е + е** zu **ѣ** wird: **НЕСМЪ** = **НЕ неСМЪ**, **НЕСИ** = **НЕ неСИ** u. s. w. Ausserdem finden sich in den quellen schreibungen wie **прити** = **прн-ити**, heran gehen, und andre leicht erkennbare fälle.

Zusammenziehung der nach §. 19 zusammenstossenden vocale findet sich erst in neueren slawischen dialecten, ist aber z. th. aus diesen in die altbulg. quellen eingedrungen, z. b. **доброго** = **добраго**; **доброумоу** = **доброуоумоу**; **добрѣмъ** = **добрѣтѣмъ**; **имати** (so in der regel) = **имѣати**; **длаахъ** = **длаахѣхъ**; dahin gehört auch die zusammenziehung von **ѣи** zu **ѣ** in der declination des zusammengesetzten adjectivs, z. b. gen.-loc. plur. **добрѣихъ** = **добрѣиихъ** u. s. w.

- §. 21. Spaltung. Wenn **и**, **ѣ** vor vocale zu stehen kommen, spalten sie sich zu **иј**, **ѣе** (vgl. §. 11, §. 14); **ю** wird zu **ѣе** im selben falle, z. b.:

и zu **иј**: **бн-ти**, schlagen, part. praet. pass. **бѣиенъ** (über die schreibung **бнѣиенъ** s. §. 24, anm.);

ѣ zu **ѣе**: **крѣ-ти** decken, part. praet. pass. **крѣеиенъ**; **забы-ти**, vergessen, part. praet. pass. **за-бѣеиенъ**; **длѣи**, fass, gen. **длѣеи**; **боуиѣи**, buche, buchstab, gen. **боуиѣеи**;

ю zu **ѣе**: **рюиѣи**, brüllen, 1. sg. **рюиѣи**, oder **сеи**: **рюиѣи**.

Anm. Sehr selten ist vor vocalen der unmittelbare übergang von ursprünglichem **и** in **ѣ**, z. b. **медѣиѣи**, adj. possess. honig-, = **медѣи** + suff. **иѣи**; in der zusammensetzung **медѣиѣи**, honig-esser, bär.

- §. 22. Ersatzdehnung. Die mit consonantenverlust und assimilation verbundene dehnung der vocale ist im altbulg. auf wenige deutlich erkennbare fälle beschränkt; es entspricht dann **ѣ** dem **е**, **а** dem **о**, **и** dem **ь** (dass **ѣ**, **а**, **и** hier als längen zu fassen sind, geht hervor aus dem umstande, dass diese vo-

cale als steigerungsstufen von *е, о, ѡ* erscheinen, s. o.) z. b. §. 22.
рѣхъ 1 sg. aor. comp. von *рѣсти* (1. sg. praes. *рѣжѣ*), sagen, für
**rek-sū*; *при-тѣхъ* dass. von *тѣсти* (1. sg. *тѣжѣ*), laufen, für **tek-sū*;
про-бѣса 3. plur. aor. comp. von *бѣсти* (1. sg. *бѣжѣ*), stechen, für
**bod-se*; *ѹмса* dass. von *ѹмсти* (1. sg. *ѹлѣжѣ*), zählen, für **čūt-se*
(vgl. bei der conjugation).

Die nasalvocale. Vocale + nasal (*n, m*) können weder §. 23.
im auslaut noch vor andern consonanten stehen, ausser vor *j*
und dem zwischen *m* und *j* eingeschobenen phonetischen *l*
(*конѣ*, geruch; *земѣ*, erde). Aus der verbindung voc. + nas.
entstehen in den angeführten fällen die nasalvocale und zwar ist
ж vor consonanten und im auslaut = *а, о, ѡ* + nasal
vor vocalen, *ж* = *е, и, ѡ* + nasal, z. b. *коѡѣ*, wasser, acc.
sg. *коѡѣ*; *конѣ*, geruch, *жхѣти*, riechen; 1. sg. *дѣмѣ*, inf. *дѣти*,
blasen; gen. *имен-е*, nom. *имѣ*, name; 3. sg. praes. *носѣтъ* (inf.
носѣти, tragen), 3. plur. *носѣтъ*, d. i. **nosintŭ*; 1. sg. *кѡлѣжѣ*, inf.
кѡлѣти, verfluchen; 1. sg. *жѣмѣ*, inf. *жѣти*, drücken.

Anm. Durch die vergleichung der verwandten sprachen ergibt sich
in mehreren fällen, dass *оу, ѡ, ѡ* auf *ж* zurückgehen (vgl. Schleicher,
Compendium § 81, 2). Innerhalb des altbulg. ist diese erscheinung
zu beobachten an der praepos. *сѣ*, mit, die in einigen zusammen-
setzungen noch *сѣж-* und *соу-* lautet (ursprüngl. *sam*), z. b. *сѣж-логѣ*,
ѣ-логосъ, *соу-мѣнѣти*, zweifeln; ebenso in der flexion, z. b. nom. sg.
msc. *камѣ*, stein, gen. *камѣн-е* (vgl. den nom. ntr. *имѣ*); das part.
praes. von praesensstämmen ohne *j* lautet z. b. *кѣзѣ* (*кѣжѣ*, ich
fahre), von solchen mit *j* z. b. *дѣлѣмѣ* (*ѣ* nach *j* für *ж*, s. §. 24, 5) von
дѣлѣти, 1. sg. *дѣлѣжѣ*, thun; die msc. *a*-stämme haben im acc. plur.
ѡ, z. b. *рѣбѣ*, nom. sg. *рѣбѣ*, knecht, die *ja*-stämme *ѣ*, z. b. *краѣ*,
nom. sg. *краѣ*, d. i. **krajŭ*, rand.

Die veränderungen der vocale durch vorhergehen- §. 24.
des *j* oder durch linguale und dentale (aus der ver-
bindung von *j* mit gutturalen oder dentalen entstandene)
consonantische doppel-laute: *шт, жд; ҃, ж, ш; ҃, з* (doch
bei diesen beiden nur, wenn sie = urspr. *kj, gj* sind, nicht
wenn sie direct aus *k, g* entstehen); es wird:

§. 24. 1. о zu е, з. b.:

к^ра^ии^{мъ} (dat. plur. von к^ра^и, rand) = *krajomъ, vgl. р^аб^омъ (dass. von р^абъ, knecht);

п^ол^е ntr. sg., feld = *poljo, vgl. д^ѣл^о, werk;

п^ек^ѣи^нт^ѣмъ (instr. sg. von п^ек^ѣы part. praes. act. zu п^еш^ти, backen), vgl. п^рост^омъ (dass. von п^ростъ, einfach);

д^ла^де^{мъ} (instr. sg. von д^ла^да, gabe), vgl. в^од^омъ (dass. von в^од^а, wasser);

в^ыу^че^{мъ} (part. praes. pass. zu в^ыц^ѣати, lehren), vgl. с^ѣн^омъ (dass. zu с^ѣш^ти, hauen, schneiden);

в^ѣз^ѣмъ (part. praes. pass. zu в^ѣз^ѣати, binden), vgl. ж^ѣг^омъ (dass. zu ж^ѣш^ти, brennen);

д^оу^ше^{мъ} (instr. sg. von д^оу^ша, seele), vgl. б^ѣл^ѣх^омъ (dass. von б^ѣл^ѣа, floh).

от^ѣц^ѣмъ (instr. sg. von от^ѣц^ѣ, vater), vgl. р^аб^омъ von р^абъ.

к^ѣн^ѣз^ѣмъ (dat. plur. von к^ѣн^ѣз^ѣа, fürst), vgl. р^аб^омъ.

2. я zu и; für jи = jъ wird stets nur и geschrieben, das dann wie jи zu sprechen ist (s. §. 2); з. b. im loc. sing.:

к^ра^и, d. i. к^ра^ии = *krajъ, von к^ра^и, rand, vgl. р^абъ von р^абъ, knecht;

п^ол^и, d. i. п^ол^ии, daher auch п^ол^ии geschrieben, = *polъ von п^ол^е, feld, vgl. д^ѣл^ѣ von д^ѣл^о, werk;

о^ур^ѣш^ѣт^и von о^ур^ѣш^ѣт^ѣ, zelt, vgl. у^рл^ѣт^ѣ von у^рл^ѣт^ѣ, linie;

д^ла^ди von д^ла^да, gabe, vgl. в^од^ѣ von в^од^а, wasser;

п^рѣ^тл^ѣи von п^рѣ^тл^ѣа, gleichniss, vgl. р^ѣч^ѣ, d. i. *rъч^ѣ, von р^ѣч^ѣ, hand;

л^ѣж^ѣи von л^ѣж^ѣа, lüge, vgl. н^ог^ѣ, d. i. *nogъ, von н^ог^ѣ, fuss;

д^оу^ши von д^оу^ша, seele, vgl. о^ут^ѣш^ѣ, d. i. *outъш^ѣ, von о^ут^ѣш^ѣ, trost;

от^ѣц^ѣи, к^ѣн^ѣз^ѣи, vgl. в^ѣст^ѣо^уц^ѣ = *vъstokъ zu в^ѣст^ѣо^ук^ѣ, osten, в^од^ѣ = *bogъ zu в^ог^ѣ, gott.

3. ы zu и; jи = jы, nur и geschrieben, jи gesprochen (s. 2); з. b. im instrum. plur. msc. und ntr.

к^ра^и, d. i. к^ра^ии, von к^ра^и, rand, vgl. р^аб^ы von р^абъ, knecht;

п^ол^и, d. i. п^ол^ии, daher auch п^ол^ии geschrieben, von п^ол^е, feld, vgl. д^ѣл^ы von д^ѣл^о, werk;

· **кратъ** plur. tant., thor;

МЪУН von МЪУЬ, messer, vgl. ВЛЪКЪ von ВЛЪКЪ, wolf;

пѣши von пѣшь, fussgänger, vgl. страхи von страхъ, schrecken.

гной, d. i. гноѣ = *гноѣ-ъ, eiter, wurz. гни (гни-ти, faulen) mit steigerung (§. 13) und suff. ѣ, vgl. кров-ъ, dach, ebenso gebildet von wurz. кры (кры-ти, decken);

орѣль (орѣль), adj. possess. von орѣль, adler, = орѣль aus *орѣль;
осѣлять, adj. possess. von осѣль, stamm осѣля-, asellus, aus
*осѣля;

УЛОБЪУЪ, adj. poss. von **УЛОБЪКЪ**, mensch, aus *УЛОБЪКЪ;

лъжъ, lügner, aus *лъгъ, vgl. лъг-ати, lügen;

ebenso z. b. im gen. plur. der ursprünglichen *ja*-stämme: *рѣкъ* zu *рѣки*, hand, aber *вопь* (*копь*), d. i. *копья*, zu *копья*, wille; *оуръить* zu *оуръиша*, zelt; *даждь* zu *дажда*, gabe; *притъуь* zu *притъуа*, parabel; *лъжь* zu *лъжа*, lüge; *доушь* zu *доуша*, seele.

5. Wo ein nasalvocal steht, ist derselbe in der regel **а**, z. b. gen. sg. **КОЛА** zu **КОЛА**, wille; **ПРИТЪА** zu **ПРИТЪА**, gleichniss (vgl. gen. sg. **КОДА** zu **КОДА**, wasser, §. 23. anm.); **ПИША** part. praes. act. zu **ПИСАТИ**, schreiben (vgl. **БЕЗЫ** §. 23, anm.); doch kann auch **ж** bleiben, z. b. acc. sg. **КОЛЖ**, **ПРИТЪЖ** wie **КОДЖ**; 1. sg. praes. **ПИШЖ**.

Anm. Wo ѣ vor j (ю, ѣ, ѥ, ѧ, Ѩ) stehen sollte, wird in der regel н geschrieben, z. b. БИЕНЪ = БИЕНЪ (s. §. 21); БЕЗАКОНИЕ = БЕ-

- §. 24. **законѣ** (gesetzlosigkeit; cod. Supr., in dem die beibehaltung des **ѣ** sehr gewöhnlich ist); **ношѣ** = **ношѣ** (instr. sg. von **ноша**, nacht). Im anlaut wird **ѣ** überall nicht geschrieben, sondern dafür stets **н**, in diesem falle = **ѣ** (s. o. 4), z. b. urspr. **ја-м** (acc. sg. pron. 3. pers.), slaw. ***jъ**, daraus **ѣ**, geschrieben **н**; wurz. **jam** (nehmen), slaw. ***jъm**, daraus **ѣm**, inf. **ѣти**, (s. §. 23), l. sg. praes. **ѣмъ**, geschrieben **нмъ**. Nach consonanten tritt **ѣ** wieder hervor, z. b. **ѣъ н-ѣ** (in ihn hinein); **отъ-н-ѣмъ** (ich nehme weg; über **н** vgl. §. 47).

- §. 25. Die verbindung von **р** oder **л** mit vocalen kann, wenn ein consonant folgt, nur die stellung **р, л + vocal** haben, z. b. **градъ**, stadt, **вълкъ**, wolf.

Anm. Diese regel darf wol als eine fürs altbulg. durchstehende angenommen werden, obwol die ältesten quellen, wenigstens wenn der vocal **ѣ, ѣ** ist, darin nicht consequent sind, z. b. wird im Ostrom. ev. geschrieben **вълкъ** und **вълъкъ**, **дрѣвѣ** und **дрѣвѣ**.

- §. 26. Vocalischer anlaut. Das altbulg. hat eine abneigung gegen vocalischen anlaut der worte; es kommen im anlaute überhaupt nur vor: **а, н, о, оу, ѣ**, niemals **е, ѣ, ѣ, ѣ, ѣ**, selten **ѣ**:

wo **е** ursprünglich anlautete, wird **ј** vorgesetzt, z. b. **исмъ** (bin) von wurz. **es, as**;

vor **ѣ, ѣ** tritt **ѣ**, z. b. **ѣъ** (in) etymologisch = deutsch. **an** (**ѣ** als urspr. nasalvocal s. §. 23, anm.); **оуу-нѣ** (lehren), aber **ѣмъ-нѣ** (lernen);

ѣ kommt als ursprünglicher anlaut nicht vor (vgl. dazu §. 24, anm.);

vor **а** tritt **ј** oder **ѣ**, z. b. **ѣзати**, binden, vgl. **ѣъ**, band; von derselben wurz. **ѣъ**, krankheit;

vor **ѣ** tritt **ј**, **ѣ** aber wird entweder **ѣ**, geschrieben **н** (s. §. 24, 2), z. b. **нѣати** (suchen), vgl. ahd. **eiscon**, oder **ѣ**, z. b. **нѣти** = **ѣти** (essen), wie z. b. im Ostrom. ev. auch geschrieben wird.

Auch die anlaute **а, о, оу, ѣ** können **ј** oder **ѣ** als vorschlag haben, z. b. **ѣъ** neben **ѣъ** (ich); **ѣро** neben **ѣро** (morgen);

мѣтѣ, мѣтѣ neben мѣтѣ (band), doch beruhen die formen mit *j* §. 26. oder *z* th. auf dem einflusse neuerer dialekte; мѣтѣ (geruch), vgl. мѣтѣ (riechen) scheint das einzige beispiel von *z* vor *o* zu sein.

Consonanten.

Das consonantensystem des altbulgarischen.

Eintheilung.

§. 27.

	momentane conson.		dauerlaute			
	stumm (tenues)	tönend (mediae)	spiranten		nasale tön.	r- u. l- laute tön.
			stumm	tönend		
gutturale	к	г	х			
palatale				й	(ѱ)	(ѱ, ѱ)
linguale			ш	ж		ѱ, ѱ
dentale	т	д	ч	џ	н	
labiale	п	б		в	м	

Anm. 1. Das zeichen *у* bedeutet den doppelaut *ts̃*, der also der dentalen wie lingualen classe angehört, ebenso *ѱ* die laute *ts*, beide dental. Man pflegt der kürze wegen wol die laute *ш*, *ж*, *у* mit *шѱ*, *жѱ* als palatale zusammen zu fassen, weil sie sämtlich aus der verbindung von *j* (der reinen palatalis) mit gutt. oder dent. entstanden sind.

Anm. 2. ѱ, ѱ, ѱ bezeichnen die innige verbindung von *н*, *ѱ*, *ѱ* mit *j*, die palatale aussprache derselben (ѱ, ѱ etwa wie ital. *regno*, *famiglia*), doch ist es zweifelhaft, ob diese aussprache, die in den neueren slaw. dialekten sehr verbreitet ist, im altbulg. bereits vollständig durchgedrungen war.

Anm. 3. ѱ, џ, ѱ, ѱ sind nicht aufgezählt als dem altbulg. fremde laute.

Das verhältniss der altbulg. consonanten zu den §. 28. ursprünglichen s. Schleicher, Comp. §. 175. Hier sei nur

- §. 28. folgendes bemerkt: *к, т, н* entsprechen urspr. *k, t, p*; *г, д, в* sowol der urspr. nicht aspirierten wie aspirierten media, also *g, gh, d, dh, b, bh*; *ж, з, ш, щ, ѣ, я* dem urspr. *j, v, n, m, r* (*l*); *х* ist stets aus ursprüngl. *s* entstanden und wird durch dieses in den verwandten sprachen repräsentiert: *ходити*, w. *sad*, gehen; *сухъ*, trocken, lit. *sausas*. Eine bestimmte regel für das eintreten des *х* lässt sich nicht geben; in den meisten fällen stand das urspr. *s* zwischen vocalen, seltener im anlaut, selten vor consonanten. Altbulgar. *с* kann ursprüngl. *k* entsprechen, z. b. *сръд-ѣ*, vgl. *кард-ia*, *cord-is*; *десѣтъ*, vgl. *δέξα*, *decem*; *з* entspricht urspr. *g, gh*, z. b. *зна-ти*, kennen, w. *gna*, vgl. *γν-ών-σχω*; *зима*, winter, vgl. altind. *hima-s*, d. i. **ghimas*, griech. *χειμ-ών* (doch kann *з* auch lautgesetzlich aus *gj* hervorgehen, s. §. 36).
- §. 29. Die verwandlung von *с* in *х* ist verhältnissmässig jung, da noch im altbulg. selbst bisweilen in denselben formen *с* und *х* neben einander vorkommen, z. b. *прн-сѣмъ* 1. pl. aor. comp. zu *прн-мѣти* (annehmen), gewöhnlich *прн-хѣмъ*; *-мѣа* 3. pl. dess. neben *-мѣа*, d. i. **-мѣа* (s. §. 38).

Consonantische lautgesetze.

- §. 30. Die veränderungen, welche die consonanten innerhalb des altbulg. in stambildung (ableitung, wortbildung) und wortbildung (flexion, declination und conjugation) erfahren, beruhen auf der gegenseitigen einwirkung neben einander stehender laute auf einander (assimilation und dissimulation), sowol der consonanten auf consonanten als der vocale auf consonanten; dazu kommt die einfügung von hilfconsonanten.

- §. 31. I. Assimilation.

1. Unvollständige assimilation (anähnlichung); die veränderung der laute besteht darin, dass der eine dem andern oder beide gegenseitig sich nähern.

A. stumme vor stummen, tönende vor tönenden consonanten.

Nach einem allgemeinen gesetze können nur stumme vor stummen, nur tönende vor tönenden consonanten stehen (tenues

vor *tenues*, *mediae* vor *mediae*); im altbulg. kommt indess nur §. 31. der fall vor, dass *c* vor tönenden zu *z*, *z* vor stummen zu *c* werden muss:

c vor *д* zu *з*: *маз-дра*, das innere, fleischartige der rinde, von *месо*, fleisch; *ноздри* plur., nasenlöcher, von *носъ*, nase.

Anm. Schon in älteren quellen kommt das *c* der praep. *съ* (mit) durch ausfall des *ъ* bisweilen vor tönende consonanten zu stehen und wird dann *з*, z. b. *зєазати* = *съ-єазати*, zusammenbinden; *здравъ* = *съдравъ*, gesund:

з vor *т* zu *c*: 1. sg. praes. *єєз-ѣ*, inf. *єєз-ти*, fahren; 1. sg. praes. *лєз-ѣ*, inf. *лєз-ти* schreiten.

Die praepositionen *єєзъ*, *єзъъ*, *нзъ*, *рєзъ* (s. §. 7) §. 32. verlieren in der zusammensetzung in der regel das auslautende *ъ*; das *з* bleibt dann nur vor vocalen und vor den tönenden *г*, *д*, *в*, *к*, *н*, *м*, *л* (über *р* s. §. 47), vor den stummen *к*, *т*, *ш*, *х* (über *c* §. 44) wird es zu *c*, z. b. *єєз-комъѹмъ*, unendlich (aus *єєзъ*, ohne; *комъѹ*, ende); *єзъ-кышати*, aufwallen; *нє-нєшати*, auskochen; *рєзъ-трѣпати*, zerbrechen; *нє-ходити*, herausgehen (die veränderungen dieser praeposit. vor andern anlauten s. in den folg. §§.).

Anm. In den worten *єєз-ло*, ruder, von *єєзъ-ѣ*, ich fahre; *мєз-ло*, öl, zu *мазъ-ати*, salben; *съ-мєз-ло*, fessel, *оу-мєз-ло*, diadem, zu *єазъ-ати*, binden, ist *з* vor *л*, das also hier als stumm gilt, zu *c* geworden.

In einigen worten sind *т*, *д* vor *л* zu *c* geworden (*л* gilt also auch hier als stumm): *ѹнє-ло* (vgl. auch *ѹнєма*), zahl, zu *ѹѣтъ-ѣ* (inf. *ѹнєти*, zählen); *гєзъ-ли* plur., saiteninstrument, zither, zu *гєдъ-ѣ* (inf. *гєзти*, zither spielen); *мєзъ-ли* plur., krippe, zu w. *мєдъ*, inf. *мєзти*, essen. Die anähnlichung besteht hier zugleich darin, dass vor dem dauerlaute *л* die stummen *т*, *д* ebenfalls zum dauerlaute geworden sind.

B. Die veränderungen der consonanten in verbin- §. 33.
dung mit folgendem *j* (also vor *ю*, *ѣ*, *є*, *ѣ*, *ѣ*, *ѣ* = *jѣ*
für **jѣ*, *n* = *jn*).

1. In der verbindung der labiale mit *j* bleiben die consonanten selbst unverändert, es tritt aber zwischen *н*, *в*, *к*, *м* und *j* ein *л*, z. b. 1. sg. praes. *ноѹнъ-лъѣ* für **ноѹнѣ*
2*

- §. 38. (vgl. 2: sg. **коупити**, inf. **коупити**, kaufen); **люк-л-мѣтъ** part. praet. pass. zu **любити**, lieben (vgl. **варѣтъ** zu **варити**, kochen); **дог-л-ѧ**, tapfer, edel, = ***дог-ѧ** = ***дог-ѧ**; **кѣз-нок-л-мѣ** 1. sg. praes. zu inf. **-ноукити**, 2. sg. **-ноукити**; **мѣ-л-мѣ** 1. sg. praes. zu inf. **мѣити**.

Anm. Dass diese einschlebung eines *л* verhältnissmässig jung ist, geht schon aus dem umstande hervor, dass vocal + nasal vor ihm unverändert erhalten bleiben (§. 23) und wird bestätigt durch die erhaltung von formen ohne *л*, z. b. im cod. Supr. **земѣ** acc. sing. = gew. **земѣ** von **земѣ**, erde; im cod. Supr. sind schreibungen wie **остаѣтъ**, gewöhnlich **остаѣтъ**, part. praet. pass. von **остаѣти** (verlassen), häufig. Im Assem. ev. (glagol.) **зема**, d. i. **земѣ** gen. sg. = gew. **земѣ**; **земѣ** dat.-loc. sg. (= **земѣ** für ***земѣ** §. 24, 2) = gew. **земѣ**; **кѣзлюбѣтъ**, d. i. **кѣзлюбѣтъ** (§. 1., anm. 1) = gew. **любѣтъ** u. a.

- §. 34. 2. Die verbindungen **мѣ**, **ѣ**, **ѧ** bleiben unverändert, z. b. **коук**, geruch, **морѣ**, meer, **полѣ**, feld, gen. **полѣ**, dat. **полѣ** u. s. w. Diese formen sind als die ältesten anzusehen; es scheint aber, dass früh die neigung eingetreten ist, die in den neueren slaw. sprachen durchdrang, das *j* mit dem **м**, **ѣ**, **л** in der aussprache so eng zu verbinden, dass dieselben zu palatalem **м**, **ѣ**, **л** wurden und mit *j* gewissermassen nur einen laut bildeten. Diese palat. aussprache wird entweder gar nicht bezeichnet, sondern mit weglassung des *j* geschrieben **полѣ**, **морѣ** u. a., oder durch **ѡ**, **ѣ**, **ѧ** ausgedrückt, nach welchem des *j* stehen aber auch fehlen kann, so im cod. Supr. z. b. **моѡѣ** 1. sg. praes. von **моукити**, bitten; **цѣѡѣ** (= **цѣѡѣ**) dass. von **цѣукити**, heilen; **исполѡѣтъ** part. praet. pass. zu **исполѣти**, erfüllen; **бръѡѣ** (= **бръѡѣ**) 1. sg. praes. zu **бръукити**, kämpfen.

Anm. Da wir das altbulg. in der möglichst ältesten gestalt zu schreiben suchen, ist das zeichen **ѡ** für uns in den meisten fällen überflüssig. Der deutlichkeit wegen soll es im folgenden beibehalten werden, wo nach **м**, **ѣ**, **л** ein **м** = **ѡм**, ein **ѣ** = **ѡѣ** ist.

- §. 35. 3. In der verbindung der dentale **т**, **д** mit *j* bleiben die dentale unverändert, *j* wird zum lingualen zischlaut: **тѣ** zu **тѣѣ**, **дѣ** zu **дѣѣ**, die so entstandenen doppel-laute aber sind umgestellt zu **ѣт** und **ѣд**:

a. шт = tj; z. b. praes. **обрашѣжъ**, **обрашѣши** = ***ѡбратѣжъ** §. 35. u. s. w. (inf. **обрашѣти** finden); 1. sg. praes. **крьштѣжъ** = ***крьтѣжъ** (2. sg. **крьтѣши**, inf. **крьтѣти** wenden); **осьлашѣжъ** = ***осьлатѣжъ** (§. 24, 4), adj. poss. zu **осьла**, st. **осьлатъ**, asellus.

Steht vor dem т ein с, so wird es an ш assimiliert und verschwindet ganz, z. b. 1. sg. praes. **рашѣжъ** = ***расшѣжъ** = ***растѣжъ**, inf. **растѣти**, wachsen machen, vermehren.

b. жд = dj, z. b. praes. **жаждѣжъ**, **жаждѣши** u. s. f. = ***жаджѣжъ** u. s. w., inf. **жаждѣти**, dürsten; 1. sg. praes. **рождѣжъ** = **родѣжъ** (2. sg. **родѣши**), inf. **родѣти**, gebären; **ръждѣжъ**, rot, = ***ръджѣжъ** (§. 24, 4), vgl. **ръждѣти**, erröten.

Ein vor д stehendes ж schwindet durch assimilation an ж ganz, z. b. 1. sg. praes. **мждѣжъ** = ***мзждѣжъ** = ***мзджѣжъ**, inf. **мзджѣти**, reiten, fahren.

Ein zwischen т, д und j stehendes р oder к (dafür nach §. 33 stets к) hindert nicht die verbindung des j mit dem dental, z. b. 1. sg. praes. **сѣмшѣжъ** = ***сѣмшѣжъ** (2. sg. **сѣмшѣши**), inf. **сѣмшѣти**, schauen; 1. sg. praes. **оумѣждѣжъ** = ***мѣждѣжъ**, inf. **мѣждѣти**, weise machen; 1. sg. praes. **оумрьштѣжъ**, part. praet. pass. **оумрьштѣжѣшѣжъ**, inf. **оумрьштѣти**, tödten. Doch kommen beispiele des unterbleibens dieser veränderung vor, z. b. **сѣмшѣниѣ**, d. i. **сѣмшѣниѣ**.

Anm. 1. Die lautgruppe шт entsteht ausserdem durch einwirkung eines j auf die gruppe ск; скj würde zunächst сѣ geben (s. §. 36), dafür aber tritt stets шт ein, z. b. 1. sg. praes. **нштѣжъ** = ***нскѣжъ**, inf. **нскѣти**, suchen.

Anm. 2. Treffen in der zusammensetzung с-у, ж-ж zusammen, so entstehen daraus шт, жд; hier kommen wieder die praepos. **сѣзъ**, **вѣзъ**, **мзъ**, **разъ** in betracht (s. §. 32), z. b. **сѣмшѣниѣжъ**, zahllos, = ***сѣс-ушѣниѣжъ** für ***сѣз-ушѣниѣжъ** (§. 32); **кѣмшѣти**, anfangen, = ***кѣс-ушѣти** für ***кѣз-ушѣти**; **мждѣжъ** 1. sg. praes. zu **мз-гѣмшѣти**, verjagen, = ***мз-жѣмшѣти**; **разѣмшѣти**, verbrennen, = ***раз-жѣмшѣти**. Doch kommt die schreibung **вѣсѣушѣти** сѣ (sich verwundern) u. a. vor. Ueber **сѣушѣниѣжъ** s. u. §. 44.

4. Die verbindung der gutturale к, г, х mit j. In §. 36. dieser verbindung werden beide consonanten verändert (gegen-

$$Y = kj; X = rj; Z = kj; U = kj; V = rj; c, u, z \text{ mit } j.$$

- §. 36. seitige anähnlichung, z. b. *k-j* zu *t-š* u. s. w.). Die veränderungen theilen sich in zwei classen, je nachdem das *j* zum lingualen (palatalen) zischlaute (■, ■) oder zum dentalen (*c*, *z*) wird.

a. linguale (palatale) wandlung. nj zu y: l. sg. praes. **нллыж**, 2. sg. **нллысми** — ***нллыж** u. s. w., inf. **нллы-ати**, weinen; **улобты** = ***улобтыж** (§. 24, 4), adj. poss. von **улобтыж**, mensch;

тj zu ж: praes. лѣжѣ, лѣжешъ u. s. w. — *лѣрjѣ u. s. w., inf. лѣр-ати, lügen; стража, wache, = *страгja, vgl. страг-ѣ, ich bewache; вель-можь (viel vermögender, optimat) — *-морjѣ, vgl. мор-ѣ, ich kann;

x zu m: praes. пашѣ, пашени u. s. w. — *пашѣ u. s. w., inf. паш-ати, pflügen; доуша, seele, — *доушѣ, vgl. доушѣ, geist.

b. dentale wandlung. *иј* zu *ѣ*, nur in einigen besonderen fällen und viel seltener als *иј* zu *у*: das suffix msc. *ьцѣ*, ntr. *ьце*, fem. *ица* steht für **ьиѣ* u. s. w., *ица* für **иѣа*, z. b. *отѣцѣ* = **отѣиѣ*, vater; *сѣльцѣ*, dörfchen, = **сѣльиѣ*; ebenso *иѣтица* = **иѣтиѣа*, vogel; vgl. ferner *златиѣцѣ*, goldmünze, neben *златица*, dass.; *оуѣгодѣиѣцѣ*, einer der gefällt, verehrer, *оуѣгодѣиѣца*, eine die gefällt; *обѣшѣтиѣцѣ*, theilnehmer, *обѣшѣтиѣца*, theilnehmerin.

In der bildung einer classe frequentativer verba vertritt ein wol ebenfalls aus *u* zu erklärendes *u* ein *u* im wurzelauslaut, z. b. *kanuatu* neben *kannatu* zu *kann-uatu*, schreien, rufen; *tuatu* neben *tanatu* zu *ten-u* (1. sg.), inf. *temtu*, laufen.

rj zu z, ebenfalls selten, z. b. cтѣза (pfad) ist aus *cтѣrja entstanden. In der bildung frequentativer verba wird ebenfalls r durch z vertreten, z. b. дѣнзати neben кѣлз-дѣнгатъ zu дѣнгнѣтъ, bewegen.

- §. 37. 5. c, q, z werden mit j zu ш, y, ж. ш = cj, z. b. praes. пишж, пишжени u. s. w. = *пнцж u. s. w., inf. ѡс-ати (пнс-ати), schreiben; паша, weide, = *псја, vgl. пс-ж, ich weide;

y = yj, z. b. praes. **каныж**, **канышин** u. s. w. = ***каныцж** u. s. w.,
inf. **каны-ати**, schreien; **отыъ** = ***отыцъ**, adj. poss. zu **отыъ**, vater;

ж = zj, z. b. praes. **жажъ**, **жажени** u. s. w. = ***kazja** u. s. w.,
inf. **жаз-ати**, binden; **мажа**, salbe, = ***mazja**, vgl. **маз-ати**, salben;
къмажь = ***kъmazja**, adj. poss. zu **къмазь**, fürst.

Anm. Ein zwischen *c*, *z* und *j* stehendes *л*, *н* hindert die verwandlung nicht, z. b. 1. sg. praes. **мыслимъ** (2. sg. **мыслиши**), inf. **мыслити**, denken; 1. sg. praes. **блужимъ** (2. sg. **блужиши**), inf. **блужити**, irreführen.

C. Die verwandlung der gutturale vor den palatalen vocalen. §. 38.

Die verwandlung der gutturale vor den weichen (palatalen) vocalen *е*, *и*, *ь*, *я*, *а* kann wie in der Verbindung mit *j* lingual (palatal) und dental sein. Die einzelnen fälle sind:

1. vor *е* und *ь* findet nur linguale wandlung statt: *к* zu *ч*, z. b. voc. sg. **чловекуе**, nom. **чловекуъ**, mensch; 2. sg. praes. **чечеши**, 1. sg. **чечю**, koche; von **чловекуъ** kommt **чловекуство**, humanitas, genus humanum;

г zu *ж*, z. b. voc. sg. **боже**, nom. **богу**, gott; 2. sg. praes. **жечеши**, 1. sg. **жечю**, verbrenne; von **богу** abgeleitet **божство**, gottheit, göttlichkeit;

х zu *ш*, z. b. voc. sg. **доуше**, nom. **доушъ**, geist; 2. sg. praes. **крьшеши**, 1. sg. **крьшю**, dresche; von **страхъ**, schrecken, abgeleitet **страшнъ**, schrecklich; von **мнихъ**, mönch, **мнишскъ**, mönchisch.

In den nicht zahlreichen fällen, wo in stammbildung und flexion guttural vor *а* zu stehen kommt, findet ebenfalls die linguale wandlung statt, z. b. von **отрокъ**, kind, demin. **отроуа**; 3. plur. aor. **речеа** zu 1. sg. **речю** (**речти**, sagen).

2. vor *и* und *я* findet linguale (palatale) wandlung statt, wenn diese vocale stammbildenden elementen (also suffixen, die nicht unmittelbar declinations- und conjugationsendungen sind), dentale wandlung dagegen, wenn sie zu flexionsendungen (declinations- und conjugationsuffixen) gehören.

In stammbildenden elementen wirkt *я* wie *и*, *j* geht in dem entstehenden lingualen laute auf, als vocal bleibt nur *а*.

Beispiele; *ш* zu *ч*, *у*: **шлю**, **члю**, schar, schlachtordnung, n. plur. **шлючи**, loc. plur. **шлючю**; abgel. verbum **шлукити сѧ**, sich scharen,

- §. 38. in schlachtordnung stellen, wo -н den verbalstamm bildet; **тежѣ**, ich laufe, 2. sg. imperat. **тъчи**; abgeleit. verbum **тоути**, giessen; 1. sg. imperf. **теуаахѣ** (vgl. **несахѣ** zu **нес-ѣ**, wo **ѣ** den stamm des imperf. bildet);

г zu **ж**: **другѣ**, freund, nom. plur. **дружи**, loc. plur. **дружѣхѣ**; abgeleit. verb. **дружити** сѣ, sich befreunden; **жегѣ**, ich verbrenne, imperat. 2. sg. **жѣчи**, imperf. **жежѣхѣ** = ***жегѣхѣ**; **многоѣ**, viel, compar. **многожай** = ***многогѣ**, vgl. **добрей**;

х zu **с**, **ш**: **страхѣ**, schrecken, nom. plur. **страси**, loc. plur. **страсѣхѣ**; abgeleit. verb. **страштити**, schrecken; **соухѣ**, trocken, compar. **соушай** = ***соугѣ**.

A n m. 1. Ueberhaupt steht nach **у**, **ж**, **ш** nicht **ѣ**, sondern, wo dies etymologisch zu erwarten war, **а**, z. b. **уасѣ**, zeit, neben älterem **уасѣ** u. a.

A n m. 2. **ск** geht vor flexivischem **н**, **ѣ** regelrecht in **сѣ** über, statt dessen kann aber auch **ст** eintreten, z. b. **улохѣхѣхѣ**, menschlich, loc. sing. msc. **улохѣхѣхѣ** oder **улохѣхѣхѣ**.

- §. 39. Die lautverbindungen **кт**, **гт**, **хт** werden vor **н**, **ѣ** zu **нт**, z. b. inf. **решити**, sagen, = ***рен-ти**, 1. sg. praes. **ренѣ**; inf. **жешити**, brennen, = ***жег-ти**, 1. sg. praes. **жегѣ**; inf. **ерешити**, dreschen, = ***ерѣх-ти**, 1. sg. praes. **ерѣхѣ**; **нешѣ**, ofen, = ***нен-тѣ**, von **ненѣ**, inf. **нешити**, kochen; **помошѣ**, hülfe, = ***мог-тѣ**, von **могѣ**, inf. **мошити**, können. Zuweilen lässt sich die entstehung des **нт** aus **кт** nur an den verwandten sprachen nachweisen, z. b. **ношѣ**, nacht, vgl. litau. *naktis*.

- §. 40. 2. Vollständige assimilation (angleichung). Aus zwei verschiedenen consonanten werden zwei gleiche, ein doppelconsonant; doppelconsonanten werden aber im altbulg. überhaupt nicht geschrieben (z. b. **нсн** = ***нс-сн**, vgl. **нс-мѣ**, 2. u. 1. sg. von **нс-**, sein; **нсѣзаконниѣ**, gesetzlosigkeit, = ***нсѣз-законниѣ**).

A. rückwirkende assimilation: der letzte consonant macht sich den vorhergehenden gleich. Da doppelconsonanten nicht geschrieben werden, ist das resultat, äusserlich angesehen, stets, dass in diesen fällen nur der letzte consonant bleibt, der erste wegfällt.

и zwischen c und н stehend wird dem н assimiliert §. 40.
(fällt aus), z. b. w. **плесн**, plaudere, tanzen, vgl. **плесн-ати**, davon
плеснѣти = ***плеск-нѣти**.

т und д werden assimiliert: §. 41.

1. vor н, z. b. **о-сѣмѣти**, hell werden, = ***-сѣт-нѣти**, w. **сѣтъ**, vgl. **о-сѣт-ати**, dass.; **вѣх-бѣмѣти**, erwachen, = ***бѣдѣти**, w. **бѣд**, vgl. **бѣд-ати**, dass.;

2. д vor м, в, с der personalendungen -мѣ, -мѣ, -ѣ, -сѣ, z. b. w. **ѣд** (ѣд), essen, 1. sg. **ѣмѣ** = ***ѣд-мѣ**, 1. plur. **ѣмѣ**, 1. dual. **ѣмѣ**, 2. sg. **ѣси**;

3. т, д vor л des part. praet. act. II., z. b. w. **плет**, inf. **плести**, flechten, part. praet. act. II. **плелѣ** = ***плет-лѣ**; w. **пад**, inf. **пасти**, fallen, davon **палѣ** = ***пад-лѣ**.

н, в werden assimiliert vor н, z. b. **оу-сѣмѣти**, ein- §. 42.
schlafen, = ***-сѣн-нѣти**, w. **сѣн**, vgl. **сѣн-ати**, schlafen; **гѣмѣти** = ***гѣв-нѣти**, **сѣ-гѣмѣти**, falten, vgl. **сѣ-гѣмѣти**, dass. (doch ist die regel nicht ausnahmslos, vgl. **гѣмѣти**, **гѣмѣти**, zu grunde gehen);

н, в, в vor dem т des infinitivs und supinums, z. b. **но-урѣти**, schöpfen, = ***урѣн-ти**, 1. sg. praes. -**урѣнѣ**, supin. **ноурѣтъ**; **грѣти**, graben, = ***грѣв-ти**, 1. sg. praes. **грѣвѣ**; **жити**, leben, = ***живѣ-ти**, 1. sg. praes. **живѣ**.

Anm. Die verbindungen **нт**, **ет** unterliegen auch anderen gesetzen, s. §. 47, 2.

Die assimilationen im zusammengesetzten aorist §. 43.
I. (s. d. conjug.). Vor dem c oder х (ш) des der wurzel angefügten hilfsverbs wird jeder consonantische wurzelauslaut assimiliert (über die eintretende ersatzdehnung s. §. 22), z. b. w. **рѣи** (inf. **рѣити**, sagen), 1. sg. aor. **рѣхѣ** = ***рѣи-хѣ**, ***рѣи-сѣ**, 2. dual. **рѣста** = ***рѣи-ста**, 3. plur. **рѣша** = ***рѣи-ша**, ***рѣи-ха**, ***рѣи-са**; w. **ѣд** (inf. **ѣсти**, essen), 1. sg. aor. **ѣсѣ** = ***ѣд-сѣ**; w. **грѣи** (inf. **грѣти**, graben), 1. sg. aor. **но-грѣсѣ** = ***грѣи-сѣ** u. s. w.

- §. 44. Das *z* der praepositionen *bez-*, *ez-*, *nz-*, *raz-* wird in der zusammensetzung vor *c* zu *c* (*c-c* nur *c* geschrieben, s. o.), z. b. *бесловесѣтъ*, ἄλογος, = **bez-cl.*; *вѣсмихити сѧ*, lachen, = **ez-cl.*; *исхихити*, austrocknen (intrans.) = **nz-c.*; *растохити*, entfernt sein, = **raz-cl.*

Anm. Auch vor *γ*, *ш*, *ч* kann *z*, das vor jenen stummen lauten zunächst zu *c* werden musste, assimiliert werden und so schwinden, z. b. *бегнхлѣтъ*, zahllos, = **bez-γ*; *разнѣтъ*, auseinander gegangen, = **raz-ш.*; *нцѣхити*, heilen, = *nc-ч.* (neben *исцѣхити*, *исцѣхити*, s. §. 38, anm. 2.). — Ueber *шт* aus *cy* vgl. §. 35, anm. 2.

- §. 45. B. vorwärtswirkende assimilation: der erste consonant macht sich den folgenden gleich, der demnach ganz schwindet.

Das *с* der praeposition *сѣтъ* (um) assimiliert nach verlust des auslautenden *ъ* in der zusammensetzung folgendes *к*, z. b. *обѣхити*, umziehen, anziehen, = **об-кхити*; *обѣтъ*, gelübde, versprechen, = **об-кѣтъ*, (*кѣтъ*, ratschlag, vertrag).

- §. 46. II. Dissimilation;
aus zwei gleichen consonanten werden ungleiche.

т und *д* werden vor *т* zu *c*, z. b. w. *плет*, 1. sg. praes. *плетѣ*, inf. *плес-ти* = **плет-ти*, sup. *плес-тъ* = **плет-тъ*, flechten; w. *пад*, 1. sg. praes. *падѣ*, inf. *пас-ти* = **пад-ти*, sup. *пас-тъ* = **пад-тъ*, fallen; wurz. *паад*, 1. sg. *паадѣ* (inf. *паасти*, herrschen), davon *паас-тъ*, herrschaft, = **паад-тъ*.

- §. 47. III. Consonanteneinschiebung und -vorschlag.

1. Zwischen *z* und *р* kann *д* eingeschoben werden. Die meisten hierher gehörigen fälle beziehen sich auf die zusammensetzung der praepos. *bez-*, *ez-*, *nz-*, *raz-* mit worten, die auf *р* anlauten, z. b. *вѣз-д-расти*, aufwachsen, *нз-д-решти*, aussprechen, *раз-д-решити*, lösen. Ausserhalb der zusammensetzung z. b. *нз-д-раиѣ*, Israel, *з-д-рѣѣ* für *зрѣѣ*, reif. Dasselbe findet bisweilen statt zwischen *ж* und *р*, z. b. *ждрѣло*, kehle, *ждрѣѣ*, füllen, für gewöhnl. *жрѣло*, *жрѣѣ*.

Anm. In der stammbildung kann man bisweilen die einschiebung §. 47. von **т** zwischen **с—р** beobachten, z. b. **нѣс-т-рѣ**, bunt, von **нѣс-ати**, malen, schreiben, suffix **-рѣ**, vgl. **дос-рѣ**, gut. Ueber **сѣр** = urspr. *sr* im wurzelanlaut s. Schleicher, Comp. §. 182, 7.

2. Zwischen dem **т** des infinitivs und den wurzel-
auslauten **н**, **с** kann die einschiebung eines **с** statt-
finden, z. b. **грѣс-с-ти** (graben), **но-урѣн-с-ти** (schöpfen); zwi-
schen **н** und **с** kommt auch **х** vor, **но-урѣн-хс-ти**; endlich kann
der labial an **с** assimiliert werden, so dass die formen **грѣсти**,
ноурѣсти entstehen.

Anm. Die infinitive dieser verba können also folgende formen
haben: **грѣти** (§. 42) **грѣссти**, **грѣсти**, **ноурѣхсти**.

3. Vor das anlautende *j* der obliquen casus des pronomens §. 48.
н (gen. **нѣго**, dat. **нѣмоу**, instr. **нѣмѣ**, d. i. **нѣмѣ** u. s. w.) wird **н**
vorgeschlagen, wenn dieselben unmittelbar von einer echten
praeposition abhängen (**безъ**, **кѣ**, **до**, **зѣ**, **нѣхъ**, **кѣ**, **на**, **надѣ**, **о**,
отъ, **по**, **подѣ**, **при**, **прѣдѣ**, **сѣ**, **оу**), z. b. **безъ н-нѣго**, ohne ihn, **на ѣ**,
auf ihn, **сѣ ѣнѣмѣ**, mit ihnen, **оу ѣнѣхъ**, bei ihnen; aber **сѣ нѣго**
матѣринѣ, mit seiner mutter.

Ebenso bei den cass. obl. des relativums **н-жѣ** (gen. **нѣго-жѣ**
u. s. w.) und den aus **н** gebildeten relativen adverbien, z. b.
нѣдежѣ, wo, **до ѣнѣдежѣ**, bis wo, bis; **ѣдѣу**, woher, **отъ ѣнѣдѣу**, von
woher; **ѣгда**, als, **кѣ ѣнѣгда**.

4. Vorschlag eines **н** kann stattfinden in der zusamen-
setzung von **кѣ**, **отъ**, **сѣ** mit **нѣти**, nehmen, z. c. **сѣ-н-ѣмѣ** part.
praet. act. I., **сѣ-н-ѣмѣ** subst., versammlung; **отъ-нѣ**, d. i. **-н-нѣ**
3. sg. aor. comp. (aber auch **отъ-нѣмѣ**, **отъ-нѣти**).

Vorschlag eines **н** findet regelmässig statt in der zusam-
mensetzung von **кѣ**, **сѣ** mit **нѣти**, gehen, **кѣ-н-нѣти**, **сѣ-н-нѣти**.

Ausserdem findet sich derselbe vorschlag in einigen selt-
neren fällen und nicht durchgängig, z. b. **сѣ-н-ѣсти** neben **сѣ-ѣсти**
(verzehren), **сѣ-н-нѣсати** (sammeln), **кѣ-н-оушнѣти** (hören, *ἐν-
ωτίζεσθαι*).

Auslautsgesetz.

§. 49. Kein altbulgarisches wort kann auf einen consonanten auslauten; wo die vergleichung der verwandten sprachen ursprünglich consonantischen auslaut ergibt, sind auslautendes *n*, *m* mit dem vorhergehenden vocal zum nasalvocale geworden (§. 23), die übrigen consonanten abgefallen (vgl. Schleicher, Comp. §. 183).

Anm. Ausnahmen von diesem gesetz sind nur scheinbar: man findet in den quellen öfter schreibungen wie **єзъ насъ**, ohne uns, **нзъ града**, aus der stadt u. a. dgl., hier aber sind praeposition und abhängiger casus nach verlust des auslautenden *ъ* der praep. so eng zusammen gesprochen, dass sie unter einen accent fallen und gewissermassen als ein wort anzusehen sind. Daher nimmt auch in solchen fällen das *ъ* an den lautgesetzlichen wandlungen theil, die §§. 20, 35 anm. 2, 44, 47 besprochen wurden, z. b. **ѣсѣ мамѣнѣ** = **нзъ мамѣнѣ**, aus dem steine, **нштръѣа** = **нзъ ѣръѣа**, aus dem mutterleibe, **єсѣѣа** = **єзъ сѣѣа**, ohne schlaf, **єздрѣѣѣ** = **єзъ рѣѣѣ**, ohne wunden, sogar **нѣ ѣго** = **нзъ ѣго** (vgl. §. 37, anm.); ähnlich ist **ѣѣѣѣѣ** = **сѣ ѣѣѣѣѣ** u. a. dgl.

II. Formenlehre.

A. Declination.

1. Declination der nomina (*substantiva, adjectiva*).

Allgemeine bemerkungen.

§. 50.

Das altbulg. unterscheidet folgende casus: nominativ, genitiv, dativ, accusativ, instrumentalis, locativ, vocativ; die drei genera: masculinum, femininum, neutrum; die drei numeri: singular, dual, plural. Im neutrum fallen nom., acc., voc. sing. in eine form zusammen, ebenso der nom. und acc. plur. Der dual unterscheidet nur drei casusformen: eine für nom., acc., vocat., die zweite für gen. und loc., die dritte für dat. und instr. Im plur. ist der vocat. nicht vom nom. unterschieden.

Wir theilen die declination ein nach dem auslaute der nominalstämme, machen aber aus den consonantisch auslautenden stämmen keine besondere classe, sondern nur eine unterabtheilung der *i*-classe, weil jene in den meisten casus in die analogie der *i*-stämme übergegangen sind; wir bekommen daher folgende eintheilung:

1. *i*- und consonantische stämme:

A. *i*-stämme (slaw. auf *i* auslautend):

- a. masculina.
- b. feminina.

§. 50. B. consonantische stämme:

- a. *s*-stämme (auf *c* ausl.).
- b. *n*-stämme (auf *n* ausl.).
- c. *r*-stämme (auf *p* ausl.).
- d. *t*-stämme (auf *r* ausl.).

2. *u*-stämme:

- A. stämme auf langes *ū* (у).
- B. stämme auf kurzes *ū* (ѣ).

3. *a*-stämme:A. reine *a*-stämme, ohne *j*:

- a. masc. und ntr. (stammausl. slaw. *o*).
- b. femin. (stammausl. slaw. *a*).

B. *ja*-stämme:

- a. msc. und ntr. (stammauslaut slaw. *je*).
- b. femin. (stammauslaut slaw. *ja*).

§. 51. 1. Die *i*- und consonantischen stämme.

A. *i*-stämme, stammauslaut *i*. Zu dieser classe gehören nur msc. und fem. substantive. Im sing. sind gen., dat., loc., voc. in folge von lautgesetzen in eine form zusammengefallen (über die ursprüngliche form der casussuffixe sowohl bei dieser wie bei den anderen stammclassen s. Schleicher, Compendium in den betreffenden abschnitten von §. 243 — 263).

	a. masc.	b. fem.		a. masc.	b. fem.
sing. nom.	кѣтъ (weg)	костѣ (knochen)	plur.	кѣтъ-ѣ	костѣ
gen.	кѣтъ	костѣ		кѣтъ-ѣ	костѣ-ѣ
dat.	кѣтъ	костѣ		кѣтъ-ѣ	костѣ-ѣ
acc.	кѣтъ	костѣ		кѣтъ	костѣ
instr.	кѣтъ-ѣ	костѣ-ѣ		кѣтъ-ѣ	костѣ-ѣ
loc.	кѣтъ	костѣ		кѣтъ-ѣ	костѣ-ѣ
voc.	кѣтъ	костѣ			

	a. <i>masc.</i>	b. <i>fem.</i>	§. 51.
dual. nom.-acc.	нѣтъ	костѣ	
gen.-loc.	нѣтъ-ю	костѣ-ю	
dat.-instr.	нѣтъ-мѣ	костѣ-мѣ.	

Hierher gehörige *masc.* sind z. b. голѣвъ (taube), господѣ (herr; hat öfter gen. господѣ, dat. господѣ nach art der *a*-stämme), гостѣ (gast), зверѣ (wildes thier), зятѣ schwieger-sohn), людѣ nom. plur. (leute), медведѣ (bär), татѣ (dieb), тѣстѣ (schwiegervater), урьѣ (урѣѣ, wurm) u. a. Auch дѣнь (tag) bildet casus nach dieser classe: gen., dat., loc. sing. дѣнь; gen. dual. дѣнью; nom. plur. дѣньѣ, gen. дѣньѣ, loc. дѣньѣ (der instr. sing. hat bisweilen die *fem.* form дѣньѣ).

Zu den *fem.* gehören die zahlreichen mit den suffixen ѣ (*i*), тѣ (*ti*) gebildeten *fem.* substantive, z. b. заповѣдѣ (befehl), рѣчь (rede), властѣ (herrschaft), мощѣ (macht), радостѣ (freude) u. s. f.

Anm. 1. н vor den endungen ѣ, е, ю, ѣ steht für ѣ (vgl. §. 24 anm.), das sich bisweilen noch findet, z. b. смръѣтъ instr. sg. von смръѣтъ (tod) u. a. dgl. im Suprasl. cod.

Anm. 2. Vor den auf т, ѣ auslautenden (mit м, х anlautenden) casusendungen ist schon in den ältesten quellen ѣ vielfach, in manchen durchgehends, zu е geworden z. b. людѣтъ = людѣтъ, людѣтъ = людѣтъ; кѣштѣтъ = кѣштѣтъ (кѣштѣ, sache, ding), und so bei allen hierher gehörigen worten.

Anm. 3. Die *i*-stämme gehen in verschiedenen quellen nicht selten in die analogie der *ja*-stämme über, vgl. §. 59, anm. 3.

B. consonantische stämme; consonantisch flectiert §. 52. werden können nur nom.-acc. und gen. sing.; gen. dual.; nom., acc., gen. plur. Die übrigen casus folgen der analogie der *i*-stämme, einzeln auch der *a*-stämme.

a. *s*-stämme; stammauslaut с, z. b. словес- (wort), nom. sg. слово mit verlust des auslautenden consonanten; die hierher gehörigen substant. sind sämtlich neutra, beisp. небо (himmel), тело (leib), чудо (wunder), око (auge), ухо (ohr), über die beiden letzteren vgl. indess §. 65.

§. 52.

	sing.	plur.	dual.
nom.	слово	словес-а	словесн
gen.	словес-е	словес-ъ	словес-оу
dat.	словесн	{ словесьмъ словесемъ	{ словесьма словесема
acc.	слово	словес-а	
instr.	{ словесьмъ словесемъ	{ словесьмн словесы	
loc.	словесн	{ словесьхъ словесехъ	

Anm. 1. Das *ъ* vor den mit *м* und *х* anfangenden casusendungen ist schon in den ältesten quellen selten und nicht überall belegbar (vgl. §. 51, anm. 2), doch kommen formen mit *ъ* vor, z. b. *словесьмъ*, *тлесьмъ*, *юудесьмн*, *словесьхъ*. Der instr. plur. hat meistens die form der *a*-stämme *словесы*, auch der nom.-acc. dual. kann diese haben, also *словесъ*.

Anm. 2. Die hierher gehörenden worte können überhaupt der analogie der neutralen *a*-stämme in der art folgen, dass das suffix *-ес-* für die flexion ganz verloren geht, z. b. gen. *тлѣа*, dat. *тлѣоу* u. s. f. (s. §. 58).

§. 53. b. *n*-stämme; 1. masc. st. *камен-* (stein), nom. sing. *камъ*;
2. neutr. st. *имен-* (name), nom. sing. *имѣ* (vgl. §. 23).

	1. masc.	2. neutr.	1. masc.	2. neutr.
sing. nom.	камъ	имѣ	plur. камен-е	имен-а
gen.	камен-е	имен-е	{ камен-ъ каменнй	имен-ъ
dat.	каменн	именн	{ каменьмъ каменемъ	{ именьмъ именемъ
acc.	камен-е	имѣ	каменн	имен-а
instr.	{ каменьмъ каменемъ	{ именьмъ именемъ	каменьмн	именъ
loc.	каменн	именн	{ каменьхъ каменехъ	{ именьхъ именехъ
voc.	каменн	имѣ		
dual. nom. acc.	каменн	именн		
gen. loc.	каменню	имен-оу		
dat. instr.	каменьма	именьма		

Hierher gehören z. b. msc. **кора**, das einzige msc. mit **а** im §. 53. nom. sing., **красы** (kiesel), **пламы** (flamme); ntr. **пасама** (stamm, γένος), **вѣѣма** (last), **вѣѣма** (zeit), **сѣма** (same) u. a.

Anm. 1. Die masc. können auch schon im nom. sing. die i-form haben: **каменъ** u. s. f., einige sind nur in dieser nachweisbar: **пѣлѣстѣнъ** (finger), **ремѣнъ** (riemen), **стѣпенъ** (stufe), **мелѣнъ** (hirsch).

Anm. 2. Die im paradigma mit aufgeführten regelrechten formen der i-stämme sind selten und zum theil nicht zu belegen, vgl. §. 51 anm. 2, §. 52 anm. 1; doch kommen z. b. vor **имѣнѣмъ**, **ношенѣмъ** u. a.

Anm. 3. Der instr. plur. ntr. scheint stets die form der a-stämme zu haben, vgl. **словесы** §. 52.

Anm. 4. Nach diesem paradigma bildet **дѣнь** einige casus von einem stamme **дѣн-**: gen. sing. **дѣн-ѣ**, acc. sing. **дѣн-ѣ**, gen. dual. **дѣн-оу**, gen. plur. **дѣн-ѣ** (vgl. dazu §. 51).

c. r-stämme; nur die feminina, stamm **матер-** (mutter), §. 54. nom. sing. **мати**, st. **дѣштер-** (tochter), nom sing. **дѣштин**.

sing. nom.	мати	plur. матери	dual. матери
gen.	матер-ѣ	матер-ѣ	матер-оу
dat.	матери	матерѣмъ матеремъ	матерѣмъ
acc.	матер-ѣ	матери	
instr.	матерѣмъ	матерѣмъ	
loc.	матери	матерѣхъ матерехъ	
voc.	мати		

Anm. 1. Ueber die formen mit **ѣ** vgl. §. 51 anm. 2, §. 52 anm. 1, §. 53 anm. 2; **дѣштерѣхъ** kommt vor.

Anm. 2. Der acc. sing. hat öfter die form der i-stämme: **матерь**.

d. i-stämme; st. **жрѣят-** (füllen), nom. sing. **жрѣя**; die §. 55. hierher gehörigen worte sind sämtlich neutr. substantive; z. b. **отроѣ** (kind), **телѣ** (kalb), **лѣмѣ** (lamm) u. a.

§. 55.	sing. nom.	жрѣа	plur. жрѣау-а	dual. жрѣау
	gen.	жрѣау-ѣ	жрѣау-ѣ	жрѣау-ѣ
	dat.	жрѣау	{ жрѣауѣмъ жрѣауѣмъ	жрѣауѣмъ
	acc.	жрѣа	жрѣау-а	
	instr.	{ жрѣауѣмъ жрѣауѣмъ	жрѣау	
	loc.	жрѣау	{ жрѣауѣмъ жрѣауѣмъ	

Anm. 1. Ueber die formen mit *а* vgl. §. 51 anm. 2, §. 52 anm. 1, §. 53 anm. 2. — Der instr. plur. hat die form der *a*-stämme, vgl. *сѣнокосы, именовы*.

Anm. 2. Der loc. sing. hat nicht selten die form *жрѣауѣ*.

Anm. 3. Die participial- und comparativstämme, die einzelne casus von den ursprünglich consonantischen stämmen bilden, s. §. 63.

§. 56.

2. *u*-stämme.

A. stämme auf langes *u* (*у*), nom. sing. *у*, z. b. *црѣкы* (kirche). Vor den vocalisch anlautenden casusendungen wird *у* zu *ѣ* gespalten (§. 22), wodurch der stamm consonantisch wird: *црѣкѣ*; nach art der consonant. stämme werden aber nur gen. und acc. sing., gen. plur. gebildet; in den übrigen casus wird der stamm *црѣкѣ* als *i*- oder fem. *a*-stamm behandelt. Hierher gehören nur fem. substantive, z. b. *воукы* (buche, buchstab), *люукы* (liebe), *свекрѣкы* (schwiegermutter), *смокы* (feige), *штрѣкы* (schwägerin) u. a.

sing. nom.	црѣкы	plur. црѣкѣн	dual. *црѣкѣн
gen.	црѣкѣ-ѣ	црѣкѣ-ѣ	*црѣкѣнѣо
dat.	црѣкѣн	црѣкѣнѣмъ	*црѣкѣнѣмъ
acc.	црѣкѣ-ѣ	црѣкѣн	
instr.	црѣкѣнѣмъ	црѣкѣнѣмъ	
loc.	црѣкѣн	црѣкѣнѣмъ	
voc.	црѣкы		

Anm. 1. Auch andere casus als die im paradigma angeführten finden sich nach analogie der *i*-stämme, selbst der nom. sing. als *люекѣ* — *люекѣнѣ*; acc. sing. ebenfalls *люекѣнѣ*, *црѣкѣнѣ*. *црѣкѣ* (blut; das nur in dieser form nachgewiesen ist, **црѣкы* kann nur aus neueren dialecten

erschlossen werden) bildet nach dieser weise nur gen. sing. *нръѣ-ѣ*, die §. 56.
andern formen nach den *i*-stämmen, z. b. *нръѣни*, *нръѣмъ*, *нръѣмни*.

— Ueber die nach art der fem. *a*-stämme gebildeten casus s. §. 58.

Anm. 2. Der dual ist unbelegt; die angegebenen formen sind nach der analogie der casus des plurals erschlossen.

B. stämme auf ursprünglich kurzes *u*, slaw. *ъ*, §. 57.
st. *сынъ*-, nom. sg. *сынъ* (sohn). Vor mehreren vocalisch anlautenden casusendungen hat steigerung des auslautes statt gefunden (dat. sing., nom. gen. plur., gen. dual. — Vgl. Schleicher, *Склонение основъ на -у- въ славянскихъ языкахъ*. Прилож. къ XI. т. зап. Имп. Акад. наукъ С. Петерб. 1867.). Von diesen stämmen sind fast alle casus noch belegbar, aber sie bilden insofern keine selbständige, lebendige declination, als sie auch nach der analogie der masc. *a*-stämme (deren nom. sing. ebenfalls auf *ъ* endigt) flectiert werden und wieder die masc. *a*-stämme die ursprünglich den *u*-stämmen angehörenden formen annehmen können. Die als ursprüngliche *u*-stämme aufzufassenden worte, z. b. *медъ* (honig), *волъ* (ochs), *полъ* (seite, hälfte), *домъ* (haus) u. a., sind alle masculina.

	sing.	plur.	dual.
nom.	<i>сынъ</i>	<i>сынове</i>	<i>сини</i>
gen.	<i>сыноу</i>	<i>сыноу</i>	<i>сынокоу</i>
dat.	<i>сыноу</i>	* <i>синѣмъ</i>	(<i>синѣмъ</i>)
acc.	<i>сынъ</i>	<i>сини</i>	
instr.	<i>синѣмъ</i>	<i>синѣмъ</i>	
loc.	<i>сыноу</i>	<i>синѣхъ</i>	
voc.	<i>сыноу</i>		

Anm. Der dat. plur. hat stets *о*: *сыноу*; so kommt auch *сыноу* vor. Der dat. dual., für den ich keinen beleg kenne, ist nach *полѣмъ* gebildet.

3. *a*-stämme.

§. 58.

A. reine *a*-stämme (ohne *j*); a. msc. st. *раба*-, nom. sg. *раба* (knecht), ntr. st. *дѣло*-, nom. sg. *дѣло* (werk); b. fem. st. *рыба*-, nom. sg. *рыба* (fisch).

§. 58.	<i>a. msc.</i>	<i>ntr.</i>	<i>b. fem.</i>	<i>a. msc.</i>	<i>ntr.</i>	<i>b. fem.</i>
sing. n.	рѣкъ	дѣло	рѣка	plur. рѣки	дѣла	рѣки
g.	рѣка	дѣла	рѣки	рѣкъ	дѣлѣ	рѣкѣ
d.	рѣкоу	дѣлоу	рѣкѣ	рѣкомъ	дѣломъ	рѣкамъ
a.	рѣкъ	дѣло	рѣка	рѣки	дѣла	рѣки
i.	рѣкомъ	дѣломъ	рѣкомъ	рѣки	дѣлы	рѣками
l.	рѣка	дѣлѣ	рѣкѣ	рѣкѣхъ	дѣлѣхъ	рѣкѣхъ
v.	рѣке	дѣло	рѣко			
dual. n.	рѣка	дѣлѣ	рѣкѣ			
g.	рѣкоу	дѣлоу	рѣкоу			
d.	рѣкома	дѣлома	рѣкама			

An m. 1. Um an die vor *е, н, ѣ* eintretenden wandlungen der gutt. zu erinnern genüge anzuführen: msc. *вѣтъ* (wolf), loc. sing. *вѣтъѣ*, voc. sing. *вѣтъѣ*, nom. plur. *вѣтъи*, loc. plur. *вѣтъѣхъ*; fem. *нога* (fuss), dat.-loc. sing. *ногѣ*, nom.-acc. dual. *ногѣ*. Die allgemeine regel. s. §. 38.

An m. 2. Im instr. sing. findet sich oft *ѣ* für *о*: *доуѣмъ* (*доуѣ* geist), so im cod. Ostrom. regelmässig; ebenso im instr. plur. *дарѣи* (*дарѣ*, gabe), *грѣѣи* (*грѣѣ*, sünde) und im loc. plur. *о* statt *ѣ*, z. b. *дворѣхъ* (*дворѣ*, hof). Diese formen des instr. und loc. plur. sind sicher den *и*-stämmen entlehnt (im loc. plur. steht also *о* für *ѣ*), s. §. 57, da die bildung bei den *а*-stämmen von alters her eine andre ist (*рѣки*, *рѣкѣхъ*). Demnach scheint es, dass auch der instr. sing. mit *ѣ* die form der *и*-stämmе ist. (Ueber die vermischung der *а*- und *и*-stämmе vgl. §. 60).

An m. 3. Die auf *-иѣ* ausgehenden masc. (meist völker- und einwohnernamen), z. b. *вѣлгаринѣ* (Bulgar), *гражданинѣ* (städter, bürger), verlieren im plur. die silbe *-иѣ* und bilden den nom. plur. consonantisch auf *ѣ*: *вѣлгарѣ*. Die übrigen casus des plur. werden meist nach analogie der *а*-stämmе gebildet, z. b. instr. plur. *роумѣ* (*роуминѣ*, *ρωμαῖος*), dat. plur. *божромъ* (*божринѣ*, bojar, fürst), daneben seltener nach der weise der consonantischen oder *и*-stämmе, z. b. dat. plur. *солоуѣиѣмъ* (*солоуѣинѣиѣ*, Thessalonicher), loc. plur. *гражданиѣхъ*.

An m. 4. Die masculina femininaler form, z. b. *вождѣ* (kriegsführer, herzog), *владѣи* (herrscher), *слоуѣ* (diener), sind in der flexion durchaus dem fem. gleich.

B. *ja*-stämme. a. masc.-neutr.; msc. st. краѣ- (für §. 59. *краѣ-), nom. sing. край (rand); st. конѣ-, nom. sing. конѣ (ross); st. мъжѣ- (aus *мъг-ѣ-), nom. sing. мъжѣ (mann); neutr. st. und nom. пѣниѣ (gesang), полѣ (feld), ложѣ (lager; aus *лог-ѣ).

masculinum.

	sing.			plur.		
nom.	край	конѣ	мъжѣ	краи	конѣ	мъжи
gen.	краѣ	конѣ	мъжѣ	краѣ	конѣ	мъжѣ
dat.	краю	коню	мъжоу	краѣмъ	конѣмъ	мъжѣмъ
acc.	край	конѣ	мъжѣ	краѣ	конѣ	мъжѣ
instr.	краѣмъ	конѣмъ	мъжѣмъ	краи	конѣ	мъжи
loc.	краи	конѣ	мъжи	краиѣхъ	конѣхъ	мъжихъ
voc.	краю	коню	мъжоу			

dual.

nom.-acc.	краѣ	конѣ	мъжѣ
gen.-loc.	краю	коню	мъжоу
dat.-instr.	краѣмъ	конѣмъ	мъжѣмъ

neutrum.

	sing.			plur.		
nom.	пѣниѣ	полѣ	ложѣ	пѣниѣ	полѣ	ложѣ
gen.	пѣниѣ	полѣ	ложѣ	пѣниѣ	полѣ	ложѣ
dat.	пѣнию	полю	ложоу	пѣниѣмъ	полѣмъ	ложѣмъ
acc.	пѣниѣ	полѣ	ложѣ	пѣниѣ	полѣ	ложѣ
instr.	пѣниѣмъ	полѣмъ	ложѣмъ	пѣниѣ	полѣ	ложѣ
loc.	пѣниѣ	полѣ	ложѣ	пѣниѣхъ	полѣхъ	ложѣхъ

dual.

nom.-acc.	пѣниѣ	полѣ	ложѣ
gen.-loc.	пѣнию	полю	ложоу
dat.-instr.	пѣниѣмъ	полѣмъ	ложѣмъ

b. femininum; stamm und nom. хъмѣ (schlange), колѣ (wille), доуѣ (aus *доуѣ, vgl. доуѣ, geist) seele.

36 Declination; *ja*-stämme; mischung der *a*- und *u*-stämme.

§. 59.

	sing.			plur.		
nom.	жмнн	колн	доҗмн	жмнн	колн	доҗмн
gen.	жмнн	колн	доҗмн	жмнн	колн	доҗмн
dat.	жмнн	колн	доҗмн	жмннн	колннн	доҗмннн
acc.	жмнн	колн	доҗмн	жмнн	колн	доҗмн
instr.	жмннн	колннн	доҗмннн	жмнннн	колнннн	доҗмнннн
loc.	жмнн	колн	доҗмн	жмннн	колннн	доҗмннн
voc.	жмнн	колн	доҗмн			

dual.

nom.-acc.	жмнн	колн	доҗмн
gen.-loc.	жмннн	колннн	доҗмннн
dat.-instr.	жмнннн	колнннн	доҗмнннн

Anm. 1. Die in betracht kommenden veränderungen der vocale nach §. 24.

Anm. 2. Die masc. auf -нн, -нн haben den voc. sing. in der regel auf е: отыҗе (отыҗн, vater), нннннн (нннннн, fürst).

Anm. 3. Einzelne casus finden sich auch nicht selten in der form der *i*-stämme (die *ja* im nom. sing. den *ja*-stämmen gleichlauten), z. b. instr. sing. отыҗннн (отыҗн, vater), instr. plur. нннннн (нннн, messer); am häufigsten der nom. plur.: нннннн, regelmässig bei den nomina agentis auf -ннн, z. b. родителннн (eltern; daneben родителнн). — Ueber die assimilation im instr. sing. der neutra, -нннннн zu -нннннн vgl. §. 19 anm.

Anm. 4. Die auf -жмнн- auslautenden femin. stämme haben im nom. sing. -жмнн, z. b. калҗжмнн (güte), ннннжмнн (göttin) u. a.

Anm. 5. Nach dem paradigma жмнннн geht eine anzahl von masc. auf -нн (-нн, wol ebenfalls, wie in anm. 4 für -нн, es sind masculina feminina form, wie нннннннн), z. b. саднн (richter), gen. sing. саднннн, dat. саднннн, acc. саднннн u. s. w., ebenso нннннннннн (-нн, schriftgelehrter). u. a.

§. 60.

Uebergang der masc. *a*-stämme in die analogie der *u*-stämme und umgekehrt. Die declination der *a*-stämme nach §. 57 gehört wesentlich den späteren quellen an, im cod. Ostrom., Suprasl. u. a. ist sie seltener und trifft meist (vom auslautenden н, н abgesehen) einsilbige worte, wie

рѣкъ (knecht), градъ (stadt), мѣлъ (messer) u. a. Folgende casus §. 60. kommen so gebildet vor:

dat. sing.	рѣкѣи,	коникѣи
nom. plur.	рѣкѣе,	коникѣе
gen. plur.	рѣкѣхъ,	коникѣхъ
gen. dual.	рѣкѣоу,	коникѣоу

(der dat. sing. ist bei eigennamen, vorzüglich fremden, häufiger). Die durch steigerung entstandene silbe -окъ, die ursprünglich nur in den genannten casus ihren platz hat, (vgl. §. 57), dringt nun auch in andre casus vor den endungen der α-stämme ein, so

dat. plur.	рѣкоуѣхъ,	коникоуѣхъ
acc. plur.	рѣкоуѣ,	коникоуѣ
instr. plur.	рѣкоуѣ,	коникоуѣ
loc. plur.	рѣкоуѣхъ,	коникоуѣхъ

im loc. plur. darneben рѣкоуѣхъ.

Umgekehrt kann z. b. сынъ durchweg als α-stamm behandelt werden, gen. sing. сына, nom. plur. сыни u. s. f.

Die declination entlehnter worte, namentlich frem- §. 61. der eigennamen, ist im ganzen die der slawischen. Die wesentlichste abweichung besteht darin, dass die im nom. sing. auf -ей auslautenden masc., z. b. нереѣ (ιερεις), den instr. sing. нереомъ (also mit ausfall des j und unterbleiben der verwandlung von o in e), dat. plur. нереомъ, dat. dual. нереомъ, und dem entsprechend den dat. sing. нереокѣи bilden.

Die declination der adjectiva, die sämmtlich α- oder §. 62. ja-stämme sind, weicht von der substantivischen nicht ab, daher z. b.:

masc.	добръ (gut)	wie	рѣкъ
"	великъ (gross)	"	крякъ
"	доблѣ (tapfer)	"	копѣ
"	тѣмъ (leer)	"	мѣжъ
ntr.	добро	"	дѣло
"	великъ	"	великъ
"	доблѣ	"	доблѣ
"	тѣмъ	"	ложѣ

§. 62.

fem. добра	wie рыва
„ едина	„ зина
„ добра	„ пола
„ удыта	„ доуша,

nur lautet der voc. der *ja*-stämme im msc. dem nom. sing., und der voc. fem. überhaupt dem nom. sing. fem. gleich.

§. 63.

Die declination des participii praesentis activi, des participii praeteriti activi I. und der comparative, die sämtlich *ja*-stämme sind, weicht dadurch von der declination dieser ab, dass der nom. sing. masc. einen (consonantischen) stamm ohne *ja* enthält und ausserdem der nom. plur. msc. und nom. sing. fem. nicht die gewöhnlichen formen haben. Wegen dieser abweichungen und der den anfänger leicht verwirrenden consonantenveränderungen mögen hier folgende paradigmata stehen:

1. part. praes. act.; nom sing. **нѣтъ** (inf. **нѣти**, 1. sg. praes. **нѣж**, koche; **ы** vgl. §. 23 anm.), st. **нѣжѣ** (grundform *pak-ant-*); für die übrigen casus (ausser dem nom. plur. msc.) **нѣжѣте** = ***нѣжѣ-ѣ** (grundform *pak-ant-ja-*); für den nom. plur. msc. **нѣжѣ-ѣ** als *i*-stamm (grundform *pak-ant-i-*).

	masc.	neutr.	fem.
sing. nom.	нѣтъ	нѣтъ	нѣжѣти
gen.	нѣжѣтиа		нѣжѣтиа
dat.	нѣжѣтиѹ		нѣжѣти
acc.	нѣжѣтъ	нѣжѣте	нѣжѣтъ
instr.	нѣжѣтѣмъ		нѣжѣтѣмъ
loc.	нѣжѣти		нѣжѣти
plur. nom.	нѣжѣте	нѣжѣтиа	нѣжѣтиа
gen.	нѣжѣтъ		нѣжѣтъ
dat.	нѣжѣтѣмъ		нѣжѣтѣмъ
acc.	нѣжѣтиа	нѣжѣтиа	нѣжѣтиа
instr.	нѣжѣти		нѣжѣтѣмъ
loc.	нѣжѣтиа		нѣжѣтѣмъ
dual. nom.	нѣжѣтиа	нѣжѣти	нѣжѣти
gen.	нѣжѣтиѹ		нѣжѣтиѹ
dat.	нѣжѣтѣмъ		нѣжѣтѣмъ

Anm. 1. Der nom. sing. ntr. ist dem des masc. gleich, die zu erwartende form **пекъште** scheint sich nur in der zusammengesetzten form **пекъште-ѣ** (s. u. §. 67) zu finden. — Der voc. sing. ist überall dem nom. gleich. — Der nom. plur. msc. hat öfters die gewöhnliche form der *ja*-stämme: **пекъшти**.

Anm. 2. Participia von praesensstämmen mit *j* oder *i* haben im nom. sing. msc. **л** (vgl. §. 23 anm.), z. b. **пишл** (inf. **писати**, schreiben, 1. sing. **пишу**), **хвалл** (inf. **хвалити**, 1. sing. **хваля**, loben), das **л** bleibt in den übrigen casus jedoch nur bei den verben, die in der 3. sing. praes. **-итъ** haben, daher gen. sing. **пишлѣ** (3. sing. **пишетъ**), aber **хваллѣ** (3. sing. **хвалитъ**), **гораллѣ** (nom. **гора**, inf. **горити**, brennen, 3. sing. **горитъ**).

2. part. praeter. act. I.; nom. sing. msc. **пекъ**, st. **пекъс-** (grundform *pak-ans-*); für die übrigen casus (ausser nom. plur. masc.) st. **пекъше** = ***пекъс-ѣ** (grundf. *pak-ans-ja-*); für den nom. plur. **пекъс-ѣ** als *i*-stamm (grundf. *pak-ans-i-*).

	<i>masc.</i>	<i>neutr.</i>	<i>fem.</i>
sing. nom.	пекъ	пекъ	пекъши
gen.	пекъши		пекъши
dat.	пекъшоу		пекъши
acc.	пекъшь	пекъше	пекъшѣ
instr.	пекъшемъ		пекъшѣмъ
loc.	пекъши		пекъши
plur. nom.	пекъше	пекъша	пекъша
gen.	пекъшь		пекъшь
dat.	пекъшемъ		пекъшамъ
acc.	пекъша	пекъша	пекъша
instr.	пекъши		пекъшамъ
loc.	пекъшихъ		пекъшахъ
dual. nom.	пекъша	пекъши	пекъши
gen.	пекъшоу		пекъшоу
dat.	пекъшѣмъ		пекъшамъ

Anm. 3. Der zu erwartende nom. sing. neutr. **пекъше** scheint nur in der zusammengesetzten form **пекъше-ѣ** vorzukommen, s. o. anm. 1. — Der voc. sing. ist dem nom. gleich. — Der nom. plur. kann auch die form **пекъши** haben (s. o. anm. 1).

§. 63. Anm. 4. Ebenso gehen die auf -гъ auslautenden part. praet., z. b. **хѣлаишъ**, gen. **хѣлаишѣ** u. s. f., wie auch die auf -ѣ, z. b. **хѣлаѣ** (= *хѣлаѣъ), nur dass bei diesen vor ѣ überall ѣ steht, also gen. **хѣлаѣѣ** u. s. f.

3. comparative; stamm **мѣѣс-** für *мѣѣѣс- (grundform *min-jans-*), davon der nom. sing. msc. *мѣѣ, der so nicht vorkommen scheint, sondern nur in der zusammengesetzten form **мѣѣиѣ**, und der nom.-acc. neutr. **мѣѣс**; für die übrigen casus (ausser dem nom. plur. msc.) **мѣѣѣсѣ** für *мѣѣѣсѣо- (grundform *min-jans-ja-*); für den nom. plur. msc. **мѣѣсѣ** als i-stamm (grundform *min-jans-i-*)

	masc.	neutr.	fem.
sing. nom.	(мѣѣиѣ)	мѣѣс	мѣѣѣѣ
gen.	мѣѣѣѣ		мѣѣѣѣѣ
dat.	мѣѣѣѣѣ		мѣѣѣѣѣѣ
acc.	мѣѣѣѣѣ	мѣѣс	мѣѣѣѣѣѣ
instr.	мѣѣѣѣѣѣ		мѣѣѣѣѣѣѣ
loc.	мѣѣѣѣѣѣ		мѣѣѣѣѣѣѣѣ
plur. nom.	мѣѣѣѣѣ	мѣѣѣѣѣ	мѣѣѣѣѣѣ
gen.	мѣѣѣѣѣѣ		мѣѣѣѣѣѣѣ
dat.	мѣѣѣѣѣѣѣ		мѣѣѣѣѣѣѣѣѣ
acc.	мѣѣѣѣѣѣѣ	мѣѣѣѣѣѣ	мѣѣѣѣѣѣѣѣ
instr.	мѣѣѣѣѣѣѣѣ		мѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣ
loc.	мѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣ		мѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣ
dual nom.	мѣѣѣѣѣѣѣ	мѣѣѣѣѣѣѣ	мѣѣѣѣѣѣѣѣ
gen.	мѣѣѣѣѣѣѣѣ		мѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣ
dat.	мѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣ		мѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣѣ

Anm. 5. Der acc. sing. masc. kann dem nom. gleichlauten: **мѣѣиѣ**.

— Der voc. sing. ist dem nom. gleich. — Der nom. plur. masc. kann auch die form **мѣѣѣѣѣѣ** haben (vgl. o. anm. 1 u. 3).

Anm. 6. Ebenso gehen die auf -ѣи auslautenden comparative, z. b. **добрѣи** (hier die nicht zusammenges. form), gen. **добрѣиѣѣ** u. s. f.

§. 64. Bemerkungen über die declination der zahlworte von 1—10.

1. **ѣдинѣ** wie **гъ**, ebenso **ниѣ** (unus, alter); s. §. 66.

2. **дѣѣѣ**, **дѣѣ**, wie der dual **ѣѣ** von **гъ**.

3. **три**; 4. **четыри** sind *i*-stämme im plur., daher

§. 64.

nom.	три	четыри
gen.	три	четы
dat.	трѣмъ (трѣмъ)	четырьмъ (-рьмъ)
acc.	три	четы
instr.	трѣми	четырьми
loc.	трѣхъ (трѣхъ)	четырьхъ (-рьхъ).

5. **пять**; 6. **шесть**; 7. **седмъ**; 8. **осмъ**; 9. **десѣтъ**; 10. **десѣтъ** sind fem. *i*-stämme (singular) und gehen nach **ночь**, ausgenommen, dass bei der bildung der zahlen von 11—19 der acc. von **десѣтъ** lautet **десѣте**, z. b. **дѣла на десѣте** (12), bei der bildung der zehner von 20—90 der nom. plur. **десѣте**, z. b. **четыри десѣте** (neben **десѣти**; 40), und dem entsprechend im gen. plur. **десѣтъ**, im gen. dual. **десѣтоу** nach art der conson. stämme gebräuchlich sind.

Bemerkungen über einzelne worte:

§. 65.

Der plur. von **братъ** (bruder) wird ersetzt durch das fem. collectivum **братѣи** (gen. **братѣи** u. s. f.). Ueberhaupt ist die vertretung des plurals durch collectiva (sing. neutr.) im althulg. sehr häufig, z. b. **гроздъ** (traube), **грозди** (trauben); **дѣвъ** (baum), **дѣви** (bäume); **вѣтъ** (zweig), **вѣтѣи** (zweige; eigentl. das gezweige).

оудъ (glied) kann seinen plur. von einem st. **оудѣс** bilden: **оудѣси** u. s. f.

оно und **оухо** (auge, ohr) folgen im dual der analogie der *i*-stämme: **оуи**, **оуиѣи**; **оуиѣи**, **оуиѣи**; **оуиѣи**, **оуиѣи**.

2. Declination der pronomina:

a. Die geschlechtigen pronomina: *a*-stamm **то**-, nom. §. 66.
sing. **тѣ** (der, jener); *ja*-stamm **ѣ**-, nom. sing. **и** — **ја** — ***јѣ**
(er); *ce*-, nom. sing. **сѣ** (dieser).

	<i>masc. - neutr.</i>			<i>femin.</i>		
sing. nom.	тѣ, то	и, ѣ	сѣ, се	тѣ	ѣ	сѣ
gen.	того	его	сего	тоѣ	ѣѣ	сѣѣ
dat.	томуѣ	емуѣ	сѣмоуѣ	тоѣѣ	ѣѣѣ	сѣѣѣ
acc.	тѣ, то	и, ѣ	сѣ, се	тѣ	ѣ	сѣѣ
instr.	тѣмѣ	имѣ	сѣмѣ	тоѣѣ	ѣѣѣ	сѣѣѣ
loc.	томѣ	имѣ	сѣмѣ	тоѣѣ	ѣѣѣ	сѣѣѣ

§. 66.

	<i>masc. - neutr.</i>			<i>femin.</i>		
plur. nom.	ТН, ТН	Н, Н	СН, СН	ТН	Н	СНН
gen.	ТНХ	НХ	СНХ	ТНХ	НХ	СНХ
dat.	ТНМ	НМ	СНМ	ТНМ	НМ	СНММ
acc.	ТН, ТН	Н, Н	СНН, СН	ТН	Н	СНН
instr.	ТНМН	НМН	СНМН	ТНМН	НМН	СНМН
loc.	ТНХ	НХ	СНХ	ТНХ	НХ	СНХ
dual. nom.	ТН, ТН	Н, Н	СНН, СН	ТН	Н	СН
gen.	ТОЮ	НОЮ	СНОЮ	ТОЮ	НОЮ	СНОЮ
dat.	ТНМН	НМН	СНМН	ТНМН	НМН	СНМН

Nach **ТН** gehen: **ОНХ, ОМХ** (er); **НХ-ТО** (wer; die angehängte partikel **-ТО** bleibt nur im nom., daher gen. **НОГО**); **САМХ** (selbst); **ТАМХ, СНМХ** (so beschaffen, talis); **НАМХ, МАХ** (wie beschaffen, qualis); **КАСАМХ** (**КАСАМХ, КАСАМХ**, jeder). Nach **Н** gehen: **УН** (gewöhnlich mit angehängter partikel **УН-ТО**, was), ausgenommen im gen. sing., der **УНСО, УЕСО** lautet, bisweilen findet man **УНСО** als stamm behandelt und nach **ТН** flectiert, z. b. gen. **УНСОГО**, dat. **УЕСОМОУ**, loc. **УЕСОМ** (**УНСОМ**); ferner die possessiva **МОЙ** (mein), **ТВОЙ** (dein), **СВОЙ** (sein), **НАМН** (unser), **КАМН** (euer), **УН** (wessen); endlich **СНМ** (talis) und **КАСА** (ganz, jeder), letzteres wird aber in manchen fällen als *a*-stamm behandelt, regelmässig so im instr. sing. **КАСАМН**, gen.-loc. plur. **КАСАТХ**, dat. plur. **КАСАМН**, instr. plur. **КАСАМН**.

§. 67. Die zusammengesetzte (bestimmte) declination der adjectiva. Den einzelnen casus der nominal declinierten adjectiva werden die entsprechenden casus von **Н** angefügt, z. b. nom. sing. **ДОБРА-Н**, gen. **ДОБРА-НОГО**, dat. **ДОБРОУ-НМОУ**. Diese ältesten formen kommen in den eben angeführten casus wirklich vor, gewöhnlich aber sind die formen nach den §. 17 anm., §. 19 besprochenen lautgesetzen verändert. Wegen der vocalveränderungen durch *j* geben wir neben einem *a*-stamm auch das paradigma eines *ja*-stammes.

<i>masc.-neutr.</i>		<i>femin.</i>	
<i>a-stamm</i>	<i>ja-stamm</i>	<i>a-stamm</i>	<i>ja-stamm</i>
sing. nom. добрый, доброю	добѣнн, добѣннѣ	добрая	добѣлая
gen. добраго	добѣлаго	добрая	добѣлая
dat. доброуоуоу	добѣоуоу	добрѣй	добѣннѣй
acc. добрый, доброю	добѣннѣй, добѣннѣ	добрѣя	добѣлѣя
instr. добрыми	добѣннѣми	добрѣмъ	добѣлѣмъ
loc. добрыми	добѣннѣми	добрѣи	добѣннѣи
plur. nom. добрии, добрии	добѣннѣи, добѣлѣи	добрѣи	добѣлѣи
gen. добрыихъ	добѣннѣихъ	wie	
dat. добрыми	добѣннѣми	das mascul.	
acc. добрыи, добрии	добѣлѣи, добѣлѣи	добрѣи	добѣлѣи
instr. добрыми	добѣннѣми	wie das masc.	
loc. добрыихъ	добѣннѣихъ		
dual. nom. добрии, добрии	добѣлѣи, добѣннѣи	добрѣи	добѣннѣи
gen. доброуоу	добѣоуоу	wie	
dat. добрыми	добѣннѣми	das masc.	

Darnach sind die zusammengesetzten formen der participia und comparative (mit berücksichtigung von §. 63) leicht zu bilden:

<i>part. praes. act.</i>			
nom. sing. masc. некий	ntr. некаштенѣ	fem. некаштенѣ	
кеалѣи	кеалаштенѣ	кеалаштенѣ	
gen. " "	некаштенѣаго	" "	некаштенѣа
кеалаштенѣаго		кеалаштенѣа	
u. s. f.		u. s. f.	

<i>part. praet. act.</i>			
nom. sing. masc. некий	ntr. некаштенѣ	fem. некаштенѣ	
кеалѣи	кеалаштенѣ	кеалаштенѣ	
кеалѣи	кеалѣиѣ	кеалѣиѣ	
gen. " "	некаштенѣаго	" "	некаштенѣа
кеалаштенѣаго		кеалаштенѣа	
кеалѣиѣаго		" "	кеалѣиѣа
u. s. f.		u. s. f.	

§. 67.

comparativ.

nom. sing. masc.	мѣй	ntr.	мѣйше	fem.	мѣйшии
	добрѣи (добрѣй)	"	добрѣйше		добрѣйшии
gen. " "	мѣйшаго			"	мѣйшам
	добрѣйшаго			"	добрѣйшам
	u. s. f.				u. s. f.

Der nom. plur. msc. hat nicht selten **-и**, **мѣйшии**, **добрѣйшии** neben **-ем**, **мѣйшем**. Als acc. sg. ntr. gilt auch **мѣйше**.

§. 68.

Das pronomen **кѣй** (qualis, quis) hat theils zusammengesetzte, theils einfache declination:

	<i>msc.-ntr.</i>	<i>fem.</i>		<i>msc.-ntr.</i>	<i>fem.</i>
sing. nom.	кѣй, кое	ка	plur.	кѣи, ка	кѣи
gen.	кого	коя		кѣихъ	wie
dat.	кому	кой		кѣимъ	masc.
acc.	кѣй, кое	ка		кѣи, ка	кѣи
instr.	кѣимъ	кою		кѣими	wie
loc.	кою	кой		кѣихъ	masc.
dual. nom.	ка, кон	кон			
gen.	кою	wie			
dat.	кѣимъ	masc.			

§. 69.

b. Die ungeschlechtigen, personal-pronomina:

1. pers. nom. sing. **ахъ**; 2. pers. nom. sing. **ты**; reflexivum, nom. sing. fehlt, ebenso der plural, der durch die singularformen vertreten wird.

	<i>1. pers.</i>	<i>2. pers.</i>	<i>reflex.</i>
sing. nom.	ахъ	ты	
gen.	мене	тебе	себе
dat.	мѣнѣ, ми	тебѣ, ти	себѣ, си
acc.	ма	та	са
instr.	мною	тобою	собою
loc.	мнѣ	тебѣ	себѣ
plur. nom.	мы	вы	
gen.	насъ	васъ	
dat.	намъ	вамъ	
acc.	мы	вы	

	1. pers.	2. pers.	§. 69.
plur. instr.	НАМИ	ВАСИ	
loc.	НАСЪ	ВАСЪ	
dual. nom.	ЕЯ	ЕЯ	
gen.	НАЮ	ВАСЮ	
dat.	НАМА	ВАСМА	

Der dativ plur. **НАМЪ**, **ВАСЪ** wird auch vertreten durch **ЕМЪ**, **ВЕМЪ**.

B. Conjugation.

Verbalstamm, praesensstamm, zweiter stamm. §. 70.

Allen formen des slaw. verbums (zu denen wir hier der übersicht wegen auch participia, infinitiv, supinum, obwol nominalformen, rechnen) liegt zu grunde der verbalstamm, der entweder die wurzel selbst oder ein bereits aus dieser abgeleiteter stamm ist (darnach werden im allgemeinen primitive und abgeleitete verba unterschieden). Aus dem verbalstamm werden zwei stämme gebildet, die den einzelnen formen zunächst zu grunde liegen:

1. praesensstamm, zu dem praesens, imperativ, participium praes. act. und pass., sowie einige imperfecta gehören;
2. zweiter stamm (nichtpraesensstamm, infinitivstamm); aus ihm entstehen: einfacher aorist, zusammengesetzter aor. I, zusammengesetzter aor. II, einige imperfecta, partic. praet. act. I, partic. praet. act. II, partic. praet. pass., infinitiv, supinum.

Das einfachste erkenntnismittel des praesensstammes ist die 3. sing. praes. nach abtrennung der personalendung, das des zweiten stammes der infinitiv nach abtrennung des infinitivsuffixes, z. b. 3. sing. praes. **нече-тъ**, praesensstamm **нече-**, infinitiv **неч-ти**, 2. stamm **неч-**; 3. sing. **нине-тъ**, praesensst. **нине-**, inf. **нѣсѣти** (**нѣсѣти**), 2. st. **нѣсѣ-**. Die lautgesetze, wenn solche eingetreten, sind zu berücksichtigen, z. b. **нѣс-ти** (fallen), 2. stamm nicht **нѣс-**, sondern **нѣд-**, 3. sg. **нѣдетѣ**; §. 46) u. a. drgl.

§. 71. Personalendungen:

1. primäre:

sing. 1. (m _h)	plur. 1. m _h	dual. 1. s _h
2. m _h (c _h)	2. t _e	2. t _h
3. t _h	3. [u]t _h	3. t _h

2. secundäre:

sing. 1. [u]	plur. 1. m _h	dual. 1. s _h
2. [c]	2. t _e	2. t _h
3. [r]	3. [u]t _h	3. t _h

1. sing. -m_h ist nur in einigen fällen erhalten (s_ht-m_h ich weiss, g_ht-m_h ich gebe, e_ht-m_h ich esse, b_ht-m_h ich bin), in allen andern fällen ist h abgefallen und u mit dem vocalischen stammauslaute zum nasalvocale -x geworden; -c_h als suffix der 2. sing. ist erhalten bei den eben angeführten verben s_ht-c_h u. s. w.; das u der 3. plur. -u_ht_h geht mit dem vocalischen stammauslaute in den nasalvocal über, daher -x_ht_h und -a_ht_h.

Die secundäre 1. sing. u ist mit dem stammauslautenden vocal zunächst wol zum nasalvocal geworden, dieser durch weitere schwächung zu -x (vgl. §. 23, anm.); das c der 2., das r der 3. sing. mussten nach §. 49 stets abfallen; von der secundären 3. plur. -u_ht_h musste r abfallen, u ging mit dem stammauslautenden vocal in -x, -a über.

Die primären endungen kommen dem praesens (mit imperativ) zu, die secundären den aoristen und dem imperfectum.

§. 72. Eintheilung in verbalclassen. Wir theilen die verbalflexion ein nach den praesensstämmen, machen die unterabtheilungen nach den zweiten stämmen. Daraus ergeben sich folgende classen:

I. praesensstamm aus der wurzel durch suffix e, o (ursprünglich a) gebildet:

- a. zweiter stamm = der wurzel; 3. sing. b_he-t_h, inf. b_he-t_h (tragen).
- b. der zweite stamm durch zusatz von a an die wurzel gebildet; 3. sing. s_ha-t_h, inf. s_ha-t_h (s_h-a-t_h), nehmen.
- c. der zweite stamm lautet auf x aus; 3. sing. m_hx-t_h (m_h-x-t_h), inf. m_hx-t_h (m_h-x-t_h), sterben.

II. praesensstamm aus der wurzel durch suffix *ne*, §. 72.

no (ursprünglich *na*) gebildet. Der zweite stamm ist gleich der wurzel oder hat suffix *нх*; 3. sing. *дѣнѣ-нѣ-тъ*, inf. **дѣнѣ-тъ* (§. 39) und *дѣнѣ-нх-тъ* (bewegen).

III. praesensstamm aus dem verbalstamm durch suffix *е*, *ю* (ursprünglich *ја*) gebildet:

A. primitive verba:

- a. zweiter stamm gleich der wurzel; 3. sing. *зѣа-ѣ-тъ*, inf. *зѣа-тъ* (wissen, kennen); *дѣа-ѣ-тъ*, *дѣа-тъ* (legen).
- b. der zweite stamm setzt *а* an die wurzel; 3. sing. *писѣ-тъ* (= **пис-ѣ-тъ* §. 37), inf. *писа-тъ* (schreiben); *глагола-тъ*, *глагола-тъ* (reden).

B. abgeleitete verba:

- c. verbalstamm lautet auf *а* aus; zweiter stamm = verbalstamm; 3. sing. *дѣаа-ѣ-тъ*, inf. *дѣаа-тъ* (thun).
- d. verbalstamm auf *а*; zweiter stamm = verbalstamm; 3. sing. *желѣа-ѣ-тъ*, inf. *желѣа-тъ* (wünschen).
- e. verbalstamm auf *оу*; zweiter stamm setzt *а* an den verbalstamm, der darnach auf *-оаа-* auslautet (§. 16, anm.); 3. sing. *коупѣа-ѣ-тъ*, infin. *коупѣа-а-тъ* (kaufen).

IV. praesensstamm lautet auf *н* aus:

- a. zweiter stamm = praesensstamm; 3. sing. *хвалѣн-тъ*, inf. *хвалѣн-тъ* (loben).
- b. der zweite stamm lautet auf *а* aus; 3. sing. *горѣн-тъ*, inf. *горѣн-тъ* (brennen).

V. die reste andrer praesensbildungen (unregelmässige verba).

Allgemeine bemerkungen über die tempusbildung. §. 73.

1. die bildung des praesens ergibt die übersicht in §. 72.
2. der stamm des einfachen aorists wird unmittelbar aus dem zweiten stamme durch suffix *е*, *о* (ursprünglich *а*) gebildet, z. b. *нѣс-е-*, *нѣс-о-*, kann aber überhaupt nur gebildet werden, wo der zweite stamm = der wurzel ist und consonantisch auslautet, also in I, а und II, wenn hier der zweite stamm nicht *нх* hat.

§. 73. 3. der zusammengesetzte aorist ist benannt nach seiner bildung mittels eines angefügten hilfsverbums (1. sg. urspr. *-sam*, s. Schleicher, Comp. §. 297, vgl. griech. $\xi\lambda\upsilon\sigma\alpha$); das urspröngl. *s* des hilfsverbums ist vor consonanten als *c* erhalten, vor vocalen meist zu *x* geworden (in archaistischen formen jedoch auch *c* geblieben), aus dem dann lautgesetzlich *ш* werden kann (vgl. §. 29). Zu grunde liegt stets der zweite stamm; das hilfsverbum kann in zwiefacher weise antreten:

a. unmittelbar an den auslaut des zweiten stammes, z. b. *шлца-хъ* (*шлца-хъ*, ich schrieb); lautet der zweite stamm consonantisch aus, so treten die §. 43 besprochenen lautgesetze ein, z. b. *рхъхъ* (ich sprach) für **рех-хъ*, **рех-цъ*. Allein herrschend ist diese bildung bei allen verben, deren zweiter stamm vocalisch auslautet. Ueber die bei consonantischem wurzel- auslaut eintretende ersatzdehnung vgl. §. 22.

b. zwischen stamm und hilfsverbum steht *о*, z. b. *шлет-о-хъ* (ich flocht). Diese bildung kommt nur vor, wo der zweite stamm consonantisch auf den wurzel- auslaut endet, also in I, a und II, wenn hier der zweite stamm nicht *ш* hat.

An m. 1. Der bildung b. fehlt die 2. und 3. sing., die durch die entsprechenden personen des einfachen aorists ersetzt werden, z. b. 1. sing. *шлетохъ*, 2. sing. und 3. sing. *шлете*, *шете* für **шлетec* und **шлетey* (nach §. 49). Von *шлетохъ* würde 2. sing. **шлет-о-с-с*, 3. sing. **шлет-о-с-т* weiter zu bilden sein, daraus hätte (§. 49) **шлето* werden müssen, und es ist möglich *шете* daraus durch vocalschwächung im auslaute zu erklären, so dass nur ein secundäres zusammenfallen mit den entsprechenden personen des einfachen aorists stattfände.

Wir unterscheiden die beiden bildungen a. und b. als zusammengesetzten aorist I und zusammeng. aor. II.

4. Das imperfectum ist ebenfalls eine zusammengesetzte verbalform; das hilfsverbum hat im wesentlichen die gestalt wie im zusammeng. aor., nur werden 2. und 3. sing. anders gebildet (*-ше*, *-ше*, urspr. *-sas*, *-sat*, s. Schleicher, Comp. §. 305), und die 3. plur. lautet auf *-хъ* aus; der hauptsächlichste unterschied vom zusammenges. aor. aber besteht darin, dass das hilfsver-

bum des imperfects stets auf *а* anlautet. In I, II, III a, IV a, §. 73. wird das imperfectum vom praesensstamme abgeleitet, der dann aber auf *а* (nach lingualeu und *j* dafür *а*, §. 38, 2) auslautet, also z. b. *несъ-ахъ* (*неуа-ахъ*), *денигъ-ахъ*, *дѣмъ-ахъ*, *хеламъ-ахъ*. In III b, c, d, e, IV b wird es vom zweiten stamme gebildet, z. b. *нѣса-ахъ* (*нѣса-ахъ*), *дѣла-ахъ*, *желъ-ахъ*, *ноунока-ахъ*, *горъ-ахъ*.

Der imperativ ist ein rest des ursprünglichen optativs §. 74. (s. Comp. §. 290) und gehört stets zum praesensstamm; die 2. u. 3. sing. (die 1. fehlt) enden in *и*, die drei personen des duals und die 1. und 2. plur. (die 3. fehlt) haben vor den personalendungen *а* (das aber lautgesetzlich in *а* und *и* übergehen kann).

Participien, infinitiv, supinum. Das altbulgarische §. 75. hat zwei participia des praesensstammes: 1) participium praesentis activi (bildung und flexion s. §. 63, 1); 2) participium praesentis passivi, suffix *-мъ* (fem. *-ма*, ntr. *-мо*), z. b. *несо-мъ*, *дѣлае-мъ*, *хеламъ-мъ* u. s. f. Die participia praeteritaler bedeutung kommen vom zweiten stamme: 1) part. praeteriti activi I (bildung und flexion s. §. 63, 2; das suffix in der gestalt nom. sing. msc. *-къ* tritt ein bei allen vocalisch auslautenden zweiten stämmen); 2) participium praeteriti activi II, suffix *-лъ* (fem. *-ла*, ntr. *-ло*), z. b. *нес-лъ*; 3) participium praeteriti passivi, suffix *-енъ* (fem. *-еи*, ntr. *-ено*) bei Ia *нес-енъ*, Ic *жѣренъ* (geopfert), II *дениженъ*, z. th. IIIa *ениенъ*, IVa *хеламенъ*; dagegen suffix *-иъ* (fem. *-и*, ntr. *-ио*) bei Ib *ѣри-иъ* (*ѣри-иъ*), z. th. IIIa *хѣи-иъ*, IIIb *нѣсамъ* (*нѣсамъ*), IIIc *дѣламъ*, IIId *желамъ*, IIIE *ноунокамъ*, IVb *пръ-хѣрамъ* (verachtet). Neben *-енъ*, *-иъ* kommt seltener auch suff. *-тъ* (fem. *-та*, ntr. *-то*) vor z. b. *отъ-ѣри-тъ* (geöffnet), 1. sing. *отъ-ѣри-жъ*.

Der infinitiv (stets vom zweiten stamme gebildet) hat suffix *-ти*, z. b. *нес-ти*, *хеламъ-ти*, *ноунока-ти* u. s. f.

Das supinum wird vom zweiten stamme durch suffix *-тъ* abgeleitet, z. b. *нес-тъ*, *горъ-тъ*, *нѣса-тъ* u. s. f. Nur bei den verben, deren infinitiv auf *-ити* (= **ити*, **гити*, **хити*, § 39) ausgeht, endet das supinum auf *-итъ*, z. b. *нѣситъ* (inf. *нѣсити* backen).

Paradigmata.

§. 76. Classe I, a; verbalstamm (wurzel) **нec** (tragen); praesensstamm **нece-**, **нeco-**; 2. stamm **нec-**, s. §. 72. Zum paradigma ist ein verbum gewählt, dessen wurzelauslaut keinerlei lautgesetzlichen veränderungen unterliegt; über den eintritt solcher s. unten.

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperativ.	Imperfect.	Part praes. act.
sing. 1.	нecѣ	—	нecѣ-хѣ	нecѣ
2.	нece-нѣ	нecн	нecѣ-нѣ	Part. praes. pass.
3.	нece-тѣ	нecн	нecѣ-нѣ	нeco-мѣ
plur. 1.	нece-мѣ	нecѣ-мѣ	нecѣ-хомѣ	
2.	нece-тѣ	нecѣ-тѣ	нecѣ-астѣ	
3.	нecѣ-тѣ	—	нecѣ-хѣ	
dual. 1.	нece-хѣ	нecѣ-хѣ	нecѣ-хомѣ	
2.	нece-тѣ	нecѣ-тѣ	нecѣ-астѣ	
3.	нece-тѣ	нecѣ-тѣ	нecѣ-астѣ	

Zweiter stamm.

	Einfach. aor.	Zusammeng. aor. I.	Zusammeng. aor. II.
sing. 1.	нecѣ	нѣцѣ	нeco-хѣ
2.	нece	—	(нece)
3.	нece	—	(нece) §. 73, 3b.
plur. 1.	нeco-мѣ	*нѣцомѣ	нeco-хомѣ
2.	нece-тѣ	нѣстѣ	нeco-стѣ
3.	нecѣ	нѣца (нѣмѣ)	нeco-мѣ
dual. 1.	нeco-хѣ	*нѣцомѣ	нeco-хомѣ
2.	нece-тѣ	нѣстѣ	нeco-стѣ
3.	нece-тѣ	нѣстѣ	нeco-стѣ

Part. praet. act. I **нecѣ**

Part. praet. act. II **нec-хѣ**

Part. praet. pass. **нec-емѣ**

Infinitiv **нec-тѣ**

Supinum **нec-тѣ**

Anm. Vom zusammengesetzten aor. I. kommen 2. und 3. sing. nicht vor; auch die übrigen personen finden sich bei einem verbum selten alle belegt; 1. dual. und 1 plur. im paradigma sind erschlossen.

Consonantenveränderungen im auslaut des verbalstammes. §. 77.

1. guttural auslautende verbalst. werden behandelt nach §§. 38, 39.

Praes.	рѣкѣ	могѣ	крѣкѣ	Part. praes. act.	рѣкы
	рѣкѣши	могѣши	крѣкѣши	Part. praes. pass.	рѣкомѣ
	u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.		u. s. w.
Imperat.	рѣци	моуи	крѣси		
	u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.		
Imperf.	*рѣкаахѣ	можаахѣ	*крѣкаахѣ		
	u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.		
Einf. aor.	*рѣкѣ	могѣ	*крѣкѣ		
	рѣче	може	*крѣше		
	рече	може	*крѣше		
	*рѣкомѣ	могомѣ	*крѣкомѣ		
	u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.		
Zus. aor. I.	рѣкѣ	Zus. aor. II.	рѣкохѣ	могохѣ	*крѣкохѣ
	—		(рече)	(може)	(*крѣше)
	—		(рече)	(може)	(*крѣше)
	рѣкомѣ		рѣкохомѣ	могохомѣ	*крѣкохомѣ
	рѣсте		u. s. w.	u. s. w.	u. s. w.
	рѣша		wie несохѣ		
	рѣхонѣ				
	рѣста				
	рѣста				
Part. praet. act. I	рѣкѣ	могѣ	*крѣкѣ		
Part. praet. act. II	рѣкѣ	могѣ	*крѣкѣ		
Part. praet. pass.	рѣченѣ	моженѣ	крѣшенѣ		
Inf.	рѣшти	мошти	крѣшти		
	(sagen)	(können)	(dreschen)		
Sup.	*рѣшта	*мошта	*крѣшта		

Anm. 1. Ist der wurzelvocal e, so wird derselbe im imperat. fast immer zu i geschwächt, vgl. §. 5.

Anm. 2. Folgende verba mit wurzelvocal z, i im praesens haben im infin. z: влѣкѣ — влѣкѣти (ziehen); тѣкѣ — тѣкѣти (stossen);

§. 77. **БРЯГЪ** (aber häufig auch **БРЯЖЪ**) — **БРЯЖИТИ** (sorge tragen); **БРЯГЪ** — **БРЯЖИТИ** (werfen); **БРЯХЪ** — **БРЯЖИТИ** (dreschen); vgl. §. 9, anm. 2.

Anm. 3. Die mit * versehenen formen vermag ich bei diesen verben nicht zu belegen, sie sind nach häufig vorkommenden analogien gebildet.

2. dental auslautende verbalst., z. b. 1. sing. **ПЛЕЖЪ** (ich flechte), **ПАДЪ** (ich falle), ganz wie **НЕСТИ**; zu bemerken ist nur part. praet. act. II **ПЛЕЛЪ**, **ПАЛЪ** nach §. 41, 3; ferner inf. **ПЛЕСТИ**, **ПАСТИ**, sup. **ПЛЕСТЬ**, **ПАСТЬ** nach §. 46.

Beispiele vom zusammenges. aor. I: 1. sing. **ПРИ-ПЯСЪ**, 1. plur. **ПЯ-ПЯСОМЪ**, 2. plur. **ПЯ-ПЯСТЕ**, 3. plur. **ПЯСА**, daneben 1. sing. **ПО-ПЯХЪ** (zu **КЕДЪ**, **КЕСТИ** führen); 3. plur. **ПРО-КАСА** (**БОДЪ**, **КОСТИ** stechen).

3. labial auslautende verbalst., z. b. **ТЕЖЪ** (ich schlage), **ГРЕЖЪ** (ich grabe), ganz wie **НЕСТИ**, zu bemerken nur inf. **ГРЕТИ**, **ГРЕКСТИ**, ***ГРЕЖЪСТИ** nach §. 47, 2.

Von **ЖИЖЪ** (ich lebe) lautet der inf. **ЖИТИ** (§. 42), part. praet. act. II **ЖИЛЪ**.

4. auf c, z auslautende verbalst. wie **НЕСТИ**; z wird vor r des inf- und sup.-suffixes zu c, z. b. **НЕСТИ**, **НЕСТЬ** (zu **КЕЗЪ** ich fahre), §. 31.

5. nasalauslautende verbalst. (auf n, m), z. b. **ПЫЖЪ** (ich hänge); folgt auf den nasal ein vocal, so bleibt derselbe unverändert, also **ПЫЖЪ** u. s. f. wie **НЕСЪ**, imperat. **ПЫНИ** u. s. f. wie **НЕСИ**, imperf. **ПЫНЯХЪ** u. s. f., participium praes. act. **ПЫНЪ**, pass. **ПЫНОМЪ**, part. praet. act. I **ПЫНЪ**. Folgt (oder folgte) auf den nasal ein consonant, so entsteht nasalvocal (я, ъ), also zusammenges. aor. I. **ПАХЪ** (**ПАСЪ**), **ПА**, **ПА** (weil entstanden aus ***ПА-СС**, ***ПА-СТ**), **ПАХОМЪ** (**ПАСОМЪ**) u. s. f., 3. plur. **ПАМЪ** (**ПАСА**). Einfacher aor. und zusammenges. aor. II werden nicht gebildet.

Das part. praet. pass. hat suffix **-ТЬ**, **ПАТЬ** (doch darneben **ПЫНОМЪ**).

Anmerkung. Die 2. und 3. sing. aor. **па** kann durch **па-тъ** vertreten werden (zur erklärang des **-тъ** s. Beiträge für vrgl. sprachf. VI, 184).

6. vocalisch auslautende verbalst.: **плоу-ти** (schiffen), **слоу-ти** (heissen), **сноу-ти** (gewebe aufziehen), **троу-ти** (verzehren, verbrauchen), **рю-ти** (brüllen). Vor vocalen löst sich **оу** in **ок**, **ю** in **ек** (**ѣк**) auf: 1. sg. **плек-ж**, **рек-ж** (§§. 16, 21).

Praesens. Imperativ. Imperf. Part. praes. act. плекы			
sing. 1. плекж	—	плекѣхъ	" " pass. * плекомъ
2. плекѣ-ши	плекн	плекѣаше	
u. s. f.	u. s. f.	u. s. f.	

Zusammeng. aor. I.	Part. praet. act. I	плотъ
1. плотъхъ	" " "	II плотъхъ
2. плотъ	" " "	pass. * плотъхъ
u. s. f.	Infinitiv	плотн
	Supinum	плотъ

Anm. 1. Diese verba können z. th. auch nach III (§. 81) flectiert werden: **плотъж** u. s. f.

Anm. 2. Es gehören hierher genau genommen auch die verba **ен-ти** (schlagen), **єрн-ти** (scheeren), **єн-ти** (winden), **гнн-ти** (faulen), **лн-ти** (neben **лнѣти**, giessen), **пн-ти** (trinken), **по-ун-ти** (ruhen), indem **н** vor vocalen zu **ѣ** gespalten wird (§. 21), für welches **ѣ** dann meist **и** geschrieben wird (§. 24, anm. 5), z. b. praes. **єлѣж** (**єлѣж**), **єлѣши** (**єлѣши**) u. s. f. Ebenso **пѣ-ти** (singen), dessen **ѣ** vor vocalen **ѣ** entspricht (§. 13), daher praes. **пѣж**, **пѣши** u. s. f. Durch das lautgesetzlich entstehende **ѣ** fallen indessen diese verba mit denen nach cl. III, a zusammen (§. 81).

Classe I, b; der zweite stamm setzt **а** an; wurzel §. 78. (verbalstamm) **єр** (nehmen), praesensstamm **єрє-**, **єро-**, zweiter stamm **єрѣ-** (**єрѣ-**, vgl. §§. 5—7).

Praesensstamm.

Praesens.	Imperativ.	Imperfect.	Part. praes. act.
sing. 1. єрѣж	—	єрѣхъ	єрѣ
2. єрѣ-ши	єрѣ	єрѣаше	
u. s. w. wie	u. s. w. wie	u. s. w. wie	Part. praes. pass.
єрѣж	єрѣ	єрѣхъ	єро-мъ

§. 78.

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Part. praet. act. I	БЪРА-ХЪ (БРАХЪ)
sing. 1.	БЪРА-ХЪ (БРАХЪ)	" " "	II БЪРА-ЛЪ (БРАЛЪ)
2.	БЪРА (БРА)	" "	pass. БЪРА-НЪ (БРАНЪ)
3.	БЪРА (БРА)	Infinitiv	БЪРА-ТИ (БРАТИ)
plur. 1.	БЪРА-ХОМЪ (БРАХОМЪ)	Supinum	БЪРА-ТЪ (БРАТЪ)
2.	БЪРА-СТЕ (БРАСТЕ)		
3.	БЪРА-ША (БРАША)		
dual. 1.	БЪРА-ХОУЪ (БРАХОУЪ)		
2.	БЪРА-СТА (БРАСТА)		
3.	БЪРА-СТА (БРАСТА)		

Ebenso z. b. ДЕРА, ДЪРАТИ (ДРАТИ, zerren, zerreißen); ЖЕМА, ГЪМАТИ (ГМАТИ, jagen); ЖИДА, ЖЪДАТИ (ЖДАТИ, warten); ЗОМА, ЗЪМАТИ (ЗМАТИ, rufen); ТЪМА, ТЪМАТИ (weben).

Anm. Wo das praesens e oder o hat, ist im zweiten stamm der vocal zu ѣ, ѡ geschwächt; diese geschwächten vocale aber fallen schon in den älteren quellen sehr häufig ganz aus, so dass die formen mit erhaltenem ѣ, ѡ die seltneren sind.

§. 79.

Classe I, c; der zweite stamm setzt ѣ an; die hierher gehörenden verba: БРАТИ, werfen; ЖРАТИ, opfern; КЕРАТИ (РАСКЕРАТИ), auflösen; МРАТИ, sterben; НРАТИ (ПОМРАТИ) eindringen; ПРАТИ, stützen; ТРАТИ, reiben; СТРАТИ (ПРОСТРАТИ), ausbreiten, haben alle den wurzelauslaut р und als wurzelvocal ѣ, ѡ, der meistens ausgefallen ist. Praesensstamm ЖРЕ-, ЖРО-, zweiter stamm ЖРАѢ (ЖРЕ-, ЖРО-, ЖРАѢ-).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperativ.	Imperfect.	Part. praes act.
sing. 1.	ЖРѢ, ЖРѢ	—	ЖРѢ-АХЪ, ЖРѢ-АХЪ	ЖРѢ, ЖРѢ
2.	ЖРЕШИ, ЖРЕШИ	ЖРИ, ЖРИ		
u. s. f. wie	u. s. f. wie	u. s. f. wie		Part. praes. p.
НЕСѢ	НЕСИ	НЕСЯХЪ		ЖРОУЪ

Zweiter stamm.

§. 79.

Zusammenges. aor. I		Part. praet. act. I (ЖЬРІ-НЪ, ЖРІ-НЪ)	
sing. 1.	ЖЬРІ-НЪ, ЖРІ-НЪ	" "	act. II (ЖЬРІ-НЪ, ЖРІ-НЪ)
2.	ЖЬРІ, ЖРІ		s. unten
3.	ЖЬРІ, ЖРІ	Infinitiv	ЖЬРІ-ТИ, ЖРІ-ТИ
plur. 1.	ЖЬРІ-ХОМЪ, ЖРІ-ХОМЪ	Supinum	ЖЬРІ-ТЪ, ЖРІ-ТЪ
2.	ЖЬРІ-СТЕ, ЖРІ-СТЕ		
3.	ЖЬРІ-ША, ЖРІ-ША		
dual. 1.	ЖЬРІ-ХОЕЪ, ЖРІ-ХОЕЪ		
2.	ЖЬРІ-СТА, ЖРІ-СТА		
3.	ЖЬРІ-СТА, ЖРІ-СТА		

Ferner können diese verba auch den zweiten stamm gleich der wurzel haben, gehören also dann unter I, a; inf. *ЖЬР-ТИ, dafür nach §. 25 ЖРЬ-ТИ (ЖРЪ-ТИ) und so überall, wo ЪР (ЪР) stehen sollte. Da durch umstellung von ЪР (ЪР) zu РЬ (РЪ) die wurzel vocalisch auslautend wird, kann von ЖРЬ- (ЖРЪ-) als zweitem stamme ein zusammengesetzter aor. I ЖРЬ-НЪ (ЖРЪНЪ) gebildet werden.

Zusammeng. aor. I		Zusammeng. aor. II. Part. praet. act. I	
sing. 1.	ЖРЬ-НЪ (ЖРЪ-НЪ)	ЖЬРО-НЪ, ЖРО-НЪ	ЖРЬ; ЖРЬ-НЪ
2.	ЖРЬ (ЖРЪ)	ЖЬРЕ, ЖРЕ	} einf. (ЖРЪ-НЪ)
3.	ЖРЬ (ЖРЪ)	ЖЬРЕ, ЖРЕ	
			aor. Part. praet. act. II
plur. 1.	ЖРЬ-ХОМЪ (ЖРЪ-ХОМЪ)	ЖЬРО-ХОМЪ, ЖРО-ХОМЪ	ЖРЬ-НЪ (ЖРЪ-НЪ)
2.	ЖРЬ-СТЕ (ЖРЪ-СТЕ)	ЖЬРО-СТЕ, ЖРО-СТЕ	Part. praet. pass.
3.	ЖРЬ-ША (ЖРЪ-ША)	ЖЬРО-ША, ЖРО-ША	ЖРЬ-ТЪ (ЖРЪ-ТЪ);
dual. 1.	ЖРЬ-ХОЕЪ (ЖРЪ-ХОЕЪ)	ЖЬРО-ХОЕЪ, ЖРО-ХОЕЪ	ЖРЬ-ЕНЪ, ЖР-ЕНЪ
2.	ЖРЬ-СТА (ЖРЪ-СТА)	ЖЬРО-СТА, ЖРО-СТА	Infinitiv
3.	ЖРЬ-СТА (ЖРЪ-СТА)	ЖЬРО-СТА, ЖРО-СТА	ЖРЬ-ТИ (ЖРЪ-ТИ)
			Supinum
			ЖРЬ-ТЪ (ЖРЪ-ТЪ)

Anm. 1. An dem paradigma sind alle bildbaren formen durchgeführt worden, obwol sich weder bei diesem noch, so viel mir bekannt, bei irgend einem dieser verba weder die formen mit erhaltenem Ъ (Ъ) noch die ohne Ъ (Ъ) vollständig belegen lassen; indess ist von den im paradigma angegebenen mit Ъ (Ъ) keine ohne analogie. Es mögen als belege angeführt werden:

§. 79. **жрѣти** : **жрѣши**, **жрѣмъ**, **по-жрѣи**, **жрѣи**, **жрѣомъ**, **по-жрѣхъ**, **по-жрѣхъ**, **жрѣти**, **жрѣти**.

раскѣрѣти : **раскѣрѣхъ** part. praet. act. I.

мрѣти : **оу-мрѣтъ**, **оу-мрѣмъ**, **оу-мрѣте**, **оу-мрѣхъ**, **оу-мрѣи**, **мрѣхъ**, **мрѣи**, **оу-мрѣа**, **оу-мрѣша**, **мрѣти**, **оу-мрѣхъ**, **оу-мрѣхъ**.

прѣти : **о-прѣсте**, **о-прѣша**, **о-прѣхъ**, **о-прѣхъ**.

трѣти ; **сѣ-трѣ**, **сѣ-трѣхъ**, **сѣ-трѣ** (d. i. **сѣ-трѣ** 3. sing. zus. aor. I) **сѣ-трѣхъ**, **сѣ-трѣхъ**, **оу-трѣмъ**.

Anm. 2. Die schreibung der quellen schwankt stets zwischen **ѣ** und **хъ**; im paradigma ist **ѣ** überall sicher, wo **ж** unmittelbar vorhergeht, weil nach diesem **хъ** nicht stehen kann.

Anm. 3. Statt 2. und 3. sing. zus. aor. I. **жрѣа**, **жрѣа** kann auch **жрѣ-тъ** vorkommen, vgl. **мѣ-тъ** §. 77, 5.

§. 80. Classe II. Praesensstamm aus der wurzel durch suffix **мѣ-**, **по-**, der zweite stamm durch **мѣ-** gebildet oder gleich der wurzel; praesensst. **дѣмѣ-мѣ-**, **дѣмѣ-по-**, zweiter stamm **дѣмѣ-мѣ-**, **дѣмѣ-** (bewegen).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperativ.	Imperfect.	Part. praes. act.
sing. 1.	дѣмѣмъ	—	дѣмѣа-хъ	дѣмѣмъ
2.	дѣмѣмѣ-ши	дѣмѣмъ	дѣмѣа-ше	
u. s. f. wie	u. s. f. wie	u. s. f. wie	u. s. f. wie	Part. praes. pass.
	мѣсѣмъ	мѣсѣмъ	мѣсѣахъ	дѣмѣмо-мъ

Zweiter stamm.

	дѣмѣ-	дѣмѣмъ-
Einf. aor.		
1.	дѣмѣхъ	дѣмѣа-хъ
2.	дѣмѣмѣ	дѣмѣмъ
3.	дѣмѣмѣ	дѣмѣмъ
plur. 1.	дѣмѣомъ	дѣмѣмъ-омъ
u. s. f.	u. s. f.	u. s. f.
Part. praes. act. I	дѣмѣ-хъ	Part. praes. act. I *дѣмѣмъ-хъ
" " " II	дѣмѣ-хъ	" " " II *дѣмѣмъ-хъ
" " pass.	дѣмѣ-омъ	" " pass. *дѣмѣмъ-хъ
		Infinitiv дѣмѣмъ-ти
		Supinum дѣмѣмъ-ти

Anm. 1. Die participialformen **дѣи́мый**, **дѣи́мый**, **дѣи́мый** sind §. 80. von diesem verbum wol nicht zu belegen, kommen aber bei andern derselben classe vor und sind deswegen ins paradigma aufgenommen.

Anm. 2. Das nach dieser classe flectierte praes. **сѣю** (ich stehe) hat zum zweiten stamm nur **сѣя** (**сѣя-ти**).

Classe III. Praesensstamm aus der wurzel durch §. 81. **сѣ-**, **жѣ-** gebildet.

A. primitive verba.

a. der zweite stamm ist gleich der wurzel; sämtliche hierher gehörende verba haben vocalisch auslautende wurzel: **сѣ-сѣ-ти** (anziehen), **жѣ-жѣ-ти** (fühlen, bemerken), **кѣ-кѣ-ти** (decken), **мѣ-мѣ-ти** (waschen), **рѣ-рѣ-ти** (graben), **гѣ-гѣ-ти** (wärmen), **дѣ-дѣ-ти** (neben**дѣ-ти**, legen), **спѣ-спѣ-ти** (eilen), **смѣ-смѣ-ти** (neben**смѣ-ти**, wagen).

Praesensst. **дѣю-**, **дѣю-**, zweiter stamm **дѣ-**

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperat.	Imperf.	Part. praes. act.
sing. 1.	дѣю	—	дѣю-хю	дѣю
2.	дѣю-ши	дѣи	дѣю-хше	Part. praes. pass.
3.	дѣю-тъ	дѣи	дѣю-хше	дѣю-мъ
plur. 1.	дѣю-мъ	дѣи-мъ	дѣю-хомъ	
2.	дѣю-те	дѣи-те	дѣю-хсте	
3.	дѣю-тъ	—	дѣю-хъ	
dual. 1.	дѣю-хъ	дѣи-хъ	дѣю-хохъ	
2.	дѣю-ти	дѣи-ти	дѣю-хста	
3.	дѣю-ти	дѣи-ти	дѣю-хста	

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Part. praet. act. I	дѣ-хъ
sing. 1.	дѣ-хъ	" " "	дѣ-хъ
2.	дѣ	" " "	дѣ-хъ
3.	дѣ	Infinitiv	дѣ-ти
plur. 1.	дѣ-хомъ	Supinum	дѣ-тъ
2.	дѣ-сте		
3.	дѣ-мъ		
dual. 1.	дѣ-хохъ		
2.	дѣ-ста		
3.	дѣ-ста		

§. 81. Anm. 1. Ueber **н** im part. praes. act. vgl. §. 24, 5; über **н** im plur. und dual. imperat. §. 24, 2. — Das imperfectum kann auch auf den infinitiv **дѣл-ти** bezogen werden; das praes. hat die nebenform **дѣждѣ, дѣждѣнн** u. s. f.

Anm. 2. Die wurzeln auf **ѣ** haben im part. praet. pass. vor dem suffixe **-емъ** spaltung von **ы** zu **ѣ**, z. b. **нрѣземъ** (§. 21), die auf **оу** lauten z. b. **ок-оуземъ**. Daneben mit suffix **-тъ** : **нрѣ-тъ**.

Anm. 3. Die §. 77, 6, anm. 2 erwähnten wurzeln auf **н** (**ен-ти** u. s. f.) mit **нѣ-ти** werden flectiert wie **дѣ-ти**. Das part. praet. pass. hat indess meist suffix **-тъ** : **ен-тъ** (auch **енемъ, еннѣтъ**), **ен-тъ, нѣ-тъ** u. s. f.

§. 82. Classe III, b. der zweite stamm setzt **н** an; praesensstamm **глаголю-**, **глаголю-**, zweiter stamm **глагола-** (reden).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperat.	Part. praes. act.
sing. 1.	глаголю	—	глаголю
2.	глаголю-ши	глаголю	Part. praes. pass.
3.	глаголю-тъ	глаголю	глаголю-мъ
plur. 1.	глаголю-мъ	глаголю-мъ	
2.	глаголю-те	глаголю-те	
3.	глаголю-тъ	—	
dual. 1.	глаголю-ея	глаголю-ея	
2.	глаголю-ся	глаголю-ся	
3.	глаголю-ся	глаголю-ся	

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Imperfect.	Part. praet. act. I.
sing. 1.	глагола-хъ	глагола-хъ	глагола-хъ
2.	глагола	глагола-хше	Part. praet. act. II.
3.	глагола	глагола-хше	глагола-хъ
plur. 1.	глагола-хомъ	глагола-ххомъ	Part. praet. pass.
2.	глагола-сте	глагола-хсте	глагола-хъ
3.	глагола-ша	глагола-ххъ	Infinitiv глагола-ти
dual. 1.	глагола-хоея	глагола-ххоея	Supinum глагола-тъ
2.	глагола-ста	глагола-хста	
3.	глагола-ста	глагола-хста	

Anm. 1. Zum paradigma ist ein verbum gewählt, in welchem *j* §. 82. keinerlei consonantenveränderungen hervorbringt. Nach глаго-лати gehen also alle auf м, р, л auslautenden verbalstämme (§. 34), anders auslautende werden behandelt nach §§. 33—37:

1. zwischen labiale (п, б, в, м) und *j* tritt л: слыати (streuen), praes. слыахъ, слыахъшии u. s. f. (§. 33).

2. т, д mit *j* werden шт, жд, z. b. клеветати (verleumden), praes. клеветахъ, клеветашешии u. s. f.; жаждати (dürsten), praes. жаждахъ, жаждашешии u. s. f. (§. 35).

3. к, г, х mit *j* werden zu ү, ж, ш, s. die beispiele §. 36.

4. с, ц, з mit *j* werden zu ш, ү, ж, s. die beispiele §. 37.

Anm. 2. Bisweilen hat der zweite stamm geschwächten vocal ѣ, ѡ, der auch ganz ausfällt (vgl. I b, §. 78), während das praes. о, е hat: praes. борехъ, inf. бѣрати, брати (kämpfen); колахъ, кѣлати, клати (stechen); порехъ, пѣрати, прати (reißen, spalten); стѣлахъ, стѣлати (сталати ausbreiten); ѡемлахъ, ѡмлати = ѡмлати (nehmen, §. 24, 5 anm.). In слыахъ, слыати (шлехъ, слати, schicken) hat schon das praesens ѣ.

Anm. 3. Die praesentia докѣлахъ, (докѣлахъ, докѣхъ, ich genüge), мелѣхъ (ich mahle) werden nach dieser classe flectiert, der zweite stamm aber setzt я an: докѣлати (докѣлати, докѣлати), мелѣти (мелѣти). Das imperf. lautet мелѣахъ, also vom praesensstamme.

Anm. 4. Im imperativ plur. und dual. kommt statt я auch ѡ vor: глаголайте.

B. abgeleitete verba.

§. 83.

Classe III, c. der verbalstamm lautet auf а aus, der zweite stamm = dem verbalstamm. Praesensstamm дѣлахъ-, дѣлаю-, zweiter stamm дѣла- (thun, machen).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperat.	Part. praes. act.
sing. 1.	дѣлахъ	—	дѣлаахъ
2.	дѣлаахъ-шии	дѣлаахъ	Part. praes. pass.
3.	дѣлаахъ-тъ	дѣлаахъ	дѣлаахъ-шъ
plur. 1.	дѣлаахъ-мъ	дѣлаахъ-мъ	
2.	дѣлаахъ-те	дѣлаахъ-те	
3.	дѣлаахъ-те	—	

§. 83.	Praesens.	Imperat.
dual. 1.	ДѢЛАЮ-ЕШ	ДѢЛАЙ-ЕШ
2.	ДѢЛАЮ-ТЕ	ДѢЛАЙ-ТЕ
3.	ДѢЛАЮ-ТЕ	ДѢЛАЙ-ТЕ

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Imperfect.	Part. praet. act. I.
sing. 1.	ДѢЛА-ХЪ	ДѢЛА-АХЪ	ДѢЛА-ЕШ
2.	ДѢЛА	ДѢЛА-АШЕ	Part. praet. act. II.
3.	ДѢЛА	ДѢЛА-АШЕ	ДѢЛА-АШ
plur. 1.	ДѢЛА-ХОМЪ	ДѢЛА-АХОМЪ	Part. praet. pass.
2.	ДѢЛА-СТЕ	ДѢЛА-АСТЕ	ДѢЛА-НЪ
3.	ДѢЛА-ША	ДѢЛА-АХЪ	Infinitiv ДѢЛА-ТИ
dual. 1.	ДѢЛА-ХОУЪ	ДѢЛА-АХОУЪ	Supinum ДѢЛА-ТЬ
2.	ДѢЛА-СТА	ДѢЛА-АСТА	
3.	ДѢЛА-СТА	ДѢЛА-АСТА	

Anm. Ueber vocalassimilationen im praesens vgl. §. 19, 2.

§. 84. Classe III, d. der verbalstamm lautet auf *а* aus, der zweite stamm = dem verbalstamm. Praesensstamm *желѣю*-, *желѣю*-, zweiter stamm *желѣ*- (wünschen).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperativ.	Part. praes. act. желѣю
sing. 1.	ЖЕЛѢЮ	—	" " pass. желѣю-ШЪ
2.	ЖЕЛѢЮ-ШИ	ЖЕЛѢ	
u. s. f. wie		u. s. f. wie	
	ДѢЛАЮ	ДѢЛАЙ	

Zweiter stamm.

	Zus. aor. I.	Imperfect.	Part. praet. act. I желѣ-ЕШ
sing. 1.	ЖЕЛѣ-ХЪ	ЖЕЛѣ-АХЪ	" " " II желѣ-АШ
2.	ЖЕЛѣ	ЖЕЛѣ-АШЕ	" " pass. желѣ-НЪ
3.	ЖЕЛѣ	ЖЕЛѣ-АШЕ	Infinitiv желѣ-ТИ
plur. 1.	ЖЕЛѣ-ХОМЪ	ЖЕЛѣ-АХОМЪ	Supinum желѣ-ТЬ
u. s. f.		u. s. f.	

Classe III, e. der verbalstamm lautet auf **оу** §. 85.
aus, der zweite stamm setzt **а** an. Praesensstamm **коу-**
поуе-, коупоује-, zweiter stamm **коупока-** (kaufen).

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperativ.	Part. praes. act.
sing. 1.	коупоуѣ	—	коупоуѣ
2.	коупоуѣ-ши	коупоуѣ	
3.	коупоуѣ-тъ	коупоуѣ	Part. praes. pass.
plur. 1.	коупоуѣ-мъ	коупоуѣ-мъ	коупоуѣ-мъ
2.	коупоуѣ-те	коупоуѣ-те	
3.	коупоуѣ-тъ	—	
dual. 1.	коупоуѣ-ѣѣ	коупоуѣ-ѣѣ	
2.	коупоуѣ-та	коупоуѣ-та	
3.	коупоуѣ-та	коупоуѣ-та	

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Imperfect.
sing. 1.	коупока-хъ	коупока-ахъ
2.	коупока	коупока-аше
3.	коупока	коупока-аше
plur. 1.	коупока-хомъ	коупока-ахомъ
u. s. f. wie	дѣлаахъ	u. s. f. wie дѣлаахъ
Part. praet. act. I	коупока-ѣѣ	
" " " II	коупока-лъ	
" " pass.	коупока-мъ	
Infinitiv	коупока-ти	
Supinum	коупока-тъ	

Anmerkung. Enthält der verbalstamm vor **оу** ein **ј**, z. b. **кою-**, so muss der zweite stamm statt des **о** ein **е** haben, daher praes. **коюѣ**, inf. **коюкати** (kriegen).

Classe IV. der praesensstamm lautet auf **а** aus. §. 86.
a. der zweite stamm ist gleich dem praesensstamm.
Praesensst. und zweiter stamm **хѣлаа-** (loben).

§. 86.

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperat.	Imperfect.	Part. praes.
sing. 1.	КЕЛЛЫ	—	КЕЛЛЫ-ЛХЪ	act.
2.	КЕЛЛЫ-ШЫ	КЕЛЛЫ	КЕЛЛЫ-ЛШЕ	КЕЛЛА
3.	КЕЛЛЫ-ТЬ	КЕЛЛЫ	КЕЛЛЫ-ЛШЕ	
plur. 1.	КЕЛЛЫ-МЪ	КЕЛЛЫ-МЪ	КЕЛЛЫ-АХОМЪ	Part. praes.
2.	КЕЛЛЫ-ТЕ	КЕЛЛЫ-ТЕ	КЕЛЛЫ-АСТЕ	pass.
3.	КЕЛЛАТЬ	—	КЕЛЛЫ-ЛХЪ	КЕЛЛЫ-МЪ
dual. 1.	КЕЛЛЫ-ЕЪ	КЕЛЛЫ-ЕЪ	КЕЛЛЫ-АХОЕЪ	
2.	КЕЛЛЫ-ТА	КЕЛЛЫ-ТА	КЕЛЛЫ-АСТА	
3.	КЕЛЛЫ-ТА	КЕЛЛЫ-ТА	КЕЛЛЫ-АСТА	

Zweiter stamm.

	Zusammeng. aor. I.	Part. praet. act. I, a.	КЕЛЛЫ-ЕЪ
sing. 1.	КЕЛЛЫ-ХЪ	" " "	I, b. КЕЛЛЪ
2.	КЕЛЛЫ	" " "	II КЕЛЛЫ-ЛЪ
3.	КЕЛЛЫ	" " pass.	КЕЛЛЫ-ЛШЪ
plur. 1.	КЕЛЛЫ-ХОМЪ	Infinitiv	КЕЛЛЫ-ТН
2.	КЕЛЛЫ-СТЕ	Supinum	КЕЛЛЫ-ТЪ
3.	КЕЛЛЫ-ША		
dual. 1.	КЕЛЛЫ-ХОЕЪ		
2.	КЕЛЛЫ-СТА		
3.	КЕЛЛЫ-СТА		

Anm. In den formen, welche übergang von *и* zu *ј* haben (1. sing. praes., das ganze imperfect, part. praet. act. I, b, part. praet. pass.) bleibt vorangehendes:

1. *л, р, н* unverändert: *клонити* (neigen), *клонѣ* (клонѣши), *клонѣахъ*, *клоиѣ*, *клонѣнѣ*; *варити* (kochen), *варѣ* (варѣши), *варѣахъ*, *варѣ*, *варѣнѣ*; §. 34.

2. zwischen die labiale (*п, в, е, м*) und *ј* tritt *л* ein: *коупити* (kaufen), *коупѣ* (коупѣши), *коупѣахъ*, *коупѣ*, *коупѣнѣ*; §. 33.

3. *т, д* werden mit *ј* zu *ш т, ж д*: *прѣтити* (drohen), *прѣштѣ*, (*прѣтѣши*), *прѣштѣахъ*, *прѣштѣ*, *прѣштѣнѣ*; *боудити* (wecken), *боудѣ*

(БОУДИШИ), БОУЖДАХЪ, БОУЖДЪ, БОУЖДЕНЪ; über СЪМОТРИТИ (be- §. 86. trachten), praes. СЪМОТРИШ and ähnl. s. §. 35.

4. ursprüngl. gutturale **к, г, х** erscheinen auch vor **и** stets als **ч, ж, ш**, daher hier der palatal durch alle formen durchgeht: ОУЧИТИ (lehren, wurzel urspr. *uk*, z. b. in БЪК-ИЖ-ТИ, gewohnt werden), ОУЧЪ (ОУЧИШИ u. s. f.), imperat. ОУЧИ, imperf. ОУЧАХЪ, aor. ОУЧИХЪ, part. praet. pass. ОУЧЕНЪ, part. praet. act. I ОУЧЕНЪ (ein *ОУЧЪ scheint nicht vorzukommen); §. 36 und §. 38, 2.

5. **з, с** werden mit *j* zu **ж, ш**: ВОЗНИТИ (führen), ВОЖЪ (ВОЗИШИ), ВОЖАХЪ, ВОЖЪ, ВОЖЕНЪ; ВЪСНИТИ (aufhängen), ВЪШЪ (ВЪСИШИ), ВЪШАХЪ, ВЪШЪ, ВЪШЕНЪ; §. 37.

Classe IV, b. der zweite stamm lautet auf **ж** aus. §. 87. Praesensstamm **горн-**, zweiter stamm **горѣ-** (brennen, intrans.).

Praesensstamm.

Praesens.	Imperativ.
sing. 1. горѣ	—
2. горн-ши	горн
u. s. f. wie хѣлаш	u. s. f. wie хѣлай
Part. praes. act. гора	
" " pass. *горн-мъ	

Zweiter stamm.

Zusammenges. aor. I.	Imperfectum.	Part. praet. act. I.
sing. 1. горѣхъ	горѣ-ахъ	горѣ-хъ
2. горѣ	горѣ-аше	Part. praet. act. II.
3. горѣ	горѣ-аше	горѣ-лхъ
plur. 1. горѣ-хомъ	горѣ-ахомъ	Part. praet. pass.
2. горѣ-сте	горѣ-асте	*горѣ-мъ
3. горѣ-ша	горѣ-ахъ	Infinitiv горѣ-ти
dual. 1. горѣ-хове	горѣ-ахове	Supinum горѣ-тъ
2. горѣ-ста	горѣ-аста	
3. горѣ-ста	горѣ-аста	

§. 87. Anm. 1. Die veränderungen der consonanten in der 1. sing. praes. durch *j* sind dieselben, die in §. 86 anm. angegeben sind.

Anm. 2. Im zweiten stamme steht **ѣ** statt **ѣ** nach den lingualpalatalen consonanten: *j*, **СТОѢТИ** (stehen), praes. **СТОѢ**, **СТОѢШИ**, d. i. **СТОѢШИСИ**; **ѢТИ**, **ѢЛѢШТИ**, **ѢЛѢШѢ**, **ѢЛѢШИСИ** (mit *са* glänzen); **ѢТИ**, **ѢРѢШТИ**, **ѢРѢШѢ**, **ѢРѢШИСИ** (schreien); **ѢТИ**, **ѢСѢШТИ**, **ѢСѢШѢ**, **ѢСѢШИСИ** (liegen); **ѢТИ**, **ѢСѢШТИ**, **ѢСѢШѢ**, **ѢСѢШИСИ** (hören).

Anm. 3. **ХѢТИ** (**ХОТѢТИ**, wollen) bildet nur 3. plur. praes. nach dieser weise: **ХѢТАТѢ**, die übrigen formen nach III, b: **ХѢШѢ**, **ХѢШЕШИ** u. s. f. — Das praes. **СѢПѢ**, **СѢПЕШИ** u. s. f. hat zweiten stamm **СѢПѢТИ** (schlafen), von dem die zugehörigen formen herkommen wie von **ГЛАГОЛАТИ**.

§. 88. Classe V; die reste andrer praesensbildungen (unregelmässige verba). Die praesensstämme **ѣс-** (sein), **ѣд-** (essen), **ѣдѣ-** (wissen) fügen die personalendungen unmittelbar an den consonantischen wurzelauslaut; ebenso der praesensstamm **дѣд-**, der aus ursprünglicher reduplication der *w. da* (inf. **дѣТИ** geben) mit verlust des wurzelvocal's entstanden ist. Diese praesentia haben die alte endung der 1. sing. praes. **-ѣ** bewahrt; in der 2. sing. **-си** (§. 71).

1. **ѣс-**

Praesens.

sing. 1. ѣс-ѣ	plur. 1. ѣс-ѣѣ
2. ѣси	2. ѣс-те
3. ѣс-ѣѣ	3. с-ѣѣ

dual. 1. **ѣс-ѣѣ**

2. **ѣс-ѣѣ**

3. **ѣс-ѣѣ**

Part. praes. act. **с-ѣѣ**

Alle übrigen formen werden nicht gebildet sondern ersetzt durch bildungen von der gleichbedeutenden wurzel **ѣѣ**. Auch diese bildet ein eigenthümliches praesens **ѣѣѣ**, das aber futurbedeutung hat. Praesensst. **ѣѣѣ-**, **ѣѣѣ-**, zweiter stamm **ѣѣ-**.

Praesensstamm.

Praesens.	Imperativ.
sing. 1. emdx	—
2. emdemh	emdh
u. s. f. wie	u. s. f. wie
ecch	ecch
Imperf.	Part. praes. act.
sing. 1. emdxth	emdh

Zweiter stamm.

Zusammeng. aor. I.	Imperfectum.	Part. praet. act. I.
sing. 1. em-xh	em-xh	em-dh
2. em, emcth	em	em-dh Part. praet. act. II.
3. em, emcth	em	em-dh
plur. 1. em-xomh	em-xomh	em-dxomh Part. praet. pass.
2. em-cth	em-cth	em-acth * em-cth
3. em-mh	em-mh	em-dh * em-th
dual. 1. em-xomh	em-xomh	em-dxomh Infinitiv em-th
2. em-cth	em-cth	em-acth Supinum em-th
3. em-cth	em-cth	em-acth

Anm. 1. **c-mh** und **c-m** haben den anlautenden wurzelvocal der wurzel **ec** (urspr. *as*, vgl. §. 26) verloren.

Anm. 2. Die beiden imperfecta **emdh** und **emdxth** haben einen auf **h** anlautenden stamm wie **ecch-dh**, vor dem **h** ist **m** (urspr. *u*) der wurzel zu **g** geworden, ***emdh** aber musste **em** werden (vgl. §. 45). Die kürzere form des imperfectums hat das hilfsverbum genau in der gestalt wie der aorist.

Anm. 3. Die 2. und 3. sg. aor. **em-cth** sind nach analogie des praes. **emcth** gebildet (vgl. §. 76, 5).

Anm. 4. ***emcth** kommt vor in der composition **emcth-em** (vergessen) von **em-emth**; ***em-th** lässt sich nur aus ableitungen wie **emcth-em** (das vergessen) erschliessen.

§. 89.

2. **ѣд-**Praesensst. **ѣд-** und **ѣди-**; zweiter stamm **ѣд-**.

Praesensstamm.

	Praesens.	Imperat.	Imperfect.	Part. praes. act.
sing. 1.	ѣмь	—	ѣдѣ-хъ	ѣд-ы
2.	ѣси	ѣждѣ	ѣдѣ-хше	Part. praes. pass.
3.	ѣс-тъ	ѣждѣ	ѣдѣ-хше	
				ѣдомъ
plur. 1.	ѣмъ	ѣди-мъ	ѣдѣ-хомъ	
2.	ѣс-те	ѣди-те	ѣдѣ-асте	
3.	ѣдѣтъ	—	ѣдѣ-хъ	
dual. 1.	ѣмъ	ѣди-тъ	ѣдѣ-хомъ	
2.	ѣс-тъ	ѣди-тъ	ѣдѣ-аста	
3.	ѣс-тъ	ѣди-тъ	ѣдѣ-аста	

Zweiter stamm.

Zusammenges. aor. I. Zusammenges. aor. II. Part. praet. act. I.

sing. 1.	ѣсъ, ѣхъ	ѣдо-хъ	ѣд-ъ
2.	ѣсть	ѣде } einf. aor.	Part. praet. act. II.
3.	ѣсть		
			ѣлъ
plur. 1.	ѣхомъ	ѣдо-хомъ	Part praet. pass.
2.	ѣсте	ѣдо-сте	
3.	ѣса, ѣша	ѣдо-ша	
dual. 1.	ѣхомъ	ѣдо-хомъ	Infinitiv ѣсти
2.	ѣста	ѣдо-ста	Supinum ѣс-тъ
3.	ѣста	ѣдо-ста	

Anm. 1. Ueber die assimilationen in **ѣмь** u. s. f. vgl. §. 41, 2. 3; §. 46.Anm. 2. Die 2. 3. sing. aor. **ѣсть** ist nach analogie des praesens gebildet, vgl. **ѣмь** §. 88, anm. 3, und Beiträge zur vgl. sprachf. VI, s. 184.Anm. 3. Die abweichende form des imperativs **ѣждѣ** erklärt sich aus der ursprüngh. optativbildung bei consonantisch auslautenden praesensstämmen; das suffix des optativs war bei diesen urspr. *ja*, slaw. *jŭ* (mit wegfall der personalendung), also hier **jadjŭ*, d. h. **jad-jŭ*, daraus nach §. 35, b. **ѣждѣ**.Anm. 4. Der ältere anlaut der wurzel ist **ъ**, vgl. §. 26; z. b. **ѣмь, ѣси, ѣсть** u. s. f.; aor. **ѣхомъ, ѣша**.

3. **вѣд-.**

§. 90.

Praesensstamm **вѣд-** (**вѣдн-**); zweiter stamm **вѣдѣ-**.

Praesensstamm.

Praesens.	Imperativ.	Part. praes. act.
sing. 1. вѣмъ	—	вѣд-ъ
2. вѣси	вѣждѣ	Part. praes. pass.
3. вѣс-тъ	вѣждѣ	вѣдомъ
plur. 1. вѣмъ	вѣдн-мъ	вѣдн-мъ
2. вѣс-те	вѣдн-те	
3. вѣдѣтъ	—	
dual. 2. вѣстѣ	вѣднѣстѣ	
2. вѣс-тъ	вѣдн-тъ	
3. вѣс-тъ	вѣдн-тъ	

Zweiter stamm.

Zusammenges. aor. I.	Imperfect.	Part. praet. act. I.
sing. 1. вѣдѣ-хъ	вѣдѣ-хъ	вѣдѣ-хъ
2. вѣдѣ	вѣдѣ-аше	Part. praet. act. II.
3. вѣдѣ	вѣдѣ-аше	вѣдѣ-хъ
plur. 1. вѣдѣ-хомъ	вѣдѣ-хомъ	Part. praet. pass.
2. вѣдѣ-сте	вѣдѣ-асте	вѣдѣ-хъ
3. вѣдѣ-ша	вѣдѣ-ахъ	Infinitiv вѣдѣ-ти
dual. 1. вѣдѣ-хостѣ	вѣдѣ-ахостѣ	Supinum вѣдѣ-тъ
2. вѣдѣ-ста	вѣдѣ-аста	
3. вѣдѣ-ста	вѣдѣ-аста	

Anm. 1. Ueber die assimilationen des **д** und die bildung des imperativs vgl. §. 89, anm. 1 und 3.

Anm. 2. **вѣдѣти, вѣждѣ, вѣднѣти** (cl. IV, b.) bildet den imperat. ebenfalls 2. 3. sg. **вѣждѣ**, als wäre der praesensstamm **вѣд-** statt **вѣдн-**.

Anm. 3. Statt **вѣмъ** kann die 1. sing. praes. auch **вѣдѣ** lauten.

4. **дѣд-.**

§. 91.

Praesensstamm **дѣд-** (**дѣдн-**); zweiter stamm **дѣдѣ-**.

Praesensstamm.

Praesens.	Imperat.	Imperfect.	Part. praes. act.
sing. 1. дѣмъ	—	дѣдѣ-хъ	дѣд-ъ
2. дѣси	дѣждѣ	дѣдѣ-аше	Part. praes. pass.
3. дѣс-тъ	дѣждѣ	дѣдѣ-аше	дѣдомъ

§. 91.	Praesens.	Imperat.	Imperfect.
plur. 1.	дѣмъ	дѣди-мъ	дѣдѣ-дохомъ
2.	дѣс-те	дѣди-те	дѣдѣ-асте
3.	дѣдѣтъ	—	дѣдѣ-ахъ
dual. 1.	дѣете	дѣди-еѣ	дѣдѣ-ахоеѣ
2.	дѣс-та	дѣди-та	дѣдѣ-аста
3.	дѣс-та	дѣди-та	дѣдѣ-аста

Zweiter stamm.

Zusammenges. aor. I	Part. praet. act. I	дѣ-ехъ
sing. 1.	дѣ-хъ	" " " II дѣ-хъ
2.	дѣ, дѣстъ	" " pass. дѣ-ихъ
3.	дѣ, дѣстъ	Infinitiv дѣ-ти
plur. 1	дѣ-хомъ	Supinum дѣ-тъ
2.	дѣ-сте	
3.	дѣ-ша	
dual. 1.	дѣ-хоеѣ	
2.	дѣ-ста	
3.	дѣ-ста	

Anm. 1. Die assimilationen des **д**, die bildung des imperativs und die der aoristform **дѣстъ** vgl. §. 89, anm. 1—3.

Anm. 2. Eine form des zusammenges. aor. **II дѣдо-хъ, дѣдо-хомъ** (mit 2. 3. sing. **дѣде** aus der bildung des einf. aor.) erklärt sich daraus, dass **дѣд-** als verbalst. aufgefasst und als zweiter stamm verwendet ist.

§. 92. Das praesens von **нмѣ-ти** (haben) kann regelrecht nach cl. III d, §. 84 gebildet werden (**нмѣтъ** u. s. f.), hat aber sehr oft die form:

sing. 1. **нмѣ-мъ**

2. **нмѣ-ши**

3. **нмѣ-тъ**

plur. 1. **нмѣ-мъ**

2. **нмѣ-те**

3. **нмѣ-тъ**

dual. 1. **нмѣ-еѣ**

2. **нмѣ-та**

3. **нмѣ-та**

Part. praes. act. **нмѣ.**

vgl. §. 19, 2
und §. 20.

Die wurzel **и** (gehen) bildet das praesens von der er- §. 92.
weiteren w. **ид** nach cl. I a, §. 76; **ид** wird aber auch als ver-
balstamm gefasst und als zweiter stamm verwendet, daher:

praes. **идѣ**, **иде-ши** u. s. f.;
part. praes. act. **идѣ**;
imperf. **идѣ-ахъ** u. s. f.;
einf. aor. **идѣ**, **иде** u. s. w. wie **несъ**;
zusammenges. aor. II. **идо-хъ** u. s. f. wie **несохъ**;
part. praet. act. I **шѣд-ѣ**;
" " " II **шѣхъ**;

die beiden participien des praeteritums von einer andern
wurzel, urspr. *sad*, slaw. **ход-ити** (s. §. 28), **шѣд** (vgl. §. 38, 1).

Das futurum und die periphrastischen formen §. 93.
des verbums. Andere einfache tempora als praesens, im-
perfectum und aorist kann das slawische nicht bilden. Es
können daher futurum, perfectum, plusquamperfectum, fut.
exactum, nur auf syntaktischem wege oder durch umschreibung
mit hilfsverben ausgedrückt werden.

Anm. Nur vom futurum findet sich ein rest im dem part. **бѣиши**,
 $\tau\acute{o}\ \mu\acute{\epsilon}\lambda\lambda\omicron\nu$, das einen nom. sing. msc. ***бѣиша** und eine futurform
***бѣи-ша**, **бѣи-ши** u. s. f. voraussetzt. — Ausserdem findet sich
ein ansatz zu einer eigenthümlichen futurbildung mit **-снѣ**, **-ыснѣ**
(flection nach cl. II) z. b. **пал-снѣ** zu **пал-ишѣ** (brennen, ardere),
тѣк-ыснѣ zu **тѣк-ишѣ** (stechen); vgl. Schleicher, Comp. s. 822.

Das futurum wird ausgedrückt durch das praesens der §. 94.
sogenannten verba perfectiva, d. h. solcher, deren bedeutung
an sich schon das durative ausschliesst; **родитъ сынъ и нарекуши**
имѣя имену Іисуса, sie wird einen sohn gebären und du wirst seinen
namen Jesus nennen, vgl. **къ градѣ нарицаемому Назаретъ**, in einer
stadt, die genannt wird N. (d. i. heisst); **сѣкеть пшеницѣ свою**,
er wird seinen weizen sammeln, vgl. **многы тѣмъ мѣжъ и женѣ**
сѣбрахъ сѣ тоу, viele tausende von männern und frauen pfleg-
ten sich dort zu versammeln. Welche verba als perfectiva
gebraucht werden, lernt man am besten durch die anwendung.
Weniger häufig wird das fut. umschrieben durch **имѣти**, **хотѣти**,

72 Periphr. temp.; fut. ex.; perf., plusquperf.; condit.; pass.

- §. 94. **НАУАТИ** mit dem infinitiv, z. b. **НЕ ИМАТЪ ПРИИТИ ПРОПОВѢДАНІЯ**, sie werden die predigt nicht annehmen.

Das futurum exactum wird in der regel vom fut. nicht geschieden, z. b. **КГДА ОБРАЩЕТЕСЯ, ПОБѢДИТЕ МЯ**, quando invenietis (inveneritis), nuntiate mihi; es kann aber auch durch **БѢДѢ** (dem verbum perf. oder futurum zu **БѢСѢ**) mit dem part. praet. act. II umschrieben werden: **КГДА БѢДЕТЬ ПРИШЕЛЪ**, quando advenerit.

- §. 95. Das eigentliche perfectum (perfectum praesens) wird umschrieben durch das part. praet. act. II mit **БѢСѢ**: **СЪТВОРИЛЪ БѢСѢ**, er hat vollendet.

Das plusquamperfectum, wenn nicht, was meistens der fall, durch den aorist gegeben (wie im griech.), kann ausgedrückt werden durch dasselbe particip mit dem imperf. von **БЫТИ**, z. b. **ОБРѢТЕ МЯ НА МѢСТѢ, ГДЕ МЯ БЫ ОСТАВИЛЪ**, er fand sie auf der stelle, wo er sie verlassen hatte.

- §. 96. Der sogenannte conditionalis, die verbindung des part. praet. act. II mit dem aorist. **БЫЛЪ**, drückt den lat. conjunctiv (griech. indicat. imperf. und aoristi, oder optativ) in conditionalsätzen aus, z. b. **ЛИТЕ БЫША ВИДѢЛИ БОГА ИСТИННАГО, НЕ БЫША КЪ ГЛГОУХОУ И ИСПОДЕНЖЕНОУ КАМЪНОУ ТОЛНО ТВОРИЛИ ТѢМЪТЛИМЪ**, wenn sie den wahren gott gesehen hätten, hätten sie nicht für einen tauben und regungslosen stein einen solchen eifer bewiesen.

- §. 97. Der gewöhnlichste ausdruck des passivums ist das reflexivum (activum mit **СА**), **НАРЕЧЕТЪ СА**, nominabitur, dicetur, **НАРИЦАЕТЪ СА**, nominatur, dicitur. Die tempora werden dann wie beim activum gebildet. Es kann aber auch das passivum umschrieben werden durch das hilfsverbum **БЫТИ**, z. b. **ДРЕВО ПОСѢКАЕМО БЫТИ**, der baum wird abgehauen und **БЫТИ** **ПЪ ОГНѢ**, ins feuer geworfen; **ГЛАСЪ СЛЫШАЕМО БЫТИ**, eine stimme wurde gehört; **ТѢЛО ВЪКРѢЖЕНО БѢДЕТЬ КЪ ГЕИМЕНЪ**, der leib wird in die hölle geworfen werden.

TEXTE.

МΑΤΤΗΑΕΟΥ.¹⁾

XXVI.

Рече господь къ оуѣнникомъ сконитъ. 2 вѣсте, яко по дѣлю дѣнию пасха бѣдетъ и сынъ уловѣускъ прѣданъ бѣдетъ на распатіе. 3. тогда събраша са архіерен и кѣннѣнници и старѣци людѣсци на дворѣ архіеревѣ нарицаемаго Канкѣлы, 4. и съвѣтъ сѣтворниша, да Іисоуса имѣтъ мѣстникъ и оуѣнекъ. 5. глаголаахъ же: нѣ не въ праздникъ, да не мѣла бѣдетъ къ людѣхъ. 6. Іисоусоу же бѣвѣшию въ Кнѣанни въ домоу Симона прокаженнаго 7. пристѣпи къ нѣмоу жена имѣшти амавѣстрѣ мѣра драгалаго²⁾ и възани на главахъ его въздѣлаша. 8. видѣвѣше же оуѣнници его негодоваша глаголающе: убо ради гнѣва сн; 9. можааше бо мѣро се продано бѣти на мѣноу и дано ништинимъ. 10. разоумѣ же Іисоусъ и рече имъ: убо троуждаете женъ; дѣло бо добро сѣдѣла въ мѣнѣ. 11. вѣсѣгда бо ништа имате съ собою, мене же не вѣсѣгда имате. 12. възаникѣши сн мѣро се на тѣло мое, на погребение ма

1) паш. И. И. Срезневскій. Древніе славянскіе памятники юсоваго письма (Сборникъ статей чит. въ отдѣл. русск. яз. и слов. имп. акад. наукъ. Томъ III. С. Пѣтрб. 1868.) I. Изъ Саввиной книги.

2) Ostromir. evang. besser дряга.

Leskien, Handb. d. albulgar. sprache.

сѣтворн. 13. аминъ глаголюхъ вамъ. нѣже аште проповѣдано
бждеть кѣаггеланіе се въ вѣсемы мнрѣ, възглаголюеть са н кѣже¹
творитъ въ память кѣа. 14. тогда шдѣ кѣдинъ отъ обою на
десате нарицаемъи Нюда Нскарнотъскыи къ архiereомъ
15. рече: что ми дасте, н азъ вамъ прѣдамъ н. онн же по-
ставиша кѣмоу трн десате сѣребрннкъ.²) 16. н отъ толъ
искааше подобна вѣрмене, да н прѣдасть. 17. въ прѣвѣи же
днѣ опрѣснѣтъ³) прнстѣпнша оуѣннцн къ Іисоусови глаго-
люште къ нѣмоу: кѣде хоштеши, н оуготоваемъ тебѣ пасхъ
ѣсти.⁴) 18. онъ же рече: ндѣте въ градъ къ нѣкомуу н рыцѣте
кѣмоу: оучитель глаголюеть: вѣрма мое блнзъ кѣсть, оу тебѣ
сѣтворнхъ пасхъ съ оуѣнннкы своннн. 19. н сѣтвориша оуѣ-
ннцн, кѣкоже повелѣ нмъ Іисоусъ, н оуготоваша пасхъ. 20. ве-
уероу же бѣнѣшно въздаеже съ обѣма на десате оуѣнннкома.
21. н ѣджштемъ⁵) нмъ рече: аминъ глаголюхъ вамъ, кѣко кѣдинъ
отъ васъ прѣдасть ма. 22. н пекжште са зѣло науаша глаго-
лати кѣмоу кѣдинъ кѣждо нхъ: кѣда азъ кѣсмъ, госпудн;
23. онъ же отѣвѣштавѣ рече: омоуни съ мѣнобъ⁶) ржкж, тѣ
ма прѣдасть. 24. сынъ же ѣлобѣуьскъ⁷) ндѣть, кѣкоже пѣсано о
нѣсмъ, горіе [же] ѣлобѣкоу томоу, нмѣже сынъ ѣлобѣуьскъ
прѣдасть са, добръе бѣло бѣи кѣмоу, аште са бѣи не роднлъ

1) verbess. für нже (Ostr. ev. кѣже сѣтворн си).

2) hndschr. сѣсѣр., Ostr. ev. сѣсѣр. und so immer bei diesem worte.

3) Ostr. ev. опрѣснѣтъ.

4) Ostr. ev. кѣде хоштеши оуготоваемъ = ποῦ θέλεις ἐτοι-
μάσμεν. — hndschr. ѣсти.

5) hndschr. ѣджштемъ.

6) Ostr. ev. noch къ солмо.

7) Ostr. ev. ѣлобѣуьскыи und so immer in der verbindung сынъ
ѣл. die bestimmte form des adj.

УЛОЖЕЪКЪ ТЪ. 25. ОТЪВЪШТА ЖЕ НЮДА ПРЕДАШ[И] ЕГО И РЕЧЕ:
 - КЪДА АЗЪ ЕСМЪ, ОУЧЕННИКОУ; ГЛАГОЛА ЕМОУ ТЪИ РЕЧЕ. 26. ВЪДЖ-
 ШТЕМЪ¹⁾ ЖЕ НИМЪ ПРИИМЪ ИСХОУСЪ ХЛЪБЪ БЛАГОСЛОВЪ ПРЕЛОМИ
 И ДАВАШЕ ОУЧЕННИКОМЪ СВОИМЪ И РЕЧЕ: ПРИИМЪТЕ И ЪДИТЕ²⁾, СЕ
 ЕСТЬ ТЪЛО МОЕ. 27. И ПРИИМЪ УЛОЖЪ ХВАЛЪ ВЪЗДАВЪ ДАСТЬ НИМЪ
 ГЛАГОЛА: ПИИТЕ³⁾ ОТЪ НИЕЖЪ ВЪСН, 28. СЕ ЕСТЬ КРЪВЬ МОЯ НОВАГО
 ЗАВЪТА ПРОЛНЕНА ЕМА ЗА МЪНОГЪИ ВЪ ОТЪДАННІЕ ГРЕХОМЪ. 29. ГЛА-
 ГОЛЕЖЪ ЖЕ ВАМЪ, ЯКО НЕ ИМАМЪ ОУЖЕ⁴⁾ ПИТИ ОТЪ СЕГО ПЛОДА
 ЛОЗНАГО ДО ТОГО ДЪНЕ, КЪДА И ПИЕЖЪ СЪ ВАМИ НОВЪ ВЪ ЦЪСА-
 РЬСТЕННІИ ОТЬЦА МОЕГО. 30. И ВЪСПЪЕВЪШЕ НЗНДЖЪ ВЪ ГОРЪЖЪ КЕНО-
 НАСЪЖЪ. 31. ТОГДА ГЛАГОЛА НИМЪ ИСХОУСЪ: ВЪСН ВЪИ СЪБЛАЖНИТЕ СЯ
 О МЪНЪ ВЪ СНЕЖЪ НОШЪ, ПИСАНО БО ЕСТЬ: ПОРАЖЪЖЪ ПАСТОУХА, И
 РАЗНДЖЪ СЯ ОВЪЦА СТАДА.⁵⁾ 32. ПО ВЪСКРСЕННІИ ЖЕ МОЕМЪ ВЪ-
 РЖЪ ВЪИ ВЪ ГАЛІЛЕИ. 33. ОТЪВЪШТАВЪ ЖЕ ПЕТРЪ РЕЧЕ ЕМОУ:
 АШТЕ И ВЪСН СЪБЛАЖНАТЬ СЯ О ТЕБЪ, АЗЪ НИКОЛИЖЕ НЕ СЪБЛАЖНИКЪ
 СЯ. 34. И РЕЧЕ ЕМОУ ИСХОУСЪ: АМИНЪ ГЛАГОЛЕЖЪ ТЕБЪ, ЯКО ВЪ
 СНЕЖЪ НОШЪ, ПРЕЖДЕ ДАЖЕ КОУРЪ НЕ ВЪЗГЛАСИТЬ, ТРИ КРАТЫ
 ОТЪВЪРЖЕШИ СЯ МЕНЕ. 35. ГЛАГОЛА ЕМОУ ПЕТРЪ: АШТЕ МИ СЯ
 КАЮУНТЬ СЪ ТОВОЖЪ ОУМЪРЪТН,⁶⁾ НЕ ОТЪВЪРЖЪ СЯ ТЕБЕ. ТАКОЖДЕ
 И ВЪСН ОУЧЕННИЦИ РЪША. 36. ТОГДА ПРИИДЕ⁷⁾ СЪ НИМИ ИСХОУСЪ
 ВЪ ВЪСЪ НАРИЦАЕМЪЖЪ ГЪСТЪСНИМАНИ И ГЛАГОЛА ОУЧЕННИКОМЪ: СЯДЪТЕ
 ТОУ, ДОНДЪЖЕ ШЪДЪ ПОМОЛЕЖЪ СЯ ТАМО. 37. И ПОИМЪ ПЕТРА И
 ОБА СЫНА ЗЕВЕДЕОВА НАУАТЬ ПЕШИТИ СЯ И ТЖИТИ. 38. ТОГДА

1) hndschr. вѣдѣнѣмъ.

2) hndschr. ѡидѣте.

3) hndschr. пиите.

4) hndschr. юже.

5) Ostr. ev. овѣца стада.

6) hndschr. оумѣрѣти.

7) hndschr. приде und so immer von при-ити.

реуе Іисоусъ· прискрѣльна кѣсть доуша моеа до сѣмрѣти, пожн-
дѣте сѣде и бѣдите съ мѣмоу. 39. и прѣшадѣ мало паде
нищѣ мола са и глагола· отъе мой, аште възмоужно кѣсть, да
мимо нѣсть отъ мене уаши си, обауе не ꙗкоже азъ хоштѣ, нъ
ꙗкоже ты. 40. [и] принде къ оуѣеникомъ и обрѣте ѿ сѣпашѣа,
и глагола Петрови· тако ли не възможете єдиноуо уаса по-
бѣдѣти съ мѣмоу; 41. бѣдите и моайте са, да не вѣнидѣте
въ напасть, доухъ бо вѣдрѣ, а плѣть немощна. 42. пакы
вѣторицѣмъ шѣдѣ помоан са глагола· отъе, аште не възмоужно
кѣсть уаши сен¹⁾ мимо нѣти отъ мене, аште не пнѣ ꙗси, вѣдн
вола твоа. 43. [и] прѣшадѣ пакы обрѣте ѿ сѣпашѣа, вѣсте
бо оуи нмѣ таротыѣ. 44. и оставѣ ѿ пакы шѣдѣ помоан са
тронцѣмъ²⁾ тожде слово рекѣ. 45. тогда принде къ оуѣеникомъ
и глагола нмѣ· сѣпите проуеи и поучѣайте, се прѣбавѣи са
година, и сынѣ уловѣуеѣхъ прѣдаѣтъ са въ рѣцѣ грѣшннкомъ.
46. вѣстанѣте, нѣдѣмъ, се прѣбавѣи са прѣдаѣи ма. 47. и
ѣште глаголаѣшю ꙗмоу, се Нюда єдинѣ отъ обоу на десѣте
принде и съ нмѣ народѣ мѣмоу съ орѣжнѣмъ и жрѣдѣмъ³⁾
отъ архiereй и старѣцѣ людѣскѣнхъ. 48. прѣдаѣи же даѣтъ
нмѣ знаменнѣ глагола· ꙗкоже добѣжѣ, тѣ кѣсть· нмѣте и.
49. и лѣниѣ прѣстѣпѣ⁴⁾ къ Іисоусови реуе ꙗмоу· радѣи са,
оуѣнтѣлю· и добѣзѣа н. 50. Іисоусъ же реуе ꙗмоу· дроуѣе, на
нѣже ꙗси прѣшѣлѣ, то сѣтвори. тогда прѣстѣпѣше⁵⁾ възложиша
рѣцѣ на Іисоуса и ѣша н. 51. и се єдинѣ отъ сѣштннхъ съ
Іисоусомъ [простѣрѣ рѣкѣ нзѣлѣуе ноѣ скѣи] и оударѣ раба

1) Ostrom. ev. аште не можѣтъ си уаши.

2) hndsch. тренцѣмъ.

3) Ostr. ev. съ орѣжнѣи и дрѣмоуѣмъ.

4) Ostr. ev. прѣстѣпѣлѣ.

5) Ostr. ev. прѣстѣпѣлѣше.

архнереова оуфѣза [ѿмоу] оухо. 52. тогда глагола ѿмоу
 Ісѡусъ· възврати ножь свой въ свое мѣсто, вси бо приимъши
 ножь ножемь¹⁾ погыбашь²⁾. 53. нли мьннть ти сѧ, ꙗко не
 могъ нзынѣ оумолити отца моего, и приставитъ мѣнѣ вѣште
 нежели дѣла на десѣте левеона аггелъ; 54. ꙗко же оубо
 събѣждь сѧ кѣннгы, ꙗко тако подобаше быти; 55. въ тѣ
 часѣ реуе Ісѡусъ народомъ· ꙗко на разбойника ли изидосте
 съ оружнємъ и жрьдѣмъ шти мѧ³⁾; по всѧ дѣни съдѣхъ при
 вѣсь въ црькѣви оуѣа, и не ште мене. 56. се же всѣ бысть,
 да събѣждь сѧ кѣннгы пророуьскыи. тогда оуѣеници вси
 оставаше и бѣжаша. 57. они же имъше Ісѡуса ведоша къ
 Канкѣ архнереови, ндеже кѣннжнници и старци събѣраша сѧ.
 58. Петръ же идѣаше по нѣмъ нз-далеуа до двора архнереова,
 и вѣшѣдъ въ дворъ съдѣаше съ слоуѣами вѣдѣти хотѧ конь-
 уннѧ. 59. архнереи же и старци [и] съборъ всѧ искаахъ
 ѧжа събѣдѣтелѧ на Ісѡуса, ꙗко да оубнѣхъ и, 60. и не
 обрѣтоша· и мѣногѡмъ събѣдѣтелѣмъ⁴⁾ пристѣпншемъ⁵⁾ не
 обрѣтѧ. послѣди же пристѣпнста дѣла събѣдѣтелѧ ѧжа 61. и
 рѣста· съ реуе· могъ разорити црькѣвь божнѣхъ и трѣмъ дѣньми
 съзѣдати ѧ. 62. и вѣставъ архнереи реуе ѿмоу· ниуесоже ли
 отѣвѣштавѣши, уѣто си събѣдѣтельствоуѣхъ; 63. Ісѡусъ же
 млѣуааше. и отѣвѣштавъ архнереи реуе ѿмоу· закланнѣхъ тѧ
 богомъ живымъ, да реуеши намъ, аште ты ѡси Христосъ сынъ
 божнѣхъ. 64. глагола ѿмоу Ісѡусъ· ты реуе. обауе глаголаѣхъ
 вамъ· отъ сѣлѣ оуѣзѣнте сына уловѣуьска съдѣаша о десѣнжѣхъ

1) hndschr. **ножымъ** (d. i. -мъ).

2) Ostr. ev. **погыбѣхъ**.

3) Ostr. ev. wie 47.

4) hndschr. **събѣдѣтелымъ**.

5) Ostr. ev. **пристѣпншемъ**.

отца и граджита на облацѣхъ небесьскыхъ.¹⁾ 65. тогда архирей рѣшѣ рѣзѣти своѣмъ глаголю, яко власенинѣ²⁾ рече. убо иште трѣбоуемъ съвѣдѣтель; се нынѣ слышасте власенинѣ³⁾ его. 66. убо са вѣмъ мыслѣти; они же отъвѣштающе рѣша: повинныи есмь съмысли. 67. тогда запальваша лице его и пакости емоу дѣвѣша, они же за ланитѣ и оудариша. 68. глаголюще: пророчи намъ, Христе, кто есмь оудари ти; 69. Петръ же вѣнѣ сѣдѣаше на дворѣ, и пристѣпи къ нѣмоу едина рабыни глаголющи: и ты еси съ Исоусомъ Галилейскимъ. 70. онъ же отъверже са предъ всѣми глаголю: не вѣмъ, убо глаголюши. 71. ишѣдию же емоу къ врата оузырѣ и дроугамъ и глагола имъ тоу: и съ еъ уловѣтъ съ Исоусомъ Назарѣниномъ. 72. и пакы отъверже са съ клятвомъ, яко не знаеъ уловѣка. 73. не по мнозѣ же пристѣпѣше³⁾ стоаштен рѣша Петроу: въ истинѣхъ отъ нихъ ты еси, нбо бесѣда твоѣмъ вѣкъ та творитѣ. 74. тогда наудѣ ротити са и клати са, яко не знаеъ уловѣка сего. и дѣни коуръ възгласи. 75. и помани⁴⁾ Петръ глаголю Исоусовъ, еже рече емоу: прѣжде даже коуръ не възгласитѣ, три крѣты отъвержеша са мене: [и] ишѣдъ вѣмъ плака са горько.

XXVII.

Оутроу⁵⁾ же бывѣшио съвѣтъ сътвориша архирей и старци людѣсци⁶⁾ на Исоуса, яко да оубиѣтъ и, 2. и съсѣзавѣше и

1) Ostr. ev. небесьскыхъ.

2) Ostr. ev. хоула.

3) Ostr. ev. пристѣпѣше.

4) hndschr. помани.

5) hndschr. ютроу.

6) Ostr. ev. людѣстин.

вѣдоша и предаша и Понтьскоуѹмоу Пнлатоу нгемону. 3. въ оно время видѣвъ Нюда предавъ ѹго, яко осѣдиша и, раскаявъ са възврати три десѣте сѣребрыннѣ архіереомъ и старъцемъ 4. глагола: сѣгрѣшнѣхъ предавъ крѣвъ неповинныѣ. они же рѣша: убо исть намъ; ты оузырши. 5. и покрѣтъ сѣребро въ црѣкви отиде и шѣдъ оудави са. 6. архіерен же прїимѣше сѣребро рѣша: нѣсть достоинъ вѣложити ѹго въ карѣвѣнж,¹⁾ по нѣже цѣна крѣви²⁾ исть. 7. съвѣтъ же сътворише купнѣши нмъ село сѣждальннѹе³⁾ въ погребѣнне страннѣннѣмъ. 8. темъ же нарече са село то село крѣви до сего днѣ. 9. тогда съвѣсть са слово⁴⁾ пророкомъ Нсанѣмъ глаголющѣмъ: и прїи[ша] три десѣте сѣребрыннѣ, цѣнж цѣниѣмаго, ѹгоже цѣниша отъ сыновъ Израїлѣвъ, 10. и даша ѹ на село сѣждальннѹи, якоже съказа мѣнѣ господѣ. 11. Інсоусъ же ста предъ нгемонѹмъ, и въпроси [и] нгемонъ глагола: ты ли єси цѣсарь Нюдѣйскѣ; Інсоусъ же рече ѹмоу: ты глаголиши. 12. и ѹгда на нь глаголаахъ архіерен и старѣцн, ннѹесоже не отѣвѣштавааше. 13. рече ѹмоу Пнлатъ: не слышиши ли, колко на та повѣдають; 14. и не отѣвѣшта нмъ ни въ єдинѹмоу же глаголоу, яко днѣнѣи са нгемону зѣло. 15. на всѣхъ [же] днѣхъ велнкѣ обѣуай бѣ нгемону отъпоуштати народоу съвѣзнь, ѹгоже хотѣахъ. 16. нмѣаше бо тогда съвѣзньѣ нароунѣи нарицаемаго Вараѣж. 17. събравъшемъ же са нмъ рече Пнлатъ: кого хощете отъ обою да отъпоуштѣ вамъ, Вараѣж ли или Інсоуса нарицаемаго Хрїста; 18. вѣдѣаше бо, яко за-

1) Ostr. ev. корѣвѣнж.

2) Ostr. ev. крѣве.

3) Ostr. ev. сѣждальннѹе, ebenso v. 10.

4) Ostr. ev. речею.

внсти радн прѣдаша н. 19. сѣдашту же ѿмоу на сѣднштн
посъла къ ѿмоу жена своѧ глаголюштн ннѣтоже тебѣ н
правдыннкоу томоу, мѣного бо пострадахъ днь-сь въ сѣнъ ѿго
ради. 20. архiereн же н старьци наведнша народы, да испро-
сать Караеж, Ісѡуса же погоуѣать. 21. отъѣзштаеъ же нгемонъ
реуе нмъ: кого хошете отъ обою да отъпоуштѣ вамъ; они
же рѣша: Караеж. 22. глагола нмъ Пилатъ: уѣто сътвориѣ
Ісѡусѡу¹⁾ нарицаемоуоумоу Христоу; глаголаша въси: да рас-
патъ бждеть. 23. нгемонъ же реуе нмъ: уѣто съ зѣло сътвори;
они же нз-лнха въпнххх глаголюште: да распатъ бждеть.
24. вндѣеъ же Пилатъ, яко ннѣсоже оуспѣеть, нъ пауе маѣва
бываеъ, прннмъ водж оумъ ржцѣ прѣдъ народомъ глагола:
недостойнѣ²⁾ ѿсми кръви правдынааго сего, въ оузырнте. 25. н
отъѣзшташа въси люднѣ н рѣша: кръвъ ѿго на насъ н на уѣ-
дѣхъ нашихъ. 26. тогда отъпоустн нмъ Караеж, Ісѡуса же
внѣз прѣдастъ нмъ, да распнжтъ. 27. тогда войнн нгемонѡвн
прѣнмѣше Ісѡуса на сѣднштн събѣраша на нь въсѣ спнрѣ,
28. н съвѣзѣше н хламндѡвѣ урьеснож³⁾ обѣзкоша н, 29. н
съплѣтъше вънѣцѣ трнѣнѣ възложнша на главе ѿго н трѣсть
въ десѣннцѣ ѿго, н поклонѣше сѧ на коленѡу прѣдъ нмѣ ржѣ-
лахъ сѧ ѿмоу глаголюште: радоуи сѧ цѣсарю Нюдѣнскѣ. 30. н
плонѣвѣше⁴⁾ на нь прнмѣша трѣсть н внѣдахъ н по главе. 31. н
ѿгда поржгаша сѧ ѿмоу, съвѣзкоша съ нѣго хламндѣ н обѣз-
коша н въ рнзѣ своѧ н ведоша н на распатнѣ. 32. нсходаште
же обрѣтъ уловѣка Күрннѣйска нменѣмъ⁵⁾ Снмона: сѡмоу за-

1) Ostr. ev. Ісѡуса и. в. f. gen.

2) Ostr. ev. непокинѣтъ.

3) Ostr. ev. урьеснож.

4) Ostr. ev. плннѣвѣше.

5) hndschr. нменѣмъ.

дѣша понести крѣсть его. 33. [и] пришедъше на мѣсто реко-
мое Голѣгафа, еже нарицаеть сѧ краннѣе мѣсто, 34. даша
ѹмоу оцѣти пѣти съ злѣбнѣхъ съмѣшенѣ, и въоучишѣ не хотѣаше
пѣти. 35. распѣвъше же [и] раздѣлиша ризы его и мѣташа
жрѣбѣи, 36. и сѣдѣше стрѣжаахъ и тоу, 37. и положиша
върхоу главы его внижъ его написанъ: съ исть Іисоусъ цѣсарь
Юдейскъ. 38. тогда распаша съ нимъ дѣла разбойника, еди-
ного о десѣнѣхъ и единого о лѣвѣхъ. 39. мномо ходашенъ же
хоулаахъ и покыкаахъше главами сконми 40. и глаголаахъше:
оуѣа, разарѣши цркъвъ и трѣмъ дѣньми съзидашѣ, съпаси сѧ
аште сынъ божїи іеси, съвѣзи съ крѣста. 41. такожде и архи-
ерей рѣжаахъше сѧ и кѣнижѣнници и старѣци глаголаахъ: 42. нѣтъ
съпасае, себе ли не можеть съпастѣ; аште цѣсарь Нзраніевъ
иеть, да съвѣзеть нынѣ съ крѣста, и вържѣ немѣ ѹмоу.
43. оупѣа на бога: да нзбавитѣ и нынѣ, аште хоштеть ѹмоу:
реуе бо, ꙗко сынъ божїи иеть. 44. такожде и разбойника рас-
патахъ¹⁾ съ нимъ пономаша ѹмоу. 45. отъ шестыа же годѣнны
тыа бысть по вѣсей земнѣ²⁾ до деветыа годѣнны. 46. при де-
ветѣи же годѣни възъли Іисоусъ глаголюмъ величїемъ глаголюмъ: нѣн
нѣн аима славахъ-фани, еже иеть: боже, боже мой, по уѣто ма
іеси оставаахъ; 47. нѣни³⁾ же отъ стоимѣтѣи тоу слышаахъше
глаголаахъ, ꙗко Нѣнѣхъ зоветь. 48. и аenie текъ едѣнѣ отъ
нихъ и приимъ гѣхъ и испавъ оцѣта и възвѣзъ на трѣсть на-
паваше и. 49. а проуни⁴⁾ глаголаахъ: не дѣи⁵⁾, да видѣмъ,

1) Ostr. ev. распыаахъ.

2) Ostr. ev. земни.

3) Ostr. ev. ꙗци.

4) Ostr. ev. дроузи.

5) Ostr. ev. остаи.

аште принидеть Пана съмаетъ его. 50. дроути¹⁾ же приимъ
копие прободе юмоу ребра и изиде вода и кръв. Іисусъ же
пагы възъли гласомъ великомъ и испосети доухъ. 51. и се опона
цръкьельнаа раздѣра са съ кышынѣаго краи до нижынѣаго на
дѣвоу, 52. и земь²⁾ потрасе са и каменни распада са и гроби
отъверзоша са и многа тѣлеса поунеакиштникъ сватыхъ възъ-
сташа, 53. и шидышен изъ гроба во възкресениі его възидѣ
въ сватый градъ и жениша са многомъ. 54. сътныкъ же и
нже бѣахъ съ нимъ, стрѣгаштен Іисусъа, видѣхъше трѣсъ и
бѣгаша, оубоуша са зѣло глаголющѣ: въ истинѣ божіи
сынъ бѣ.

L U C A S³⁾

XV, 11—32.

Реуе господь притѣхъ снѣхъ. улоуѣхъ нѣкыи нмѣ дѣла
сына. 12. и реуе мѣнній сынъ юю отцоу отъе, даждѣ ми
достойнѣхъ уастъ нмѣннѣхъ. и раздѣла миа нмѣннѣхъ. 13. и не по
мѣноуѣхъ дѣнѣхъ събѣраѣхъ всѣхъ мѣнній сынъ отиде на странѣ
далеуе и тоу растоуи нмѣннѣхъ своѣхъ жнѣтъ бѣаждѣно. 14. нѣди-
вѣшоу же юмоу всѣа бысть гладъ крѣпѣхъ на странѣ той, и тѣ
науаѣхъ ашати са. 15. и шѣдъ прилѣпи са єдинномъ отъ жи-
тель тоа страны, и посѣла и на села своа пастъ свинний.
16. и желаше насытити урѣво своѣ отъ рожьцѣ, шже вѣдахъ
свинний. и никѣтоже не даваше юмоу. 17. въ себѣ же принѣдѣ
реуе коанкоу наймѣннѣхъ отъца моего нзѣмѣаѣхъ хлѣбн,

1) Ostr. ev. нмѣ.

2) Ostr. ev. землѣ.

3) nach dem Ostromirschen evangelium.

азъ же сѣде гладѣмъ¹⁾ гыбнѣ. 18. вѣстаетъ нѣжъ къ отьцоу
моемоу и речеъ кемоу отьче, сѣгрѣшихъ на небо и прѣдѣ
тобожъ, 19. оуже нѣсмь достоннѣ нареши са сынъ твоѣ. сѣ-
теори на яко единаго отъ наймьникѣ теонхъ. 20. и вѣстаетъ
нде къ отьцоу своему. иште же кемоу далече сжишоу оузырѣ
и отьць его, и мнѣзъ кемоу бысть, и текъ паде на вѣжъ его и
облабыхъ н. 21. речеъ же кемоу сынъ отьче, сѣгрѣшихъ на небо
и прѣдѣ тобожъ, оуже нѣсмь достоннѣ нареши са сынъ твоѣ.
22. речеъ же отьць къ рабомъ своимъ: нзнесѣте одеждѣ
прѣжжъ и облачѣте н, и дадите прѣстень на рѣжжъ его и сапо-
гы на нозѣ, 23. и прнведѣше тельць оупитаный заколетѣ, и
вѣдѣше да веселнмъ са, 24. яко сынъ мой сѣ мрѣтѣ въ н
ожне, нзгымѣлъ въ н обрѣте са. и наущаа веселнн са.
25. въ же сынъ его старѣи на селѣ, и яко градъ прнблнжн
са къ домоу, слыша пѣннѣ и анкы, 26. и прнзываетъ едн-
ного отъ рабѣ въпрашааше, уѣто оубо си сѣтъ. 27. онъ же
речеъ кемоу: яко братъ твоѣ прннде, и закла отьць твоѣ тельць
оупитаный, яко съдрава и прнмѣтъ. 28. разгнѣваетъ же са не
хотѣаше вѣннн. отьць же ншѣдѣ молааше н, 29. онъ же отъ-
вѣштавъ речеъ отьцоу своему: се коанко лѣтъ работѣхъ тебѣ, и
ннкоанже заповѣди твоѣ не прѣстѣпнхъ, и мѣнѣ ннкоанже
не далѣ иси козѣлатѣ, да сѣ дроугы мои нн възвеселнлѣ са
быхъ. 30. югда же сынъ твоѣ сѣ нзѣдѣи твоѣ нмѣннѣ сѣ
любоудѣнцѣмн прннде, закла кемоу тельць пнтомый. 31. онъ
же речеъ кемоу: уадо, ты въсѣгда сѣ мѣномъ иси, и въса мой
твоѣ сѣтъ. 32. възвеселнн же са и въздрадовати подобаше,
яко братъ твоѣ сѣ мрѣтѣ въ н ожне, нзгымѣлъ въ н обрѣте са.

1) = гладомъ, "das ь in diesem casus im Ostr. ev. die regel.

APOSTELGESCHICHTE¹⁾

IX.

Саулъ же и юште дыхамъ гнѣвомъ и оуѣннѣствомъ на оуѣ-
нныи господьнии припадъ къ архидіековѣ 2. проси оу него
боукъѣн на аистъ написаны въ Дамаскъ въ сънымыишемъ, да
аште которыи обрашть на пѣти, мжжа и жены, съвазаны
приведеть въ Юроусалымъ. 3. вънигда же юмоу бысть при-
ближити сѧ въ Дамаскъ, въ незамапж обанста и свѣтъ отъ
небесе, 4. и падъ на земь слыша гласъ глаголющъ юмоу:
Саулє, Саулє, уѣто ма гонниши; 5. рече же: кѣто ты юси, гос-
поди; господъ же рече: азъ юсмь Іисусъ, югоже ты гонниши.
6. нѣ въстанн и въниди въ градъ, и тоу речеть сѧ, уѣто ти
подобають творити. 7. а мжжн граджштен съ нныи стомакж
днѣаште сѧ, слышаште оубо гласъ и ннкого видѣаште. 8. въ-
ставъ же Саулъ отъ земь, отъверстама оунма юго, нн юдино
же видѣаше, за ржжъ же нмъше вѣтѣса и въ Дамаскъ, 9. и въ
три дѣни не видѣ, не ѣды нн пны. 10. въ же юдинъ оуѣсникъ
въ Дамасцѣ нменымъ Ананнѣ, и рече къ юмоу господъ въ
сѣнѣ: Ананнѣ. онъ же рече: се азъ, господи. 11. господъ
же къ юмоу: въставъ нди на стѣгны марцажштамъ сѧ пра-
выи и въздиши въ домоу Ноудовъ Саула нменымъ Тарсѣннинъ.
се бо моантъ сѧ 12. и видѣ въ сѣнѣ мжжа нменымъ Ананнѣ
въшѣдъша и възложыша на нь ржжъ, яко да прозѣрнѣ.

1) nach И. И. Срезневскій. Древніе слав. памятники юсо-
ваго письма (сборникъ статей имп. акад. наукъ. т. III. С. II.
1868.) р. 306 sq.

13. отъвѣшта же Ананіа· господи, слышахъ отъ многа о
мужехъ семь, яко зѣла сътвори святыхъ твоихъ въ Іероу-
салимѣ, 14. и сѣде имать область отъ архиереевъ связати
вѣса, иже нарицають нма твою. 15. рече же къ нємоу· господи
иже, яко съсѣдѣ избѣранъ ми естъ понести нма мое прѣдъ
цѣцкы же и цѣсарю и сыномъ Нздранасемъ. 16. азъ бо съка-
жю нємоу, [яко подобаетъ нємоу] о имени моемъ признати.
17. иде же Ананіа и вѣнде въ храмни и възложи на нѣ
рѣцѣ и рече· Саулє братре, господь посла мѧ, Іисусъ шекни
ти сѧ на пѣти, по нємоуже градѣаше, яко да прозѣриши и
испѣвиши сѧ доуха свѧта. 18. и абие отылаждъ отъ оуно
его яко и ушоумъ, и прозѣрь же абие, и вѣстави крѣсти сѧ,
19. и приимъ брашно оуверѣи сѧ. въ оны дѣни бысть Саулъ
съ оученикы, иже въ Дамасцѣ, дѣнии нѣколико. 20. и абие въ
съборѣ проповѣдалаше господа Іисуса, яко сѧ естъ сынъ божій.
21. уоуждалахъ же сѧ всен слышаштен и глаголаахъ· не сѧ ли
есть раздрощенный въ Іероусалимѣ наружштамъ нма се, и
само на то принде, да ѧ связаны ведеть къ старѣйшинамъ
иерейскимъ; 22. Саулъ же пауе [крѣпѣлаше сѧ] и съмѣ-
штааше Ноуденъ жнежитамъ въ Дамасцѣ связанъ, яко сѧ естъ
Христосъ. 23. и яко съконьчаша сѧ дѣнии мнози, съвѣшта-
ша Ноуденъ оуенти и. 24. разоумъ же бысть Саулоу съвѣтъ
ихъ. стрѣжаахъ же врата дѣнь и ношѣ, да быша и оуени.
25. поймѣше же оуеници ношѣи поустниша и изъ града съ-
вѣснѣше въ кошеръ. 26. пришедъ же Саулъ въ Іероусалимъ
покоушаша сѧ признати сѧ оуеницѣхъ, и всен болахъ сѧ
его не въроужите, яко оуеникъ естъ. 27. Варнава же поймъ
приведе и къ апостоломъ и исповѣда имъ, како на пѣти видѣ
господа и яко глагола нємоу и како въ Дамасцѣ дръзну о

имени Иисусовъ. 28. и бѣаше съ ними въхода [и исхода] въ Иерусалимъ и дръзаша о имени господѣ Иисуса Христа. 29. глаголаше же и събѣпрашаше сѧ съ Юанны, они же хотѣахъ и оучити. 30. разоумѣвъше же братиѧ отъкедоша и въ Кесарникъ и отъпоустниша въ Таръсъ. 31. цръкъвенъ же оубо въ всей Ноуден и Галлиси и Самарии имѣахъ миръ възграждаемъ и ходашта¹⁾ въ страхъ господани, и тѣшениемъ скатаго доуха множаахъ сѧ. ✓

32. Къ оны дѣни бысть Петроу проходашетоу въсѣдѣ и съинти къ скатыниѣ жнѣжитниѣ въ Лудѣ. 33. обрѣте же тоу убо ека итера Енея именемъ отъ осми лѣтъ лежаща въ ложн, и съ бѣаше раслабленъ. 34. и рече кимоу Петръ Енею, нѣдѣлаетъ Иисусъ Христосъ въстанн и постели себѣ. и дѣние вѣста. 35. и видѣша вси жнѣжитен въ Лудѣ и въ Саронѣ и обратиша сѧ къ господеви. 36. въ Ноппи же бѣ нѣкая въдовница именемъ Табита, ꙗже съказана нарнуеть сѧ срьна. си же бѣ пѣла бл҃гынѣхъ дѣлесь и милости, ꙗже творѣаше. 37. бысть же въ дѣни ты болѣвъши ѿ оумѣрѣти оумѣвъше же ѿ положиша на въсходьници. 38. бл҃гу же сжити Лудѣ Ноппи оученици слышавъше, ꙗко Петръ есть въ нѣй, поустниша [дѣла мѣжа] къ нѣмоу молаште и не обѣлѣнѣти сѧ принѣти до нихъ. 39. вѣставъ же Петръ принде съ ними, ꙗкоже приидѣша възведоша на въсходьници, и стаа прѣдъ нимъ всѧ въдовница плачуща сѧ и показавъша²⁾ срауница и ризы, ꙗкоже творѣаше съ ними сжити Срьна. 40. изг҃навъ же вѣнъ всѧ Петръ и прѣклонъ колѣнъ моли сѧ, и обрати сѧ къ тѣлоу рече Табито, въстанн. она же отъверзе оутн скон, и видѣвъши Пе-

1) in der hdschr. das masc. ходаште.

2) in der hdschr. das masc. плачущте und показавште.

тра възведе сѧ, 41. простѣрь же рѣкѧ вѣстави въ жнѣж.
42. оубѣдѣно же бысть по вѣсей Нопин, и мѣнози въровама
въ господоу.

EXODUS¹⁾

XV, 1—19.

Понимъ господевн, славно бо прослави сѧ конѧ и въсѧ-
днникѧ върьже въ морѣ. 2. помощникъ и покровитель бысть
мѣнъ въ спасеннѣ сѧ богъ мой, и прослави нѣ богъ отьца
моего, и възнесѧ нѣ. 3. господь съкроушамъ бранн, господь
нма кмоу. 4. колесникѧ Фараонѧ и снаж его върьже въ
морѣ, нзбранима въсѧдникѧ трыстаты потопп въ урмынѣмъ
морн. 5. пжунноѧ покрымъ погражъ въ гажениѣ яко каменѣ.
6. деснникѧ твоѧ, господи, прослави сѧ крѣпостнѣ. деснникѧ
твоѧ рѣка съкроуши врагы, 7. и мѣножествомъ снаж твоѧ²⁾
сѣтрѣлъ кси сѧпостаты. посѣла гнѣвъ своѧ, поѣсть ѧ яко
стѣлнѣ. 8. и доухомъ шрости твоѧ растѣши сѧ вода. огж-
стѣша яко и стѣна воды, огжстѣша и вѣлны по средѣ морѧ.
9. реуе врагѣ. гѣнавѣ постигнѧ, раздѣламъ корнѣтъ, насытитъ
доушѧ моѧ³⁾, оуѣнѧ мѣуѣмъ монмъ, оудолѣитъ рѣка моѧ.
10. посѣла доухъ своѧ покрымъ морѣ погражъ яко оловѣ⁴⁾
въ водѣ зѣло. 11. кѣто подобнѣ тебѣ въ боужѣхъ, господи;
кѣто подобнѣ тебѣ; прославиенъ въ свѣтѣхъ, днѣнъ въ
славахъ, творѧи уюдеса. 12. простѣрь деснникѧ своѧ пожѣ-

1) nach И. И. Срезневскій. Древнѣ славянскіе памятники
и. т. д. стр. 244. Изъ Погодинской псалтыри.

2) statt твоѧмъ besser своѧмъ.

3) besser своѧмъ, wie gleich darauf своѧмъ.

4) gewöhnl. олово.

рѣтъ ѿ земаѣ. 13. наставнаѣ ѡси правдоѣ твоѣѡ людѣ
 твоѡ снѡ, [ѡ]же нзбавѣ оутѣшнаѣ ѡси крѣпостнѣх своѣѡхъ въ
 обѣтѣхъ свѣтѣхъ твоѣхъ¹⁾. 14. оуслышаша ѡзвѣстѣи н прогнѣшаша
 сѧ: болѣзнь приѣшаша жнѣхшѣмъ въ Фѡланстѣмъ. 15. тогда
 потѣшаша сѧ владѣхъ ѡдомьскы [ѡ н] кѣнази Моавѣстѣи
 приѣтъ ѿ трепетѣ, растѣшаша въси жнѣхшѣмъ въ Ханаанѣ.
 16. нападе на нѡ страхъ н трепетѣ. велѣхъ мѣшцѣ твоѣмъ
 да окаменѣтъ сѧ, дондѣже прондѣтъ людѣ твоѣ, господѣ,
 дондѣже прондѣтъ людѣ твоѣ сѧ, ѡже съѣѣѡ. 17. въведѣ
 насади ѡ въ горѣ достѡѡннѣ твоѣѡ²⁾, въ готовѡе жнѡшѣ,
 ѡже съѣѣѡ, господѣ, свѣтѣхъ, господѣ, ѡже оутѣовѣстѣ³⁾
 рѣцѣ твоѣ. 18. господѣ цѣсарѣѡмъ въ вѣкы н на вѣкы н
 ѡшѣ. 19. ѡко вѣнѣдѣ конѣ Фѡрѡнѣ съ колѣсѣнѣцѡмъ н въсѣ-
 дѣнѣхъ въ морѣ, н навѣде на нѡ господѣ вѡдѣ морѣскѣхъ.
 сыновѣ же Нздранѣѡхъ прондѣ по соухѡу по сѣдѣ морѣ.

ЖИТИЕ ГРИГОРИЯ ПАПЫ

РОУМСКАГО.⁴⁾

Блаженный Григорій поставленъ бысть патриархъ свѣтѣй
 божѣи цркви римскѣи, а прѣжде патриархъ свѣтѣи цркви
 константинопольскѣи свѣтаѡго апѡстола Андрей, нарѣ-
 чаемаѡго Калоскаѡра⁵⁾, близъ свѣтоѡю мѣстѣи Ноѡна н

1) statt твоѣѡхъ, твоѣмъ, твоѣхъ besser своѣѡхъ, своѣмъ, своѣхъ.

2) besser своѣѡго.

3) dem dual wäre gemässer оутѣовѣстѣ.

4) Monumenta linguae palaeoslovenicae e codice Suprasliensi
 ed. F. Miklosich. Vindobonae 1851. p. 90.

5) ein missverständniss; Acta Sanctorum Joh. Boll. Martii
 vol. II p. 138 (12. März) heisst es: sub honore S. Andreae

Паула. Бѣаше же нгоуменъ того манастирѣ, мати же его блаженѣи Славна живѣаше блнзъ братъ сватааго Паула апостола на мѣстѣ нарицаемѣмъ Кела нова.¹⁾ тѣ же блаженѣи Григоріи югда съдѣаше въ хызинѣ своѣи и писаше, принде къ нѣмоу маломошѣ мола и и глагола. помндоуи ма, рабе бога бышынкаго, яко старѣишина бѣхъ корабьникомъ, и истоппихомъ са и погоуѣнхомъ мѣного нмѣние, и свое и стоужде. любонништій же и по истинѣ рабъ Христосовъ призѣлавъ слоужъ своего глагола юмоу. брате, шѣдъ даждъ сѣмоу шесть златницъ. братъ же шѣдъ сътвори, якоже повеле юмоу рабъ божій Григорій, и дастъ маломошѣи шесть златницъ, и отиде. пакы оубо мало прѣмоуднѣвъ въ тѣжде днь принде тѣжде маломошѣ къ блаженюу юмоу Григорію глагола. помндоуи ма, рабе бога бышынкаго, яко мѣного погоуѣнхъ, а мало ми еси дааъ. блаженѣи же призѣлавъ слоужъ своего глагола юмоу. нди, брате, даждъ юмоу дроужѣкъ шесть златницъ. сътвори же братъ тако. възъмъ же ништій дѣвъ на десѣте златницъ отиде. пакы же мало помоуднѣвъ третнѣ въ тѣжде днь принде къ блаженюу юмоу Григорію глагола. помндоуи ма, рабе бога бышынкаго, даждъ ми дроужѣкъ благословѣеннѣ, яко мѣного погоуѣнхъ. блаженѣи же призѣлавъ слоужъ своего глагола юмоу. нди, даждъ юмоу дроужѣкъ шесть златницъ. отъѣштакъ же глагола. върж ми нми, устымый отъѣ, яко нѣсть остала ни єдина златница въ ризьницѣ. глагола къ нѣмоу блаженѣи. не имашн ли нного никакогоже съсѣда ни ли ризьна, да даси юмоу; онъ же отъѣштакъ рече. нного съсѣда, устымый отъѣ, не имамъ

Apostoli juxta basilicam SS. Joannis et Pauli ad clivum Scauri monasterium.

1) Cella nova.

развѣ сѣребрынаго блюда, иже есть посѣлааа госпожда великаѣ съ коуцнѣѣхъ.¹⁾ глагола въ нѣмоу рабѣ божнѣ Григорнѣ нѣн, брате, даждѣ нѣмоу блюдѣ тѣ. братѣ же сътвори, ижеже повелѣ нѣмоу блаженнѣ, и дасть ннштоуоуемоу. ннштнѣ же възъмѣ дѣвѣ на десате златнцѣ и сѣребрынѣ блюдѣ отнѣде. игда же и поставнша патрнѣрѣхѣ свѣтѣн црѣкѣн рнмѣстѣн, по обычаю патрнѣрѣнѣскоу повелѣ сѣнѣларю своенѣмоу въ едннѣ днѣ едннѣмѣ прнвестн дѣвѣ на десате маломѣштн на трепезѣ своѣ, да объдоуѣхѣ съ ннмѣ. сѣнѣларнѣ же сътвори, ижеже повелѣ нѣмоу патрнѣрѣхѣ, и прнзѣва дѣвѣ на десате мѣжѣ ннштѣ. и игда сѣдоша съ патрнѣрѣхомѣ на трепезѣ, обрѣтоша сѣ трн на десате. прнзѣваѣ же сѣнѣларѣ глагола нѣмоу. не бѣхѣ лн тн рекѣ дѣвѣ на десате позѣвати; то како безѣ моенѣго повелѣннѣ трн на десате нсн позѣваѣ; сѣнѣларѣ же слышаѣ и прнстрѣннѣ бѣвѣ отѣвѣштаѣ рече къ нѣмоу. въроун мн, уѣстѣннѣ владѣко, дѣвѣ на десате нхѣ есть. третнѣаго на десате не вндѣаше ннѣктоже разѣ патрнѣрѣхѣ едннѣ. ✓ объдоуѣштѣмѣ же нмѣ вндѣаше патрнѣрѣхѣ третнѣаго на десате сѣдашта на краи стола, и се, лнѣ нѣго образѣ нзмѣнѣаше, овогда оубо вндѣтн и бѣаше сѣда, овогда же отрока. / и игдаже вѣсташа съ трепезѣ, ннѣ всѣа отѣпоуѣстн блаженнѣ, а третнѣаго на десате, внднмаго тако уоудѣна, и н за рѣжѣ и въведѣ и въ клѣтѣ своѣ глагола нѣмоу. закланнѣмѣ та о велицѣн снѣ вѣседрѣжнтѣлѣмѣ бога, повѣждѣ мн, кѣто ты нсн, и уѣто есть нма твоѣ; онѣ же рече къ нѣмоу. и нже въпрашаѣшн нменѣ моѣго, то н то уоудѣно есть.²⁾ облаче азѣ

1) cum infusis leguminibus.

2) AA. SS. l. l. p. 151. et cur interrogas de nomine meo, quod est mirabile?

ясмь оубогый пришдѣи къ тебѣ, ѿгда бѣ въ монастыри свѣ-
 тааго Андреа апостола, нарицаемааго Кланоскавра, ѿгда съ-
 дѣаше въ хмзину и писаше, ямоу же да дѣла на десѣте за-
 тицѣ и сѣребрныи блядѣ, нже ти бѣ посълаа съ коуцниемъ
 блаженна Славна мати твоѣ. и да оубѣси, яко отъ днѣ того,
 отъ неаже пода ми съ дълготрѣпниемъ и простомъ сѣ-
 дѣемъ, нарече та господь патрнарѣхоу быти свѣтъ црькви
 своѣй, за неже и крѣвь своѣ проаи, и быти ти прѣимникоу
 и намѣстникоу вѣховнааго апостола Петра. глагола же къ
 нимоу блаженый Григорий. како вѣси ты, яко тогда нарече
 господь быти мѣнѣ патрнарѣхоу; онъ же отвѣштавъ рече.
 не ялма ли агѣлъ господѣ всѣдръжителѣ ясмь азъ, то того
 ради бѣдѣ; и тогда бо господь ма бѣ посълаа къ тебѣ нскоу-
 сити оусрѣднѣ твоѣ, аште оубо уловѣколюбнѣ а не уловѣкомъ
 твориши видѣти мнѣлость своѣ. блаженый же то слышавъ
 оубоу сѣ, не оу бо бѣаше до толѣ видѣлъ агѣла, акы къ уло-
 вѣкоу бо бесѣдова и възира на нь. рече же агѣлъ блаженоу оу-
 моу. не бон сѣ, се, посълаа ма ясть господѣ, да бѣдѣ съ
 тобоу въ житни семь. блаженый же слышавъ то отъ агѣла
 паде ницѣ на земни и поклони сѣ господоу глаголю. аште ма-
 лааго того ради даиши и ниуесоже сѣшѣ толѣко мѣножество
 штедрѣтъ показа о мѣнѣ прѣмнѣлости бы господѣ, якоже агѣла
 своѣго посълаа къ мѣнѣ быти нимоу съ мѣноу въ ниж, какоу
 оубо славы съподобѣти сѣ прѣбывающѣи въ заповѣдѣхъ ѿго
 и дѣлающе правдѣ, безъ лѣжа бо ясть рекый, яко мнѣлость
 хвалѣти сѣ на сѣдѣ и мнѣлоуши нишѣ въ займѣ даѣтъ богоу.
 тѣ же самъ агѣльскый господь строи уловѣуское спѣсѣние
 глаголетъ къ о десѣтихъ стоимѣтнимъ. градѣте, благословѣ-
 нни отъца моего, прѣимѣте оутѣованѣе вамъ цѣсарѣство отъ

НАУААА МИРОУ· АЛЪУНЪ БО БЪХЪ, И ДАСТЕ МИ ЪСТЯ, ЖАДЫНЪ
БЪХЪ, И НАПОНСТЕ МА, СТРАНЪНЪ БЪХЪ, И НАВЕДОСТЕ МА, БОЛЪХЪ,
И ПРИСЪТНСТЕ МЕНЕ, НАГЪ БЪХЪ, И ОБАЪКОСТЕ МА, БЪ ТЫМЫННИ, И
ПРИНДОСТЕ КЪ МЪНЪ· КЪЛЫА ОУБО СЪТВОРИСТЕ КЪДИНМОУ ОТЪ
БРАТНКА СЕБЯ МОЮА ХОУДЫА, ТО МЪНЪ СЪТВОРИСТЕ. БЖДИ ЖЕ
ВЪСЪМЪ НАМЪ ПОУНТАБЖШТИННЪ ЖЕ И ПОСЛОУШАБЖШТИННЪ ОУСА-
ШАТИ БЛАЖЕНЪИ ТЪ ГЛАСЪ, И ВЪУЫННХЪ БЛАГЫНЪ, АЖЕ ОУГОТОВА
БОГЪ ЛЮБАШТИННЪ И, ДА НЪ СЪПРИННЪННЪ СЪТВОРИТЬ ХРИСТОСЪ
БОГЪ ПРЪУНСТЫА РАДИ МАТЕРЕ КЪГО, СКАТЫА БОГОРОДИЦА, АКО
ТОМОУ ПОДОБАЕТЪ САДВА, УЪСТЪ И ПОКААННННЪ КЪНЪ И ПРИСЪНО ВЪ
БЪКЪ БЪКОМЪ. АМИНЪ.

МЖУЕННІЕ СКАТААГО НОНЪ И ВАРАХИСНІА И

ДРОУЖИНЫ КЪЮ.¹⁾

ВЪ ЛЪТО ОСМОНАДЕСАТОЕ ЦЪСАРЪ ПЕРСЬСКА САВОРНІА ГОНІЕННІЕ
БЫСТЪ НА ЦРЬКЪВН ХРИСТОСОВЪ И НА УЪТЖИТАА ВЪСЕДРЪЖИТЕЛА
БОГА, И ПОВЕЛЪ ЦЪСАРЪ САВОРНІА НЕУЪСТИТЕЫННЪ ВЪЛХВОМЪ СКАТЫА
ЦРЬКЪВН КРЪСТИАНЪСКИ ОГИЕМЪ ЗАЖИЗАТИ, ОБРЪТАЕМЪА ЖЕ КРЪ-
СТИАНЪ ПОВЕЛЪ НМАТИ И НОУДИТИ А ЖРЪТИ И ПОВННОВАТИ СА ПО-
ПОМЪ,²⁾ ПОВННОУЪЖИТАА ЖЕ СА И ЖРЪЖИТАА НА ВЕЛНЪ САНЪ И
УЪСТИ ВЪЗВОДИТИ, НЕ ПОВННОУЪЖИТАА ЖЕ СА ГОРЬКАМЪ И РАЗАН-
УЪНАМЪ МЖКАМЪ ПРЪДАТИ. ВЪ ТО ЖЕ ВЪРЪА ГОНІЕННІА ОБРЪТОША
СА ВЪ ПЕРСЬСТЪИ ЗЕМНЪ ВЪ НЪКОТОРЪИ ВЪСН НАРИЦАЕМЪИ НАСА
ДЪВА БРАТА ВАРАХИСНІИ И НОНА ИМЕНЕМЪ НАРИЦАЕМЪА, МЖКА ПРА-
ВЪДНЕА, ИСПЪНЪ СЖИТА ВЪРЪИ И ХРАНАШТА ЗАПОВЪДИ ГОСПОДННА

1) Monumenta e cod. Supr. ed. F. Miklosich p. 186.

2) vielleicht zu lesen **БОГОМЪ**.

[illegible]

ТОГО РАДИ НЕ ПОВИНЬША СЯ ЦЕСАРИЮ ПОВЕЛѢННЮ, НИМЪЖЕ ТѢМЪ
 ДѢЛА БѢАХЪ ОТЪВРАЩЕНИ. ТОГДА ИСПЛЪНИВЪШЕ СЯ КРОСТИ
 МНОГЫ СТАРѢЙШИНЫ ЖРЪЦЬСКИ ПОВЕЛѢША ПРИВЕСТИ К. ПРИ-
 ВЕДЕНОМА ЖЕ НМА БЫВЪШЕМА И СТАВЪШЕМА ПРЕДЪ СТАРѢЙШИ-
 НАМИ ВЛЪШЬСКИМИ ГЛАГОЛАША НМА ВЛЪСЕНЪ ЗАКАННАЕМЪ КЪ О
 НЕПОВѢДНѢМЪ НАШЕМЪ ЦЕСАРИ Саворини, БЕЗЪ ЛЪЖА ОТЪВѢШТА-
 ВАНТА НАМЪ, О НИМЪЖЕ ВЪПРАШАЕМЪ ВАЮ ТВОРИТА БОЛИЖ ЦЕСАРИ
 И ПОВИННОУСТА СЯ ПОВЕЛѢННЮ ЕГО И ПОКАЛНИКУТА СЯ СЛЪНЦЮУ И
 ОГНЮ И ВОДѢ ПО ЗАКОНУУ И ПО ЗАПОВѢДИ ЦЕСАРИ НАШЕГО НАН НН;
 ОТЪВѢШТАВЪША ЖЕ СВАТАМЪ НОНА И ВАРХИСИИ ГЛАГОЛАША НИМЪ
 ДА ГЛАГОЛЕЖЕ, А БЫ ПОСЛОУШАНТЕ АКЫ КЪНАЗИ И СЪДНИ ЦЕСАРИ
 Персскѣ, НИМЪЖЕ ИЗЪБРАННЪ ЕМОУ КЕСТЕ И ПРАВЪДНИ СЪДНИ. И
 ТОГО РАДИ ИЗЪБРАВЪШЪ СЪДЪ ВЪСЬ СВОЙ ВЪ РЖЦѢ ВАШИХЪ ПРЕДАСТЬ,
 ДА ВЪ ПРАВЪДѢ СЪДНТЕ, А НЕ БЕСПРАВЪДНѢ ДѢЛАЕТЕ. ИМЪНЪ ОУБО,
 СЛАВЫНИ СЪДНИ, НЕ ПОДОБАЕТЪ ВАМЪ ЗЕМЪНАГО ЦЕСАРИ БОИТИ
 СЯ, НЪ ОНОГО ДАВЪШАГО ВАМЪ МЪДРОСТЬ И СЪМЫСЛЪ, НИЖИТАГО
 ВЛАСТЬ НЕБЕСЫ И ЗЕМЬЕЖ И ВЪСАЦЪМИ ДЫХАНИИ, ИЖЕ ПОЛОЖИ
 НРЪДЪЛА И ОУСТАВИ УАСТЫ И ДАСТЬ ВАМЪ МЪДРОСТЬ, ДА ПО МЪ-
 ДРОСТИ ВАШЕЙ СЪДНТЕ ВЪ ПРАВЪДѢ ПО ПЛЪТИ ПОДОБНЫМИЪ ВАМЪ.
 ЗАКАННАЕМЪ ОУБО ВАСЪ, ВЪРОЖ ИСТИННЫЮЖ ПОВѢДАТЕ НАМЪ, КОЕ-
 ГО БОГА ПОДОБАЕТЪ НАМА ОТЪРЕШИТИ СЯ, НЕБЕСЬСКАГО ЛИ НАН
 ЗЕМЪНАГО, ВЪТУНАГО ЛИ НАН МАЛОВРЪМЕННАГО; МЫ ОУБО ВЪ-
 РОУЕМЪ ВЪ БОГА СЪТВОРИВЪШАГО НЕБО И ЗЕМЬЖ, И НЕ ВЪРОУЕМЪ
 КЪ УЛОВЪКОУ ТЛЪТЪННОУ. НЕ МОЖЕВЪ ОУБО ВЪРОВАТИ ВЪ УЛОВЪКА,
 ИЖЕ МАЛО ПОЖИВЪ ОУМИРАЕТЪ И ПОГРѢБАЕТЪ СЯ ЕКО И МЫ. ТО
 СЛЫШАВЪШЕ ЖЕ ВЛЪСЕНЪ ОТЪ НИЮ РАЗГЪНѢВЪШЕ СЯ ВЕЛИКИ ПО-
 ВЕЛѢША ПРИНЕСТИ ЖЪЗАНІЕ ШИПЪУАНО НЕОЦЪШТЕНО НА МЪЧЕНІЕ
 СВАТОЮЮ НОНЪ И ВАРХИСИИ, ОТЪЛЪЖИВЪШЕ КЪ РАЗЪНО, ДА НЕ
 СЛЫШИТА КЪЖДО КЮ ВЪПРАШАНИИ ПОДРОУГА СИ И ОУКРЕПИТЬ СЯ

на троудѣ Христосовѣ. предъсѣдѣше же Масдрѣѣ и Сироѣ и Маларинсинъ, трѣ старѣйшии вѣльшскы, на въпрашаніе ска-
тоу ю пожелѣша съ вѣрстнѣхъ вѣвѣстнъ свѣтааго Нонѣ єдиннѣго.
вѣвѣденоу же бывѣшоу Нонѣ рѣша къ нѣмоу вѣлскѣ. уѣто ти
са мынитъ; аште оубо уѣтѣши и поклониши са слѣнцоу и огню
и водѣ и съконъуаѣши пожелѣннѣ цѣсарѣ, [то свѣбодѣ съ
уѣстнѣхъ испоуштенѣ бѣдѣши]. аште аи [ни], то вѣзложитѣ на
та мѣжы жестоки, люты зѣло. не помышлѣши же вѣ себѣ, ꙗко
мы хощемъ, да подѣлѣмъ ти уѣто зѣло. мы не хощемъ
тебѣ зѣла никакогоже, аште не ты самѣ вѣскоуштенъ зѣло
прѣобрѣсти себѣ. отъвѣштаѣ же бѣлжѣмъ Нонѣ рече нѣмъ.
азѣ сего житиѣ не трѣбоуѣмъ Христосова житиѣ ради, прѣхо-
дитѣ бо и нѣкоаи прѣбываѣтъ, да оубо того ради нѣкоаиже не
отъвѣрѣжѣ са господа моего Исоусъ-Христоса, жнѣжитѣаго вѣ
вѣлѣ, ꙗко тѣ єсть надежда вѣсѣмъ крѣстѣаномъ, и не осра-
мѣѣтъ са вѣсѣи вѣроуѣжитѣи вѣ нѣ, ꙗко нѣ тѣ обѣщѣа намъ гла-
гола. аминѣ, аминѣ глаголаѣмъ. нѣже отъвѣрѣжѣтъ са мене
при уловѣцѣхъ, то и азѣ отъвѣрѣжѣ са єго при отѣцѣи моемъ
нѣбѣсѣстѣмъ и при свѣтѣи хъ агѣлаѣхъ. прѣити бо нѣмѣтъ на
облацѣхъ нѣбѣсѣскыи хъ вѣ славу отѣца своего и свѣтѣи хъ
агѣла и архагѣла, и оубо оуѣготовѣнѣ отъдати комоуждо уло-
вѣкоу по дѣломъ єго. нѣмѣтъ оубо то слышѣнѣе пожелѣннѣ,
єже пожелѣно бѣмъ єсть о мѣнѣ творити, то скорѣѣ творите, не
же помышлѣмѣте, ꙗко оставѣѣмъ домъ господѣнъ, ꙗкомаже тѣ ны
сѣтвори слоужити вѣ домоу єго свѣтѣмъ, и рече намъ. вѣ
єстѣ скѣтъ мироу, и пакы. вѣ єстѣ соль зѣми, аште соль
обожѣѣтъ, то унѣмъ осолѣтъ са; аште оубо, ꙗкоже вѣ глаголаѣ-
те, пожелѣннѣ цѣсарѣ послоушѣмъ и заповѣди єго сѣтворимъ,
то не мы єдинѣи отъвѣрѣжѣмъ са господа нашего, нѣ намѣ отъ-

врьженне въсѣхъ вина бждеть. то слышавъша отъ него старѣйшины вѣшъскыа разгнѣвавъша сѧ зѣло повелѣша съвазати и по Персѣскоу законуу, и проверъша жьзѣлъ междуу ржема и стьгноу его, и бѣаше сѣда свѣтъ на земн. сѣдаштоу же имоу мжуаахъ и жьзаниемъ осжкатоу, до тоу же мжуиша и, дондѣже ребра его оголиша. мжуимъ же не отъвѣштавааше ннуесоже, нъ славымаше бога глгола. слава тебѣ, боже отьца нашихъ Авраама, Исаака и Иакова, нзвѣдѣи насъ нзъ мира сего, ꙗко съподоунаѣ иси привести насъ на вѣржъ свѣтъскъ скоужъ. и нѣмъ, господи, даждѣ намъ трыпѣниѣ, да сътвориши и съкончуаемиъ всѧ, ꙗкоже заповѣда намъ свѣтъ твой доука. и съподоуи ма мжуеннуѣскыимъ съвершениемъ вѣгодити тебѣ, того бо по всѧ дѣни ождамъ. и си рекъ свѣтъ Нона рече гласомъ великомъ къ вѣхвомъ. азъ отъ кѣназа вѣшего и отъ вѣсѣхъ дроугъ вѣшихъ, иже сжѣ аггелъ сотонини, отъстѣпашъ и отъменитъ сѧ вѣсѣхъ нхъ и отъ слѣныца и отъ лоуны и отъ зкѣзды и отъ огня и отъ воды, иже мѣнише богы, штоуждѣ иемъ отъ нхъ и не покаонѣ сѧ нмъ вѣхъма, нъ вѣроуѣмъ азъ въ отьца и сына и свѣтааго доуха, въ прѣвнстѣхъ тронѣхъ съпасахъштѣхъ всѧ мирѣ, иже и богы вѣша сътвориша, нмъже ноудите ма покланѣти сѧ. си слышавѣше старѣйшины вѣшъскыа повелѣша жжемы за ногъ повѣрзѣше и вѣшти вѣнъ на мразѣ и прѣвѣти имоу на ледѣ вѣсѣхъ ношѣ, бѣаше бо зимно вѣрма, и вѣрости его, уѣто сътворишѣ [на] ледоу. они же сътвориша тако и блудоуша его съ страхомъ великомъ оставивѣше и тоу до свѣта. пакы же сѣдоша безаконьничи на сѣдншти скоумъ и повелѣша слоутамъ привести прѣдѣ лица нхъ свѣтааго Варахиснѣ. вѣшѣдѣшоу же свѣтоуоумоу и ставѣшоу на сѣдншти рѣша къ иемоу вѣсен. уѣто мыслнши, Варахиснѣ; жьрѣши

ли и поклонниши са слънцю и огню и водѣ, ꙗкоже послушаша
поклони са и братъ твой Нона, или приимши раны на телеси
своемъ; отъбѣштавѣ же сватый Карахисий рече нмѣ. ꙗкоже и
Нона поклони са, ꙗмоу же поклони са, то и азъ пауе поклоне^х
са, словословыи и възношѣхъ н. бы глаголасте лѣжж о немъ,
нѣ истина не дастъ ꙗмоу того сътворити. кѣто бо бы възмо^г
гъ ослѣпити оумъ сръдцѣмъ ѿ него, да бы са поклоннаѣ той
тебѣ, ꙗже слоужитъ ꙗловѣкомъ, и оставнаѣ сътворышаго н;
аште бы дѣло устыно было, то славынѣ оубо бы отъ ꙗловѣкѣ
слоужение принималъ и не бы слоужналъ намъ рабѣскомъ уиноу.
се бо нмынѣ видимъ, ꙗко богати и ништи и зѣли и добри
отъ того слоужбѣхъ приимѣхъ. [ꙗкоже оубо рабѣ есть огнь
вашъ ꙗловѣкомъ болышнимъ и сътворенѣшнимъ и оуставленъ,
такъ неправѣдно есть ноудити насъ, да поклонимъ са огню,
нже богъ на работѣ]¹⁾ дастъ намъ ꙗловѣкомъ, и остави са бога
сътворышаго небо и зѣмьи и море и вса, ꙗже въ нихъ. нѣ
лѣно есть пауе ономоу хѣлаж и поклонъ и усты отъ цѣсарѣ
же и кѣназъ и воєводѣ и отъ всѣго дѣхання приимати нже
сътвори высотѣ и глѣбини, ꙗкоже глѣбогыи мысли не можеть
никоже домыслити са, ни възрѣти довлѣнъ на высотѣ
славы, нмыже трѣбоуемъ ѿ него вси сынове ꙗловѣуыстни тѣ

1) [] nach Acta SS. Mart. vol. III p. 772: cum igitur
ignis constitutus sit servus noster ab eo, qui fecit illum, iniquum
est velle vos cogere, ut ignem adoremus, quem deus ad humanos
usus creavit, et abnegemus deum, qui ct., mit anschluss an die
hdsch., deren text hier ganz verwirrt ist: и рабѣ есть огнь вашъ
ꙗловѣкомъ. болышнимъ и сътворенѣшнимъ н. такъ оуставленѣмоу
намъ. ꙗкоже оубо неправѣдно есть нже ноудити насъ да покло^н
нимъ са слоужбѣхъ мира сего. богъ на работѣ тѣ огнь дастъ намъ
ꙗловѣкомъ.

БО ІЕСТЬ КРЪМАНЪ ВЪСЯХЪ НАСЕЛЕНІИХЪ И ВЪСА МЖДРОСТНИКЪ СВОЕИХЪ
 ОУГОТОВИ. СЕ ЖЕ ТРЪБЮЮЩЕ ОТЪ НАСЪ, ДА ВЪМЪ НМА ГОСПОДА
 НАШЕГО ВЪСН СЫНОВЕ УЛОВЬУЮЩИНЪ А НЕ СОУЧЕТЫННИИ ДѢЛЫ И
 ЛЬСТЫИ ПРЪЛАНІАЕМЪ СЯ. ТЪ БО РЕЧЕ: НЕ СЪТВОРИТЕ СЕБѢ КАПН-
 ШТЬ НИ ПОКАЛАНІЕ СЯ ДѢЛОМЪ РЖКЪ ВАШИИХЪ НИ НИИ ТЪРН
 НИКОИЖЕ, ЗА НЕ АЗЪ ІЕСМЪ ГОСПОДЪ БОГЪ ВАШЪ ИЗЪ ПРЪВА СЫ И
 ДО КОНЬЦА ПРЪБЫВАИ, И НЪСТЬ ННОГО БОГА РАЗЪЕ МЕНЕ, И СЛАВЫ
 МОЕИ ННОМОУ НЕ ДАМЪ НИ БАЛГОНЪКОЛЕННИИ МОИХЪ ВАШНИЕМЪ,
 НИ УСТЬ МОЕИ ПОДАМЪ КАПНИТЕМЪ. АЗЪ ОУМОРЕКЪ И ОЖНЕБЪ, И
 НИКЪТОЖЕ ІЕСТЬ, ИЖЕ ОУБЪЖИТЬ РЖКОУ МОЕЮ. ТОГДА РАЗГНѢВА-
 ША СЯ СТАРѢЙШИИИ ВЪШНЬСКИИ СЛЫШАВЪШЕ РЕЧУ ТЫ ОТЪ
 НЕГО И НАУАША УОУДИТИ СЯ НМЪ И ТРЪПЕННИИ НХЪ И РѢША: НЕ
 ВЪПРАШАИИ НХЪ НЫНѢ, ДА НЕ НИКЪТОЖЕ ОТЪ УЛЪЖИТИИХЪ И
 БАЛНАЖИТИИХЪ СЯ СЛЪНЬЦОУ И ОГНЮ И ВОДѢ ОУСАЛЫШАТЬ ТАКО-
 БЫИХЪ СЛОВЕСЪ НХЪ, И ОТЪВЕРГЪЖЕ СЯ И ТИ ТАКОЖЕ И ОТЪСТЪ-
 ПАТЬ ОТЪ ЖРЪТЪ. НЪ ПАЧЕ ОУСАЛЫШИИИ НХЪ МОШТИИ, ДА НИКЪ-
 ТОЖЕ РАЗОУМЪІСТЬ ГАЛГОЛЕМИИХЪ ОТЪ НІЕЮ НИ ОТЪ НАСЪ ТВО-
 РИИИХЪ. И БЫСТЬ ТАКО. И ВЪСТАША ТОГДА ОТЪ СЪДНИИТА.
 СЪДЪШЕ ЖЕ МОШТИИ МАЛУАНИИ СЪШТОУ МЪНОГОУ ПОВЕЛѢША ПРИ-
 ВЕСТИ СКАТААГО Варахиснѣ. ПРИВЕДЕНОУ ЖЕ ІЕМОУ БЫВЪШОУ И
 МАЛУАНИИ СЪШТОУ МЪНОГОУ ПОСЛОУШААХЪ ІЕГО. МЪНОГО ОУБО
 ВЪЛХЕОМЪ ВЪПРАШАВЪШЕМЪ ІЕГО И СКАТОУОУМОУ БОЖНИИХЪ МЖ-
 ДРОСТНИИХЪ ПРЪДОЛѢВЪШОУ НМЪ РАЗГНѢВАВЪШЕ СЯ БЕЗАКОНЬНИИ
 ПОВЕЛѢША ПРИННЕСТИ СЪВАЛЪМЪ МЪДАНЪ, И РАЖДЕГЪШЕ ІА ПАЧЕ
 ОГНИ ПОНЪЛОЖИША ПОДЪ ОБЪ ПАЗОУСЪ, И РѢША КЪ ІЕМОУ ВЪСЕН.
 ТАКО МИ ВЪНЬЦЪ ЦЪСАРИ НЕРСЬСКА Саворни, ІАКО АШТЕ ИЗЪ ПАЗОУХЪ
 ИСТРАСЕШИ ЛЮБО И ІЕДИИ СЪВАЛЪМЪ, И ДА ПАДЪТЬ НА
 ЗЕМН, ТО ДА ВЪСН, ІАКО ОУЖЕ ВЪМЪ ИЗЪВѢСТО, ІАКО ОТЪВЕРЪЖЕ СЯ
 БОГА СВОЕГО. ОТЪВѢШТАВЪ ЖЕ СКАТЫИ Варахисни РЕЧЕ КЪ НИИМЪ.

СЛОУГЫ СОТОННИНЫ И КЪНАЗИ ГРѢШНИИ, ТАКО МИ СПАСЕНИЕ БОГА
 МОЕГО И ПОГИБЕЛЪ СОТОНЪ, ОТЬЦА ВАШЕГО, НЕ ИМАМЪ ОУБОЖИИ СЯ
 ОТЬ БОГА ВАШЕГО НИ ЕДИННОГО ОТЬ СВѢАЛЪМЪ ПОВРѢШТИ НА ЗЕМИ,
 НЪ ИМЕНЕ РАДИ ХРИСТОСА МОЕГО ОУДРЪЖЖИ. АЗЪ ЖЕ НЫНѢ
 ЗАКАННАЕЖЪ БЫ БОГОМЪ ЖИВЫМЪ, КЪ СЕИ МЪЩѢ АШТЕ И НЫНѢ ИМАТЕ
 МЪЖЫ ЛЮТЫ, ТО НАКЕДЪТЕ НА НЫ. КЪТО БО ИСТЬ НСХОДАН НА
 РАТЬ И НЕ ВЪДАИ СЯ ВЪСТАМЪ СРЪДЦЕМЪ НА СЪМРЬТЬ, ДА ВЪЗЪМЕТЪ
 СЛАЕЖЪ ВЕЛИКЪ И ДАРЫ ОТЬ ЦЪСАРЯ МЪНОГЫ И САНЪ ВЕЛИКЪ; ТО
 РЕКЪШОУ СВАТОУОУМОУ ВЪРАХНСИЮ ВЪЗЪЕСИВЪШЕ СЯ ВЕАМЪ ВЪ-
 СЕН ПОВЕЛѢША ПРИНЕСТИ ОЛОКО И РАСТОПИВЪШЕ ВЪЗАНЪТИ НА ОУИ
 И ВЪ НОЗДРИ ЕМОУ ВЪЛНЪТИ И ВЪ ОУСТА И ВЪ ОУШИ, ДА НИ СЛЫ-
 ШИТЬ НИ ГЛАГОЛЕТЪ, И ПО ТОМУ ПОВЕЛѢША СЛОУГАМЪ ГЛАГОЛЕШИТЕ:
 ПОИМЪШЕ И ВЕДЪТЕ КЪ ТЫМЪНИЦѢ И ПОВРЪЗЪШЕ ЗА ЕДИНЪ НОГЪ
 ПОВѢСНТЕ И ТОУ, И СЪТВОРИША ТАКО. И ТО НИМЪ РЕКЪШЕМЪ ПОВЕ-
 ЛѢША ПАКЪ НЕУЪСТНИИ ВЪСЕН ПРИВЕСТИ КЪ НИМЪ БЛАЖЕНААГО
 НОНЪ. ПРИШЪДЪШОУ ЖЕ ЕМОУ ГЛАГОЛАША КЪ НИЕМОУ ВЪСЕН:
 УЪТО ИСТЬ, НОНЪ; КАКО ИСТЬ ПЛѢТЬ ВНДѢТИ ТИ, И КАКО ПРѢБЫ
 НОШЪ ОНЪ ВЪСЪ СТОКЪ ВРЪХОУ ЛЕДА И НА ЛЮТЪИ СТОУДЕНИ;
 ОТВѢШТА КЪ НИМЪ БЛАЖЕНЪИ НОНЪ И РЕУЕ: ВЪДЖИТЕ БЖДЪТЕ,
 СЖДНИ И ЦЪСАРИ, ЯКО БОГЪ МОИ, ИЖЕ ИЗВОЛИ ДОУША МОА, ОТЬ
 НИЕАЪЖЕ РОДИ МА ОТЬЦЪ МОИ И ПОМЪНЕЖ И ВѢДЪ, НИКОЛИЖЕ ТАКО-
 ВЪМЪ ДОБРЪ ПОДАСТЬ МИ НОШТИ, НИ ПОМЪНЕЖ ИШТЕ, ОТЬ НИЕАЪЖЕ
 ИСТЬ ОУМЪ ВЪ УЛОВѢЦѢХЪ И ОУВѢДѢХЪ, УЪТО ИСТЬ УОУВЪСТВО, ЯКО
 ТАКОВА ПОКОЙНА ПРЪНДЕ НАДЪ МЪНОЖЪ НОШЪ, ПРИНДЕ БО МИ
 АГЫНИ ОТЬ ДРѢВА СКАТААГО, НА НИЕМЪЖЕ РАСПАТЬ БЫСТЬ ГОСПОДЪ
 МОИ ИСОУСЪ-ХРИСОСЪ. СЕ РЕКЪШОУ СВАТОУОУМОУ НОНЪ ОТВѢ-
 ШТАША ВЪСЕН И РѢША КЪ НИЕМОУ: БРАТЬ ТВОИ ВЪРАХНСИИ ОТЬ-
 ВРЪЖЕ СЯ БОГА ТВОЕГО, А ТЫ ПРѢБЫКАШИ ИШТЕ КЪ НИЕМОУ; ОТЬ-
 ВЪШТАВЪ ЖЕ СВАТЫИ НОНЪ РЕУЕ КЪ НИМЪ: ВѢДЪ И АЗЪ, ЯКО

отъеръже са днавола и всьехъ аггелъ его, и владыцъ Христо-
соу съеръшенъ самъ са есть принеслъ. глаголаша емуоу влъсенъ
не погоуенъ зълъ доуша своєю, оуни бо ти есть отъеръшити
са бога своего. отъвѣштавъ Нона рече къ нимъ: сзвни и
жроднени, глаголете къ самн, яко мждри есмъ и мждростникъ
нашекъ изобраштемъ истинъ. [не можетъ ли уловѣкъ нмы
пышеницъ въ житници своей лажашъ и храна ѡ, дѣждоу
же и тѣумъ и громоу и мълнницъ находаштемъ въземъ отъ
пышеница въ ржкоу своєю съати въ нма господнѣ; съже
бо]¹⁾ ождаеть пришдѣши жатъ наплънни гоумно отъ мала-
го оного, еже въсьмъ надежда радн, ѡже нмъ къ Христосоу
аште ли да не брѣжеть пышеница лжати ѡй въ житници и
да не въсьеть отъ нма, то оскждѣтъ пышеница, не можетъ
бо изобнаовати. такожде и въ насъ уловѣцѣкъ есть видѣти
аште кѣто погоуѣтъ доушъ нмене радн господа нашего Нсоусъ-
Христоса, то, егда хощеть обнаовати сыны уловѣцкы, ты
надежштамъ са на нь и теораштамъ волеж его обновити съ-
томъ онѣмъ сконмъ, нже не прѣходитъ ни разарѣтъ са ннколи-
же, и прѣобндѣвшамъ злпоедн его вѣерьжеть въ огнь не
оутасаемый. слышавѣше же то влъсенъ онѣмѣшъ на мълного
врѣмъ словесемъ его уоудаште са. послѣжде же отъвѣшта-
вѣше рѣша емуоу: не прѣлиштан себе, Нона, ни послоушан
псанный, [мълного бо псанныя прѣлиштажтъ]. отъвѣштавъ же
блаженный Нона глагола къ нимъ: добръ рѣсте, яко прѣли-

1) das handschriftl.: можетъ ли уловѣкъ нмы пышеница въ жи-
тници своей лажашъ и храна ѡ. дѣждоу же и тѣумъ и громоу
и мълнницъ находаштемъ. не въземъшоу отъ пышеница въ ржкоу
свою и съати въ нма господнѣ и съже giebt keinen zusamen-
hang mit dem folgenden. Vrgl. AA. SS. I. I. p. 772 A.

ИТАЖЕ ПЬСАННІА, НІ ОТЬ ВАСЪ ПОГАНЬНІХЪ. НЕ ПРѢЛІШТАЕШЬ
 ННО ННУЬТОЖЕ УЛОВѢКЪ, НЪ ТЪУНІЖ ЖІТІЕ МІРА СЕГО. А НЖЕ
 ВЪКОУШАЕШЬ СКРѢБНІИ ГОСПОДНЬ, ТЪ НЕ ПРѢЛІШТАЕШЬ СЯ НИКОЛИ-
 ЖЕ. ЯКОЖЕ БО [БОГАТОУ НЪКОМОУ ПИРЪ ВЕЛИКЪ ГОСТЫМЪ СКОНЫМЪ
 ОУТОТОВЕНЬШОУ Н ПОСЛАЕШОУ]¹⁾ ПО ЗЪВАНЬЮ НМЪ НЗЪХОДАШЕ
 ЗЪВАННІИ КЪЖДО НЗЪ СВОЕГО ДОМОУ ВѢДАТЬ НЗВѢСТНѢ, ЯКО
 НДЖЕ НА ВЕСЕЛІЕ, Н СЪ ОУСРѢДНІЕМЪ НА ПИРЪ ПРИХОДАТЬ, ВЪШЬ-
 ДЪШЕ [ЖЕ] НА ОБѢДЪ Н СЪДЪШЕ НА ТРЕПЕЗѢ ВЪКОУСНѢВЪШЕ ВІНА,
 ДА АШЕ ДОБРО БѢДЕШЬ, ТО СЛАДЪЦѢ ПИИШЬ ОТЬ НІЕГО Н ВЪЗВЕСЕ-
 ЛАТЬ СЯ, Н ОТЬ ОУПІИТНІА НЕ МОГЖЕ НТИ ВЪ ДОМЫ СВОИ, ПО НІЕЖЕ
 МЪНОГО СЖЕ ПІАН ВЪСАДНІВЪШЕ СЯ ВІНОМЪ, ДОНДѢЖЕ ПРИИДЖЕ
 СКОН НМЪ Н НМЪШЕ ПРИВЕДЖЕ ВЪ ДОМЫ СВОИ, ЗА ОУТРА [ЖЕ]
 ВЪСТАВІШЕ, ІЕГДА НСЖУАТЬ ВІНО, РАДОУЕШЬ СЯ ЗЪЛО, ЯКО ОУ
 СКОНХЪ СЖЕ СІ ДОМА ЛЕЖАА. ТАКОЖЕ Н РАЕН ХРИСТОСОВИ, ІЕГДА
 ВІДАТЬ, ЯКО ЗОВЖЕ ІА СЖДНІА НА СЖДНІШЕ, ТО ВѢДАТЬ, ЯКО НА
 ТРОУДЪ Н НА НОУЖДЖ НДЖЕ, [Н] ІЕГДА НДЖЕ Н ОПИИШЬ СЯ ОТЬ
 МІЖЕ Н ОТЬ ЛЮБѢВЕ ХРИСТОСОВЫ, ТО ОУЖЕ КЪ ТОМОУ НЕ ПОМЪНАТЬ
 НИ ДОМОВЪ НИ УАДЪ НИ НМЪННІА, НИ МОГЖЕ ПРИОБРЕСТИ НИ ЗЛАТА
 НИ СЪРЕБРА НИ ННОГО ННУЕСОГОЖЕ, ІЕЖЕ ВЪ МІРОУ СЕМЪ, НЪ ПРѢО-
 БІДАТЬ Н ЦЪСАРІА Н КЪНАЗІА ОЖИДАВІШЕ ІЕДИННОГО ТЪУНІЖ ЦЪСАРІА
 ВЕЛИКААГО ХРИСТОСА, ІЕЖЕ ВОІННІИ ІЕСМЪ МЫ, ВЪ РОДЫ РОДЪ ПРѢ-
 БЫВАВІШТОУ ІЕМОУ, ІЕЖЕ ЦЪСАРЬСТВО НЕ ПРѢХОДНІТЪ, НЪ ПРѢБЫ-
 ВАЕШЬ ВЪ ВѢКЪ. ТО РЕКЪШОУ СВАТОУОУМОУ НОНЪ ПОВЕЛѢША
 ВЛЪСЕН ПРЪСТЫ ІЕМОУ ОТСЪКАТИ ОБОИ РЪУЫНЫА Н НОЖЫНЫА Н
 ПОМЪТАША ІА ПРѢДЪ СВАТЫНЫМЪ НОНОЕМЪ, Н РѢША КЪ НІЕМОУ ВЛЪСЕН
 СЕ, ВІДНІШІИ, КАКО РАСЫПАХОМЪ ПРЪСТЫ ТВОИ ПО ЗЕМІИ, ПОЖИДІИ

1) hndschr. БОГАТЪ ІАКТО ПИРЪ ВЕЛИКЪ ГОСТЕМЪ СКОНЫМЪ ОУТО-
 ТОВІЕМЪ Н ПОСЛАЕШЪ.

ОУБО, КГДА ВРЪМА БЖДЕТЬ ЖАТЕТЬ, ТО ПРИИДЖЕ ТИ МЪНОЗИ
 ПРЪСТН. ОТЪВЪШТАВЪ СКАТЫЙ НОНА РЕУСЪ АЗЪ МЪНОГЪ РЖКЪ НЕ
 ТРЪБОУЖЕ, НЪ ИСТЬ БОГЪ СЪЗДАВЪИ МА, ИЖЕ ПАКЪ ОБЪНОВИТЬ МА
 ОБЪНОВЬЕННЕМЪ СВОИМЪ, ИЖЕ ХОШТЕТЬ ТВОРИТИ О НАСЪ. ТО СЛЫ-
 ШАВЪШЕ И КРОСТН ИСПЛЪНИВЪШЕ СЯ ПОВЕЛЪША ВЪЗВАРИТИ ПЫЦА
 ВЪ КОНОБЪ, И ПОВЕЛЪША СЛОУГАМЪ, ДА ОУДЕРЖАТЬ ГРЪГОМЪ ВЪСЖ
 ГЛАВЪ ИГО, БЖДОУЖЕ КЛАСИ СЖЪ, КЪ ТОМОУ И МЪЗЫКЪ ИМОУ ОУРЪ-
 ЗАТИ, И СЪТВОРИША ТАКО. И ПОВЕЛЪША ВЪСЖИ, И ПОВРЪГОША
 ПРЪДЪ НИМЪ КОЖЪ ГЛАВЫ ИГО И МЪЗЫКЪ ВЪ КОНОБЪ ПЫЦАЛЪИ.
 ПО ТОМЪ ЖЕ ВРЪГОША И САМОГО ТОГО СКАТАЛОГО ВЪ КОНОБЪ ПЫЦАЛЪ-
 ИИ. ВЪВРЪЖЕНОУ ЖЕ БЫВЪШОУ СВАТОУОУМОУ АБИЕ ИЗАНЪ СЯ
 ВЪНЪ КОНОБА ВЪСЪ ПЫЦАЛЪ, И НЕ ПРИКОСИЖ СЯ ИЕМЪ, И НИКАКОЖЕ
 НЕ ВРЪДН ИГО НИ ПРИ УЕСОМЪЖЕ. ВЪДЪВЪШЕ ЖЕ НЕУЧЪСТНИИ
 ВЪСЖИ БЫВЪШЕ ТО УОУДО И ДИВЕНЪШЕ СЯ ОУЖАСОША СЯ, ИМО НЕ
 ВРЪДН ИГО НИКАКОЖЕ ТАКОВАИ МЖКА, И ПОВЕЛЪША ПРИНЕСТИ БРАТЬ
 И ВЪЛОЖИТИ И ВЪ НЪ И СЪТАГНЖТИ И ЗАБИТИ ЗЪЛО, И СЪТВОРИША
 ТАКО СЛОУГЪ, И СЪЛОМИША СЯ КОСТИ ИГО ВЪСА, И ПО ТОМЪ ПРЪ-
 ТРЪША И ПОЛЪМА. ПРЪТЪРЕНОУ ЖЕ ИМОУ БЫВЪШОУ ПОВЕЛЪША
 ВЪСЖИ ТРОУПЪ ИГО ВЪВРЪШТИ ВЪ КИЖ ГЛЪБОКЪ И СТРЪШТИ ИГО
 ТЕРЪДЪ. ТАКО ЖЕ СЯ ОУБО СЪКОНЪУАВЪШОУ СВАТОУОУМОУ НОНЪ
 ПОВЕЛЪША ПАКЪ ПРИВЕСТИ СКАТАЛОГО ВЪРАХИСИИ. ПРИВЕДЕНОУ ЖЕ
 ИМОУ БЫВЪШОУ ГЛАГОЛАША КЪ НИМОУ ВЪСЖИ. ПОШТАДИ ОУДОЕЪ
 СВОИХЪ, ВЪРАХИСИИ, И НЕ ВЪСХОШТИ БЕЗГОДАНЪ ОСЖДИТИ СЕБЕ.
 ОТЪВЪШТАВЪ ЖЕ СКАТЫЙ ВЪРАХИСИИ РЕУСЪ КЪ НИМЪ. ЦИ АЗЪ ИСМЪ
 СЪЗДАВЪИ СЕБЕ НИ АЗЪ ПОГОУБЪМЪ СЕБЕ, НЪ ИСТЬ ГОСПОДЪ СЪТВО-
 РИВЪИ МА, И ТЪ ОБЪНОВИТЬ МА СИЛОМЪ СВОЕМЪ, И ТЪ МА ИЗБАВИТИ
 И ХРАНИТИ НЕПОРОУЧНА ОТЪ РЖКЪ ВЪШИХЪ И ОТЪ РЖКОУ ЦЪСАРИ
 ВЪШЕГО ОУКОРЪЖЕНОГО, ИЖЕ СЪТВОРЪШАЛОГО И БОГА НЕ ВЪСТЬ, НЪ
 КОМЪ И ПОВЕЛЪЕННА ТОГО ДИВКОМЪ ПОДЪВЪЗЪАЕТЪ СЯ СЪКОНЪУАТИ. ТО

рекышоу сватоуоумоу Карахисню рѣша вѣснѣ мѣ и смѣ самн
 досаждажштен н оукарѣжштен цѣсарѣ Саворнѣ, сн оубо прѣль-
 стнѣк своѣмъ пѣважшѣ не брѣгжѣ ннкогожѣ. то нмѣ рекышемѣ
 п вѣростн са исплѣннѣшемѣ мѣногѣ нзмѣнншѣ са аницѣ вѣснѣмѣ
 о блаженѣмѣ Карахиснѣ, н повелѣша владѣннѣ н по трѣннѣю, н
 по томѣ повелѣша приннестн трѣстнѣ н расцѣпнѣшѣ на двѣомѣ
 облажннѣ по плѣтн ѣмоу н вѣрѣннѣмъ облажѣшѣ сътагнжнѣ, до-
 нѣдежѣ погразнѣшѣ трѣстнѣ вѣ плѣтн ѣго, н повелѣша нзвладѣ-
 ннѣ трѣстн нзѣ нѣго, да съ трѣстнѣмѣ н плѣтѣ ѣго вѣздн-
 ражѣ са, н сътворншѣ тако слоугѣ, н нзвладѣншѣ трѣстнѣ съ
 плѣтнѣмъ ѣго. по томѣ жѣ повелѣша нсѣхѣстнѣннѣмъ вѣснѣ, н вѣло-
 жншѣ н вѣ вратѣ, нжде н свѣтааго Понѣ, н тоу съломишѣ всѣ
 костн ѣмоу. по томѣ жѣ повелѣша слоугѣмъ, н приннѣсошѣ
 пѣцѣмъ горажшѣ н вѣлѣншѣ вѣ оустѣ ѣмоу, н тако прѣдашѣ
 доушѣ свѣтѣмъ Карахиснѣ н тако пострада съ вѣснѣмъ свѣтѣмъ.
 слышѣжѣ жѣ мѣжѣ нѣкѣто доброгоуѣннѣ, нменѣмъ Ауднѣсѣтѣ,
 ѣко съконѣуаѣшѣ са свѣтаѣмъ Понѣ н Карахиснѣ, приннѣ н нскоу-
 пн оу стражѣ тѣлесн свѣтоуѣю, пѣть сътѣ н трѣ сѣребрѣннѣкѣ
 двѣѣ, не тѣмъ жѣ сѣю ѣдннѣю дѣкоу свѣтоуѣю нскоупн тѣ
 тѣлесн, нѣ н ннѣхѣ, нжѣ прѣдѣ тѣмъ мѣуѣннѣмъ бѣшѣ. кѣмъ жѣ
 са мѣжѣ тѣмъ продаѣшннѣмъ тѣлесѣ, ѣко ннѣктожѣ отѣ кѣнѣзѣ
 вѣшнѣхѣ не нмѣѣтѣ оуѣвѣдѣтн бѣвѣшѣааго, по ннѣжѣ нспрѣѣа дроугѣ
 бѣ мѣжѣ снѣхѣ съконѣуаѣшннѣхѣ са. съконѣуаѣшннѣхѣ жѣ са
 свѣтѣмъ нмѣнѣмъ сѣтѣ снѣ Нонѣ, Карахиснѣ, Заннѣдѣ, Лѣзѣрѣ,
 Нѣрснѣсѣ, Нѣнѣ, Аѣнѣѣ, Мѣрнѣсѣ, Мѣрѣѣѣ, Снѣмѣнѣѣнѣсѣ, Сѣѣѣ.
 снѣ ѣдннѣмъ на десѣтѣ стрѣстѣтѣрѣпѣцн н добропѣвѣдѣннѣмъ мѣуѣ-
 ннѣмъ трѣѣдншѣ са доушѣ н до конѣца Хрнѣстѣосѣ радн, за ннѣ
 одѣннѣ бѣшѣ свѣтѣлоѣмъ одѣждѣмъ н неоуѣдаѣжшннѣмъ вѣнѣцѣмъ
 вѣнѣѣѣннѣ тѣмъ Хрнѣстѣосѣмъ, нхѣжѣ свѣтѣмъмъ моанѣѣѣмъ да

ПОМИЛОВАНИ БЖДЕМЪ ВАСН. СЪКОНЫША ЖЕ СА СВАТНИ ХРИСТОСО-
 ЕН ИЖУСНИЦИ ДЕВАТЪ НХЪ МЕСАЦА МАРТА КЪ, А ДРОУТАМ ДЬЛА ТО-
 ГОЖДЕ МЕСАЦА КЪ. СЪПИСА ЖЕ ПАМАТЬ СВАТЫНХЪ ИСАИИ НЪКЪТО
 ИМЕНЕМЪ, СЫНЪ АДАМОВЪ, ОТЪ ЗЕМЫА СЫ АРЗАННИАСКИ, ИЖЕ
 БЪАШЕ ШЛАЪ СЪ ВЛЪХЕМЪ ПОСЛОУШАТИ ТЪУНИХЪ БЫВАЕМЪНХЪ, И
 ПРЪБЫВЪ ПО СТРАДАНИИ СВАТЫНХЪ И ВСЕ ИСПРЬВА ДОЖИ И ДО
 КОНЬЦА ЗЪЛО ИСТИННЪ СЛЫШАВЪ И ВЪДЪВЪ ПОТЪШИТА СА СЪ ВСА-
 КОМЪ ТЕРЬДОСТНЕМЪ СЪПИСАТИ НА ВЪЗГРЪЖДЕНИЕ И ОУСПЕХЪ И СПА-
 СЕНИЕ ПОУИТАЖШТИННЪ, ИЖЕЖЕ И НИТЪМЪ ПОДРАЖАТЕЛЕМЪ [БЫТИ]
 ТАКОВИНА О ХРИСТОСЪ БЛАГОДЪТН, ИМОУЖЕ СЛАВА И ДРЪЖАВА КЪ
 ВЪКЪМЪ ВЪКОМЪ. АМИНЪ.

ANFANG DER
 HOMILIE DES JOHANNES CHRYSOSTOMUS

УЕВЕР

МАТТН. XXVII, 62.:¹⁾

НА ОУТРИКЪ ПО ПАТЪЦЪ СЪБЪРАША СА АРХИЕРЕН И ФАРИСЕН КЪ
 ИНААТОУ ГАЛГОЛЕШТЕ ПОМАНЖОМЪ, ИЖЕ ОНЪ АСТЪЦЪ ИШТЕ
 ЖИВЪ СЫ ГАЛГОЛА, ИЖЕ ПО ТРЪХЪ ДНЬХЪ ВЪСТАИЖЪ ПОВЕЛИ ОУБО
 ОУТЕРЬДТИ ГРОБЪ ДО ТРСТНИКАГО ДЪНЕ, ИДА КАКО ПРИШДЪШЕ
 ОУЧЕНИЦИ ИГО ПОШТИНЪ ОУКРАДЖЪ И И РЕКЖЪ ЛЮДЪМЪ, ИЖЕ
 ВЪСТА ИЗЪ МРЪТЕВЪНХЪ, И БЖДЕТЬ ПОСЛЕДЪННАА ПРЪАСТЬ ГОРЪ-
 ШИ ПРЪБЫМЪ.

ВЪСЖДОУ ПРЪАСТЬ САМА СА ОСАЪПЪАШЕ И НЕХОТАШТИ ИСТИНЪ
 ПОМАГАШЕ. СЪМОТРИ ЖЕ ПОДОБА ВЪРОБАТИ, ИЖЕ ОУМЪРЪ, И ИЖЕ

1) Monumenta et cod. Suprasl. ed. F. Miklosich p. 330.

погребенъ бысть, и яко вѣста, и то все врагъ дѣла быкають. вѣждь оубо словеса си съвѣдѣтельствоуѣшиа о всемъ томъ. „помаиѣхомъ, яко астыцъ онъ реуе иште жиеъ си.“ да оу-мрѣлъ исть оубо. „по трѣхъ днѣхъ вѣстанъ повелѣи оубо оутѣрѣдѣти гробъ.“ да и погребенъ исть. „егда како прин-дѣти оуѣснѣици его и оукрадѣти и.“ да оубо аште гробъ за-печѣтъ сѣ, не бѣдетъ проказыства никоегоже. да и безъ пѣри оубо оуказанне въскрѣсною, о немъже бы продѣ-жнѣте рѣуѣ. по нѣже бо печѣтъ сѣ, не бы никоегоже про-казыства. да аште не бы ни єдинокогоже проказыства, то оуѣ вѣста иѣтъ и безъ пѣри. вѣждь, како и нехоташте троуѣдаѣти сѣ о оуставѣнни истиннѣтъмъ. ты же ми съмотри оуѣснѣи-любаша истинъ, како глаголющихъ отъ врагъ ннѣсогоже съ-крѣваѣтъ, аште и оукорѣна глаголаѣтъ. се бо, и астыца и нари-уѣтъ, и не мѣуѣтъ ти того. се же показѣтъ и снѣхъ безъло-быиѣи и любашѣи истинъ образъ и онѣхъ боуѣсть, по нѣже ни съмѣрѣиѣи гнѣва оставиша. достоинно же и оногъ въз-нѣсати, кѣде глагола. по трѣхъ днѣхъ вѣстанъ. не бо обрашѣти никѣтоже тако иѣтъ нѣзѣштана, нѣ Нонина исть прѣтъа. ꙗко-же вѣдѣахъ глаголюмаѣи и хоташте зѣлотворѣахъ. убо оубо Пѣлатъ; „имѣте ли стражъ, оутѣрѣдѣте, ꙗкоже вѣсте.“ и оутѣрѣдѣша печѣтъ сѣ гробъ съ стражѣми. не да войномъ єдинѣтъмъ печѣтъ сѣти, ꙗкоже оуѣдѣѣтъ о немъ не хотѣаше съ-нѣи прѣуѣснѣи сѣ, нѣ гонѣзѣиѣти нѣхъ хотѣи то теорѣти, и реуѣ бы ꙗкоже хощѣте, печѣтъ сѣте, да не дроуѣиѣи имѣте вѣновѣи теорѣти. аште бо быша єдинѣи войни печѣтъ сѣи, могаи быша глаголати, аште и лѣжа и не прѣпѣриѣа словеса гла-голюмаѣи, нѣ облаѣе же, ꙗкоже и прѣи нѣхъ не стыдѣахъ сѣ, такожде и о семь быша глаголаи, ꙗко войни тѣло даѣише оу-

КРАСТН ПОДАША ОУЧЕННИКОМЪ Н О ВЪСКРСЕННИ СЪЛЪГАТИ СЛОВО.
 НЫНѢ ЖЕ ТИ САМИ ОУТВЕРЖДЫШЕ НИ ТОГО МОЖЕШЬ ГЛАГОЛАТИ.
 ВИДИШИ ЛИ, КОЛЫМН ТИ СПЪШАТЬ О ИСТИНѢ Н НЕХОТАШЕ; НЕБО-
 НЪ ТИ ПРИНДОША, ТИ ПРОСНИША, ТИ ПЕЧАТЬЛЪША СЪ СТРАЖЕЖ,
 ЯКОЖЕ ДРОУГЪ ДРОУГОУ БЫТИ КЛАСЕТАРИЕМЪ Н ОБАНУНТЕЛЕМЪ. ЦѢ
 Н КОЛИ ОУБО ОУКРАЛИ БЫША, ВЪ СЖЕОТЖ, Н КАКО; НЕ БО БЫШЕ
 ЛѢТНЕЖ ПРИСТЖПНТИ. АШТЕ ЛИ Н ЗАКОНЪ ПРОЕСТЖПНАН БЫША, КАКО
 ОУБО СЪМѢАХЖ НЖЕ ТОЛЬ СТРАШЕНН ПРИСТЖПНТИ; КАКО ЛИ ПРИНОУ-
 ДИТИ МОЖААХЖ; УЪТО ЖЕ ГЛАГОЛЕЖИТЕ, УЪТО ЛИ ТВОРАШИТЕ; БЫНИМЪ
 ЛИ ПООУШТЕННИЕМЪ СТОЯТИ ХОТѢАХЖ ЗА МРЪТВЫЦА; КОЕГО ОТЪДАНИ-
 Я УАЖИТЕ ОТЪ НЕГО, КОЕГО ОТЪМЫШТЕННИ; КЕШТЕ ЖИЕД ВИДѢ-
 ВЪШЕ СЪВЪЗАНА БѢЖАША' Н ПО ОУМРЪТЕНИ ЛИ ХОТѢАХЖ ЗА НЪ
 ДРЪЗОВАТИ, АШТЕ ДА НЕ БЫ ВЪСТАЛЪ; ТО КАКО ТО ИСТЬ РАЗОУМѢ-
 ТИ, ЯКОЖЕ ТОГО¹⁾ [НЕ] ХОТѢАХЖ СЪЛЪГАТИ, ВЪСКРСЕНИЮ НЕ БЫЕЪ-
 ШОУ; СИ РЪУЪ ОТЪ ТОГО. МЪНОГО [БО] О ВЪСКРСЕННИ НМЪ ГЛА-
 ГОЛА, Н УАСТО ГЛАГОЛАШЕ, ЯКОЖЕ Н САМИ СИ РЪША, ЯКО ПО ТРЪХЪ
 ДАНЬХЪ ВЪСТАНЖ. ДА АШТЕ ОУБО НЕ БЫ ВЪСТАЛЪ, ЖЕЪ, ЯКОЖЕ
 АКЫ ПРЕЛЪШТЕНИ СИ Н ПРОТНЕЖ ЦѢЛЪ СТРАНѢ О НИЕМЪ БОРЕЖИТЕ
 СЯ Н БЕЗЪ ДОМОУ Н БЕЗЪ ГРАДА БЫВЪШЕ ОТЪВЕРГАН СЯ ЕГО БЫША,
 Н НЕ БЫША ТАКОМЪ РАУНАН КЕМОУ ВЪЗЛОЖИТИ СЛАВЫ АКЫ ПРЕЛЪ-
 ШТЕНИ Н БЪ СЕТЫНЫМЪ БѢДЪ ТОГО РАДН ВЪПАДЪШЕ. Н ЯКОЖЕ НЕ
 БЫША МОГАН ТОГО СЪЛЪГАТИ, АШТЕ БЫ НЕ БЫЛО ВЪСТАНИЕ, СЕ НИ
 СЛОВА ТРѢБОУИЕШЬ. УНИМЪ БО ПЪВАЖИТЕ; ХЫТРОСТНЕЖ ЛИ СЛОВЕ-
 СЬНОЖ; НЪ ВЪСѢХЪ БѢАХЖ ГРѢБЫШЕ. НЪ БОГАТЪСТВОМЪ ЛИ; НЪ НИ
 ЖЫЗЛА НИ ОНОУШТА НИѢАХЖ. НЪ ДОБРОРОДЪСТВОМЪ ЛИ; НЪ ОУБОЗН
 Н ОТЪ ОУБОГЪ. НЪ ОТЪУЪСТВОМЪ ЛИ ВЕЛИКОМЪ; НЪ ОТЪ МЪСТЬ
 БѢАХЖ НЕНАДРОУНТИ. НЪ МЪНОЖЪСТВОМЪ ЛИ СВОИМЪ; НЪ НЕ БЫШЕ

1) hndschr. ЯКОЖЕ ТАКО.

НХЪ БОЛЕ ЕДИННОГО НА ДЕСАТЕ, И ТИ ЖЕ РАСПРАШЕНИ. НЪ ОБЪ-
ШТАНИИ АН ОУЧИТЕЛСЬИ; НЪ КОТОРЫНИИ;¹⁾ АШТИ БО НЕ ВЪСТА,
ТР НИ ТА ХОТѢАХЖ НИМЪ ВЪРНА БЫТИ. КАКО АН МОЖААХЖ СЪТРЪ-
ПЪТИ НАРОДОУ БЪСАШТОУ СЯ; ИЛИ БО ВРЪХОВНИИ БРАТАРЦА ЖЕНЫ
СЛОВЕСЕ НЕ СЪТРПѢ, И ПРОУНИ ЖЕ ВЪСН СЪВАЗАНА ТЪУНЕЖ ОУЗЪРѢ-
ВЪШЕ РАЗБѢГОША СЯ, КАКО ОУБО ОУМЫСАНАН БЫША НА КОНЬЦА
ВЪСЕЛЕНЬИ ТЕШТИ И ВЪСАДНТИ СЪТВОРИЕНОЕ СЛОВО О ВЪСКРСЕННИИ;
ИЛИ БО ОВЪ ПРОТНЕЖ ЖЕНЫСКОУ ПРЪШТЕННИЮ НЕ СЪТРПѢ, ОВЪ ЖЕ
НЕ ПРОТНЕЖ ЖЪ; КАКО МОЖААХЖ ПРОТНЕЖ ЦЕСАРИЕМЪ И КЪНАЗЕМЪ
И НАРОДОМЪ СТАТИ, ИЖДЕ МЫН И СКОВРАДЫ И ПЕШТИ И БЕУН-
СМЕНЬИИ ПО ВЪСА ДЫНН СЪМРЪТИ, АШТЕ ДА НЕ БЫША ВЪСТАВЪ-
ШААГО НАСЫТНАН СЯ НАМАНОВЕННЪ; ТОЛКА ЗНАМЕННЪ БЫША И
ТОЛКА ХОУДЕСА, И ИИУЕСОЖЕ СЯ ОТЪ ТѢХЪ ОУСТЫДѢША ЖИДОВЕ,
НЪ РАСПАША СЪТВОРШААГО. А ТѢМЪ АН ХОТѢАХЖ ПРОСТѢ БЕСЕ-
ДОУЖШТЕМЪ ВЪРОВАТИ О ВЪСТАНИИ; НѢСТЬ ТО ТАКО, НѢСТЬ, НЪ
ВЪСКРСЪШААГО СЛА ТО СЪТВОРИ.

AUS DEM SOGENANTEN

ИЗБОРНИКЪ СВЯТОСЛАВОВА

(VON 1073).

VON DER GEWINNUNG DES EDELSTEINES HYACINTH²⁾.

Въ поустыни великия Скоуѣниа есть дѣбрь зѣло тажебока
и улобѣкомъ невѣходна, стѣнами каменами обоеждоу огра-
днѣшии сѧ, да тѣмъ съ горы прѣннѣкѣшоу комоу любо акы съ

1) hndschr. ииоторынии.

2) Буслаевъ. Историч. христоматія. Москва 1861. р. 264.

СТѢНЪ НЕ МОШТИ ДОЗРѢТИ ДѢЛА ДѢЕРИ ТОЙ, НЪ ОТЪ ГЛЖЕННЫ
 МРАКЪ ЕСТЬ АКИ ПРОПАСТЬ МѢКАВ. ПОСЫЛАЕМНИ ЖЕ ОТЪ БАНЖЕ-
 ННИХЪ ТОУ ЦЕСАРЬ ОСЖЖДЕННИЦН НОУДАМН ЗАКЛАВѢШЕ АГНЬЦА, Н
 ОДЪРАВѢШЕ СЪМЕСИТЪ СЪ ГОРЫ ОТЪ КАМЕННИ БЪ ПРОПАСТЬ ДѢЕРИ
 ТОМЪ, Н ПРИНПАЮЕТЪ КАМЕННИЕ¹⁾ НА МАСЪХЪ²⁾ ТѢХЪ. ОРЛАН ОУБЕ
 БЪ КАМЕННИ ТОМЪ ЖНЕЖШЕ НА КОНЕЖ МАСЪНЖЕЖ СЪХОДАТЬ Н БЪЗ-
 НОСАТЬ АГНАТА СЪ АПАШТЕМЪ КАМЕННИЕМЪ. Н ИГДА НЗЪДАТЬ МАСА,
 КАМЕННИЕ ОСТАЮТЪ НА ВРЪХОУ ГОРЫ, ОСЖЖДЕННИЦН ЖЕ СЪМОТРЕНѢ-
 ШЕ, КЪДЕ БЪЗНОСАТЬ ОРЛАН МАСА, НДЖЪ Н ТАКО ПРИНОСАТЬ КА-
 МЕННИЕ.

EVANGELIUM DES JOHANNES

AUS DEM OSTROMIRSCHEN CODEX³⁾.

I.

blatt 2. ИСКОНН БЪ СЛОВО, Н СЛОВО БЪ ОТЪ БОГА Н БОГЪ БЪ СЛОВО.
 2. СЕ БЪ ИСКОНН ОУ БОГА. 3. Н ТЪМЪ Б'СА БЫША, Н БЕЗЪ НЕГО
 НИУЪТОЖЕ НЕ БЫСТЬ, ИЖЕ БЫСТЬ. 4. БЪ ТОМЪ ЖНЕОТЪ БЪ, Н
 ЖНЕОТЪ БЪ СЕБЪ УЛОВѢКОМЪ, 5. Н СЕБЪ БЪ ТЪМЪ СВѢТИТЬ СЪ, Н
 ТЪМА ЕГО НЕ ОБАТЬ. 6. БЫСТЬ УЛОВѢКЪ ПОСЪЛАНЪ ОТЪ БОГА, НМА
 ИМОУ НОАНЪ. 7. ТЪ ПРИДЕ БЪ СЪВѢДЕТЕЛЬСТВО, ДА СЪВѢДѢ-
 ТЕЛЬСТВОУЮЕТЪ О СЕБѢ, ДА ВСИ ВЪРЖ НИЖЪ НИМЪ. 8. НЕ БЪ ТЪ

1) nämlich die hyacinthen.

2) so wol zu lesen statt ~~мѣстѣхъ~~.

3) unverändert aus der handschr. aufgenommen, jedoch mit
 worttrennung, auflösung der compendien und andrer interpunction.
 Die altbulgar. formen sind, wo im texte abweichungen, unter
 diesem angegeben.

vers 3. Б'СА, БЕЗЪ НЕГО. 7. ПРИДЕ.

свѣтъ, нѣ да съвѣдѣтельствоуєтъ о свѣтъ. 9. бѣ свѣтъ истинныи, нже просвѣщаєтъ в'сѣакого уловѣа граджѣа въ мирѣ. 10. въ мирѣ бѣ, н мирѣ тѣмъ бытъ, н мирѣ єго не позна. 11. въ своѣ приде, н своѣ єго не приѣша. 12. єанко же нхѣ приѣтъ н, дасть нмѣ область уадоу божнємѣ быти, вѣроуєщємѣ въ нма єго. 13. нже ни отъ крѣи ни отъ похоти плѣтскыа ни отъ похоти мжжѣскы роднѣа сѣ. 14. н слово плѣтъ бытъ н вѣсѣа сѣ въ нѣ, н вѣдѣхомѣ слажѣ єго, слажѣ ꙗко єдиноуадааго отъ отъца испѣанѣ ааагодати н истинны. 15. Ноанѣ съвѣдѣтельствова о н'ємѣ н вѣзѣва глагола сѣ бѣ, єгоже рѣхѣ, градыи по мѣнѣ прѣдѣ мѣножѣ бытъ, ꙗко прѣѣи мене бѣ. 16. н отъ испѣан'єннѣ єго мѣ вѣи приѣхомѣ ааагодать вѣз ааагодать. 17. ꙗко законѣ Мосеомѣ данѣ бытъ, ааагодать н истинна Исоуѣ-Христосѣмѣ бытъ.

18. бога никѣтоже никѣдеже не вѣдѣ. тѣкѣмо єдиноуадыи bl. 3, b. сынѣ, сѣ въ лонѣ отъун, тѣ н исповѣда. 19. н сѣ єсть съвѣдѣтельство Иоаново, єгда посѣлаша Нюдєн отъ Нероуѣалнма нерѣ'а н лєвѣнтѣ, да вѣпросать єго. ты кѣто єси; 20. н исповѣда н не отъѣрже сѣ, н исповѣда, ꙗко нѣсмѣ азѣ Христосѣ. 21. н вѣпроснѣа же н. кѣто оуѣо ты єси; Нанѣ ли єси; н глагола. нѣсмѣ. пророкѣ ли єси ты; н отъѣѣѣа. ни. 22. рѣша же ємоу. кѣто єси; да отъѣѣтъ дамѣ посѣлаєщннмѣ нѣ. уѣто глаголєшии о тєѣ самомѣ; 23. рєѣе же. азѣ глаѣ вѣпнєѣѣалго въ поустыни. исправнѣе пѣтъ господѣнѣ, ꙗкоже рєѣе Исанѣ пророкѣ. 24. н посѣланнѣ бѣахѣ отъ фѣрсєн, 25. н вѣпроснѣа н н рѣша ємоу. уѣто оуѣо крѣѣѣа-

9. в'сѣакого oder в'сѣакого. 11. приде. 13. плѣтскыи. 14. испѣанѣ. 15. нѣсмѣ, глагола, прѣѣи (прѣѣи). 16. испѣанѣ-ниѣ, вѣзѣ. 19. нєрєѣ. 20. отъѣрже (отъѣрже). 24. бѣахѣ.

иши, аще ты неси Христосъ ни Наниа ни пророкъ; 26. отъ-
вѣща нмѣ Ноанъ глагола азъ крышамъ въ водѣ, по срединѣ же
васъ стоить, ижеже не вѣсте. 27. тѣ есть грады по мнѣ,
яко прѣвѣи мене бѣ, ижеже не смѣ достоинъ, да отрѣж
ременъ сапогоу его. 28. си бѣ Киѳанни быша об онѣ полѣ
Нордана, ижеже бѣ Ноанъ крѣста.

bl. 260, c. въ время оно 29. видѣвъ Ноанъ Исоуса градѣща къ себѣ
и глагола о немъ се, агньць божии въземаши грѣхы вьсего
мира. 30. съ есть, о немъже азъ рекохъ, по мнѣ идеть
мжъ, иже прѣдъ мною бысть, яко прѣвѣи мене бѣ, 31. и
азъ не вѣдѣахъ его, нѣ да вѣнть са Израилевъ, сего ради
придохъ азъ въ водѣ крѣста. 32. и съвѣдѣтельствова Ноанъ
глагола, яко видѣхъ доухъ съходящъ и градѣщъ на нь яко
голубъ съ небесе, и прѣбысть на немъ. 33. и азъ не вѣдѣахъ
его, нѣ послаавѣи ма крѣтитъ въ водѣ, тѣ мнѣ реуе: надъ
нѣже оузыриши доухъ съходящъ и прѣбывающъ на немъ, съ
есть крѣстан доухъмъ сватынымъ. 34. и азъ видѣхъ и съвѣдѣ-
тельствовахъ, яко съ есть сынъ божии.

bl. 6. въ оно время 35. стоимше Ноанъ и отъ оуѣнникъ его
дѣва. 36. и оузырь Исоуса идѣща и глагола се агньць божии.
37. и слышаша и оба оуѣнника глаголющъ и по Исоусѣ
идоста. 38. обращъ же са Исоусъ и видѣвъ а по себѣ идѣща
глагола нма. 39. уѣсо ниѣта; она же рѣста ижемоу рабъ, иже
глаголетъ са съказанемо оуѣнтелю, кѣде живешъ; 40. глагола
нма: придѣта и видѣта. придоста же и видѣта, кѣде живѣ-
ше, и прѣбыста оу него днь тѣ. година же бѣ яко десѣта.

26. глагола. 27. прѣвѣи (прѣвѣи), отрѣжъ. 28. обѣ. 31. при-
идохъ. 35. стоимше. 40. приидѣта, приидоста, живѣаше.

41. бѣ же Андреа, братъ Симона Петра, еднинъ · отъ обоихъ слышавъшою отъ Ноама и по немъ шедъшоуѣ. 42. обрѣте сѣ прѣжде брата своего Симона и глагола кѣмоу · обрѣтохомъ Меснѣ, кѣже есть съказанъ Христосъ. 43. и приведе и къ Исоусови. възвръвъ же на нь Исоусъ рече · ты еси Симонъ сынъ Нонинъ, ты наречешн сѣ кифа, кѣже съказаетъ сѣ петръ. 44. въ оутрѣн же възсоте Исоусъ нзити въ Галилеѣ, и обрѣте Филиппа и глагола кѣмоу · гради по мнѣ. 45. бѣ же Филиппъ отъ Вноѣсандьска града, Андреова и Петрова. 46. и обрѣте Филиппъ Наѣанана и глагола кѣмоу · кѣгоже писа Моисеи въ законѣ и пророци, обрѣтохомъ, Исоуса сына Носифова, кѣже отъ Назареѣа. 47. и глагола кѣмоу Наѣананъ · отъ Назареѣа можеть ли хѣто добро быти; глагола кѣмоу Филиппъ · приди и вниди. 48. видѣвъ же Исоусъ Наѣанана градъща къ н'е-моу и глагола о н'емъ · се въ истинѣ Израилевъ, въ н'емъже льсти нѣсть. 49. глагола кѣмоу Наѣананъ · како ма знаешн; отъвѣщаъ же Исоусъ · рече кѣмоу · прѣже даже не възгласи тебе Филиппъ, сѣща подъ смоковницѣмъ видѣхъ тѣ. 50. отъвѣща Наѣананъ и глагола кѣмоу · равни, ты еси сынъ божни, ты еси цесарь Израилевъ. 51. отъвѣща Исоусъ и рече кѣмоу · за н'е рѣхъ, яко видѣхъ тѣ подъ смоковницѣмъ, въ-роуешн; больша си хѣ оузыриши. 52. и глагола кѣмоу · аминъ, аминъ глаголю камъ · отъ селѣ оузырите небо отъвѣрсто и ангелы божни възходяща и ннзъ ходаща надъ сына уло-вѣуьскаго.

41. обою, шедъшою. 47. приди. 47. кѣмоу, кѣмъ, кѣмъже. 49. прѣжде, смоковницѣмъ. 51. ие, смоковницѣмъ. 52. отъвѣр-сто (отъвѣрсто), ангелы.

II.

вл. 11, а. Въ оно время 1. бракъ бысть въ Кана-Галлаен, и въ тоу мати Исоусова. 2. зъванъ же въ Исоусъ и оученици его на бракъ. 3. и не доставъшоу виноу глагола мати Исоусова къ н'ємоу· вина не имать. 4. глагола юн Исоусъ· убо есть мнѣ и тебѣ, жено; не оу приде година моя. 5. глагола мати его слоугамъ· еже аще глаголетъ вамъ, створите. 6. быше же тоу водоносы каманъ шесть лежащъ по оуищенню Нюденскоу, вѣмѣщащъ по двѣма аи по трѣмъ мѣрамъ. 7. глагола имъ Исоусъ· напълните водоносы воды, и напълниша до върха. 8. и глагола имъ· поурпѣте мнѣ и принесете архитриклинови. они же принесоша. 9. яко же въвоуши архитриклиниъ вина бывѣшааго отъ воды, и не вѣдѣше, отъ кѣждъ есть, а слоугы вѣдѣахъ поурпѣшен водѣ, и възгласи жениха архитриклиниъ 10. и глагола юмоу· всаки уловекъ прѣжде доброу вино полагають, и югда оупиекъ сѣ, тогда хоуждѣе, ты же съблуде доброу вино до сѣлѣ. 11. се створи знаменіемъ наугатъкъ Исоусъ въ Кана-Галлаен, яви славу свою, и вѣроваша въ нь оученици его.

вл. 8, а. 12. въ оно время вѣинде Исоусъ въ Каперънаоумъ самъ и мати его и брати его и оученици его, и тоу не многы дни прѣбысть. 13. и бланъ въ пасха Нюденска и вѣинде Исоусъ въ Нероусланиъ, 14. и обрѣте въ цркъи продающаа волы и овьца и голжен и пѣнажъники сѣдаща, 15. и створи

3. юмоу. 4. приде. 5. глаголетъ, створите. 6. быше, имать (каманъ). 7. напълните, напълниша, върха. 8. поурпѣте. 9. вѣдѣше, кѣдоу, вѣдѣахъ, поурпѣшен. 10. всаки. 11. створи, lies и яви. 14. цркъи oder цркъи, cod. abbr. цркви, продающаа. 15. створи.

КАКО БИУЪ ОТЪ ВЪРЪН, Н ИЗГЪНА КАСА Н-ЦРКЪКЪС ОВЪЦА Н ВОЛЫ, Н
ТЪРЖЬНИКОМЪ РАСЫПА ПЪНАЗА Н ДЪСКИ ОПРОВЪРЖЕ, 16. Н ПРО-
ДАВЦИННИМЪ ГОЛЖЕН РЕУЕ. ВЪЗЫМЪТЕ СИ ОТЪ СЖДОУ, НЕ ТВОРИТЕ
ДОМОУ ОТЬЦА МОЕГО ДОМОУ КОУПАНАДГО. 17. ПОМАНЖША ЖЕ
ОУЧЕНИЦИ ЕГО, КАКО НАПИСАНО ЕСТЬ. ЖАЛОСТЬ ДОМОУ ТВОЕГО
СЪНЪСТЬ МА. 18. ОТЪВЪЩАША ЖЕ НЮДЕН Н РЕКОША ЕМОУ. КОЕ
ЗНАМЕННИЕ КВАЖЕШИ НАМЪ, КАКО СИ ТВОРИШИ; 19. ОТЪВЪЩА ІНСОУ-
СЪ Н РЕУЕ НИМЪ. РАЗОРИТЕ ЦРКЪКЪС СИНЪ, Н ТРИМ ДЪНЫМ ВЪЗ-
ДВИГНИЖ ЕК. 20. РЕША ЖЕ НЮДЕН. УЕТИРЫМ ДЕСАТЫ Н ШЕСТНЕК
ЛЪТЪ СЪЗДАНА БЫТЬ ЦРКЪС СИ, А ТЫ АН ТРИМ ДЪНЫМ ВЪЗ-
ДВИГНЕШИ ЕК; 21. ОНЪ ЖЕ ГЛАГОЛАШЕ О ЦРКЪСЕН ТѢЛА СВОЕГО.
22. КЪДА ЖЕ ВЪСТА ОТЪ МЪРТЕВНИХЪ, ПОМАНЖША ОУЧЕНИЦИ ЕГО,
КАКО СЕ ГЛАГОЛАШЕ, Н ВЪРЖЕША КНИГАМЪ Н СЛОВЕСИ, ЕЖЕ РЕУЕ
ІНСОУСЪ. 23—25. fehlen.

III.

КЪ ОНО ВРѢМА 1. УЛОВЕЪ СТЕРЪ ОТЪ ФАРИСЕН, НИМА ЕМОУ ЪЛ 7, С.
НИКОДНИМЪ, КЪНАЗЪ НЮДЕНСКЪ. 2. СЪ ПРИДЕ КЪ ІНСОУСОСИ НОЩИНЪ
Н РЕУЕ ЕМОУ. РАВЕН, ВЪМЪ, КАКО ОТЪ БОГА ІЕСИ ПРИШЛАЪ ОУЧЕНТЕЛЪ,
НИКЪТОЖЕ БО НЕ МОЖЕТЪ ЗНАМЕННИ СИНЪ ТВОРИТИ, АЖЕ ТЫ ТВО-
РИШИ, АЩЕ НЕ БЖДЕТЬ БОГЪ СЪ НИМЪ. 3. ОТЪВЪЩАЕЪ ІНСОУСЪ Н
РЕУЕ ЕМОУ. АМИНЪ, АМИНЪ ГЛАГОЛЕЖ ТЕБѢ. АЩЕ КЪТО НЕ РОДИТЬ
СА СЪ ВЪШЕ, НЕ МОЖЕТЪ ВЪДЪТИ ЦЕСАРЬСТЕНА БОЖИА. 4. ГЛАГОЛА
КЪ ЕМОУ НИКОДНИМЪ. КАКО МОЖЕТЪ УЛОВЕЪ РОДИТИ СА СТАРЪ
СЫ; ЕДА МОЖЕТЪ ВЪТОРИЦЕЖЪ ВЪ ЖТРОБЖ ВЪЛЪСТИ МАТЕРЕ СВОЕИ
Н РОДИТИ СА; 5. ОТЪВЪЩА ІНСОУСЪ Н РЕУЕ ЕМОУ. АМИНЪ, АМИНЪ

15. вѣрен, изъ цркъкѣс (cod. цркѣс), трѣжъникѣмъ, опровѣрже.
19. цркъкѣ. 20. създана, цркъкѣ. 21. цркъсен. 22. мрътевнихъ,
кѣнигамъ. 1. естеръ. 2. прииде. 4. кѣда.

ГЛАГОЛѢ ТЕБѢ. АЩЕ КЪТО НЕ РОДИТЬ СЯ ВОДОМЪ И ДОУХЪМЪ, НЕ
 МОЖЕТЪ ВЪНТИИ ВЪ ЦЕСАРЬСТВО БОЖИЕ. 6. РОЖДЕНОЕ БО ОТЪ ПЛЪ-
 ТИ ПЛЪТЬ ЕСТЬ, И РОЖДЕНОЕ ОТЪ ДОУХА ДОУХЪ ЕСТЬ. 7. НЕ ДИВН
 СЯ, ЯКО РѢХЪ ТИ. ПОДОБАЕТЪ ЕМУ РОДИТИ СЯ СЪ БЫШЕ. 8. ДОУХЪ,
 ИДЕЖЕ ХОЩЕТЪ, ДЫШЕТЪ, И ГЛАСЪ ЕГО СЛЫШИШИ, НЪ НЕ ВЪСН, ОТЪ
 ЕЖДОУ ПРИХОДИТЬ И КЪМО ИДЕТЬ. ТАКЪ ЕСТЬ В'САКЪ РОЖЕНЫИ ОТЪ
 ДОУХА. 9. ОТЪБѢЦА НИКОДЫМЪ И РЕЧЕ КЪМОУ. КАКО МОЖЕШЬ СЯ
 БЫТИ; 10. ОТЪБѢЦА ИНОУСЪ И РЕЧЕ КЪМОУ. ТЫ ЕСИ ОУЧИТЕЛЬ
 ИЗРАИЛЕВЪ, И СИХЪ АН НЕ ВЪСН; 11. АМИНЪ, АМИНЪ ГЛАГОЛѢ ТЕБѢ,
 ЯКО ЯЖЕ БЫМЪ ГЛАГОЛЕМЪ, И ЯЖЕ ВИДЕХОМЪ СЪБѢДѢТЕЛЬСТВОУ-
 ЕМЪ, И СЪБѢДѢТЕЛЬСТВА НАШЕГО НЕ ПРИЕМАЕТЕ. 12. АЩЕ ЗЕМЛЯ
 РѢХЪ ЕМУ И НЕ ВЪРОУЕТЕ, КАКО, АЩЕ РЕКЪ ЕМУ НЕБЕСАМА, ВЪ-
 РОУЕТЕ; 13. НИКЪТОЖЕ ВЪЗНДЕ НА НЕБО, ТЪКЪМО СЪШЕДШИ СЪ
 НЕБЕСЕ СЫНЪ ЧЛОВѢЧЬСКИИ СЫН НА НЕБЕСЕ. 14. И ЯКО МОУСИ
 ВЪЗНЕСЕ ЗЕМЛЕВЪ ВЪ ПОУСТЫНИ, ТАКО ПОДОБАЕТЪ ВЪЗНЕСТИ СЯ СЫНОУ
 ЧЛОВѢЧЬСКОУОУМОУ, 15. ДА ВСАКЪ ВЪРОУИАНЪ ВЪ НЪ НЕ ПОГЫЕН'ЕТЪ,
 НЪ ИМАТЬ ЖИВОТА ВЪЪУНАДОГО.

bl. 218, d. РЕЧЕ ГОСПОДЪ СВОИМЪ ОУЧЕНИКОМЪ. НИКЪТОЖЕ (u. s. w. 13—
 15 wiederh., s. die varianten). 16. ТАКО БО ВЪЗЛЮБИ БОГЪ МИРЪ,
 ЯКО СЫНЪ СВОИ ИДИНОУАДЪ ДАДЪ ЕСТЬ, ДА ВСАКЪ ВЪРОУИАНЪ
 ВЪ НЪ НЕ ПОГЫЕНЕТЪ, НЪ ИМАТЬ ЖИВОТЪ ВЪЪУНЫИ. 17. НЕ ПОСЛА
 БО БОГЪ СЫНА СВОЕГО ВЪ МИРЪ, ДА СЪДАНЪ МИРОУ, НЪ ДА СЪМА-
 СЕТЪ СЯ МИРЪ НИМЪ.

5. ДОУХОМЪ, im Ostr. ev. in diesem casus immer ч. 8. ЕСТЬМЪ
 РОЖДЕНЫИ. 11. ГЛАГОЛЕМЪ. 13. СЫН, gewöhnl. loc. небеси. 15. Е-
 СЯМЪ, ПОГЫЕНЕТЪ. 16. ИДИНОУАДЪИ, ЕСТЬМЪ od. ЕСТЬМЪ. 17. НИМЪ.

Varianten von bl. 218, d.: 13. СЪШЕДЪИ, СЫН НА НЕБЕСИ.
 14. ЯКОЖЕ, МОУСИ. 15. ЕСТЬМЪ, ВЪРОУИАНЪ, ПОГЫЕНЕТЪ, ЖИВОТЪ ВЪЪУ-
 НИИ; von bl. 12, c.: 16. МИРЪ, СЫНА СВОЕГО ИДИНОУАДАДО ДАДЪ,
 ЕСТЬМЪ, ВЪ Н'ЕГО, ЖИВОТА ВЪЪУНАДОГО. 17. statt НИМЪ steht ЕГО РАДИ.

рече господь своимъ оученикомъ. тако възлюбил (u. s. w. bl. 12, d. v. 16 u. 17 wiederh.) 18. вѣроу'анъ въ нѣ не бждеть осужденъ, а не вѣроу'анъ оуже осужденъ есть, яко не вѣрова въ нма единогоудлаго сына божия. 19. се же есть сждѣ, яко свѣтъ прнде въ мнрѣ, и възлюбивша уловѣци пауе тымъ неже свѣтъ. бвша бо нхъ дѣла зѣла. 20. в'сакъ бо дѣлаи зѣлаи ненавднть свѣта, и не приходнть къ свѣтоу, да не обануать са дѣла его. 21. а теоран истиннъ градеть къ свѣтоу, да вѣать са дѣла его, яко о боужь сжть съдѣлаи.

въ оно время 22. вѣннде Иисусъ и оученици его въ Нью- bl 9, с. денскыхъ земляхъ и тоу живѣаше и крышаше. 23. бѣ же Ноанъ крыта въ бнонѣ банзъ Саланна, яко воды многы бѣхъ тоу, и приходѣахъ и крышѣахъ са. 24. не оу бо бѣ възсжденъ въ тымннцѣ Ноанъ. 25. бысть же сътазанне отъ оученикъ Ноанъ съ Нюдѣн о оуищеннн, 26. и придоша къ Ноану и рѣша кмоу. равнн, нже бѣ съ товоиъ об онъ полъ Нердана, кмоуже ты свѣдѣтельствова, се, тѣ крышѣать, и вѣси градѣть къ ннмоу. 27. отвѣща Ноанъ и рече. не можеть уловѣкъ приимати ннѣсоже, аще не бждеть кмоу дано съ небесе. 28. вы сами мѣнѣ свѣдѣтельствовасте, яко рѣхъ. нѣсмь азъ Христосъ, нѣ посланъ ксмь прѣдъ ннмь. 29. ннѣиъ неѣстѣж женнхъ есть, а дроугѣ женнхоеъ стои и послушаша его радостнѣхъ радочѣть са за гласъ женнхоеъ. си бо радость мои исплани са. 30. ономоу подобѣать расти, а мѣнѣ мнннн са. 31. градѣи съ вѣше надъ вѣсѣиъ есть. нже отъ земли отъ земли есть, и отъ земли глаголетъ. градѣи съ небесе надъ

18. вѣроу'анн. 19. прнде. 20. в'сакъ. 22. живѣаше, крышѣаше. 23. вѣхъ. 26. придоша, обѣ. 29. исплани. 31. зем-
ли, земли, земли, глаголетъ.

вѣсьми ієсть. 32. иже видѣ и слыша, се сѣвѣдѣтельствоуієть,
и сѣвѣдѣтельства ієго никѣтоже приємл'єть. 33. приимыи ієго
сѣвѣдѣтельство запєчатѣа, ꙗко богъ истинныи ієсть. 34—
36 fehlen.

IV.

bl. 29, d. 1—4 fehlen. Въ оно время 5. приде Нисоусъ въ градъ
Самаренскъ нарицаемъ Соухаръ блнзъ вѣси, вѣже дасть Никовъ
Носифоу сыноу своему. 6. бѣ же тоу стѣдєньцъ Никова. Нисоусъ же
троужда сѧ отъ пѣти сѣдѣаше тако на стѣдєньцѣхъ.
година же бѣ ꙗко шестаѧ. 7. приде жена отъ Самарии поурѣтъ
воды. глагола иѣи Нисоусъ даждь ми пити. 8. оуѣеници бо
ієго ошѣли бѣахѣ въ градъ, да брашно коупаѣ. 9. глагола
іємоу жена Самаритини како ты Ноуден сѧ отъ мене пити
просиши жены Самаритинѣ сѣща; не прикасаѣтъ бо сѧ Ноу-
ден Самарѣнехъ. 10. отвѣща Нисоусъ и рече: аще бы вѣдѣла
даръ божиѧ, и кѣто ієсть глаголаи ти даждь ми пити, ты бы
просила оу него, и далъ ти бы водѣ живѣ. 11. глагола іємоу
жена: господи, ни поурѣпадыиѣи нмѧши, и стоудєньцъ глѣбокъ
ієсть, отъ кждоу оубо нмѧши водѣ живѣ; 12. еда ты болии
ієси отѣца нашего Никова, иже дасть намъ стоудєньцъ; и тѣ
изъ нѣго пи и сынове ієго и скоти ієго. 13. отвѣща Нисоусъ
и рече иѣи: вѣсикъ пиши отъ воды семъ вѣжаждєтъ сѧ пакы,
14. а иже пиєтъ отъ воды, вѣже азъ дамъ іємоу, не имѧтъ
вѣждадати сѧ въ вѣкъ, нѣ вода, вѣже азъ дамъ іємоу, вѣждєтъ

32. приѣмлю. 33. запечатѣа. 5. прииде; нарицаемъ.
6. стоудєньцъ, стоудєньци. 7. прииде, Самарин. 8. отѣшли.
9. Самаритини, Самаритини, *Самаритинѣхъ. 10. глаголаи, нѣго.
12. еда, изъ. 13. вѣсикъ оѣ. вѣсикъ, вѣжаждєтъ.

въ нѣмъ истоуѣннѣхъ воды истѣкаѣщаѣ въ животь вѣуѣнныи.
 15. глагола къ нѣмоу жена. господи, даждь ми снѣхъ водѣ, да
 ни жаждѣ ни приходяждѣ поуѣрѣпати. 16. глагола ѿ нѣсоуѣ.
 нѣи, призови мѣждѣ твои и приди съмо. 17. отвѣща жена
 и рече ѿмоу. не имамъ мѣжа. глагола ѿ нѣсоуѣ. добръ
 рече, ꙗко мѣжа не имамъ. 18. пать во мѣждѣ нѣмѣла ѿси, и
 нѣмѣ негоже имашн, нѣсть ти мѣждѣ. се въ истинѣхъ рече.
 19. глагола ѿмоу жена. господи, вѣждѣ, ꙗко пророкъ ѿси ты.
 20. отѣци нашн въ горѣ сѣи поклоннша сѣ, и бы глаголюте,
 ꙗко въ Нѣроуѣсалинѣхъ ѣсть мѣсто, нѣдеже кланѣти сѣ подобаѣтъ.
 21. глагола ѿ нѣсоуѣ. жено, вѣрѣ ми нѣи, ꙗко нѣдетъ година,
 ꙗгда ни въ горѣ сѣи ни въ Ёроуѣсалинѣхъ поклоните сѣ отѣцоу.
 22. бы кланѣете сѣ, ꙗже не вѣсте, мы кланѣемъ сѣ, ꙗже
 вѣмъ, ꙗко съпасеннѣе отъ Ноуѣден ѣсть. 23. нѣ придесть година
 и нѣмѣ ѣсть, ꙗгда истинныи поклоннѣици поклонати сѣ отѣцоу
 доуѣмъ и истинноѣ. нѣо отѣцѣ таѣхъ ниѣтъ кланѣѣщихъ сѣ
 ѿмоу. 24. доуѣхъ ѣсть богъ. нѣже кланѣѣтъ сѣ ѿмоу, доуѣмъ
 и истинноѣ достонѣ кланѣти сѣ. 25. глагола ѿмоу жена. вѣмъ,
 ꙗко меснѣхъ придесть нарицаѣмъ Христосъ. ꙗгда тѣ придесть,
 вѣзвѣстнѣ намъ вѣсѣ. 26. глагола ѿ нѣсоуѣ. азъ ѿсмѣ,
 глаголаѣи съ тобоѣ. 27. и тогда же придоша оуѣеници ѿго
 и уѣждаѣхъ сѣ, ꙗко съ женоѣ глаголаѣше, и никѣтоже не
 рече ѿмоу. ѣсо ниѣши, нанъ. уѣто глаголаѣши съ нѣмъ.
 28. остави же воѣносьскон жена и нѣде въ градѣ и глагола
 уѣоѣкомъ. 29. придеѣте, вѣднѣте уѣоѣка, нѣже рече ми вѣсѣ,

15. поуѣрати. 16. мѣждѣ, приди. 17. имамъ, имамъ. 18. мѣждѣ,
 мѣждѣ. 22. вѣмъ. 23. придесть, кланѣѣющихъ. 25. придесть,
 нарицаѣмъ, придесть, вѣсѣ. 26. глаголаѣи. 27. придоша, уѣ-
 ждаѣхъ. 29. придеѣте, вѣсѣ.

ианко сътворихъ· еда тѣ есть Христосъ; 30. придоша же изъ града и нѣдахъ къ нѣмоу. 31. междѣ же слышѣ молахъ и оуѣнничи его глаголахъ· рабѣи, ѣждѣ. 32. онѣ же рече нмѣ· азѣ брѣшнѣ нмѣмѣ ѣсти, игоже бы не вѣсте. 33. глаголахъ же оуѣнничи его къ себѣ· еда кѣто принесе нѣмоу ѣсти; 34. глагола нмѣ Нисоусъ· моѣ брѣшнѣ есть, да сътворѣюрю колекъ послѣдѣшаго ма и съерѣшѣ дѣло его. 35. не бы ли глаголете, яко иѣще уѣтыре мѣсѣци сѣтъ и жѣтеѣ придѣтъ; се, глаголю вамѣ· възвѣдѣте оуѣи ваши и видѣте ннѣмѣ, яко плакъ сѣтъ къ жѣтеѣ оуѣже. 36. и жѣнѣи мѣзѣдѣ принмѣтъ и съерѣѣтъ плодѣ къ жѣеотѣ вѣуѣнѣи, да сѣи къ коуѣ радѣуѣтъ са и жѣнѣи. 37. о сѣмѣ бо слово есть истиннѣное, яко ннѣ есть сѣи, и ннѣ есть жѣнѣи. 38. азѣ же послахъ бы жѣтъ, нѣеже бы не троудѣте са· ннѣ троудѣша са, и бы къ троудѣ нхѣ вѣнѣдѣте. 39. отѣ града же того мѣнози вѣроваша къ нѣ отѣ Самарѣнѣ за слово жѣтѣ съвѣдѣтельствоуѣиѣи, яко рече ми вѣса, ианко сътворихъ. 40. игда же придоша къ нѣмоу Самарѣнѣ, молахъ его, да бы прѣбѣлъ оуѣ ннѣмѣ· и прѣбѣсть тоу дѣва дѣнѣи. 41. и мѣнози наѣе вѣроваша за слово его, 42. жѣтѣ же глаголахъ, яко оуѣже не за твоѣкѣ вѣсѣдѣ вѣроуѣиѣмѣ, самѣи бо слышѣахомѣ, и вѣмѣ, яко есть къ истиннѣ сѣмѣсѣ мнроу Христосъ. 43— mitte von 46 fehlen.

bl. 18, c. къ вѣрма оно 46. бѣ нѣкѣи цесарѣ мѣжѣ, игоже сынѣ болѣше, къ Каперѣнаоуѣмѣ. 47. сѣ слышѣхъ, яко Нисоусъ приде отѣ Нѣкѣмѣ къ Галилеѣ, и нѣе къ нѣмоу и молахѣше н, да

29. иѣдѣ. 30. придоша, изѣ. 31. междѣ. 32. нмѣмѣ. 33. иѣдѣ. 34. сътвори, streiche юрю. 35. придѣтъ, глаголахъ. 36. жѣнѣи мѣзѣдѣ, сѣи. 37. сѣи. 38. послахъ. 39. вѣса. 40. придоша, дѣнѣи. 42. вѣмѣ. 46. болѣше. 47. приде, Нѣкѣмѣ.

сѣнидѣть исцѣлѣтъ сынъ ѿго· хотѣаше бо оумьрѣти. 48. рече
 Нсоуѣ къ н'емоу· аще знаменни и уоудѣсь не видѣте, не
 имате вѣры ѿти. 49. глагола къ н'емоу цесаревѣ мѣжѣ· го-
 споди, сѣниди прѣжде, даже не оумьрѣть отроуа мое. 50. и
 глагола к'емоу Нсоуѣ· нди, сынъ твои жнѣъ к'естъ. и вѣрж нмѣ
 уловѣкъ словесн, к'еже рече к'емоу Нсоуѣ, и ндѣше. 51. и авне
 сѣходащюу к'емоу, сѣ, раби ѿго сѣрѣтоша и глаголюще к'емоу,
 яко сынъ твои жнѣъ к'естъ. 52. вѣпрашааше же годнии отъ
 ннхъ, вѣ к'ын уасъ соулавѣ к'емоу бысть· рѣша же к'емоу, яко
 вѣуера къ годниж семѣжѣ остави и огнь. 53. разоумѣвъ же
 отъцѣ ѿго, яко та годниа бѣ, вѣ нѣже рече к'емоу Нсоуѣ·
 сынъ твои жнѣъ к'естъ, и вѣрова самъ и домъ ѿго въсь. 54. се
 пакы вѣторое знаменни сѣтвори Нсоуѣ пришедъ отъ Нехдѣи
 въ Галласѣж.

V.

Въ оно врѣмя 1. вѣниде Нсоуѣ въ Иероусалимъ. 2. к'естъ bl. 22, d.
 же въ Иероусалимѣхъ на оклѣн коупѣли, к'еже нарицають сѣ
 еверскы Кносѣзда, пѣть прѣворъ нмѣщи. 3. въ тѣхъ лежалааше
 мѣножьство боладѣннхъ, слѣпъ, хрому, соухъ, улавѣннхъ дѣн-
 женни водѣ. 4. ангелъ бо господанъ на всѣа лѣта мѣмѣше
 сѣ въ кѣпѣли и вѣзмижѣлааше водѣ, и нѣже прѣжде вѣлажааше
 по вѣзмижѣнни водѣ, сѣдрѣвъ бѣвааше, вѣцѣмѣже недѣжѣмъ
 одѣржнмъ бѣвааше. 5. бѣ же ѿдннхъ тоу уловѣкъ трѣ десѣте
 и осѣмъ лѣтъ нмѣ въ недѣжѣ своѣмъ. 6. сего видѣвъ Нсоуѣ
 и разоумѣвъ, яко мѣнога лѣта оуѣже нмѣлааше, глагола к'емоу·

47. хотѣаше, оумьрѣти. 48. н'емоу. 49. цесаревѣ. 50. ндѣ-
 ше. 52. седмѣж. 54. Нюдѣи. 2. кѣпѣли. 4. ангелъ, всѣа,
 мѣмѣше. 4. одѣржнмъ. 6. нмѣлааше.

коуцешн ан цѣлъ быти; 7. отъвѣща ѿмоу недѣжннѣнъ го-
сподн, ѡловѣка не нмалѣмъ, да ѿгда възмѣжнѣ са вода, възѣр-
жѣтъ ма въ вѣпѣлъ. ѿгда же прѣхожѣ азъ, ннѣ прѣжде мене
вълазнѣтъ. 8. глагола ѿмоу Нсоусъ. възстанн, възмн одръ
тѣон н нѣн въ домъ тѣон. 9. н аѣнѣ цѣлъ бысть ѡловѣкъ, н
въза одръ свон н хождѣаше. въ же сѣбота въ тѣ днѣ. 10. гла-
голаахъ же Нждѣн нсцѣлѣвъшоуѡмоу. сѣбота ѣстъ, н не
дрѣстонтъ тебѣ възатн одра тѣоѣго. 11. онъ же отъвѣща нмѣ.
нже ма сѣтвори цѣла, тѣ мѣнѣ рѣуе. възмн одръ тѣон н
ходн. 12. възпроснѣа же н. кѣто ѣстъ ѡловѣкъ рѣкнѣ тебѣ.
възмн одръ тѣон н ходн; 13. нсцѣлѣвън же не вѣдѣаше,
кѣто ѣстъ. Нсоусъ бо оуклоуи са народоу сѣцоу на мѣстѣ.
14. по томъ же Нсоусъ обрѣте н въ цѣркѣн н рѣуе ѿмоу. се,
цѣлъ ѣси, кѣ томоу не сѣгрѣшан, да не горе ти хѣто бѣдѣтъ.
15. н нѣѣ ѡловѣкъ н повѣда Нждѣомѣ, ꙗко Нсоусъ ѣстъ, нже
ма сѣтвори цѣла. 16. fehlt.

- ы. 13. рѣуе господн кѣ прѣшѣдѣшннѣмъ кѣ н'ѣмоу Нюдѣомѣ.
17. отъцѣ мон до сѣлѣ дѣлаѣтъ, н азъ дѣлаѣхъ. 18. сѣго радн
пауе нскаахъ ѿго Нюдѣн оуѣнтн, ꙗко не тѣкмо раздрѣаше сѣботѣ,
нѣ н отъца своѣго глаголааше бога, равѣнѣ са тѣора боѡу.
19. отъвѣща же Нсоусъ н рѣуе нмѣ. аминѣ, аминѣ глаголаѣхъ
вамѣ. не можѣтъ сынѣ тѣорнтн о сѣбѣ ннѣсѣже, аѣѣ не ѣже
внѣднтъ отъца тѣорѣѣѣ. ꙗже бо онъ тѣорнтѣ, сн н сынѣ тѣорнтѣ.
20. отъцѣ бо люѣнтѣ сына н вѣсе показѣѣтъ ѿмоу, ꙗже самѣ
тѣорнтѣ, н большѣ снхъ показѣѣтъ ѿмоу дѣла, да вѣы оуѡдѣнтѣ
са. 21. ꙗко бо отъцѣ вѣскрѣшѣѣтъ мѣртѣвнѣ н жнѣнтѣ, такоже

7. нмалѣмъ, възѣржѣтъ, ѿгда, прѣхожѣ. 10. Нюдѣн. 13. вѣ-
дѣаше. 14. цѣркѣн, горѣ. 15. Нюдѣомѣ. 17. нѣмоу. 18. нскаахъ,
тѣкмо, раздрѣаше. 21. мѣртѣвнѣ.

и сынъ, ꙗже хоцеть, живеть. 22. отьць бо не сждѣтъ никому-
же, нъ сждѣ въсь дасть сыновѣ, 23. да всѣхъ уѣтътъ сына,
ꙗкоже уѣтътъ отьца. ꙗже не уѣтеть сына, не уѣтеть отьца,
ꙗже посъла его. 24. аминъ, аминъ глаголюхъ вамъ, ꙗко слоу-
шавши словесе моего и вѣржъ ꙗсмаши посълаемыюуоумоу ма
имать живота вѣуьнаго и на сждѣ не придесть, нъ прѣидеть
отъ смърти въ животь.

рече господь къ пришедъшнмъ къ н'емоу Нюдеомъ (v. bl. 13, d.
24. wiederholt) 25. аминъ, аминъ глаголюхъ вамъ, ꙗко градеть
година и нынѣ есть, ꙗгда мъртви оуслышатъ гласъ сына
божия и слышавъше оживють. 26. ꙗкоже бо отьць живота
имать въ себѣ, тако дасть и сыновѣ животь имѣти въ себѣ,
27. и область дасть ꙗмоу и сждѣ творити, ꙗко сынъ уловѣуьскъ
есть. 28. не днѣте са семоу, ꙗко градеть година, въ неже
всѣхъ сѣщенъ въ гробѣхъ оуслышатъ гласъ его, 29. и изидють,
створшши блага въ вѣскрѣшенне живота, а сътворшши зъла
въ вѣскрѣшенне сжда. 30. не можъ азъ о себѣ творити ни-
уьсоже ꙗко слышж, и сждѣж, и сждѣ мон правдѣнъ есть,
ꙗко не ниѣж вола моѣмъ, нъ вола посълаемыаго ма отьца.

рече господь къ пришедъшнмъ къ н'емоу Нюдеомъ ꙗко bl. 14, c.
слышж (u. s. w. wiederholung von v. 30.). 31. аще азъ съвѣ-
дѣтельствоуьхъ о мѣнѣ, съвѣдѣтельство моѣ нѣтъ истинно.
32. ниѣтъ съвѣдѣтельствоуьши о мѣнѣ, и вѣмъ, ꙗко истинно
есть съвѣдѣтельство его, ꙗже съвѣдѣтельствоуьтъ о мѣнѣ.
33. вы посъласте къ Ноаноу, и съвѣдѣтельствова о истинѣ.
34. азъ же не отъ уловѣкъ съвѣдѣтельство приѣмаюхъ, нъ си

21. такоже. 24. ꙗсмаши (bl. 13, d. ꙗсма, d. i. ꙗсма), вѣуь-
наго, придесть, смърти, н'емоу. 25. мъртви. 28. створшши.
30. вола, вола. 32. вѣмъ.

ГЛАГОЛѢ, ДА БЫ СЪПАСЕНИ БѢДѢТЕ. 35. ОНЪ БѢ СВѢТЛЫННИКЪ ГОРА
И СВѢТА, БЫ ЖЕ ХОТѢТЕ ВЪЗДРАДОВАТИ СЯ БѢ ГОДИНѢ СВѢТЕННѢ
ИГО. 36. АЗЪ ЖЕ ИМАМЪ СЪВѢДѢТЕЛЬСТВО БОЛЪЕ НОДНОВА ДѢЛА
БО, КѢЖЕ ДАСТЬ МЪНѢ ОТЬЦЪ, ДА СЪВЪРШАМЪ, ТА ДѢЛА, КѢЖЕ ТВОРЖ,
СЪВѢДѢТЕЛЬСТВОУЮЩЪ О МЪНѢ, КѢКО ОТЬЦЪ МА ПОСЪЛА. 37. И ПОСЪ-
ЛАЕШЬ МА ОТЬЦЪ, ТЪ СЪВѢДѢТЕЛЬСТВОВА О МЪНѢ. НИ ГЛАСА ИГО
НИКЪДЕЖЕ СЛЫШАСТЕ, НИ ВЪДѢННѢ ИГО ВЪДѢТЕ, 38. И СЛОВЕСЕ
ИГО НЕ ИМАТЕ ПРѢБЫВАЮЩА БѢ ВАСЪ, ЗА НІЕ, ИГОЖЕ ТЪ ПОСЪЛА,
СЕМОУ БЫ ВѢРЫ НЕ ИМАТЕ. 39. ИСПЫТАТЕ КНИГЫ, КѢКО БЫ МЪ-
НИТЕ БѢ НИХЪ ИМАТИ ЖИВОТА ВЪУЧААГО, И ТЫ СЖЪ СЪВѢДѢ-
ТЕЛЬСТВОУЮЩА О МЪНѢ. 40. И НЕ ХОЩЕТЕ ПРИТИ БѢ МЪНѢ, ДА
ЖИВОТА ИМАТЕ. 41. СЛАВЫ ОТЬ УЛОВѢКЪ НЕ ПРИЕМАМЪ, 42. НЪ
РАЗУМѢХЪ БЫ, КѢКО ЛЮБѢЕ БѢ СЕБѢ БОЖНѢ НЕ ИМАТЕ. 43. АЗЪ
ПРИДОХЪ БѢ ИМА ОТЬЦА МОЕГО, И НЕ ПРИЕМАТЕ МЕНЕ. АЩЕ НИЪ
ПРИДѢТЬ БѢ ИМА СВОЕ, ТОГО ПРИЕМА'ТЕ. 44. КѢКО БЫ МОЖЕТЕ
ВѢРОВАТИ, СЛАВѢ ДРОУТЪ ОТЬ ДРОУТА ПРИЕМАЮЩЕ, И СЛАВЫ, КѢЖЕ
ОТЬ ЕДИННОУДААГО СЫНА БОЖНѢ, НЕ ИЩЕТЕ; 45. НЕ МЪНИТЕ,
КѢКО АЗЪ НА БЫ РЕКЪ БѢ ОТЬЦОУ. ІЕСТЬ НЖЕ ГЛАГОЛАН НА БЫ
МОУСИ, НА Н'ЕГОЖЕ БЫ ОУПѢАСТЕ. 46. АЩЕ БО БЫСТЕ ВѢРЖ ИМЪАН
МОСЕОВИ, ВѢРЖ ИАН БЫСТЕ И МЪНѢ, О МЪНѢ БО ТЪ ПИСА.
47. АЩЕ ЛИ ТОГО КЪНИГАМЪ ВѢРЫ НЕ 'ЕМА'ТЕ, КАКО МОИМЪ ГЛА-
ГОЛОМЪ ВѢРЖ ИМЕТЕ;

VI.

И по семь нде Іисоусъ-на онъ полъ мори Тиверъидьска.
2. и по н'емъ ндѣаше народъ мѣногъ, кѢКО ВЪДѢАХЪ ЗНАМЕННѢ,
КѢЖЕ ТВОРИАШЕ НА НЕДЖЪННѢХЪ. 3 u. 4. fehlen.

36. имамъ, боліе, съвръшамъ, творѣ. 39. кѣнигы. 40. принти.
43. приидохъ, приидеть, приеимате. 45. глаголи, ижегоже. 47. иш-
аєте. 1. Тиверъидьскѣ od. Тиверидьска. 2. исімъ, ндѣаше, вѣдѣахъ.

ВЪ ВРѢМА ОНО 5. ВЪЗВЕДѢ НІСОУСЪ ОУН СВОИ И ВІДѢВЪ, ЯКО bl. 34, b. МЪНОГЪ НАРОДЪ ИДЕТЬ КЪ НІМОУ, ГЛАГОЛА ФІЛАНІОУ УНМЪ КОУПНЫМЪ ХЛѢБЫ, ДА ВДѢТЬ СЯ; 6. СЕ ЖЕ ГЛАГОЛАШЕ ИСКОУШАА И, САМЪ БО ВДѢДАШЕ, УЧТО ХОТѢ СЪТВОРИТИ. 7. ОТВѢЩА ІМОУ ФІЛАНІУ ДѢВѢМА СЪТОМА СЪРЕБРЯНИКЪ ХЛѢБН НЕ ДОВЛѢБѢТЬ НМЪ, ДА КЪЖЕДО МАЛО УЧТО ПРИНІМЕТЬ. 8. ГЛАГОЛА ІМОУ ІЕДННЪ ОТЪ ОУЧЕНИКЪ ІЕГО АНДРЕА, БРАТЪ СІМОНОУ ПЕТРОУ 9. ІЕСТЬ ОТРОУНИЩЪ СЯДЕ, ИЖЕ ИМАТЬ ПАТЬ ХЛѢБЪ МУШМЕННЪ И ДѢВЪ РЫБЪ, НЪ СЯ УЧТО СЖЕ СЕЛАНКОУ НАРОДОУ; 10. РЕЧЕ ЖЕ НІСОУСЪ СЪТВОРИТЕ УЛОЖЕКИ ВЪЗДѢСІИ. БЪ ЖЕ ТРАВА МЪНОГА НА МѢСТѢ. ВЪЗДѢСІЕ ОУБО ІМЖЪ УНІСЛЪМЪ ЯКО ПАТЬ ТЫСЯЩЪ. 11. ПРИНІА ЖЕ ХЛѢБЫ НІСОУСЪ, И ХВЛАЖ ВЪЗДАВЪ ДАСТЬ ОУЧЕНИКОМЪ, И ОУЧЕНИЦИ ВЪЗДѢЖАЩІИМЪ, ТАКОЖЕ И ОТЪ РЫБОУ, ІЕЛНКО ХОТЕАХЪ. 12. И ЯКО НАСЫТИША СЯ, ГЛАГОЛА ОУЧЕНИКОМЪ СВОИМЪ СЪБЕРЕТЕ ИЗБЫТЪКИ ОУКРОУХЪ, ДА НЕ ПОГЫБЕШЕ НИУЧТОЖЕ. 13. СЪБѢРАША ЖЕ И НАПАЛЪНИША ДѢЛА НА ДЕСЯТЕ КОША ОУКРОУХЪ ОТЪ ПАТИ ХЛѢБЪ МУШНАНЪНХЪ, ИЖЕ ІЗБЫША ВДЪШНИМЪ. 14. УЛОЖІИ ЖЕ ВІДѢВЪШЕ, ІЕЖЕ СЪТВОРИ ЗНАМЕНІЕ НІСОУСЪ, ГЛАГОЛААХЪ, ЯКО СЪ ІЕСТЬ ВЪ ИСТИННЪ ПРОРОКЪ ГРАДЪИ ВЪ МІРѢ.

ВЪ ОНО ВРѢМА ВІДѢВЪШЕ НАРОДН ЗНАМЕНІЕ, ІЕЖЕ (u. s. w. bl. 16. wiederhol. von v. 14) 15. ІНСОУСЪ ЖЕ РАЗОУМѢВЪ, ЯКО ХОТАТЬ ПРИТИ, ДА ВЪСХЫТАТЬ И И СТОРОАТЬ ЦЕСАРІА, ОТИДЕ ПАКЪ ВЪ ГОРЪ ІЕДННЪ. 16. И ЯКО ПОЗДЪ БЫСТЬ, СЪІНІДОША ОУЧЕНИЦИ ІЕГО НА МОРЕ, 17. И ВЪЛѢЗУШЕ ВЪ КОРАБЛЪ ВДѢАХЪ НА ОНЪ ПОЛЪ МОРЕА ВЪ КАПЕРЪІАНОУМЪ, И ТЫМА БЫСТЬ, И НЕ ОУ БЪ КЪ ННМЪ ПРИШЛА

6. искоушам; statt хотѣ lies хотѣше. 7. сѣребрянникъ (ѣ?), нѣждо (нѣждо). 9. мушменнѣ. 10. мжѣ. 11. принѣ. 13. мушменнѣхъ oder мушменнѣхъ. 14. bl. 16 створи = створи. 15. принѣти, створѣти, hndsohr. црѣ abbr. 16. морѣ. 17. вѣдѣхъ.

Исоусъ. 18. море же вътроу великоу дыхающюу въсташе. 19. грѣвъше же яко ꙗко и ѿ стадинъ нанъ ѿ оузыръша Исоуса ходаща по морю и близъ корабля бывъшоу оубожиша сѧ. 20. онъ же глагола имъ: азъ есмь, не бонте сѧ. 21. хотѣхъ же при'ати и въ корабль, и ление бысть корабль на земли, въ немже ѣдахъ. 22. въ оутрѣи же днь народъ, иже стояше ое онъ полъ моря, видѣвъше, яко корабль много не въ тоу, тѣмъо едннъ тѣ, въ нѣже вѣндоша оуѣеници его, и яко не вѣнде сѧ оуѣеники сконни Исоусъ въ корабль, нъ еднни оуѣеници его вѣндоша. 23. и ннн придоша корабли отъ Тивериды близъ мѣста, идеже ѣша хлѣбы хваля въздавшюу господоу. 24. и егда видѣша народи, яко Исоуса не бысть тоу ни оуѣеникъ его, въззоша самн въ корабль и придоша въ Канерѣндоумъ нишче Исоуса. 25. и обрѣтъше и ое онъ полъ моря рѣша кмоу: равенъ, кгда сѧмо приде; 26. отвѣща Исоусъ и рече: аминъ, аминъ глаголю вамъ: ниште мене, не яко видѣсте знаменнѧ, нъ яко ѣсте хлѣбы и насытитѣ сѧ. 27. дѣлайте не брашно гыбнѣщее нъ брашно прѣбывающее въ животѣ вѣчннъ, иже сынъ чловѣчскыи дастъ вамъ: сего бо отъцъ знамена богъ.

вл. 19, в. рече господь къ вѣровавшимъ къ нѣмоу Нюдеомъ: дѣлайте не брашно гыбнѣщее нъ брашно прѣбывающее въ животѣ вѣчннѣсь, иже (u. s. w. v. 27 wiederholt). 28. рѣша же къ нѣмоу: чѣто сѣтворимъ, да дѣлаемъ дѣла божнѧ; 29. отвѣща Исоусъ и рече имъ: се есть дѣло божне, да вѣроуете въ тѣ, ижеже посѧа онъ. 30. рѣша же кмоу: кою

18. море, въсташе. 19. lies besser бывъша, и. 21. хотѣхъ, приити, ѣдахъ. 22. объ. 23. придоша. 24. придоша. 25. объ, моря, приде. 26. глаголю. 27. прѣбывающее, вѣчннѣсь (вѣчннѣсь).

ОУБО ТЫ ТЕОРИШИ ЗНАМЕННИЕ, ДА ВІДНІМЪ Н ВЪРЖ НІСЕМЪ ТЕБѢ;
 УТО ДѢЛАЕШИ; 31. ОТЫЦІ НАШИ БІША МАНЖ ЕЪ ПОУСТЫНИ, ІАКОЖЕ
 ІЕСТЬ ПИСАНО: ХЛѢБЪ СЪ НЕБЕСЕ ДАСТЬ НМЪ БІСТІ. 32. РЕУЕ ЖЕ
 НМЪ НСОУСЪ: АМІННЪ, АМІННЪ ГЛАГОЛЮ ВАМЪ: НЕ МОУСИ ДАСТЬ
 ВАМЪ ХЛѢБЪ СЪ НЕБЕСЕ, НЪ ОТЫЦЬ МОН ДАСТЬ ВАМЪ ХЛѢБЪ ІСТІН-
 НЫНЪ СЪ НЕБЕСЕ. 33. ХЛѢБЪ БО БОЖНИ ІЕСТЬ СЪХОДАН СЪ НЕБЕСЕ
 Н ДАДАН ЖИВОТЪ В'СЕМОУ МИРОУ. 34. fehlt.

РЕУЕ ГОСПОДЬ КЪ ВЪРОВАВШИННЫМЪ КЪ НІЕМОУ НІУДЕОМУЪ. Ы. 20.
 35. АЗЪ ІЕСМЪ ХЛѢБЪ ЖИВОТЪНЪ, ГРАДЪН КЪ МЪНЪ НЕ НМАТЬ
 ВЪЗАЛѢКАТИ СЯ, Н ВЪРОУМІН ЕЪ МА НЕ НМАТЬ ВЪЖДАДАТИ СЯ НИ-
 КОГДАЖЕ. 36. НЪ РѢХЪ ВАМЪ, ІАКО ВІДѢСТЕ МА Н НЕ ВЪРОУІТЕ.
 37. ВЪСЕ, ІЕЖЕ ДАСТЬ МЪНЪ ОТЫЦЬ, КЪ МЪНЪ ПРИДЕТЬ, Н ГРАДЖЦА-
 АГО КЪ МЪНЪ НЕ ІАЖДЕНЖ БЪНЪ. 38. ІАКО СЪННДОХЪ СЪ НЕБЕСЕ, ДА
 НЕ ТЕОРИЖ ВОЛЖ МОЕЖ НЪ ВОЛЖ ПОСЪЛАВШААГО МА. 39. СЕ ЖЕ ІЕСТЬ
 ВОЛЖ ПОСЪЛАВШААГО МА ОТЫЦА, ДА ВЪСЕ, ІЕЖЕ ДАСТЬ МЪНЪ ОТЫЦЬ,
 НЕ ПОГОУБАЮ ОТЪ НІЕГО, НЪ ВЪСКРѢШЖ Н ЕЪ ПОСЛѢДЫННІ ДЕНЬ.

РЕУЕ ГОСПОДЬ КЪ ПРИШѢДШИННЫМЪ КЪ НІЕМОУ НІУДЕОМУЪ. Ы. 20, Ы.
 СЕ (u. s. w. wiederh. v. 39). 40. СЕ ЖЕ ІЕСТЬ ВОЛЖ ОТЫЦА МОЕГО,
 ДА ВЪСЪ ВІДАН СЫНА Н ВЪРОУМІН ЕЪ НЪ НМАТЬ ЖИВОТЪ БЪУЫНЪ, Н
 ВЪСКРѢШЖ Н АЗЪ ЕЪ ПОСЛѢДЫННІ ДЕНЬ. 41. РЪПЪТААХЪ ЖЕ НІУ-
 ДЕН О НІЕМЪ, ІАКО РЕУЕ: АЗЪ ІЕСМЪ ХЛѢБЪ СЪШѢДЫН СЪ НЕБЕСЕ,
 42. Н ГЛАГОЛАХЪ: НЕ СЪ АН ІЕСТЬ НСОУСЪ СЫНЪ НОСИФОВЪ, ІЕМОУ-
 ЖЕ МЫ ЗНАЕМЪ ОТЫЦА Н МАТЕРЕ; КАКО ОУБО СЪ ГЛАГОЛІЕТЪ, ІАКО
 СЪ НЕБЕСЕ СЪННДОХЪ; 43. ОТЪБѢЩА НСОУСЪ Н РЕУЕ НМЪ: НЕ РЪПЪ-
 ЩЕТЕ МЕЖДЪ СОБОЖЪ. 44. НИКЪТОЖЕ НЕ МОЖЕТЪ ПРИТИ КЪ МЪНЪ,

32. глаголю. 33. даши, въсемоу. 35. Нюдеомъ, втроуми, ни-
 когдаже. 37. придетъ. 38. волж моеж. 39. погоубахъ, Нюдеомъ;
 Ы. 20, Ы ми statt мѣнѣ. 40. втроуми. 41. Нюден. 43. (рѣпъ-
 штате), междоу. 44. прити.

аще не отыць посълавети ма приелъуесть его, и азъ въскръшъ
и въ послѣднни днь. 45—47 fehlen.

- bl. 21. реуе господь къ пришедъшнмъ къ нємоу Нюдеомъ.
48. азъ есмь хлѣбъ животыны. 49. отыци ваши ѡша манъ
въ поустыни и оумръша. 50. съ естъ хлѣбъ съхотан съ небесе,
да аще кто отъ него ѡстъ, не оумръеть. 51. азъ есмь хлѣбъ
жнѣын съшѣдън съ небесе. аще кто сънѣстъ отъ хлѣба сего,
жнѣъ бждеть въ вѣкъ. хлѣбъ бо, нже азъ дамъ, плѣтъ моя
есть, ѡже азъ дамъ за жнѣотъ всѣго мнра. 52. прѣдъахъ же
са Нюдѣн междъ собожъ глаголюще. како можетъ съ плѣтъ
свожъ дати намъ ѡстн; 53. реуе нмъ Нсоусъ. аминъ, аминъ
глаголю вамъ. аще не ѡсте плѣти сына ѡловѣуьскаго и пиете
крѣви его, жнѣота не имате въ себѣ. 54. ѡды плѣтъ моежъ и
пнѣн крѣвъ моежъ имать жнѣотъ вѣуьныи, и азъ въскръшъ и въ
послѣднни днь. 55. fehlt.

- bl. 24. реуе господь къ вѣровавъшнмъ къ нємоу Нюдеомъ.
56. ѡды моежъ плѣтъ и пнѣн моежъ крѣвъ въ мѣнѣ прѣбываесть
и азъ въ нѣмъ. 57. ꙗкоже посъла ма жнѣын отыць и азъ
жнѣж отыца радн, и ѡдън ма и тѣ жнѣъ бждеть мене радн.
58. се естъ хлѣбъ съшѣдън съ небесе, не ꙗкоже ѡша отыци ваши
манънж и оумръша. ѡдын хлѣбъ съ жнѣъ бждеть въ вѣкъ.
59. си реуе на съборници оуѣа въ Каперънаоумъ. 60. мнози
же слышавъше и отъ оуѣеникъ его рекоша. жестоко естъ сло-
во се, кто можетъ его слоушати; 61. вѣды же Нсоусъ въ
себѣ, ꙗко рѣплъшжтъ о семъ оуѣеници его, реуе нмъ. се ли
вы блазнитъ; 62. аще оубо оуѣзрите сына ѡловѣуьскаго въс-

48. Нюдеомъ. 49. оумръша. 51. съшѣдън. 52. прѣдъахъ,
междоу, глаголюще. 53. глаголю. 54. пнѣн. 56. Нюдеомъ, пнѣн.
57. ѡдын. 58. оумръша.

ХОДАЩА, НДЕЖЕ БЪ ПРЪЖДЕ; 63. ДОУХЪ ИЕСТЬ, ИЖЕ ЖИВНТЬ, ОТЪ ПАЛТИ НЕСТЬ ПОЛЪЗЪ НИКОИЕЖЕ. ГЛАГОЛЪ, АЖЕ АЗЪ ГЛАГОЛАХЪ ВАМЪ, ДОУХЪ СЖТЬ И ЖИВОТЪ СЖТЬ. 64. НЪ СЖТЬ ОТЪ ВАСЪ ДРОУЗНИ, ИЖЕ НЕ ВЪРОУЖИТЬ. ВЪДЪАШЕ БО ИСПЪРВА НСОУСЪ, КЪТО СЖТЬ НЕ ВЪРОУЖИЩЕН, И КЪТО ИЕСТЬ ХОТАН ПРЪДАТИ Н. 65. И ГЛАГОЛААШЕ СЕГО РАДН РЪХЪ ВАМЪ, АКО НИКЪТОЖЕ НЕ МОЖЕТЪ ПРИТИ КЪ МЪНЪ, АШТЕ НЕ БЖДЕТЬ ДАНО ИМОУ ОТЪ ОТЬЦА МОЕГО. 66. ОТЪ СЕГО МЪНОЗН ОТЪ ОУУЕНИКЪ ЕГО НДОША ВЪСПАТЬ И КЪ ТОМОУ НЕ ХОЖДААХЪ СЪ НИМЪ. 67. РЕЧЕ ЖЕ НСОУСЪ ОБЪМА НА ДЕСАТЕ: ЕДА И ВЪ ХОЩЕТЕ НТИ; 68. ОТЪВЪЩА ИМОУ СИМОНЪ ПЕТРЪ: ГОСПОДИ, КЪ БОМОУ НДЕМЪ; ГЛАГОЛЪ ЖНЕОТА ВЪУЫНАЛОГО НИМАШИ, 69. И МЫ ВЪРОВАХОМЪ, АКО ТЫ ИЕСИ ХРИСТОСЪ, СЫНЪ БОГА ЖНЕАЛОГО. 70 и. 71 fehlen.

VII.

ВЪ ВРЕМА ОНО 1. ХОЖДААШЕ НСОУСЪ ВЪ ГАЛЛИЕНЪ: НЕ ХОТЬ- bl. 25, b. ШЕ БО ВЪ НОУДЕН ХОДИТИ, АКО ИСКААХЪ ЕГО НОУДЕН ОУЕНИТН. 2. БЪ ЖЕ БАНЪЗЪ ПРАЗДНИКЪ НОУДЕНСКЪ СКИНОПИГНА. 3. РЕКОША ЖЕ КЪ НИМОУ БРАТНА ЕГО: ПРЪНДН ОТЪ СЖДОУ, И НДН ВЪ НОУДЕЖЪ, ДА И ОУУЕНИЦИ ТВОИ ВИДАТЬ ДЪЛА ТВОИ, АЖЕ ТВОРИШИ. 4. НИКЪТОЖЕ БО НИУЫСОЖЕ ВЪ ТАНИЪ ТВОРИТЬ И ИЩЕТЪ САМЪ АВЕ БЫТИ: АЩЕ СИ ТВОРИШИ, АЖЕ СА ВЪСЕМОУ МИРОУ. 5. НИ БРАТНА БО ЕГО ВЪРОВАХЪ ВЪ НИЕГО. 6. ГЛАГОЛА ЖЕ НИМЪ НСОУСЪ: ВРЕМА МОЕ НЕ ОУ ПРИДЕ, А ВРЕМА ВАШЕ ВЪСЕГДА ИЕСТЬ ГОТОКО. 7. НЕ МОЖЕТЪ МИРЪ НЕНАВИДѢТИ ВАСЪ, МЕНЕ ЖЕ НЕНАВИДѢТИ, АКО АЗЪ СЪВѢДѢТЕЛЬСТВОУЖЪ О НИЕМЪ, АКО ДЪЛА ЕГО ЗЪЛА СЖТЬ. 8. ВЪЗНДѢТЕ ВЪ ПРАЗДНИКЪ СЪ, АЗЪ НЕ ВЪЗНДЖЪ ВЪ ПРАЗДНИКЪ, АКО

63. польза никомуже, иже. 64. вѣдѣаше, испрѣва. 65. при-
ити. 67. еда. 1. хотѣаше. 5. вѣровахъ. 6. прииде.

время мое не оу приелижи сѧ. 9. си рекъ оста самъ въ Галилен. 10. когда же възидоша братиѧ его, тогда и самъ възиде, не вѣтъ нѣ яко отан. 11. Ноуден же искахъ его въ празднникъ и глаголаахъ: кѣде есть онъ; 12. и рѣпѣтъ мнози бѣ о немъ въ народѣхъ: ови глаголаахъ, яко блѣтъ есть, нни же глаголаахъ: ни, нѣ лѣстнѣ народы. 13. никыиже оубо вѣтъ глаголааше о немъ страха ради Ноускаго.

- bl. 26. 14. въ прѣполовиение праздника възиде Нисоусъ въ цркъвъ и оуѣлаше. 15. и днѣахъ сѧ Ноуден глаголаше: како оубо съ оумѣтъ кѣнигы не оуѣвѣ сѧ; 16. отвѣща Нисоусъ и рече нмъ: мое оуѣение нѣтъ мое нѣ посѣлаеъшаго ма. 17. аще кѣто хоцѣтъ волю его творити, разоумѣтъ оуѣение, кое отъ бога есть, нан азъ о себѣ глаголю. 18. глаголю о себѣ славы своеѧ ницѣтъ, а ниѣан славы посѣлаеъшаго н, съ истинныѣ есть и неправды въ немъ несть. 19. не Моуси ли дасть вамъ законъ, и никѣтоже отъ васъ творитъ закона; уѣто мене ницѣте оуѣити; 20. отвѣща народъ: бѣсъ ли нмаши; кѣто тебе ницѣтъ оуѣити; 21. отвѣща Нисоусъ и рече нмъ: едино дѣло сътворихъ, и всѧ днѣите сѧ. 22. сего ради Моуси дасть вамъ обреъзание, не яко отъ Мосса есть нѣ отъ отѣцъ: и въ сѣботѣ обреъзаете уловека. 23. аще обреъзание приѣмаетъ уловекъ въ сѣботѣ, да не разоритъ сѧ законъ Мосеовъ, на ма ли гнѣваете сѧ, яко въсего уловека съдрава сътворихъ въ сѣботѣ; 24. не сѣдите на лица, нѣ правдыи сѣдѣ сѣдите. 25. глаголаахъ же 'стери отъ Нероусалимакъ: не съ ли есть, егоже ницѣтъ оуѣити; 26. и се, не обнижи сѧ глаго-

11. искахъ. 13. lies Ноуденскаго, d. i. Нюденскаго. 15. днѣахъ. 17. волю, разоумѣтъ. 18. глаголю, своимъ, несть. 23. сѣботѣ, лица. 25. етери. 26. обнижѣ.

леть, и ннѣсоже юмоу не глаголетъ. еда како разоумѣша
кѣнази, яко съ юсть Христосъ; 27. нѣ сего вѣмъ отъ кждоу
юсть, а Христосъ игда придеть, ннкѣтоже юго не вѣсть отъ
кждоу бждеть. 28. вѣзѣва же въ цркъви оуѣа Нисоусъ и гла-
гола. и мене вѣсте и вѣсте, отъ коудоу юсмь, и о себѣ не
придохъ, нѣ юсть истиннѣ послалекын ма, югоже бы не вѣсте.
29. азъ и вѣмъ, яко отъ него юсмь и тѣ ма послаа. 30. и
искаахъ Ноуден шти и, и ннкѣтоже не вѣзложи рѣкы на нь,
яко не оу бѣ пришлаа година юго. 31—36 fehlen.

37. въ послѣднни днь великын праздникѣ стояше bl. 54, b.
Нисоусъ и зѣвааше глагола. аще кѣто жаждеть, да придеть
къ мѣнѣ и пнеть. 38. вѣржи въ ма, якоже кѣнигы рекоша,
рѣкы отъ урѣва юго истекжѣ воды живы. 39. се же рече о
доусъ, иже хотаахъ примати вѣроуѣщии въ него. не оу бѣ
доухъ сватын данъ, яко Нисоусъ не оу бѣ прославленъ.
40. мнози же отъ народа слышавѣше словеса си глаголаахъ.
се юсть въ истинѣ пророкъ. 41. дроузин же глаголаахъ. се
юсть Христосъ. дроузин глаголаахъ. еда отъ Галилеи Хри-
стосъ придеть; 42. не кѣнигы ли рекоша, яко отъ сѣмене Да-
видова и отъ Вифлеомскааго градыца, ндеже бѣ Давидъ, при-
деть Христосъ; 43. распыра же бысть въ народѣ юго ради.
44. етери же отъ нихъ хотѣахъ шти и, нѣ ннкѣтоже не вѣзло-
жи на нь рѣкоу. 45. придоша же слоугы къ архiereомъ и Фа-
рисеомъ, и рекоша имъ ти. по уѣто не приведосте юго; 46. отъ-
вѣщаша слоугы. николнже тако юсть глаголааъ улоубѣкъ, яко

26. иѣд. 27. вѣмъ, придеть. 28. cod. abbr. цркви, глагола
кждоу, придохъ. 37. придеть. 38. вѣроуѣши. 39. хотѣахъ.
40. statt se lies besser съ. 41. statt se besser съ; иѣд, придеть.
42. придеть. 43. распырѣ. 44. етери. 45. придоша.

съ уловѣхъ. 47. отвѣщахша нмъ фарисенъ еда н ты прѣльщени бысте; 48. еда кѣто отъ кѣназъ евреювъ въ нѣ ан отъ фарисенъ; 49. нѣ народъ съ, нже не въсть закона, прокляти сѣхъ. 50. глагола Никодимъ къ нимъ, пришдѣхъ къ нѣмоу ношникъ, едннхъ съ отъ нихъ. 51. еда законъ нашъ сждитъ уловѣкоу, аще не слышитъ отъ нѣго прѣжде н разоумѣеть, убо творить; 52. отвѣщахша н рекоша нѣмоу еда н ты отъ Галнаеи еси; испытан н видѣхъ, яко отъ Галнаеи пророкъ не приходитъ. 53. fehlt.

VIII.

bl. 55, b. 1—11. fehlen. 12. пакы же нмъ Нисоусъ реуе глаголахъ азъ есмь свѣтъ всѣмоу мироу ходан по мнѣ не имать ходити въ тмѣ, нѣ имать свѣтъ животныхъ.

bl. 27, b. реуе господъ къ пришдѣшнимъ къ нѣмоу Ноудеомъ азъ (u. s. w. v. 12 wiederholt). 13. рѣша же нѣмоу фарисенъ ты о себѣ самъ съвѣдѣтельствующи, съвѣдѣтельство твоѣ несть истинно. 14. отвѣща Нисоусъ н реуе нмъ аще азъ съвѣдѣтельствую о мнѣ самомъ, съвѣдѣтельство мое истинно есть, яко въмъ, отъ кждоу придохъ н камо идѣхъ, вы же не въсте, отъ кждоу градоу н камо идѣхъ. 15. вы же по плѣти сждите, азъ не ссждѣхъ никому же, 16. аще ан ссждѣхъ азъ, ссждѣхъ мон истиннхъ есть, яко едннхъ нѣсмь, нѣ азъ н посълаемы ма отъцъ. 17. въ законѣ вѣшѣмъ писано есть, яко дѣвоу уловѣкоу съвѣдѣтельство истинно есть. 18. азъ есмь съвѣдѣтельствую о мнѣ самомъ, н съвѣдѣтельствую о мнѣ посълаемы ма отъцъ. 19. глаголахша нѣмоу кѣто есть отъцъ

47. еда. 48. еда. 50. пришдѣхъ. 51. еда. 52. еда, видѣхъ. 12. bl. 27, b имать statt имать. 14. приидохъ, градъ. 16. посълаемы. 17. дѣвою. 18. съвѣдѣтельствую.

тѣмъ; отъвѣща Нисоусъ: ни мене вѣсте ни отъца моего. аще
 ма вѣсте вѣдѣти, и отъца моего вѣсте вѣдѣти. 20. снѣ гла-
 гола глагола Нисоусъ въ разофѣлакии оуѣ въ црькѣви, и никѣ-
 тоже не вѣтъ него, яко не оу вѣ прииша година него.

реуе господь къ приишдѣшнимъ къ нему Ноудеомъ. 21. азъ вл. 28.
 нѣж, и вѣзницете мене, и въ грѣсѣ вашемъ оумьрете, яко
 яможе азъ нѣж, вы не можете прити. 22. глаголаахъ же
 Ноуденъ: еда са самъ оубиеть, яко глаголетъ. яможе азъ нѣж,
 вы не можете прити. 23. и реуе нмъ Нисоусъ: вы отъ ннѣж-
 ннхъ есте, азъ отъ вѣшннхъ есмь. вы отъ сего мнра есте,
 азъ отъ сего мнра нѣсмь. 24. рекохъ оубо вамъ, яко оумь-
 рете въ грѣсѣхъ вашихъ. 25. глаголаахъ же кѣмоу Ноуденъ:
 ты кѣто еси; и реуе нмъ Нисоусъ: наудатъкъ, яко глаголаахъ
 вамъ. 26. мѣного имамъ глаголати и сѣдити, нъ послаахъ ма
 истиннѣхъ есте, и азъ яже слышахъ отъ него, си глаголаахъ въ
 всемъ мнрѣ. 27. и не разоумѣша, яко о отъци нмъ глагола-
 аше. 28. реуе же нмъ Нисоусъ: ягда вѣзнесете сына уловѣ-
 тьскааго, тогда разоумѣете, яко азъ есмь и о себѣ ннѣсесоже
 не творѣ, нъ якоже наоути ма отъца, си глаголаахъ. 29. и послѣ-
 лахъ ма отъца съ мѣножъ есте. не остави мене единаго отъца,
 яко азъ оугодна кѣмоу творѣ всегда. 30. си глаголаахъ кѣмоу
 мѣнози вѣроваша въ него.

31. реуе господь къ вѣровавѣшнимъ къ нему Ноудеомъ. вл. 28, d.
 аще вы прѣждете въ словеси моимъ, въ истинѣ оубеници мои

20. мѣт. 21. lies къ кѣмоу; прити. 22. еда, прити. 23. нн-
 жнннхъ, вѣшнннхъ, есмь. 26. имамъ, послаахъ. 28. творѣ.
 29. послаахъ, творѣ.

Varianten von bl. 221, c: 27. отъца statt о от.; am ende
 noch бога; 28. ннѣтже. 30. въ нь. 31. Ноудеомъ, есте.

бждете, 32. и разоумѣете истинѣ, и истинѣ свободѣ бы. 33. отвѣщааша же ѿмоу· съма Авраамѣ ѿсмы и никомоу же не работахомъ николиже, како ты глаголемши, яко свободѣ бждете; 34. отвѣща нмъ Нисоусъ· аминѣ, аминѣ глаголемъ вамъ, яко всакъ творѣн грѣхъ рабъ есть грѣхоу· 35. а рабъ не прѣбываетъ въ домоу въ вѣкы, сынъ же прѣбываетъ въ вѣкы. 36. аще бо сынъ бы свободѣ, въ истинѣ свободѣ бждете. 37. вѣмъ, яко съма Авраамѣ есте· нъ ниште мене оуѣнти, яко слово мое не вѣмѣцаетъ са въ бы. 38. азъ нже видѣхъ оу отца моего, глаголемъ, и бы оубо нже видѣсте оу отца вашего, творите. 39. отвѣщааша и рѣша ѿмоу· отъца нашъ Авраамъ есть. глагола нмъ Нисоусъ· аще уада Авраамѣ бысте были, дѣла Авраамѣ творили бысте· 40. нмыъ же ниште мене оуѣнти, уаовѣка, нже истинѣ· вамъ глаголахъ, нже слышахъ отъ бога· сего Авраамъ нѣсть творѣла. 41. бы творите дѣло отца вашего. рѣша же ѿмоу· мы отъ любодѣлани нѣсмъ рожденн, мы единаго отца имамъ, бога. 42. рече же нмъ Нисоусъ· аще богъ отъца вашъ бы былъ, любемъ ма бысте, азъ бо отъ бога нзидохъ и придохъ’.

bl. 32, d. рече господь къ пришѣдѣшнимъ къ ѿмоу Ноудеомъ· аще богъ (u. s. w. v. 42 wiederholt)· не о себѣ бо придохъ, нъ тѣ ма послаа. 43. по уѣто бесѣды моеѣ не разоумѣете; яко не можете слышати словесе моего. 44. бы отъ отца днавола есте, и похоти отца вашего хощете творити. онъ уаовѣкоуѣнница въ испрѣва и въ истинѣ не стоить, яко нѣсть истинны въ немъ. ꙗгда глаголетъ лъжѣ, отъ своихъ глаголетъ, яко

33. ѿсмы, свободѣ. 36. свободѣ. 40. statt глаголахъ lies глаголахъ, statt нже besser нже. 41. любодѣлани, нѣсмъ. 42. пришѣдѣшнимъ, приидохъ, приидохъ. 43. моеѣ.

лѣжѣ юсти и отьца юго. 45. азъ же за ние истиннѣ глаголю, не имаете вѣры мѣнѣ. 46. кѣто отъ васъ обѣнѣаетъ ма о грѣсѣ; аще истиннѣ глаголю, по уѣто вы не имаете вѣры мѣнѣ; 47. нже юсть отъ бога, глаголю божини послушати сего ради вы не послушаете, яко отъ бога нѣсте. 48. отъвѣщааша Ноуден и рекоша юмоу: не добръ ли глаголюмъ мы, яко Самарѣннинъ юси ты и бѣсѣ нмаши; 49. отъвѣща Нисоусъ: азъ бѣса не нмаю, нъ уѣтъ отьца моего, и вы не уѣтете мене. 50. азъ же не ницѣ славы моею юсть ницѣн и сѣда. 51. аминъ, аминъ глаголю вамъ: аще кѣто слово мое съблюдетъ, смърти не имать вѣдѣти въ вѣкъ.

реуе господь: аминъ (u. s. w. v. 51 wiederholt). 52. рекоша же юмоу Ноуден: нѣмъ разоумѣхомъ, яко бѣсѣ нмаши. Авраамъ оумрѣтъ и пророци, и ты глаголещи, яко аще кѣто слово мое съблюдетъ, не имать въвоуенти смърти въ вѣкъ. 53. еда ты болиши юси отьца нашего Авраама, нже оумрѣтъ, и пророци оумрѣша; кого са самъ твориши; 54. отъвѣща Нисоусъ: аще азъ славою са самъ, слава моя ниуѣтоже юсть: юсть отьца мой славан ма, югоже вы глаголете яко богъ нашъ юсть, 55. и не познаете юго, азъ же вѣмъ и, и аще реку, яко вѣмъ юго, бѣждѣ подобенъ вамъ, лѣжѣ: нъ вѣмъ и, и слово юго съблюдаю. 56. Авраамъ, отьца вашъ, радъ бы былъ, да бы вѣдѣлъ дѣнь мой: и вѣдѣ и въздрадова са. 57. рекоша же Ноуден къ нисоу: пять десѣтъ лѣтъ не оумнаши: Авраама ли юси вѣдѣлъ; 58. реуе нмъ Нисоусъ: аминъ, аминъ глаголю вамъ: прѣже даже не бысть Авраамъ, азъ

44. лѣжѣ. 49. нмаю. 50. моею. 51. смърти. 52. оумрѣтъ, смърти. 53. еда. 54. славою. 55. lies яко не вѣмъ юго; лѣжѣ. 56. вашъ. 58. прѣже.

исмь. 59. въздѣша же каменни, да възрѣжѣ на нь. Нисоусъ же съкры са н изиде изъ црькѣе, н прошѣдѣ по срьдѣ ихъ нѣдѣаше н хождааше.

IX.

bl. 38. Въ время оно 1. мно нѣтъ Нисоусъ видѣ уловѣка съпѣа отъ рождѣства. 2. н възпросиша н оученици его глаголюще: рауби, кѣто съгрѣши, съ ли нан родителѣхъ его, да съпѣи родн са; 3. отвѣща Нисоусъ: ни съ съгрѣши ни родителѣхъ его, нѣ да ꙗвѣть са дѣла божия на немь. 4. мѣнь подобаетъ дѣлати дѣла посълабѣшааго мѣ, донѣдеже днь юсть: придесть же ноцѣ, ꙗгда никѣтоже не можетъ дѣлати. 5. ꙗгдаже въ мирѣ исмь, свѣтъ исмь мироу. 6. си рекъ паниж на землю н сътвори брѣнниѣ отъ ꙗюновениѣхъ н помаза юмоу оун брѣнни-юмь, 7. н реуе юмоу: нди, оумьн са въ кѣпѣли Силоуамьстѣ, ꙗже съказаетъ са посълаанъ. шѣдъ же н оумьн са н приде видѣ. 8. сѣсѣди же н нѣе н бѣахъ видѣанъ прѣжде, ꙗко съпѣи бѣ, глаголаахъ: не съ ли юсть сѣдан н просѣ; 9. дроузи ни же глаголаахъ: подобенъ юмоу юсть. онъ же глаголааше, ꙗко азъ исмь. 10. глаголаахъ же юмоу: како ти са отъверзоста оун; 11. отвѣща онъ н реуе: уловѣкъ нарицаемьн Нисоусъ брѣнниѣ сътвори н помаза оун мон н реуе ми: нди въ кѣпѣли Силоуамьстѣ н оумьн са, шѣдъ же н оумьнъ са прозѣрѣхъ. 12. рекоша же юмоу: кѣто съ юсть; глагола: не вѣмь. 13. ве-доша же н къ фарисеомъ, нѣе бѣ иногда съпѣи. 14. бѣ же сѣбота, ꙗгда сътвори брѣнниѣ Нисоусъ н отъверзѣ юмоу оун.

59. възрѣжѣ, прошѣдѣ, хождааше. 1. рождѣства. 4. приидеть.
6. — ꙗюна, земля, брѣнниюмь. 7. прииде. 14. отъверзѣ.

15. ПАКЪ ЖЕ ВЪПРАШААХЪ И ФАРИСЕН, КАКО ПРОЗЪРЪ. ОНЪ ЖЕ РЕЧЕ НИМЪ. БРЪННИ ПОЛОЖИ МЪНЪ НА ОУНЪ, И ОУМЪХЪ СЯ, И ВЪИДЪ. 16. ГЛАГОЛААХЪ ЖЕ ЕДИНИ ОТЪ ФАРИСЕН. НЕСТЬ СЯ ОТЪ БОГА УЛОВЪКЪ, ЯКО СЖЕОТЫ НЕ УТЪЕТЪ. ДРОУЗНИ ЖЕ ГЛАГОЛААХЪ. КАКО МОЖЕТЪ УЛОВЪКЪ ГРЕШНЫЪ СИЩА ЗНАМЕННИ ТВОРИТИ; И РАСПЪРА БЪ. БЪ НИХЪ. 17. ГЛАГОЛАША ЖЕ СЛЪПЬЦОУ ПАКЪ. ТЫ УЪТО ГЛАГОЛАЕШИ О НЕМЪ, ЯКО ОТЪВЪРЪЗЕ ОУН ТВОИ; ОНЪ ЖЕ РЕЧЕ. ЯКО ПРОРОКЪ ИСТЬ. 18. НЕ ЯША ЖЕ ВЪРЪ НОУДЕН О НЕМЪ, ЯКО БЪ СЛЪПЪ И ПРОЗЪРЪ, ДОНЪДЕЖЕ ВЪЗГЛАСНИША РОДИТЕЛЪ ТОГО ПРОЗЪРЪКЪШААГО. 19. И ВЪЗГЛАСНИША Я ГЛАГОЛАЕЩЕ. СЯ АН ИСТЬ СЫНЪ ВАШ, ЯКОЖЕ БЫ ГЛАГОЛАЕТА ЯКО СЛЪПЪ РОДИ СЯ; КАКО ОУЕО НЫНЪ ВЪИДИТЬ; 20. ОТЪВЪЩАСТА НИМЪ РОДИТЕЛЪ ЯГО И РЕКОСТА. БЪ БЪЕЪ, ЯКО СЯ ИСТЬ СЫНЪ НАШ, И ЯКО СЛЪПЪ РОДИ СЯ, 21. КАКО ЖЕ НЫНЪ ВЪИДИТЬ, НЕ БЪЕЪ, НАН КЪТО ЯМОУ ОТЪВЪРЪЗЕ ОУН, БЪ НЕ БЪЕЪ. САМОГО ВЪПРОСИТЕ. САМЪ ВЪЗДРАСТЪ НИМАТЬ, САМЪ О СЕБЪ ДА ГЛАГОЛАЕЪ. 22. СИ РЕКОСТА РОДИТЕЛЪ ЯГО, ЯКО БОЖСТА СЯ НОУДЕН. ОУЖЕ БО ВААХЪ СЯ СЪЛОЖИАН НОУДЕН, ДА АЩЕ КЪТО ИСПОКЪЕТЪ ХРИСТОСА, ОТЪЛАЖУЕНЪ СЪБОРНИЦА БЪДЕЪ. 23. СЕГО РАДИ РОДИТЕЛЪ ЯГО РЕКОСТА, ЯКО ВЪЗДРАСТЪ НИМАТЬ, САМОГО ВЪПРОСИТЕ. 24. ВЪЗЪВАША ЖЕ ВЪТОРОЕ УЛОВЪКА, ИЖЕ БЪ СЛЪПЪ, И РЕКОША ЯМОУ. ДАЖЕ СЛАЕЖ БОГОУ, МЫ БЪМЪ, ЯКО УЛОВЪКЪ СЪ ГРЕШНЫЪ ИСТЬ. 25. ОТЪВЪЩА ОНЪ И РЕЧЕ. АЩЕ ГРЕШНИКЪ ИСТЬ, НЕ БЪМЪ, ЕДИННО БЪМЪ, ЯКО СЛЪПЪ БЪХЪ, НЫНЪ ЖЕ ВЪИДЪ. 26. РЕКОША ЖЕ ЯМОУ ПАКЪ. УЪТО СЪТВОРИ ТЕБЪ; КАКО ОТЪВЪРЪЗЕ ОУН ТВОИ; 27. ОТЪВЪЩА НИМЪ. РЕКОХЪ ВАМЪ И НЕ СЛЫШАСТЕ. УЪТО ЯЩЕ ХОЩЕТЕ СЛЫШАТИ; ЕДА И БЫ ХОЩЕТЕ ОУЧЕНИЦИ ЯГО БЪТИ; 28. ОНИ

15. оуно. 16. распъръ. 17. отъвъръзе. 19. ямо. 20. ямо.
21. отъвъръзе. 22. вѣдѣхъ. 24. вѣмъ. 26. отъвъръзе. 27. ядѣ.

же оукорниша и н рѣша иемоу· ты оуѣнникъ иси того, мы же Моусеови исмъ оуѣнникъ, 29. мы вѣмъ, яко Моусеови глагола богъ, сего же не вѣмъ отъ кждоу исть. 30. отъѣца уловѣкъ и рече нмъ· о семь бо днѣвно исть, яко вы не вѣсте, отъ кждоу исть, и отъѣрзе оун мон. 31. вѣмъ же, яко грѣшныиъхъ богъ не послоушають, нъ аще кѣто богоуѣтъца исть и болю иго творитъ, того послоушають. 32. отъ вѣка нѣсть слышано, яко отъѣрзе кѣто оун слѣпорожденюу. 33. аще съ не бы отъ бога былъ, не могаъ бы творити ниуесоже. 34. отъѣцаша и рекоша иемоу· въ грѣсѣхъ роднаъ съ иси въсь· и ты ли нъ оуѣнникъ; и изгѣнаша же и вѣнъ. 35. слышавъ же Нисоусъ, яко изгѣнаша и вѣнъ и обрѣтъ и рече иемоу· ты вѣроуѣши ли въ сынъ божин; 36. отъѣца онъ и рече· и кѣто исть, господи, да вѣржъ нмъ въ нь; 37. рече иемоу Нисоусъ· и видѣаъ и иси, и глаголаи съ тобожъ тѣ исть. 38. онъ же рече· вѣроуѣжъ, господи· и поклонн са иемоу.

bl. 35, b. рече господь къ пришѣдъшнимъ къ иемоу Ноудеомъ· 39. на сжджъ азъ въ съ миръ придохъ, да не вндащен вндать, и вндащен слѣпи вжджтъ. 40. слышаша же отъ фарисен си сжщии съ нимъ и рѣша иемоу· еда и мы слѣпи исмъ; 41. рече нмъ Нисоусъ· аще бысте слѣпи были, не бысте нмѣли грѣха, нынѣ же глаголете, яко вндимъ, и грѣхъ вашъ прѣбывають.

Х.

Аминнъ, аминнъ глаголажъ вамъ· не въходан дѣрьми въ дворъ овъуннъ нъ прѣлажа ниждоу татъ исть и разбонникъ.

28. исмъ. 29. вѣмъ. 30. отъѣрзе. 31. колъ. 32. отъѣрзе. 37. глаголаи. 39. пришѣдъшнимъ, придохъ. 40. еда, исмъ. 41. камиъ.

2. а въходан дѣрьин пастырѣ юсть овьцамъ. 3. семоу вратарѣ отъеръзаетъ, и овьца гласъ юго слышати, и своимъ овьца гласиеть по имени и изгонитъ я. 4. и югда своимъ овьца ижденеть, прѣдъ ними ходитъ, и овьца по немъ идѣтъ, яко вѣдати гласъ юго. 5. по шѣждемъ же не идѣтъ, нѣ бѣжати отъ него, яко не знаеть цюуждѣннхъ гласа. 6. снѣгъ притѣуж рече нмъ Нисоусъ, они же не разоумѣша, убо бѣша, еже глаголаше нмъ. 7. рече нмъ пакы Нисоусъ: аминнѣ, аминнѣ глаголаемъ вамъ: азъ юсмь дѣрь овьцамъ. 8. ессе юанко нхъ приде прѣжде мене, татне сѣтъ и разбонничи, нѣ не послоушаша нхъ овьца. 9. азъ юсмь дѣрь: мѣномъ аще кѣто бѣндетъ, съпасеть са, и бѣндетъ и изидеть и пажитъ обращеть.

рече господь: азъ (u. s. w. v. 9 wiederholt). 10. татъ неbl.213,с. приходитъ, нѣ да оубрадетъ и оубиеть и погоубитъ: азъ придохъ, да жнвотъ нмѣтъ и анише нмѣтъ. 11. азъ юсмь пастоухъ добрын: пастоухъ добрын доушж своимъ полагаеть за овьца, 12. а нанмынникъ, иже нѣсть пастырѣ, юмоуже не сѣтъ овьца своимъ, видитъ вѣлкѣ градѣщѣ и оставляетъ овьца и бѣгаетъ, и вѣлкѣ расхтитъ я и распѣдитъ овьца. 13. а нанмынникъ бѣжитъ, яко нанмынникъ юсть и не брѣжеть о овьцахъ: азъ юсмь пастырѣ добрын и знаемъ момъ, и знаеть ма момъ. 15. яко же знаеть ма отьца, и азъ знаемъ отьца, и доушж момъ полагаемъ за овьца. 16. и нны овьца нмаамъ, еже не сѣтъ отъ двора сего, и ты ми подобаетъ привести, и гласъ мон оуслышати, и бѣдетъ юдино стадо и юдинъ пастырѣ.

рече господь къ пришедъшнмъ къ немому Ноудеомъ: bl. 36. 17. сего радн ма отьца любитъ, яко азъ полагаемъ доушж момъ,

3. овьца. 5. цюуждемъ. 8. приде. 10. придохъ. 12. вѣлкѣ, градѣщѣ, вѣлкѣ. 16. нмаамъ. 17. пришедъшнмъ.

ДА ПАКЪ ПРИИМЪ ИХ. 18. НИКЪТОЖЕ БЪЗЫМАТЬ ИСА ОТЪ МЕНЕ, НЪ
 АЗЪ ПОЛАГАМЪ ИХ О СЕБѢ. ОБЛАСТЬ ИМАМЪ ПОЛОЖИТИ ИХ, И ОБЛАСТЬ
 ИМАМЪ ПАКЪ ПРИИТИ ИХ. СЕИХЪ ЗАПОВѢДЪ ПРИМАХЪ ОТЪ ОТЬЦА
 МОЕГО. 19. РАСПРЪЖЪ ЖЕ ИАКЪ БЫСТЬ БЪ НОУДЕНИХЪ ЗА СЛОВОСА СЯ.
 20. ГААГОЛААХЪ ЖЕ МЪНОЗИ ОТЪ НИХЪ БЪСЪ ИМАТЬ И НЕ ИСТОЕЪ
 ИЕСТЪ, УЛЪТО ИСТО ПОСЛОУШАИТЕ; 21. МИИ ГААГОЛААХЪ СЯ ГААГОЛИ
 НЕ СЖЪ БЪСЪИИЖИРАГО СЯ. ЕДА БЪСЪ ИЖЕЖЕ СЪЗНОМЪ ОТИ ОТЬ-
 ЕРЪТИ; 22. БЫША ЖЕ ТОГДА СЕЛЩЕННИ БЪ ИЕРОУСАЛИМЕХЪ, И
 ЗИМА БЪ. 23. И КОЖДАШЕ ИЕРОУСЪ БЪ ЦРЪКЪИ БЪ ПРИТЕОРЕ
 СОЛОМОНИ. 24. ОБИДОША ЖЕ И НОУДЕН И ГААГОЛААХЪ ИМОУ ДО
 КОЛЪ ДОУША НАША БЪЗЕМАШИН; АЩЕ ТЫ ИСА ХРИСТОСЪ, РЪЦИ
 НАМЪ НЕ ОБИИЖИ СЯ. 25. ОТЬЕЦЪА НИЪ ИЕРОУСЪ РЪКЪ КАМЪ,
 И НЕ ИЕРОУСЪТЕ. ДѢЛА, ИЖЕ АЗЪ ТВОРО БЪ ИМА ОТЬЦА МОЕГО,
 ТА СЪБЪДѢТЕЛСТВОУИТЕ О МЪНѢ. 26. ИЪ БИ НЕ ИЕРОУСЪТЕ,
 ИЕСТЕ БО ОТЬ ОВЪЦЪ МОИХЪ, ИИЖЕ РЕКОХЪ КАМЪ. 27. ОВЪЦА
 МОИ ГЛАСА МОЕГО ПОСЛОУШАИТЕ, И АЗЪ ЗНАМЪ ИХ, И ПО МЪНѢ
 ИДЪЖЪ, 28. И АЗЪ ЖИВЪТЪ БЪЗЪНИИ ДАИХЪ НИЪ.

- bl. 37. РЕУЕ ГОСПОДА БЪ ПРИИТЪДЪШИИИЪ КЪ ИЕМОУ НОУДЕОМЪ
 ОВЪЦА (и. s. w. wiederh. v. 27—28) ДАИХЪ НИЪ, И НЕ ПОГЫЕНЖЪ
 БЪ БЪКЪ, И НЕ БЪСКЪИТИИЪ НИХЪ НИКЪТОЖЕ ОТЪ РЪКЪ МОИИХЪ.
 29. ОТЬЦЪ МОИ, ИЖЕ ДАСТЬ МЪНѢ, БОЛИИ БЪСЪКЪ ИЕСТЪ, И НИКЪТОЖЕ
 НЕ МОЖЕЖЕ БЪСКЪИТИИЪ НИХЪ ОТЪ РЪКЪ ОТЬЦА МОЕГО. 30. АЗЪ И
 ОТЬЦЪ ЕДИНО ИЕСЪ. 31. БЪЗЪАША ОЩЕ КЛАЧЕННИИ НОУДЕН, ДА И ПО-
 БИИЖЪ. 32. ОТЬЕЦЪА НИЪ ИЕРОУСЪ МЪНОГА ДѢЛА ДОБРА КАИИХЪ
 КАМЪ ОТЪ ОТЬЦА МОЕГО, ЗА МОЕ ДѢЛО КАИИИИИ НА ИА ИЕЩЕТЕ;
 33. ОТЬЕЦЪАША ИМОУ ИЕДЕН ГЛАСОУИТЕ О ДОБРЕ ДѢЛЕ КАМЕ-

18. ИМАМЪ, ИМАМЪ. 21. БЪСЪИИЖИРАГО, ЕДА. 24. ОБИИИИИ.
 25. ТВОРИ. 27. МОИ; bl. 37: СЛОУШАИТЕ statt посл. 28. ПРИИТЪ-
 ДЪШИИИИЪ, МОИИ. 33. ИЕДЕН.

ниѣ не мѣняемъ на тѣ, нѣ о вѣсфиминѣ, ꙗко ты ѹловѣхъ сѣ
творѣши сѣ самъ богъ. 34. отъѣзѣца нмѣ Нисоусъ: нѣсть ли
писано въ законѣ вѣшнемъ, ꙗко азъ рѣхъ: вознъ есте; 35. аще
онѣ нарекутъ богѣ, въ нимѣже бысть слово божїе, и не могѣтъ
сѣ разорити кѣннѣмъ. 36. ꙗкоже отъца свѣти и посѣла въ мирѣ,
ѣмъ глаголетъ, ꙗко вѣсфимисавши, ꙗдъ нѣ рекохъ, ꙗко сынъ
божїи ѣсмъ; 37. аще не творю дѣлъ отъца моего, не имѣте
ли вѣрѣ. 38. аще ли творю, аще и мѣнѣ вѣрѣ не имѣете,
дѣломъ моимъ вѣрѣ имѣте, да разорѣимѣте и вѣрѣ имѣте, ꙗко
въ мѣнѣ отъца и азъ въ отъци. 39—42. fehlen.

XI.

Въ вѣрѣмъ оно 1. въ ѣдинѣ бола Лазаръ отъ Кнѣаннѣ, bl. 136, c.
градѣца Маринна и Марѣ сестрѣ ѣмъ. 2. въ же Марнѣ пома-
завѣшиа господѣ мѣрѣмъ и отърѣши ногѣ ꙗко вѣдѣ сѣонни,
ѣмѣже братъ Лазаръ болаше. 3. посѣласте же сестрѣ ꙗко къ
нѣмоу глаголющѣмъ: господи, се, ꙗкоже любѣши, болятъ. 4. слы-
шавѣ же Нисоусъ рече: си болѣзнь нѣсть къ сѣмрѣти нѣ о
сладѣ божїи, да прославѣтъ сѣ сынъ божїи ѣмъ. 5. любѣмѣше
же Нисоусъ Марѣж и сестрѣ ѣмъ и Лазарѣ. 6. ꙗгда же слыша,
ꙗко болятъ, тогда прѣѣстъ, на нѣмѣже въ мѣстѣ, дѣла дѣни.
7. по томъ же глагола оуѣеникомъ: нѣмъ въ Ноуѣмъ пакы.
8. глаголаша ꙗмоу оуѣеници ꙗко: рабѣи, нѣмъ нѣскалахъ тебѣ
каменнѣмъ побѣти Ноуѣмъ, и пакы ли нѣдѣши тамо; 9. отъѣзѣца
Нисоусъ: не дѣкъ ли на десѣте годинѣ есте въ дѣни; аще
къто ходѣтъ въ дѣне, не потѣкнѣтъ сѣ, ꙗко свѣтъ мира сѣго
вѣдѣтъ. 10. аще ли къто ходѣтъ ношнѣмъ, потѣкнѣтъ сѣ, ꙗко

37. творѣмъ; statt нѣмѣмъ besser imp. имѣте. 38. творѣмъ; besser
дѣломъ моимъ в. имѣте, 9. есте — мѣста.

свѣта нѣсть о немъ. 11. си рекъ и по семъ глагола нмъ. Лазарь, дроуѣ нашъ, оуспле, нъ нѣж, да възбуждъ н. 12. рекоша же оуѣнниѣн иго. господи, аще оуспле, слысенъ бждеть. 13. реуе же Нисоусъ о смърти иго, онн же мнѣша, яко о оуспленн сьноу глаголетъ. 14. тогда реуе нмъ Нисоусъ не овнижъ сѣ. Лазарь оумрѣ. и радоуѣ сѣ вѣсь радн, да вѣрж нмете, яко не вѣхъ тоу. нъ нѣмъ къ нємоу. 16. реуе же Фома нарицаемъ блнзньѣ къ оуѣнникомъ. нѣмъ и мѣ, да оумрѣмъ съ нмъ. 17. пришѣдъ же Нисоусъ въ Вноанникъ оверѣте и устыри дѣнн оуже нижѣ въ гробѣ. 18. бѣ же Вноанникъ блнзъ Нероусланна яко сѣ поплриѣ. 19. мнози же отъ Ноуден бѣахъ пришѣли къ Марѣѣ и Марни, да оутѣшатъ и о братѣ иѣж. 20. Марѣѣ же игда оуслыша, яко Нисоусъ грядеть, сърѣте и, а Марни дома сѣдѣаше. 21. реуе же Марѣѣ къ Нисоусови. господи, аще бѣ сѣде бѣлъ, не бѣ братъ мон оумрѣлъ. 22. нъ и нѣмъ вѣмъ, яко игоже колнѣждо просиши отъ бога, дастъ тебѣ богъ. 23. глагола иѣн Нисоусъ. въскрѣснетъ братъ твои. 24. глагола иємоу Марѣѣ. вѣмъ, яко въскрѣснетъ въ въскрѣшеннѣ въ послѣдннн дѣнь. 25. реуе же Нисоусъ. азъ исмъ животъ и въскрѣшеннѣ, вѣроуѣи въ мѣ, аще оумреть, ожнветъ, 26. и всѣмъ живѣи и вѣроуѣи въ мѣ не оумреть въ вѣкѣ. нмѣши ли вѣроу сємоу; 27. глагола иємоу. иѣн, господи, азъ вѣроуѣжъ, яко ты иѣси Христосъ, сынъ божни грядѣи въ мирѣ. 28. и се рекъши нѣе и призѣва Марнѣ сестрѣ своѣ отан рекъши. оуѣнтель се иѣсть и зоветь тѣ. 29. она же яко оуслыша, вѣста скоро и нѣе къ нємоу. 30. не оуже бѣ

11. възбуждъ. 13. смърти, оуспленнн. 14. овниоуѣ, оумрѣ. 19. пришѣли, иѣю. 21. оумрѣлъ. 25. вѣснѣтъ od. вѣснѣтъ. 26. вѣрѣжъ.

принѣхъ Нисоусъ въ вѣсь, нѣ бѣ на мѣстѣ еше, ндеже сѣрѣте
и Марѣа. 31. Ноуден же сѣщен съ ниемъ въ домоу и оутѣ-
шавше ѡмъ видѣвшѣ Марникъ, ѡко скоро вѣста и нзиде, по-
ниен ндоша глаголавше, ѡко ндетъ на гробѣ, да плауесть са тоу.
32. Марникъ же ѡко принде, ндеже бѣ Нисоусъ, видѣвшин и паде
къмоу на ногоу глаголавши кѣмоу: господи, аще бы былъ сѣде,
не бы мон братъ оумьрѣлъ. 33. Нисоусъ же ѡко видѣ ѡмъ пла-
ущи са и пришѣдъша съ ниемъ Ноудемъ плаущи са, запрѣти
доухоу и възмѣти са самъ, 34. и реуе: кѣде положисте н;
глаголаша кѣмоу: господи, принди и виждѣ. 35. и просавши
са Нисоусъ. 36. глаголаахъ же Ноуден: виждѣ, како любав-
аше н. 37. нѣцини же отъ нихъ рекоша: не можаше ли съ,
отерѣзъти оунъ сѣпоуемоу, сътворити, да н съ не оумьреть;
38. Нисоусъ же пакы прѣта въ себѣ принде къ гробоу. бѣ же
пещера, и камень лежалаше на ниен. 39. глагола же Нисоусъ:
възмѣте камень. глагола кѣмоу сестра оумьрѣшалаго Марѣа:
господи, оуже смирѣднѣ, уѣтверѣднѣкънѣ бо естъ. 40. гла-
гола юн Нисоусъ: не рекохъ ли ти, ѡко аще вѣроуеши, оузы-
риши славу божникъ; 41. възвѣда же камень, ндеже бѣ оумьрѣнъ
лежа. Нисоусъ же възвѣдъ оунъ горѣ и реуе: отъуе, хвалѣ тебе
въздамъ, ѡко оуслыша мѣ. 42. азъ же вѣдѣвахъ, ѡко вьсегда
мене послоушавши, нѣ народа ради стоищаго окръсть рѣхъ,
да вѣроу ниждѣ, ѡко ты мѣ послаа. 43. н се рекъ глагола
великъмъ възвѣда: Лазаре, гради вѣнѣ. 44. и аenie нзиде
оумьрѣнъ обаванъ ногами и рѣками оуѣронмъ, и лице его оуѣроу-
сѣмъ обавано. и глагола нмъ Нисоусъ: раздрѣшите н, и не дѣ-

30. пришѣхъ, еше. 32. принде, оумьрѣлъ. 33. пришѣдъшамъ.
34. принди, виждѣ. 36. виждѣ. 37. можаше, отерѣзъти. 38. принде.
42. възвѣ. 44. оумьрѣнъ.

ите его ити. 45. мнози же отъ Ноуден пришдѣше къ Марии и видѣвъше, еже сътвори Нисоусъ, вѣроваша въ него. 46. fehlt.
 bl. 41. въ время оно 47. събраша архирен и фарисен съборъ и глаголаху: что сътворимъ; яко уловѣхъ съ знаменемъ многа творить. 48. аще оставимъ и тако, всен вѣржъ ныхъ въ нѣ, и придѣтъ Римляне и възымжѣ и мѣсто и языкъ нашъ. 49. единъ же нѣкъ отъ нихъ, Канифа, архирен съ лѣтоу томоу рече нимъ: вы не вѣсте нисекоже, 50. ни помышляете, яко оуниѣ есть вамъ, да единъ уловѣхъ оумрѣти за людн, а не всъ языкъ погмынеть. 51. сего же о себѣ не рече, нѣ архирен съ лѣтоу томоу прорече, яко хотѣаше Нисоусъ оумрѣти за людн. 52. и не тѣкъмо за людн, нѣ да и уада божия растоуенахъ съверети въ едино. 53. отъ того же дѣше съвѣщааша, да и быша оубиан. 54. Нисоусъ же къ томоу не вѣхъ хождѣаше въ Ноуденхъ, нѣ иде отъ тѣдоу въ странѣ близъ поустыни, въ Ефремъ нарицаемъи градѣ, и тѣ жнеѣаше съ оуенникы своимн. 55—57 fehlen.

XII.

bl. 141, d. Прѣжде шести дѣни паскы приде Нисоусъ въ Вифанинъ, идеже бѣ Лазарь оумрѣтъ, егоже възкрѣси изъ мѣртынхъ. 2. сътвориша же кмоу вѣчеръ тоу, и Марфа слоужааше, Лазарь же единъ бѣ възлѣжащинхъ съ нимъ. 3. Мария же примѣвши антръ мѣра нѣрѣдѣ пистникъи многоцѣнныѣа помаза нозѣ Нисоусовѣ и отѣре власы своимн нозѣ его. храмнина же наплѣни са отъ вонн мѣръныѣ. 4. глагола же единъ отъ оуенникъ его

45. пришдѣше. 48. придѣтъ, языкъ, нашъ. 51. оумрѣти. 54. поустыни, нарицаемъи, тоу. 1. шести, дѣни, приде, изъ мѣртынхъ. 2. вѣчеръ. 3. наплѣни, вонн.

Нюда Симонъ Искариотскыи, иже хотѣаше продати н. 5. уе-
со ради муро се не продано бысть на трѣхъ сътѣхъ сѣребра-
никъ и дано нищинѣмъ; 6. се же рече, не яко о нищинѣхъ пеула-
ше сѧ, нъ яко тѣхъ бѣ и раунѣжъ нѣмъ и вѣмѣтаемамъ ноша-
аше. 7. рече же Нисоусъ не дѣи юмъ, въ дѣнь погребенни
моего съблюдетъ ехъ. 8. нищѣмъ бо вѣсегдѣ съ собожъ нѣмѣте,
мене же не вѣсегдѣ нѣмѣте. 9. разоумѣе же народъ многъ
отъ Ноуден, яко тоу юсть, и придоша, не Нисоуса ради тѣмъмо,
нъ да и Лазара видѣтъ, ижеже въскрѣси отъ мрътвынѣхъ.
10. събѣщааша же архiereи, да и Лазара оуеникъ, 11. яко
мнози его ради нѣдахъ Ноуден и вѣроваахъ въ Нисоуса.
12. въ оутренъ же дѣнь народъ многъ пришѣдѣи въ праздь-
никъ слышавѣше, яко Нисоусъ нѣдетъ въ Иероусалимъ, 13. при-
мааша ехъне отъ фѣникъ и нзидоша протѣжъ юмоу и зѣваахъ
глаголюще: юсана, благословленъ градѣи въ нѣмъ господѣне,
цесарь Изранискѣхъ. 14. оберѣтъ же Нисоусъ ослѧ вѣсегдѣ на
нѣ, якоже юсть писано. 15. не бон сѧ, дѣшѣи Синовохъ, се,
цесарь твои градѣтъ сѣда на жрѣбѣте ослѧ. 16. снѣхъ же не
разоумѣаша оуеници ижего прѣжде, нъ югда прослави сѧ Нисоу-
сѣ, тогда поманѣша, яко си бѣша ѿ нѣмѣ писана, и си сътво-
риша юмоу. 17. събѣдѣтельствовааше же народъ, иже бѣ съ
нѣмъ, югда Лазара възгласи отъ гроба и въскрѣси его отъ
мрътвынѣхъ. 18. сего ради и протѣжъ нзидѣ юмоу народъ, яко
салимааша и сътвориша се знаменѣе.

въ время оно събѣтъ сътвориша фарисеи на Нисоуса, bl. 41, d.
19. и речеиша къ себѣ: видѣте, яко никакоже польза юсть: се,
вѣсь миръ по нѣмѣ нѣде. 20. бѣахъ же Елѣнии нѣцини отъ вѣ-

6. statt ~~мы~~ lies ~~ны~~. 9. придоша. 12. пришѣдѣи. 13. гла-
голюще. 15. gew. loc. жрѣбѣти. 16. поманиша. 20. бѣахъ.

шѣдѣшнихъ, да покланатъ сѧ въ праздникъ. 21. си же пристѣ-
пиша къ Фнанпоу, нже въ отъ Вндѣсанды Галлаенскыи, н
молаахж н глаголажше господи, хоцемъ Нисоуса вндѣти.
22. приде Фнанпъ н глагола Андрейсви, н пакы Андрей н Фн-
анпъ глаголаста Нисоусови. 23. Нисоусъ же отъвѣща нма гла-
голажъ приде година, да прославити сѧ сынъ уловѣуьскын.
24. аминъ, аминъ глаголаж вамъ: аще зрьно пышеннуьно падъ
въ земли не оумьреть, то иедино прѣбываетъ: аще ли оумьреть,
многогъ плодъ сътворитъ. 25. любан доушж своимъ погоуентъ
ѣж, н ненавндан доуша своимъ въ миръ семь въ животе взуь-
нъемъ съхранитъ ѣж. 26. аще кѣто мнѣ слоужитъ, по мнѣ
да ходитъ: н ндѣже азъ ѣсмь, тж н слоуга мон бждеть: аще
кѣто мнѣ слоужитъ, поуететь н отыць. 27. нынѣ доуша мож
възжати сѧ: н уьто режж; отъе, съпаси ма отъ години семъ.
нъ сего ради придохъ на годиниж снѣж. 28. отъе, прослави
нма твою. приде же гласъ съ небесе: н прославихъ н пакы
прославляю. 29. народъ же стои н слышаѣ глаголаахж: громъ
бысть. ннн глаголаахж: ангелъ глагола ѣмоу. 30. отъвѣща
Нисоусъ н рече: не мене ради гласъ съ бысть нъ вѣсь ради.
31. нынѣ сждъ ѣсть мироу семоу, нынѣ кѣназъ мира сего
нзгънанъ бждеть вѣнъ. 32. н азъ аще възнесенъ бждж отъ
земли, вѣса привлѣкж къ себѣ. 33. се же глаголааше знаменамъ,
коимъ смьрьтникъ хотѣаше оумьрѣти. 34. отъвѣща ѣмоу народъ:
мы слышахомъ отъ закона, яко Христосъ прѣбываетъ въ вѣны

20. въшѣдѣшнихъ. 22. приде. 23. глагола, приде. 24. зрь-
но. 25. своимъ, взуьнъемъ od. - нтъмъ. 26. тоу. 27. придохъ.
28. приде, прославляж. 32. земли. 33. смьрьтникъ, оумьрѣти.

Varianten von bl. 266: 24. зрьно. 25. своимъ. 26. тоу,
н аще.

и како ты глаголаши: възвестн са подобаетъ синоу убогъ-
ускоуѣмоу; кѣто съ есть сынъ убогъускын; 35. рече же
имъ Нисоусъ: еще мало ерѣма свѣтъ въ васъ есть: ходите,
дондѣже свѣтъ имате, да тѣмъ васъ не иметъ: и ходан въ
тѣмъ не вѣсть, камо идеть. 36. дондѣже свѣтъ имате, въ-
роунте въ свѣтъ, да сынове свѣтоу еждете.

рече господь къ пришѣдшимъ къ нѣмоу Ноудеомъ. bl. 43, b.
36. дондѣже (u. s. w. wiederh. —) еждете. си глагола Нисоу-
съ и ошѣдъ съкры са отъ нихъ. 37. толка же знаменни
сътворишоу нѣмоу прѣдъ ними не вѣроваахъ въ нь. 38. да сло-
во Нсанн пророка съждеть са, еже рече: господи, кѣто вѣроа
слоухоу нашѣмоу, и мѣшца господня комоу отъкры са;
39. сего ради не можаахъ вѣровати, яко пакы рече Нсанн.
40. ослѣпи оунъ нхъ и окаменнаъ есть сръдѣца нхъ, да не ви-
дѣтъ оунма и не разоумѣхъ сръдѣцѣмъ и обратѣ са, и не-
цѣлѣхъ ѿ. 41. си же рече Нсанн, игда видѣ слажъ его, и гла-
гола о нѣмъ. 42. оуауе оуѣо и отъ кѣназъ мѣнози вѣроваша
въ нь, нъ фарисен ради не исповѣдаахъ, да не н-сѣборица
нзгнани еждѣтъ. 43. възлюбивша бо пауе слажъ убогъускѣ
неже слажъ божнѣхъ. 44. Нисоусъ же възвѣа и рече: вѣроуѣи
въ ма не вѣроуѣтъ въ ма нъ въ посѣлаеъшааго ма, 45. и ви-
данъ ма видѣтъ посѣлаеъшааго ма. 46. азъ свѣтъ въ мирѣ
придохъ, да всѣмъ вѣроуѣи въ ма въ тѣмъ не прѣждеть.
47. и аще кѣто оуслышитъ глаголы мои и не вѣроуѣтъ, азъ не

35. иже. 36. пришѣдшимъ; bl. 43, b. имате. 38. Нсанн.
39. сръдѣца. 40. hndsch. abbr. срдѣцѣмъ; ѿ. 42. нзъ съ.
46. придохъ, всѣмъ od. всѣмъ вѣроуѣи. 47. мои.

Varianten von bl. 266: 35. къ мало. 36. имате.

сжѣдѣ ѿмоу не придохъ бо, да сжѣдѣ мироу, нѣ да съпасѣ миро. 48—50 fehlen.

XIII.

bl. 153, c. Прѣжде праздника паскы вѣды Нисоусъ, яко приде ѿмоу година, да прѣидеть отъ мира сего къ отцю, възлюбѣвъ своимъ сжѣдѣвъ въ всемъ мирѣ, до коньца възлюбѣвъ ѿ. 2. и вѣсери бывѣши, днѣволоу оуже възложьшоу въ срьдце Нюдѣ Симоновоу Искариотьскоуоумоу, да ѿго прѣдасть, 3. вѣды же Нисоусъ, яко всѣхъ дастъ ѿмоу отьць въ рѣцѣ, и яко отъ бога изиде и къ богоу идеть, 4. вѣставъ съ вѣсера положи рнзѣ своимъ и приниъ лѣнтин прѣпожса сѧ. 5. по томъ вѣлѣнѣ вѣдѣ въ оумывальницѣхъ и наутѣ оумывати ногы оуѣсеникомъ и отирати лѣнтѣемъ, нмѣже бѣ прѣпожсанъ. 6. приде же къ Симоноу Петроу, и глагола ѿмоу тѣ господи, ты ли мон оумывѣши ногъ; 7. отвѣща Нисоусъ и рече ѿмоу ꙗже азъ творѣ, ты не вѣси нынѣ, разоумѣѣши же по силѣ. 8. глагола ѿмоу Петрѣ не оумывѣши моею ногоу въ къкъ. отвѣща ѿмоу Нисоусъ аще не оумывѣхъ тебе, не имашѣи участѣ съ мною. 9. глагола ѿмоу Симонъ Петрѣ господи, не ногъ мон тѣкѣмо, нѣ и рѣцѣ и глагола. 10. глагола ѿмоу Нисоусъ измѣвѣнѣи не трѣбоуѣтъ тѣкѣмо ногъ оумывѣти, ѣстъ бо всѣхъ унѣстѣ. и вѣхъ унѣстѣ ѣсте, нѣ не вѣси. 11. вѣдѣаше бо прѣдавѣщаго н сего ради рече, яко не вѣси унѣстѣ ѣсте.

bl. 154, d. въ время оно, 12. ꙗгда оумѣ Нисоусъ ногъ оуѣсеникомъ

47. приидохъ. 1. прииде. 2. abbr. срдце. 3. всѣхъ. 4. вѣсери. 6. прииде. 7. творѣ. 11. вѣдѣаше.

Varianten von bl. 157: 4. вѣста, и положи. 5. вѣдоу (d. i. вѣдѣ), ногъ. 8. ногоу моею, имашѣи. 11. вѣдѣаше, ѣсте унѣстѣ. 12. ꙗгда же оумѣ ногъ ихъ.

своимъ, принѣтъ ризы свои и възлече пакы рече нмъ. вѣсте
 ан, что сѣтворихъ вамъ; 13. вы глашаете ма оучитель
 и господь, и добръ глаголете; и смя бо. 14. аще оубо азъ
 оумыхъ вашн нозъ, господь и оучитель, и вы длѣжьни есте
 дроугъ дроугу оумывати нозъ. 15. образъ бо дахъ вамъ, да
 якоже азъ сѣтворихъ вамъ, и вы творите. 16. аминн, аминн
 глаголахъ вамъ. нѣсть рабъ боинн господина своего ни апостолъ
 боинн послаавшааго н. 17. аще си творите, блаженн есте, аще
 си творите ж. 18—30 fehlen.

рече господь къ своимъ оученикомъ. 31. нынѣ прослави бл. 164.
 сѣ сынъ ѹловъскын, и богъ прослави сѣ о немъ. 32. аще богъ
 прослави сѣ о немъ, и богъ прославить и въ себѣ, и дѣние про-
 славить н. 33. ѹдѣца, еще мало сѣ вамн и смя. възниште
 мене, и якоже рекохъ Ноудеомъ, яко якоже азъ нѣж, вы не
 можете принѣти, и вамъ глаголахъ нынѣ. 34. заповѣдь новѣ дахъ
 вамъ, да любите дроугъ дроуга. якоже възлюбихъ вы, да и
 вы любите дроугъ дроуга. 35. о сѣмъ разоумѣвають всѣхн, яко
 мон оученици есте, аще любѣе имате междѣ собою. 36. гла-
 гола имоу Симонъ Петръ. господи, камо нѣдши; отвѣща имъ
 Нисоусъ. якоже азъ нѣж, не можешн нынѣ по мѣнѣ нти,
 послѣдъ же по мѣнѣ нѣдши. 37. глагола имоу Петръ. господи,
 по что не можн нынѣ по тебѣ нти; нынѣ доушж моѣхъ за та
 положж. 38. отвѣща Нисоусъ. доушж ли твою за ма положи-
 шн; аминн, аминн глаголахъ тебѣ. не възгласить коуфъ, донѣ-
 деже отвѣржешн сѣ мене три крѣты.

12. lies и рече. 14. длѣжьни. 16. gew. аминн. 33. иже,
 принѣти. 35. разоумѣвають, междоу собою. 36. имоу. 38. твоѣхъ,
 аминн, отвѣржешн.

Varianten von bl. 157: 12. и рече. 13. ховете (statt глаш.).
 14. длѣжьни. 17. а. с. вѣсте, вл. и., аще те. ж (so oben zu lesen).

XIV.

Да не слыжцають сѧ ваше сръдце: вѣроуйте въ бога и въ ма вѣроуйте. 2. въ домоу отьца моего обитѣли мнози сѣхъ: аще ли же ни, рекаъ быхъ вамъ: яко нѣ оутотоваши мѣсто вамъ. 3. и аще нѣ, оутотоваехъ мѣсто вамъ, пакы приидѣ и понижъ бы въ себѣ, да нѣже есмь азъ, и бы еждете. 4. и еможе азъ нѣ, вѣсте, и пѣхъ вѣсте. 5. глагола емоу Ѳома: господи, не вѣмъ, како нѣши: и како пѣхъ можемъ вѣдѣти; 6. глагола емоу Нисоусъ: азъ есмь пѣхъ и истина и животь: никѣже приидѣхъ къ отьцоу, тѣкѣмо мнози. 7. аще ма бысте знали, и отьца моего знали бысте оубо. и отъ сѣхъ знаете и, и вѣдѣте и. 8. глагола емоу Филиппъ: господи, покажи намъ отьца, и доведѣхъ намъ. 9. глагола емоу Нисоусъ: толико время съ вами есмь, и не позна ли мене, Филиппе; вѣдѣхъ ма вѣдѣхъ отьца. како ты глаголаешъ: покажи намъ отьца; 10. не вѣроуеши ли, яко азъ въ отьци и отьць въ мнѣхъ есть; глаголю, еже азъ глаголахъ вамъ, о себѣ не глаголахъ: отьць же прѣзвѣхъ въ мнѣхъ, тѣ творить дѣло. 11. вѣрѣхъ имѣте мнѣхъ, яко азъ въ отьци и отьць въ мнѣхъ есть: аще ли ни, за та дѣла вѣрѣхъ имѣте ми. 12. аминъ, аминъ, глаголахъ вамъ: вѣроуеши въ ма дѣла, еже азъ творѣхъ, и тѣ сътворить, и больша сѣхъ сътворить: яко азъ къ отьцоу нѣ. 13. и егоже коанѣдо

3. приидѣ. 5. вѣмъ. 6. приидѣхъ. 11. statt имѣте lies имѣте. 12. аминъ, творѣхъ.

Varianten von bl. 45, c: 1. сръдце ваше (сръдце). 3. оутотокаю, азъ есмь. bl. 46: 7. знаете (so oben zu lesen). 9. мене, и како. 10. глаголю (d. i. - лхъ), глаголю (d. i. - лхъ), прѣзвѣхъ, дѣла. 11. вѣроуйте, fehlt есть. bl. 46, c: 11. аще ли же ни вѣроу (d. i. - рж) имѣте. 12. аминъ, творѣхъ, градѣхъ.

просите въ нма мое, то сътвори, да прославити са отъца о
сыноу. 14. и аще уесо просите въ нма мое, то сътвори.
15. аще любите ма, заповѣди мои съблюдете. 16. и азъ
оумолю отъца, и много параканта дастъ вамъ, да бждеть съ
вами въ вѣкъ, 17. доухъ истиннынъ, егоже миръ не можетъ
принети, яко не видѣтъ его ни знаеть его. вы же знаете н,
яко въ васъ прѣбываетъ и въ васъ бждеть. 18. не оставляю
васъ снрѣ. приджъ къ вамъ. 19. ище мало и миръ мене къ
томуу не видѣтъ, вы же видѣте ма, яко азъ жнеж и вы жнен
бждете. 20. въ тѣ днь разоумѣете вы, яко азъ въ отъци
моемъ и вы въ мнѣ и азъ въ васъ. 21. нмѣши заповѣди мои
и съблюдаи ма, тѣ юсть любан ма. а любан ма възлюбленъ
бждеть отъцемъ моимъ, и азъ възлюблю н, и вѣлю са имоу
самъ. 22. глагола имоу Нюда, не Искарнотъскынъ господи,
и убо бысть, яко намъ вѣнѣти са хоуеши, а не въсемоу ми-
роу; 23. отъвѣща Нисоусъ и рече имоу. аще кѣто любитъ
ма, слово мое съблюдетъ, и отъца мои възлюбенъ н, и къ
нимоу идеть и оветель оу него сътворитъ. 24. а не любан
мене словесъ моихъ не съблюдетъ. и слово, еже слышасте,
нѣсть мое нъ послѣдѣшаго ма отъца. 25. си глаголахъ вамъ
въ васъ съ. 26. паракантъ же, доухъ сватинъ, егоже послаеть
отъца въ нма мое, тѣ вы наоучитъ въсемоу и въспоманеть
вамъ въсѣ, еже рекохъ вамъ. 27. миръ оставляю вамъ, миръ
мои дакъ вамъ. не якоже въсѣ миръ даеть, азъ дакъ вамъ. да

13. сътвори. 14. сътвори. 16. оумолю. 18. оставляю при-
идѣ. 21. мое, възлюблю, вѣлю. 23. съблюдетъ, оветель.
26. lies паракантъ (so bl. 46, d.); въсѣ. 27. оставляю.

Varianten von bl. 46, c: 14. азъ сътѣ. ohne то. 16. отъца
хъ вы. 21. мое съблюдаи отъцемъ моимъ (d. i. моимъ); von
bl. 273, c: 23. съблюдетъ, оветель. 26. въсѣ.

не съмѣщають ся срдѣце ваше ни оустрашаютъ. 28. слы-
шасте, яко азъ рекохъ вамъ: нѣж и приидѣ къ вамъ. аще
бысте любили мя, въздрядовали бы есте оубо, яко нѣж къ
отцоу: яко отица боини мене есть. 29. и нынѣ рекохъ вамъ,
прѣжде даже не бѣдетъ, да, югда бѣдетъ, вѣрѣ имете. 30. оуже
не мноого глаголахъ съ вами: грядетъ бо сего мира кѣназъ, и
въ мѣнѣ не имать ннѣсоже. 31. нѣ да разоумѣють мироу, яко
любавъ отица, и якоже заповѣда мѣнѣ отица, тако творѣ.
въстанѣте, нѣдемъ отъ сѣдоу.

XV.

Азъ есмь лоза истинная, и отица мой дѣлаетъ есть.
2. всакъ розѣ о мѣнѣ не творашѣхъ плода, нѣзметъ ѣ, и
всакъ творашѣхъ плодъ, отрѣзѣтъ ѣ, да плодъ боини сътво-
ритъ. 3. оуже вы ѣхисте есте за слово, еже глаголахъ вамъ.
4. бѣдѣте въ мѣнѣ, и азъ въ васъ. яко бо розѣ не можеть
плода творити о себѣ, аще не бѣдетъ на лозѣ, тако и вы, аще
не прѣбѣдѣте въ мѣнѣ. 5. азъ есмь лоза, а вы рождѣнѣ. нѣже
бѣдетъ въ мѣнѣ и азъ въ нѣмъ, сътворитъ плодъ мноого:
яко безъ мене не можете творити ннѣсоже. 6. аще кѣто въ
мѣнѣ не прѣбѣдетъ, нѣзверѣеть ся въ нѣ якоже розѣ, и исѣ-
шетъ, и сѣнражѣтъ ѣ, и въ огнь кѣмѣтажѣтъ ѣ, и сѣгараетъ.
7. аще прѣбѣдѣте въ мѣнѣ, и глаголи мои въ васъ прѣбѣдѣтъ,

27. hndschr. abbr. срдце. 28. приидѣ. 31. творѣ. 2. въ-
слихъ od. въслыхъ. 5. безъ.

Varianten von bl. 48, b: 28. рѣхъ. 29. прѣже (d. i. - же),
вѣрѣнте (verschr. für в. имете oder вѣроуѣте). 31. люблю (d. i.
-лю), сѣдѣ (d. i. - доу). 2. пл. не те. 3. глаголахъ. bl. 49:
4. въ м. не пр. 5. рождѣнѣ. 6. нѣзверѣеть, кѣмѣтажѣтъ (statt кѣ-
мѣт.); von bl. 214, d.: 6. нѣзверѣеть, ebenso кѣмѣт.

и́моу же во́лнѣдо хо́щете, про́сите, и ѿждѣтъ ва́мъ. 8. о семѣ
 прослави́ сѧ о́тцъ мо́н, да пло́дъ мѣно́гъ сѣтво́рите и ѿждѣте
 мо́н оу́тѣниши. 9. ꙗ́коже вѣ́злюбѣ ма́ о́тцъ, и азъ вѣ́злюбѣхъ
 бы. ѿждѣте въ лю́бви мо́еи. 10. а́ще за́повѣди мо́и съблю́-
 дѣте, прѣ́ждѣте въ лю́бви мо́еи, ꙗ́коже азъ за́повѣди о́тца
 мо́его съблюдо́хъ и прѣ́бывахъ въ не́го лю́бви. 11. си́ глаго-
 лахъ ва́мъ, да ра́дость мо́я въ ва́съ ѿждѣтъ, и ра́дость ва́ша
 на́пълнитъ сѧ. 12. си́ же ꙗ́кѣ за́повѣди мо́и, да лю́бите дру́гъ
 дру́га, ꙗ́коже вѣ́злюбѣхъ бы. 13. бо́льша сѧ лю́бви не́кто-
 же не́ имать, да кѣ́то доу́шѣ сво́ю положи́тъ за дру́гѣ сво́и.
 14. бы дру́зи мо́и ꙗ́кѣ, а́ще творѣте, ꙗ́кѣ азъ за́повѣда́хъ
 ва́мъ. 15. ꙗ́же не глаго́лахъ ва́съ ра́бъ, ра́бъ бо не́ вѣсть, у́бо
 творѣтъ господа́ ꙗ́ко. бы́ же реко́хъ дру́гѣ, ꙗ́ко вѣ́са, ꙗ́же
 слы́шахъ о́т о́тца мо́его, сѣказа́хъ ва́мъ. 16. не бы́ мене
 нѣзѣра́сте, нѣ азъ нѣзѣра́хъ бы, и положи́хъ бы, да и бы́ нѣсте
 и пло́дъ принесе́те, и пло́дъ ва́шъ прѣ́ждѣтъ да ꙗ́коже во́лн-
 ѣдо про́сите о́т о́тца въ нѣ́а мо́ю, да́стъ ва́мъ. 17. си́ за-
 повѣда́хъ ва́мъ, да лю́бите дру́гъ дру́га. 18. а́ще ми́ръ ва́съ
 ненавѣ́дитъ, вѣ́дите, ꙗ́ко мене́ прѣ́жде ва́съ вѣ́зненавѣ́дѣ.
 19. а́ще о́т ми́ра бы́сте бы́ли, ми́ръ оубо́ сво́е лю́билъ бы́
 нѣ ꙗ́коже о́т ми́ра нѣ́сте, нѣ азъ нѣзѣра́хъ бы́ о́т ми́ра, сего́
 ра́ди ненавѣ́дитъ ва́съ ми́ръ. 20. по́мните сло́во, ꙗ́же азъ
 реко́хъ ва́мъ. нѣ́сть ра́бъ бо́лши́ господа́ сво́его. а́ще мене́ нѣ-
 зѣна́ша, и бы́ нѣжде́нхъ. а́ще сло́во мо́е съблюдо́ша, и ва́ше

11. напѣлнитъ. 13. сѣомъ. 15. ю́же = оу́же, lies сѣказа́хъ.
 20. по́мните.

Varianten von bl. 272, d: 10. въ лю́бви не́го (richtiger).
 11. напѣлнитъ. 13. сѣомъ. 15. оу́же. bl. 273: 15. вѣ́са, сѣ-
 каза́хъ. 16. да бы́, нѣмо́е (schreibf. für нѣ́а мо́ю). bl. 21, d:
 19. ꙗ́ко же (ohne нѣ́). 20. ра́хъ (st. реко́хъ), нѣзѣна́ша (d. i. -ша).

СЪБЛЮДЖЪ. 21. НЪ СИ ВЪСА СЪТВОРАТЬ ВАМЪ ХА НИМА МОЕ, КМО
НЕ ВЪДАТЬ ПОСЛАВЪШАГО МА. 22. АЩЕ НЕ БЫХЪ ПРИШЪЛЪ И
ГЛАГОЛАХЪ НИМЪ, ГРѢХА НЕ БЫША НИМЪЛЪ. НЫМЪ ЖЕ ЕИНЫ НЕ ПЛЖЪ
О ГРѢСЪ СВОЕМЪ. 23. НЕНАВИДАН МЕНЕ И ОТЬЦА МОЕГО НЕНАВИ-
ДИТЬ. 24. АЩЕ ДЪЛЪ НЕ БЫХЪ СЪТВОРИЛЪ ЕЪ НИХЪ, ИХЪЖЕ НИКЪ-
ТОЖЕ НИЪ НЕ СЪТОРИ, ГРѢХА НЕ БЫША НИМЪЛЪ. НЫМЪ ЖЕ И ЕИ-
ДЪША И ВЪЗНЕМАВНДЪША И МЕНЕ И ОТЬЦА МОЕГО. 25. НЪ ДА
СЪБЖДЕТЬ СЯ СЛОВО ПИСАНОЕ ЕЪ ЗАКОНЪ НХЪ, КМО ВЪЗНЕМАВНДЪША
МА БЕЗЪ ОУМА. 26. ИГДА ЖЕ ПРИДЕТЬ ПАРАМАНЪ, ИГОЖЕ АЗЪ
ПОСЛАЮ ВАМЪ ОТЬ ОТЬЦА, ДОУХЪ ИСТИНЫМЪ, ИЖЕ ОТЬ ОТЬЦА
ИСХОДИТЬ, ТЪ СЪБЪДТЕЛСТВОУЮТЬ О МЪНЪ. 27. И ЕМЪ ЖЕ СЪБЪ-
ДТЕЛСТВОУЮТЕ, КМО ИСЪКОНИ СЪ МЪНОМЪ ИСТЕ.

XVI.

СИ ГЛАГОЛАХЪ ВАМЪ, ДА НЕ СЪБЛАЖНИТЕ СЯ. 2. ОТЬ СЪНЪМИЦЪ
ИЖДЕЖЪ БЫ. НЪ ПРИДЕТЬ ГОДИНА, ДА ВЪСАХЪ, ИЖЕ ОУЧЕНИТЬ
БЫ, МЪНИТЬ СЯ СЛОУЖЕЖЪ ПРИНОСИТИ БОГОУ. 3. И СИ СЪТВОРАТЬ
ВАМЪ, КМО НЕ ПОЗНАША ОТЬЦА НИ МЕНЕ. 4. НЪ СИ ГЛАГОЛАХЪ
ВАМЪ, ДА ИГДА ПРИДЕТЬ ГОДИНА, ПОМИНИАТЕ СИ, КМО АЗЪ РЕКОХЪ
ВАМЪ. СИХЪ ЖЕ ВАМЪ ИС-ПЪРЪЛЪ НЕ РЕКОХЪ, КМО СЪ ВАМИ БЪХЪ.
5. НЫМЪ ЖЕ ИДЪ ЕЪ ПОСЛАВЪШОУОУМОУ МА. И НИИЪТОЖЕ ОТЬ
ВАСЪ НЕ ВЪПРАШАЮТЬ МЕНЕ. КАМО ИДЕШИ; 6. НЪ КМО СИ ГЛАГО-
ЛАХЪ ВАМЪ, СЪХЪРѢЪ НАПЪЛЪНИ СРЪДЪЦЕ ВАШЕ. 7. НЪ АЗЪ ИСТИНЪ

21. вѣса. 22. пришълъ. 24. сътвори. 25. езуъ. 26. при-
идеть, посланъ. 27. исхони. 2. приносити. 4. приидеть, прѣлъ.
6. lies глаголахъ сирѣчь, наполѣни; abbr. срдце.

Varianten von bl. 21, d: 21. вѣса. 22. пришълъ. 24. fehlt
ниъ сътвори. 27. исхони. bl. 22, d: 2. вѣсанъ. bl. 49, b:
2. приде, вѣсанъ. 3. творять. 4. глагохъ (abbr.), вѣрѣлъ. 6. глагохъ,
сирѣчь, иснѣлѣни.

ГЛАГОЛѢ КАМЪ. ОУНѢ ИСТЬ КАМЪ, ДА АЗЪ НДЖ. АЩЕ БО НЕ НДЖ
 АЗЪ, ПАРАКЛИТЪ НЕ ПРИДЕТЬ КЪ КАМЪ, АЩЕ ЛИ НДЖ, ПОСЛАМЪ И
 КЪ КАМЪ. 8. И ПРИИДЕТЬ ОНЪ ОКАНУНѢ МИРА О ГРѢСѢ И О ПРА-
 ВДѢ И О СЖДѢ. 9. О ГРѢСѢ ОУБО, ЯКО НЕ ВЪРОУЕШЪ КЪ МА,
 10. О ПРАВДѢ ЖЕ, ЯКО КЪ ОТЬЦОУ НДЖ, И КЪ ТОМОУ НЕ ВИДИТЕ
 МЕНЕ, 11. О СЖДѢ ЖЕ, ЯКО КЪ НАЗЪ МИРА СЕГО ОСЖЖДЕНЪ БЫСТЬ.
 12. ИЩЕ МЪНОГО ИМАМЪ ГЛАГОЛАТИ КАМЪ, НЪ НЕ МОЖЕТЕ НОСИТИ
 НЫНѢ. 13. ЮГДА ЖЕ ПРИДЕТЬ ОНЪ, ДОУХЪ ИСТИННЫИ, НАСТАВИТЪ
 БЫ НА ВСЯКѢ ИСТИНѢ. НЕ О СЕБѢ БО ГЛАГОЛАТИ ИМАМЪ, НЪ
 ЯЛНКО АЩЕ ОУСАУШИШЪ, ГЛАГОЛАТИ ИМААТЪ, И ГРАДЖИМЪ ВЪЗЪ-
 ВѢСТИТЪ КАМЪ. 14. fehlt. 15. ВСЯ ЯЛНКО ИМААТЪ ОТЬЦЪ, МОЖ СЖТЪ
 СЕГО РАДИ РЕКОХЪ, ЯКО ОТЪ МОЕГО ПРИИМЕТЪ И ВЪЗЪВѢСТИТЪ КАМЪ.
 16. КЪ МАЛѢ, И КЪ ТОМОУ НЕ ВИДИТЕ МЕНЕ, И ПАКЪ КЪ МАЛѢ ОУЗЪ-
 РИТЕ МА, И ЯКО АЗЪ НДЖ КЪ ОТЬЦОУ. 17. (fehlt hier; bl. 50, b.)
 РЕКОША ЖЕ ОТЪ ОУЧЕНИКЪ ЕГО КЪ СЕБѢ. УЪТО СЕ ИСТЬ, ИЖЕ ГЛА-
 ГОЛЕТЪ НАМЪ, КЪ МАЛѢ И НЕ ВИДИТЕ МЕНЕ, И ПАКЪ КЪ МАЛѢ И
 ОУЗЪРИТЕ МА, И ЯКО АЗЪ НДЖ КЪ ОТЬЦОУ; 18. ГЛАГОЛААХЪ ЖЕ
 УЪТО ИСТЬ СЕ, ИЖЕ ГЛАГОЛЕТЪ, КЪ МАЛѢ; НЕ ВЪМЪ, УЪТО ГЛАГО-
 ЛЕТЪ. 19. РАЗОУМѢЪ ЖЕ НІСОУСЪ, ЯКО ХОТѢАХЪ ВЪПРАШАТИ И, И
 РЕЧЕ НИМЪ. О СЕМЪ ЛИ СЪГАЗАЕТЕ СЯ МЕЖДЪ СОБОМЪ, ЯКО РЕКОХЪ,
 КЪ МАЛѢ И НЕ ВИДИТЕ МЕНЕ, И ПАКЪ КЪ МАЛѢ ОУЗЪРИТЕ МА;
 20. АМИИ, АМИИ, ГЛАГОЛѢ КАМЪ, ЯКО ВЪСПЛАУЕТЕ СЯ И ВЪЗДРЫДА-
 ЕТЕ БЫ, А МИРЪ ВЪЗДРАДОУЕТЪ СЯ. БЫ ЖЕ ПЕЧАЛНИИ БЖДЕТЕ,
 НЪ ПЕЧАЛЪ ВАША КЪ РАДОСТЬ БЖДЕТЬ. 21. ЖЕНА ЮГДА РАЖДАЕТЕ,

7. приидеть. 12. имамъ, (глаати in der hndschr.) глаголати.
 13. приидеть, lies ималъ (statt имамъ). 14. глаголати (hndschr.
 глаати). 17. уѣто. 18. емыъ. 19. междоу. 20. аминъ.

Varianten von bl. 49, b: 7. параклинтъ. 8. приидѣтъ.
 10. идеу къ о. 12. ефе. 13. еспикъ. bl. 50, b: 15. есм, имать.
 16. нмъ. 18. и гл. (ohne же). 19. разоумъ, и оузър. 20. аминъ.

печалъ ималъ, яко приде година мѣхъ. когда же родитъ отро-
 уа, въ томоу не помынѣтъ печалъ за радость, яко роднъ сѧ
 убожѣ въ мирѣ. 22. и бы же оубо нѣмъ печалънъ бѣдете,
 пакы же оубо бѣ, и въздродоуѣтъ сѧ срдце ваше, и ра-
 достнъ вашъ никѣже не възмѣтъ отъ васъ. 23. и въ тѣ
 днь мене не въпросѣте нѣсѣже. аминъ, аминъ, глаголю вамъ.
 аще убо просѣте отъ отца въ нѣмъ мое, дастъ вамъ. 24. до
 селъ не просѣте нѣсѣже въ нѣмъ мое. просѣте, и примѣте,
 да радость ваша напѣлѣна бѣдетъ. 25. снъ въ притѣхъ
 глаголахъ вамъ, нѣ приде година, когда въ томоу въ притѣ-
 хъ не глаголю вамъ, нѣ не обнѣю сѧ о отцѣ възвѣщаю
 вамъ. 26. въ тѣ днь въ нѣмъ мое въспросѣте. и не глаголю
 вамъ, яко азъ оумолю отца о васъ. 27. самъ бо отца любу
 емы, яко вы мене възлюбѣте и въробасте, яко отъ бога нѣ-
 дохъ. 28. нѣдохъ отъ отца и придохъ въ миръ, пакы оста-
 вѣмъ миръ и нѣжъ въ отцоу. 29. глаголаша мѣмоу оученици его-
 се, нѣмъ не обнѣи сѧ глаголюши, а притѣхъ никѣже не
 глаголюши. 30. нѣмъ бѣмъ, яко всѣхъ нѣ не трѣбѣюши,
 да кѣто тѣ върашаѣтъ. о семъ въроуѣмъ, яко отъ бога нѣсѣ
 нѣмъ. 31. отъбѣща нѣмъ Нисѣмъ. нѣмъ анъ въроуѣте; 32. се,
 радѣтъ година и нѣмъ приде, да разидѣте сѧ кѣждо въ
 своѣ и мене единаго оставѣте. и нѣсмъ единъ, яко отца съ
 мѣноу естъ. 33. снъ глаголахъ вамъ, да въ мѣмъ мирѣ нѣмъ-

21. приде. 22. оубо, abbr. срдце. 23. аминъ. 24. нѣмъ.
 нѣмъ. 25. приде, притѣхъ, lies глаголахъ (cod. глахъ). 27. при-
 дохъ. 29. обнѣю. 30. бѣмъ. 32. приде, кѣждо. 33. 1. глаголахъ.

Varianten von bl. 50, b: 21. годъ (statt година). сѣрѣмъ
 ст. печалъ. 23. аминъ, оу от. 24. испѣлѣмъ (d. i. испѣлѣна).
 25. приде (ohne нѣ). bl. 51, b: 25. притѣхъ. 26. оумолю
 (d. i. -мъ). 28. и нѣмъ. 29. гл. же. 30. всѣхъ всѣхъ.

ате. въ мирѣ скръ'бьши бждете, нъ дърѣзайте, азъ побѣ-
дихъ мирѣ.

XVII.

Си глагола Нисоуѣ н въезде оун скон на небо н рече
отъуе, прнде година, прослави сына твоюго, да н сынъ теон
прославити та. 2. якоже длаъ имоу иси еласть въсакомъ пазти,
да въсако еже имоу иси длаъ, дастъ нмъ животь въунын.
3. се же естъ въунын животь, да знають тебе единого истн-
нааго бога, н якоже послаа Нисоуѣ-Христоса. 4. азъ просла-
вихъ та на земаи, дѣло сътворихъ, еже длаъ иси мънѣ, да
сътворишъ. 5. н нмыъ прослави ма, отъуе, оу тебе самого сла-
вои, еже нмѣхъ, прѣжде даже не бысть мирѣ, оу тебе.
6. венихъ нма твою уловкомъ, еже длаъ иси мънѣ отъ мира.
теон бѣша, н мънѣ ма длаъ иси, н слово твою съблюдоша.
7. нмыъ разоумѣша, яко въса елико длаъ иси мънѣ, отъ тебе
схтъ. 8. яко глаголы, еже длаъ иси мънѣ, дахъ нмъ, н ти
прииша н разоумѣша въ истинѣ, яко отъ тебе нзидохъ, н
въроваша, яко ты ма послаа. 9. азъ о снхъ моихъ, не о мирѣ
моихъ, нъ о тѣхъ, еже длаъ иси мънѣ, яко теон схтъ. 10. н
мои въси твои схтъ н твои мои, н прославихъ са въ нихъ.
11. н въ томоу нѣсмъ въ мирѣ, н си въ мирѣ схтъ, н азъ въ
тебѣ грядѣ. отъуе сватын, съблюди ма въ нма твою, еже длаъ
и си мънѣ, да бждѣтъ едино, якоже н мы. 12. игда бѣхъ съ

33. скръ'бьши, дръзните. 1. прнде. 4. сътворишъ. 10. въса.

Varianten von bl. 47: 1. сынъ теон (st. -на -его). 2. въса-
комъ, еже иси имоу. 3. ж. вту. 4. съкръшнихъ (d. i. скръшн.)
st. съторъ, съторю (= -шъ). 6. съхраниша (st. съкл.). 7. въси.
9. о мирѣ молю (= -лк). 10. н мои (= ш). 11. ндѣ (st. гряд.).

НИИИИ ВЪ МИРѢ, АЗЪ СЪБАЮДАХЪ Я ВЪ НИИИ ТВОЕ. ЯЖЕ ДАЛЪ ЕСИ
 МЪНѢ, СЪХРАНИХЪ, И НИКѢТОЖЕ ОТЪ НИХЪ НЕ ПОГЫБЕ, ТЫКЪМО
 СЫНЪ ПОГЫБѢЛЫИИ, ДА СЪБЖДЪТЪ СЯ КЪНИИГЫ. 13. НЫНѢ ЖЕ
 КЪ ТЕБѢ ГРАДЪ, И СИ ГЛАГОЛЮ ВЪ МИРѢ, ДА НИЖЪ РАДОСТЬ СЪ
 МЪНОЖ НАПЪЛ'НИЕНЪ ВЪ СЕБѢ. 14. АЗЪ ДАХЪ НИИЪ СЛОВО ТВОЕ, И
 МИРЪ ВЪЗНЕНАВНДѢ Я, ЯКО НЕ СЖЪ ОТЪ МИРА, ЯКОЖЕ И АЗЪ ОТЪ
 МИРА НЪСМЪ. 15. НЕ МОЛЕЖ, ДА ВЪЗУМЕШИ Я ОТЪ МИРА, НЪ ДА
 СЪБАЮДЕШИ Я ОТЪ НЕПРИЯЗНИ. 16. ОТЪ МИРА НЕ СЖЪ, ЯКОЖЕ
 И АЗЪ ОТЪ МИРА НЪСМЪ. 17. СКАТИ Я ВЪ ИСТИИИЖЪ СЛОВО ТВОЕ
 ИСТИНА ЕСТЬ. 18. ЯКОЖЕ ТЫ МА ПОСЪЛА ВЪ МИРѢ, И АЗЪ ПОСЪЛАХЪ
 Я ВЪ МИРѢ. 19. И ЗА НИИ АЗЪ СКАЩЪ СЯ САМЪ, ДА БЖДЪТЪ И СИ
 СКАЩЕНИ ВЪ ИСТИИИЖЪ. 20. НЕ О СИИЖЕ МОЛЕЖ ТЫКЪМО, НЪ О ВЪ-
 РЖИЩНИИХЪ СЛОВОМЪ НИИ ВЪ МА, 21. ДА ЕСИ ЕДИННО БЖДЪТЪ
 ЯКОЖЕ ТЫ, ОТЪУЕ, ВЪ МЪНѢ И АЗЪ ВЪ ТЕБѢ, ДА И ТИ ВЪ НАСЪ
 ЕДИННО БЖДЪТЪ, ДА И МИРЪ ВЪРЖ НИЕТЪ, ЯКО ТЫ МА ПОСЪЛА.
 22. И АЗЪ СЛАБЪ, ЯЖЕ ДАЛЪ ЕСИ МЪНѢ, ДАХЪ НИИЪ, ДА БЖДЪТЪ
 ЕДИННО, ЯКОЖЕ И МЫ ЕДИННО. 23. И АЗЪ ВЪ НИИХЪ И ТИ ВЪ МЪНѢ,
 ДА БЖДЪТЪ СЪБЪР'ШЕНИ ВЪ ЕДИННО, И ДА РАЗОУИЧЪЕТЪ МИРЪ, ЯКО
 ТЫ МА ПОСЪЛА И ВЪЗЪЛЮБИЛЪ Я ЕСИ, ЯКОЖЕ И МА ВЪЗЪЛЮБИЛЪ ЕСИ.
 24. ОТЪУЕ, ЯЖЕ ДАЛЪ ЕСИ МЪНѢ, ХОЩЪ, ДА НДЖЕ ЕСМЪ АЗЪ, И
 ТИ БЖДЪТЪ СЪ МЪНОЮ, ДА ВНДАТЬ СЛАБЪ МОЖ, ЯЖЕ ДАЛЪ ЕСИ
 МЪНѢ, ЯКО ВЪЗЪЛЮБИЛЪ МА ЕСИ ПРЕЖЕ СЪЛОЖЕННЪ МИРА. 25. ОТЪ-
 УЕ ПРАВЪДЫИИ, И МИРЪ ТЕБЕ НЕ ПОЗНА, АЗЪ ЖЕ ТА ПОЗНАХЪ, И
 СИ ПОЗНАША, ЯКО ТЫ МА ПОСЪЛА. 26. И СЪКАЗДАХЪ НИИЪ НИИ

13. глаголю, напѣиенъ. 20. вѣроуищниихъ; lies besser слонъ-
 мь. 23. сѣиришени, вѣзлюбени. 24. мѣнож, прѣжде. 26. lies
 сѣказдахъ.

Varianten von bl. 47: 13. глаголю въ есе (късеми)·мирѣ.
 bl. 52: 19. за не. 20. молю (= -лю), вѣроуищниихъ, слонъмь.
 22. юже (=же). 23. сѣиришени. 24. мѣнож. 26. сѣказдахъ.

твое и съкажи, да любя, ижеже ма иси възлюбилъ, въ нихъ
бждеть и азъ въ нихъ.

XVIII.

Се рекъ Нисоусъ изиде съ оуѣнники своимъ на онъ полъ
потока Кедрьска, ндеже бѣ върътъпъ, въ нѣже вѣннде самъ и
оуѣнники его.

въ время оно изиде Нисоусъ (и. с. w. v. 1 wiederholt).bl.176,c.
2. вѣдѣаше же Нюда, нже и прѣдаваше, мѣсто, яко мѣнога-
шѣди събиралаше сѧ Нисоусъ тоу съ оуѣнники своимъ. 3. Нюда
же примъ спирж и отъ архниерен и фарисен слоугы приде тамо
съ свѣтълиники и съ свѣщамъ и оружии. Нисоусъ же вѣды
вѣсе идѣше на нѣ, и ншѣдъ реуе нмъ. кого нѣете; 5. отъ-
вѣщаша кмоу. Нисоуса Назарек. глагола нмъ Нисоусъ. азъ
исмъ. стомахше же Нюда, нже и прѣдаваше, съ ними. 6. да яко
реуе нмъ. азъ исмъ, идоша въспать и падоша на земли.
7. пакы же ѧ въпроси Нисоусъ. кого нѣете; они же рекоша.
Нисоуса Назарек. 8. отъвѣща Нисоусъ. рекохъ вамъ, яко азъ
исмъ. аще мене нѣете, не дѣйте си хъ нти. 9. да събждеть
сѧ слово, иже реуе, яко ѧже далъ иси мѣнѣ, не погоченхъ
никогоже отъ нихъ. 10. Симонъ же Петръ нмѣмъ ножъ извлѣуе
и, и оудри архниереова раба и оурѣза кмоу оухо десною. бѣ
же нма рабоу Мал'хъ. 11. реуе же Нисоусъ Петрови. вѣмъзи
ножъ въ ножьница. уашж, иже дастъ мѣнѣ отъцъ, не имамъ
ли пѣти иси; 12. спира же и тысященикъ и слоугы Ноуденскы
иша Нисоуса и събжазаша и, 13. и ведоша и въ ѧн'нѣ прѣте.
бѣ бо тѣсть Канкфѣ, нже бѣ архниерен лѣтоу томоу. 14. бѣ же

1. крѣтъпъ (крѣтъпъ?). 3. примъ, прииде. 4. ншѣдъ. 5. прѣ-
даваше. 10. ножъ, десною. 11. ножъ, уашж, имамъ. 12. тыся-
щеникъ. 13. прѣте.

Канафа давын съвѣтъ Ноудеомъ, яко оуиѣ юсть єдиномоу
 уловѣкоу оумрѣти за людн. 15. по Нисоусъ же нѣдѣаше Симонъ
 Петръ н друугы оуѣеникъ. оуѣеникъ же тѣ бѣ знаємъ архне-
 реовн, н вѣинде съ Нисоусомъ въ дворъ архнереовъ. 16. Петръ
 же стоѣаше при двѣрьхъ вѣнъ. нзнде же оуѣеникъ тѣ, нже бѣ
 знаємъ архнереовн, н рече двѣрынниѣ: въведи Петра. 17. гла-
 гола же раба двѣрынниѣ Петровн: еда н ты отъ оуѣеникъ юси
 уловѣка сего; глагола онъ: нѣсмъ. 18. стоѣахъ же рабн н
 слоугы огнь сътворише, яко зима бѣ, н грѣахъ сѧ. бѣ же съ
 нимн Петръ стоѧ н грѣш сѧ. 19. архнерен же въпроси Нисоуса
 о оуѣеницѣхъ юго н о оуѣенин юго. 20. отвѣща юмоу Нисоусъ:
 азъ не обнноуѧ сѧ глаголаахъ вѣсемоу мироу, азъ вѣсєгда
 оуѣнхъ на съборниѣ н въ црѣкѣн, ндеже вѣси Ноуден съенра-
 жѣ сѧ, н отан не глаголаахъ ннѣсєже. 21. уѣто ма въпраша-
 юши; въпроси слышавѣшама, уѣто глаголаахъ нимъ. се, си вѣ-
 дѧтъ, нже рекохъ азъ. 22. се рекъшоу юмоу єдиннъ отъ прѣ-
 стоѣицинхъ слоугъ оудари въ ланитѣ Нисоуса рекъ: тако ан
 отвѣщаваюши архнереовн; 23. отвѣща юмоу Нисоусъ: аще
 зѣахъ глаголаахъ, съвѣдѣтельствоуѣи о зѣахъ, аще ан доерѣ,
 уѣто ма вниѣши; 24. послаа же Ан'на съвѣзанъ къ Канафѣ
 архнереовн. 25. бѣ же Симонъ Петръ стоѧ н грѣш сѧ. рекоша
 же юмоу: еда н ты отъ оуѣеникъ юго юси; отвѣръже сѧ онъ
 н рече: нѣсмъ. 26. глагола єдиннъ отъ рабъ архнереовъ, жника
 сы юмоуже оурѣза Петръ оухо: не азъ ан та вндѣхъ въ вѣръ-
 тоградѣ съ нимъ; 27. пакы же Петръ отвѣръже сѧ, н абнѣ

14. оумрѣти. 15. друуги. 17. еда. 20. cod. abbr. црѣкѣн,
 lies глаголахъ beide male (cod. abbr. глаахъ). 21. lies глаголахъ
 (cod. глаахъ). 23. lies глаголахъ (cod. глаахъ). 25. еда, отвѣръже.
 26. вѣртограда. 27. отвѣръже.

коуръ възгласи. 28. ведоша Нисоуса отъ Канкфы къ преторъ.
бѣ же за оутра, и ти не вѣндоша къ преторъ, да не осекъръ-
нать са, нѣ да вѣдаты пасхж.

бѣ время оно 28. ведоша Нисоуса (u. s. w. 28 wiederh.). bl. 181.
29. нзиде же Пилатъ къ нимъ вѣнъ и рече: кжж рѣхъ прино-
сите на улоука сего; 30. отвѣщаша же и рекоша емоу: аще
не бы былъ съ зѣлодѣи, не быхомъ предали его тебѣ.
31. рече же имъ Пилатъ: понимѣте и вы и по закону вашемъ
сждате емоу. рекоша же имъ Пюдѣи: намъ не достойтъ оуш-
ти никогоже. 32. да слово Нисоусово съждеть са, еже рече
назнаменаша, коежъ смъртникъ хотѣаше оумрѣти. 33. вѣннде
же пакы Пилатъ къ преторъ и призѣва Нисоуса и рече емоу:
ты ли еси цесарь Ноуденскъ; 34. отвѣща емоу Нисоусъ: о
себѣ ли се глаголаши, или ни рекоша тебѣ о мѣнѣ; 35. отвѣ-
ща Пилатъ: еда азъ Иудовинъ есмь; родъ твои, архирейи
предаша та мѣнѣ. убо еси сътвориша; 36. отвѣща Нисоусъ:
цесарство мое нѣсть отъ мира сего. аще отъ мира сего бы
было цесарство мое, слоугы мои оубо подензали са быша,
да не преданъ быхъ былъ Ноудеомъ. нынѣ же цесарство
мое нѣсть отъ сждоу. 37. рече же емоу Пилатъ: оубо цесарь
ли ты еси; отвѣща Нисоусъ: ты глаголаши, яко цесарь
есмь азъ. азъ на се родихъ са и на се придохъ къ миру, да
послоушествуюкъ о истинѣ. всѣмъ, иже нѣсть отъ истинны,
послоушають гласа моего. 38. глагола имъ Пилатъ: убо нѣсть
истина; и се рекъ пакы нзиде къ Ноудеомъ и глагола имъ:
азъ ни единомъ же кнны не обрѣтахъ въ немъ. 39. нѣсть же
обыуан вамъ, да единого вамъ отълоущи на пасхж. хощете

28. осекернати. 31. клшемоу, емоу. 32. смъртникъ, оумрѣти.
35. еда. 37. придохъ, вѣсакъ. 38. емоу.

ли оубо, да отъпоуиѣхъ еамъ цесаря Нюденска; 40. възълиши же еси глаголющѣ: не сего, нъ Карагъеж. еъ же Карагъеа разбониниѣхъ.

XIX.

Тогда пошлѣ Пилаатъ Нисоусѣ и еи его. 2. и воини съпастѣ-ше еънѣцѣ отъ трынни въздвожиши на галехъ емоу и еъ рнзѣхъ еарѣранѣхъ охлѣбниши н. 3. и приходядохъ еъ нисмоу и глагола-дохъ: radoуи сѣ, цесарю Нюденскѣ, и ениахъ и по ланитама. 4. изиде же пакы Пилаатъ еънѣ и глагола нмѣ: се, извождѣхъ и еамъ еънѣ, да разоуиѣете, яко еъ нисемъ еини не обрѣтаѣхъ. 5. изиде же Нисоусѣ еънѣ носа трыннѣ еънѣцѣ и еарѣранѣхъ рнзѣхъ. и глагола нмѣ: се, уловѣхъ. 6. югда же видѣши и архирен и слоути, възълиши глаголющѣ: распъни, распъни его. глагола нмѣ Пилаатъ: помнѣте и еы и распънѣте, азъ бо не обрѣтаѣхъ еъ нисемъ еини. 7. отъвѣщаши емоу Нюден: мы законъ имамъ, и по законѣ нашему дѣла'жнѣхъ юсть оуиѣрѣти, яко сынъ божии творитъ сѣ. 8. югда же Пилаатъ сѣ слыша слово, пауе оубо еи сѣ. 9. и еъинде еъ преторѣ пакы Пилаатъ и глагола Нисоусови: отъ еждоу еси ты; Нисоусѣ же отъвѣта не дасть емоу. 10. глагола же емоу Пилаатъ: мѣнѣ ли не глаголемини; не еъси ли, яко властъ имамъ распати тѣ и властъ имамъ поустити тѣ; 11. отъвѣща Нисоусѣ: не имамини власти на мѣнѣ инкоуиже, аще не еы ти дано съ еыше, сего ради предаеши мѣ тебе болии грѣхъ имати. 12. отъ толи Пилаатъ искааше поустити н. Нюден же еълимахъ глаголющѣ: аще сего

39. цесарѣ. 2. еарѣранѣхъ. 5. трыннѣхъ, еарѣранѣхъ. 7. законѣу, дѣла'жнѣхъ, оуиѣрѣти. 10. имамъ, имамъ.

Variant. v. bl. 219: 10. имамъ beide male (—мъ). 11. имамини.

поустниши, нѣси дроугъ кесареви. вѣсикъ, нже са творить цесарь, противнѣ са кесареви. 13. Пилатъ же слышавъ та словеса изведе вънъ Нисоуса и сѣде на сѣдницѣ на мѣстѣ нарицаемѣмъ Лиѳостротъ, евреенскы же Галаѳа. 14. бѣ же параскеѹ-ги пасхѣ, година же бѣ яко шестаѣ, и глагола Нюдсеомъ се, цесарь ваши. 15. они же въпнидахъ възыми, възыми, пропни него. глагола имъ Пилатъ цесаря ли вашого распниж; отъѣщаша архирей не имамъ цесаря, тѣкѣмо кесара. 16. тогда же предасть имъ, да его распнижѣ.

17. они же понимъше Нисоуса ведоша, и самъ си неси bl. 220. крѣсть изиде въ нарицаемое кранныеко мѣсто, еже глаголютъ са евреенскы Гоа'гоѳа, 18. ндеже и пропаши, и съ нимъ дѣла сждоу и окждоу, по средѣ же Нисоуса. 19. написа же и тит'ла Пилатъ и положи на крѣсть, бѣ же написано Нисоусъ Назарен, цесарь Ноуденскъ. 20. сего же тит'ла мнози уытоша отъ Ноуден, яко близъ бѣ мѣсто града, ндеже распаша Нисоуса и бѣ написано евреенскы, грѹьскы, латиньскы. 21—24 fehlen. 25. стомахъ же при крѣсть Нисоусокъ мати его и сестра матере его, Мариа Клеопова и Мариа Магдалини. 26. Нисоусъ же видѣвъ матере и оуѣенника стоища, егоже любашаше, глагола матери своен се, сынъ твои. 27. по томъ глагола оуѣенникоу се, мати твои. и отъ того дѣне помѣтъ ѿ оуѣенникъ въ своемъ. 28. по семь вѣды Нисоусъ, яко вса оуѣе съвр'шнша са (—30 fehlt hier, bl. 193), да събждѣтъ са кѣннигы, глагола жаждж.

12. несприени, вѣсикъ, несприени. 13. нарицаемъ od. -имъ. 15. въпнидахъ, цесари, неспри. 17. cod. abbr. крѣсть. 19. cod. крѣсть. 28. съвр'шнша.

Varianten von bl. 220: 13. Галаѳа. 15. въпнидахъ глаголюще, распни и. 16. предасть и имъ. bl. 272: 27. по томъ же, уаса (statt дѣне); von bl. 193: 26. жено се.

29. съсѣдѣ же стомахше пѣанѣ оцѣа' гжеж же напѣа'ныше
оцѣа, на ѱссонѣ възнызѣше придеша къ оустомѣ его. 30. из-
гда же оубо приидѣ оцѣа Нисоусѣ, реуе' съскр'шнша сѣ,
и (bl. 221) прѣклоны глаже прѣдасть доухѣ. 31. Нюден же,
по нжеже параскѣути бѣ, да не останѣтъ на крѣстѣ тѣлеса въ
сжеботѣ, бѣ бо великѣ дѣнь томѣ сжеботы, моанаша Пнлаа, да
прѣвнѣтъ голѣни нхѣ и възмыжѣ ш. 32. придоша же воини
и пѣр'боуоумоу прѣвнша голѣни, и дроугоуоумоу раснатоу-
оумоу съ ннмѣ. 33. на Нисоуса же приидѣше, кже видѣша
и оубе оумѣрѣшѣ, не прѣвнша нмоу голѣнино, 34. нѣ едннѣ
отъ воинѣ копннсмѣ нмоу ребра прободе, и изиде дѣние крѣвъ
и вода. 35. и видѣхн събѣдѣтельствова, и истиннмо нѣсть
събѣдѣтельство его, (bl. 194) и тѣ вѣсть, кже истиннх гл-
голетѣ, да и кѣ вѣрѣ нмѣте. 36. бѣша бо сн, да събѣдѣтъ
сѣ кѣнннѣ' кость не съкроушнѣ сѣ отъ нѣго. 37. и пакы
дроугыа кѣнннѣ глголетѣ' възвратѣ на нѣ, нѣгоже пробо-
доша.

bl. 194, d. въ крѣа оно 38. проси оу Пнлаа Носифѣ нже отъ Ѳри-
мафеѣа, сѣ оуѣеннѣ Нисоусѣа, тѣннѣ же страха ради Нюде-
иска, да възмыетѣ тѣло Нисоусѣа' и покелѣ Пнлаатѣ. приде же
и възвѣ тѣло Нисоусѣа. 39. приде же и Никодимѣ, приидѣхн
къ Нисоусѣаи ноуцнѣк прѣжде, несѣ съмышеннѣ змѣр'но и ало-
нно кже и антрѣ р. 40. приидѣа же тѣло Нисоусѣа и обнѣа
нѣ рнзѣаи сѣ ароматѣ, кжеже обѣуан нѣсть Нюдѣомѣа погрѣбѣти.

29. плѣхѣ, наплѣныше. 30. съскр'шнша. 31. cod. нрѣа.
32. придоша, прѣбоуоумоу. 33. приидѣше, оумѣрѣшѣ. 34. копн-
нсмѣ. 35. видѣхн. 38. прииде. 39. прииде, приидѣхн.

Varianten von bl. 193: 31. тѣл. на кр. 32. прѣбоуоумоу.
33. оумѣрѣшѣ. 34. копннсмѣ; von bl. 201: 31. нараскѣути. 32. пѣр-
боуоумоу.

41. БѢ ЖЕ НА МѢСТѢ, ИДЕЖЕ И РАСНАША, ВЪРТЫПЪ И КЪ ВЪРТЫПЪ ГРОБЪ НОБЪ, БѢ НИЕМЪЖЕ НИКОМЪЖЕ НИКЪТОЖЕ НЕ БѢ ПОЛОЖЕНЪ.

42. ТОУ ЖЕ ЗА НАРАСКЕЎНИКЪ НЮДЕНСКОУ, ЯКО БАНЪЗЪ БѢАШЕ ГРОБЪ, ПОЛОЖИСТА НІСОУСА.

XX.

ВѢ ЕДИНЪИ ЖЕ СЪБОТЫ МАРІА МАГДАЛИНИ ПРИДЕ ЗА ОУТРА ЪЛ. 207. ЕЩЕ СЪЩИ ТЫМЪ НА ГРОБЪ И ВИДѢ КАМЕНЬ ВЪЗЪАТЬ ОТЪ ГРОБА. 2. ТУЕ ЖЕ И ПРИДЕ КЪ СИМОНУ ПЕТРОУ И КЪ ДРОУТОУОУМОУ ОУЧЕНИКОУ, ЯКОЖЕ ЛЮБАКАШЕ НІСОУСА, И ГЛАГОЛА НИМА ВЪЗЪАША ГОСПОДА ОТЪ ГРОБА, И НЕ БѢМЪ, КЪДЕ ПОЛОЖИША И. 3. НЗНДЕ ЖЕ ПЕТРЪ И ДРОУТЫН ОУЧЕНИКЪ [И] ИДѢАСТА КЪ ГРОБОУ. 4. ТЕУАСТА ЖЕ ОБА КЪ КОУПЪ, И ДРОУТЫН ОУЧЕНИКЪ ТЕУ[Е] СКОРЪЕ ПЕТРА И ПРИДЕ ПРѢЖДЕ КЪ ГРОБОУ, 5. И ПРИНИКЪ ВИДѢ РИЗЫ ЛЕЖАЩА, ОБАУЕ НЕ БѢНИДЕ. 6. ПРИДЕ ЖЕ И СИМОНЪ ПЕТРЪ КЪ СЛѢДЪ ЯГО И БѢНИДЕ ПРѢЖДЕ КЪ ГРОБЪ И ВИДѢ РИЗЫ ЛЕЖАЩА, 7. И СЪДАРЪ, ИЖЕ БѢ НА ГЛАВѢ ЯГО, НЕ СЪ РИЗАМИ ЛЕЖАЩЪ НЪ ОСОБЪ СЪВЕНЪ НА ЕДИННОМЪ МѢСТѢ. 8. ТОГДА ЖЕ БѢНИДЕ И ДРОУТЫН ОУЧЕНИКЪ, ПРИШѢДЪИ ПРѢЖДЕ КЪ ГРОБОУ, И ВИДѢ И ВЪГРОБА. 9. НЕ ОУБЕ ВЪДѢАХЪ БѢНИКЪ, ЯКО ПОДОБАЕШЪ ЯМОУ ОТЪ МРЪТЕУИХЪ ВЪСКРСЕНЪИ. 10. ИДОСТА ЖЕ ПАКЪ КЪ СЕБѢ ОУЧЕНИКА.

КЪ ВРЕМА ОНО 11. МАРІА СТОМАШЕ ОУ ГРОБА БѢНЪ ПАЛУЩИНЪ ЪЛ. 208. СЯ. ЯКО ЖЕ ПАДѢКАШЕ СЯ, ПРИНИУЕ КЪ ГРОБЪ, 12. И ВИДѢ ДѢЛА АНГЕЛА КЪ БѢАХЪ СЪДАЩА, ЕДИННОГО ОУ ГЛАВЫ И ЕДИННОГО ОУ НОГОУ, ИДЕЖЕ БѢ ЛЕЖАЛО ТѢЛО НІСОУСОВО. 13. И ГЛАГОЛАСТА ЯН ОНА ЖЕМО, УЪТО ПАЛУЩИНЪ СЯ; ГЛАГОЛА НИМА ЯКО ВЪЗЪАША ГО-

41. вѣртыпъ, вѣртыпъ. 42. Нюденскъ. 1. прииде, еше. 2. прииде. 4. прииде. 6. прииде. 8. приидѣи. 9. мрътеуиыхъ. 12. cod. abbr. англ.

спода моего, и не вѣмъ, гдѣ положиши н. 14. и си рекъши
 обратн са възпати и видѣ Нисоуса стоища и не вѣдѣаше, яко
 Нисоусъ есть. 15. глагола иен Нисоусъ жено, что плачешн са,
 кого иштеши; она же мѣнаши, яко вѣроградаръ есть, глагола
 емоу: господи, аще ты възвѣстѣи еси его, повѣжда мѣнѣ, гдѣ
 еси положила его, и азъ възвѣж н. 16. глагола иен Нисоусъ
 Маріе. обращаши же са она глагола емоу: рабъвоуши, еже на-
 рицають са оучителю. 17. глагола иен Нисоусъ: не прикаси са
 мѣнѣ, не оубо възидохъ къ отцоу моемоу, нди же къ братни
 моеи и рци нмѣ: възсхожда къ отцоу моемоу и отцоу ваше-
 моу, и богоу моемоу и богоу вашему. 18. приде Маріа
 Магдалини повѣдавши оученикомъ, яко видѣ господа и си
 рече ии.

bl. 10, c. 19. сщцоу поздѣ къ тѣ днь въ единныи сѣботы и дѣ-
 рымъ затворенамъ, ндеже бѣхъ оученици его събрани за
 страхъ Нюдескѣ, приде Иисоусъ и ста по срѣдѣ ихъ и глагола
 нмѣ: миръ вамъ. 20. и си рекъ показа нмѣ рци и ребра
 свои. въздрадоваша же са оученици видѣвъше господа.
 21. рече нмѣ Иисоусъ пакы: миръ вамъ, якоже посла ма
 отица, и азъ посылаю вы. 22. и се рекъ джнхъ и глагола нмѣ:
 примите доухъ сватыи. 23. нмѣже отпоустите грѣхы, от-
 поустать са нмѣ, и нмѣже дръжите, дръжать са нмѣ. 24. Ома
 же едннѣ отъ обою на десѣте, нарицаемыи близныи, не бѣ
 тоу съ нимъ, игда приде Иисоусъ. 25. глаголахъ же емоу
 дроузи оученици: видѣхомъ господа. онъ же рече нмѣ: аще
 не вѣжда на ржкоу его пзвѣи гвездниици и вѣложъ пьрста
 моего въ пзвѣи гвездниихъ и вѣложъ ржжъ моихъ въ ребра его,

15. вѣрогр. 18. приде. 19. затворенамъ, вѣхъ, приде.
 22. доухъ. 23. дръжите, дръжать. 24. приде. 25. пьрста.

не нмж вѣрѣ. 26. и по осми дѣнь пакы бѣахж вѣнхѣтрѣ оуѣ-
ници его и Ѳома съ ними. приде Іисоусъ двѣрьмъ затворенамъ
и ста по средѣ и глагола нмъ: мирѣ вамъ. 27. по томъ глагола
Ѳомѣ: принеси пѣръстѣ твои сѣмо и вѣждѣ рѣцѣ мои, и при-
неси рѣкѣ твоѣ и вѣложи въ ребра мои, и не бѣди нечѣрьнѣ
нѣ вѣрьнѣ. 28. отъвѣща Ѳома и рече кѣмоу: господѣ мои и богъ
мои. 29. глагола кѣмоу Іисоусъ: яко вѣдѣхъ ма вѣрова, бѣахъ не
вѣдѣхъше и вѣровахъше. 30. многа же и нѣ знаменнѣ створи
Іисоусъ прѣдѣ оуѣеникѣ своимъ, ажѣ не сѣхъ писана въ кѣни-
гахъ сихъ. 31. си же писана бѣша, да вѣрѣхъ имѣте, яко Іисоусъ
єсть Христосъ, сынъ божии, и да вѣроуѣхъше живота вѣчѣнаго
имѣте въ нѣма его.

XXI.

Въ вѣрѣма оно 1. кѣн сѣ Іисоусъ оуѣеникомъ своимъ bl. 209.
вѣставѣ отъ мѣрѣтѣмъ на мори Тивернадѣстѣмъ. кѣн же сѣ
такѣ 2. бѣахж въ коупѣ Симонъ Петръ и Ѳома, нарицаемѣмъ
блѣзньцѣ, и Нафананѣ, нѣже бѣ отъ Кана Галилѣнскѣмъ, и сына
Зекѣдеова и нѣ отъ оуѣеникѣ его дѣла. 3. глагола нмъ Си-
монъ Петръ: нѣжъ рыбѣ ловитѣ. глаголаша кѣмоу: нѣдемъ и
мы съ тобож. и нѣздѣоша и вѣсѣдоша въ корабѣлѣ и дѣнѣ въ
тѣ ноцѣ не шѣша нѣчѣсожѣ. 4. оутроу же дѣнѣ бѣвѣшѣоу ста
Іисоусъ при вѣрѣзѣ, не познаша же оуѣеници, яко Іисоусъ
єсть. 5. глагола же нмъ Іисоусъ: дѣти, еда уѣто сѣнѣдѣно
имѣате; отъвѣщаша кѣмоу: нѣ. 6. онъ же рече нмъ: вѣвѣр-
зѣте о десѣнѣхъ странѣ корабѣлѣ мѣрѣжѣ, и обрацѣте. вѣвѣргоша

26. вѣахъ, приде, затворѣнамъ. 27. пѣръстѣ. 30. стѣкори.
1. мѣрѣтѣмъ, - стѣмъ oder - стѣмъ. 3. лѣв дѣнѣ и. 5. еда.
6. вѣвѣрзѣте, десѣнѣхъ, вѣвѣргоша.

же, и къ томоу не можаахъ привлѣци иѣи отъ мѣножества
рыбѣ. 7. глагола же оуѣеникъ, игоже любѣлаше Нисоуѣсъ, Пе-
трови: господѣ иѣтъ. Симионъ же Петроу слышахъ, яко го-
сподѣ иѣтъ, епен'дѣтъмъ прѣпоиѣса са, бѣ бо нагъ, и въ-
кър'же са въ море. 8. а друѣзини оуѣеници кораблицѣмъ при-
доиѣа, не бѣша бо далѣеуе отъ земаѣ, нѣ яко дѣѣ съѣ
лактѣ, вѣѣжѣе мрѣжѣ рыбѣ. 9. и яко изѣѣзоиѣа на земаѣ,
видѣша огнѣ лежащѣ и рыбѣ лежащѣ на немъ и хлѣбѣ. 10. гла-
гола имъ Нисоуѣсъ: принесѣте отъ рыбѣ, иже иѣсте нынѣ.
11. вѣѣзѣ же Симионъ Петроу изѣѣѣе мрѣжѣ на земаѣ пѣл'нѣхъ
великихъ рыбѣ р и н и г. и толикоу же сѣѣцоу не протрѣже
са мрѣжа. 12. глагола имъ Нисоуѣсъ: приѣѣте, обѣдоѣите. и
ниѣктоже не съѣѣлаше отъ оуѣеникъ иѣстаѣати иго: ты кѣто
иѣси; вѣѣжѣе, яко господѣ иѣтъ. 13. приѣ же Нисоуѣсъ и при-
иѣтъ хлѣбѣ и даѣтъ имъ и рыбѣ такожде. 14. се оуѣе третниѣе
иѣи са Нисоуѣсъ оуѣеникомъ своимъ вѣѣстаѣ отъ мѣрѣѣиныхъ.

bl. 53. въ время оно иѣи са Нисоуѣсъ оуѣеникомъ своимъ вѣѣстаѣ
отъ мѣрѣѣиныхъ, 15. и глагола Симиону Петроу: Симоне Но-
нинѣ, любѣиѣи аи ма паѣе сиѣхъ; глагола иѣмоу: еи господѣи, ты
вѣси, яко любѣлю та. глагола иѣмоу: паси овѣѣѣа моѣ. 16. гла-
гола иѣмоу пакы вѣѣторѣе: Симоне Ноннинѣ, любѣиѣи аи ма; гла-
гола иѣмоу: еи господѣи, ты вѣси, яко любѣлю та. глагола
иѣмоу: паси овѣѣѣа моѣ. 17. глагола иѣмоу третниѣе: Симоне
Петроу, любѣиѣи аи ма; оскѣр'ѣѣ же Петроу, яко реѣе иѣмоу тре-
тниѣе: любѣиѣи аи ма; и глагола иѣмоу: господѣи, ты вѣсе вѣси,
ты вѣси, яко любѣлю та. глагола иѣмоу: паси овѣѣѣа моѣ.

7. вѣѣрѣже, море. 8. кораблицѣмъ, приидоша, земли. 9. лежащѣ.
11. пѣл'нѣхъ, великихъ. 12. приидѣте. 13. прииде. 14. мѣрѣѣиныхъ.
15. мѣрѣѣиныхъ, иѣи, любѣлю. 16. иѣи, любѣлю. 17. оскѣрѣѣѣ, любѣлю, моѣ.

18. аминѣ, аминѣ глаголюхъ тебѣ. ѿгда бѣ юнѣ, похсаше сѧ самѣ и хождааше, аможе хоташе, ѿгда же състарѣшн сѧ, въздежешн рѣцѣ твои, и ннѣ тѧ помѣсть и ведѣть тѧ, аможе не хоцешн. 19. се же реуе знаменаш, коюхъ съмрътнѣхъ прославити бога. и се рекѣ глагола юмоу нди по мѣнѣ. 20. обрацѣ же сѧ Петръ видѣ оуѣеника, югоже любашаше Нисоусѣ, нджѣща въ сѧдѣ, нже и въздеже на крестѣ на пѣрси юго и реуе: господи, кѣто юсть прѣдѧшн тѧ; 21. сего видѣхъ Петръ глагола Нисоусови: господи, а сѣ уѣто; 22. глагола юмоу Нисоусѣ: аще хоцѣ, да тѣ прѣбываюхъ, донѣдеже придж, уѣто ю тебѣ; тѣ по мѣнѣ нди. 23. нзиде же слово сѣ въ братнѣхъ, яко оуѣеникѣ тѣ не оумреть. не реуе же юмоу Нисоусѣ, яко не оумреть, нѣ аще хоцѣ, да тѣ прѣбываюхъ, донѣдеже придж, уѣто юсть тебѣ; 24. сѣ юсть оуѣеникѣ съвѣдѣтельствѣши о снѣхъ, нже и написѧ сн, и вѣмѣ, яко истинно юсть съвѣдѣтельство юго. 25. сжѣ же и ннѧ мѣнога, нже сътвори Нисоусѣ, нже аще по юдинмоу писѧнѧ бываюхъ, нн самомоу мѣнѣ мироу вѣмѣстити пишемѣхъ кѣнигѣ. аминѣ.

18. хоташе, въздежешн. 20. пѣрси. 22. придж, юсть. 23. придж. 24. съвѣдѣтельствоуши, вѣмѣ.

Varianten von bl. 272, c: 25. въсемоу мироу, пишемѣхъ снѣхъ кѣни.

MATTHAEUS

XXV, 1—13.

Ostrom. evang. bl. 85, c.

НѢДОБНО ЕСТЬ ЦРСТЕНІЕ НЕ-
БЕСЬНОЕ ДЕСАТИ ДЪВЪ, АЖЕ
ПРИИМЪША СВѢТНАЛННКТЫ СВОИ
ИЗНДОША ПРОТНЕЖ ЖЕННХОУ Н
НЕВЪСТЪ. ПАТЬ ЖЕ БЪ ОТЪ ННХЪ
БОУН Н ПАТЬ МЖДРЪ. БОУША
БО ПРИИМЪША СВѢТНАЛННКТЫ
СВОИ НЕ ВЪЗАША СЪ СОБОМЪ
СЛА, А МЖДРЫИ ПРИИША СЛА
ЕЪ СЪСЖДЪХЪ СЪ СВѢТНАЛННКТЫ
СВОИИ. МОУДАШОУ ЖЕ ЖЕНН-
ХОУ ВЪЗДРЪМАША СА ВЪСА Н
СЪЛААХЖ. ПОЛОУНОШН ЖЕ ВЪПЛА
БЫСТЪ СЕ, ЖЕННХЪ НДЕТЬ, НС-
ХОДНТЕ ВЪ СЪРЪТЕННІЕ ИМ[ОУ].
ТОГДА ВЪСТАША ВЪСА ДЪВЫ ТЫ

Suprasl. cod.*)

ТЪГДА ОУПОДОБИТЬ СЯ ЦР-
САРЪСТЕНІЕ НЕБЕСЬНОЕ ДЕСАТИ
ДЪВЕНЦЪ, АЖЕ ВЪЗЫМЪША СВѢТН-
АЛННКТЫ НХЪ ИЗНДОША НА СЪРЪ-
ТЕННІЕ ЗАТИ Н НЕВЪСТЪ. ПАТЬ
ЖЕ ОТЪ ННХЪ БЪАШЕ МЖДРЪ,
ПАТЬ ЖЕ ЖРОДНЕТЪ. АЖЕ ЖРО-
ДНЕТЫА НЕ ВЪЗАША МАСЛА ЕЪ
СЪСЖДЪХЪ СВОИХЪ.

ТАУЕ МОУДАШТОУ НЕВЪСТЪНН-
КОУ ВЪЗДРЪМАША СА ВЪСА Н
СЪЛААХЖ. ПОЛОУНОШТИ ЖЕ ВЪ-
ПЛА БЫСТЪ СЕ, НЕВЪСТЪННКТЪ
ГРАДЕТЬ, ИЗНДЕТЬ НА СЪРЪ-
ТЕННІЕ ИМОУ. ВЪСТАВЪША

*) Miklosich. Cod. Supr. p. 272.

MATTHAEUS

XXV, 1—13.

Саввин. книга.

Тогда оуподоби са црстене
нескоє і дѣлѣ, аже приаша
свѣтлыниѣ свои и ѿидѣ
протнѣоу женихоу и нехѣстѣ.
ѿ же бѣ ѿтѣ ннхѣ боуи и ѿ
мждрѣ. боуѣа бо примѣша
свѣтлыниѣ свои не вѣзаша
съ собою оуѣм, а мждрѣи
примѣша оуѣи вѣ съсѣдѣхѣ съ
свѣтлыниѣ своимн. моудѣ-
цѣи женихоу вѣздрѣмаша са
вса ѿ спѣхѣ. полоуѣиѣи же
вѣпѣлѣ бѣстѣ се, женихѣ гѣ-
дѣтѣ, ѿсходѣте вѣ сѣрѣтѣннѣ
ѿго. и тогда вѣставѣша вса
дѣлѣи тѣи

Nikolsk. evang.

Тогда оуподоби се царѣство
небесно .і. дѣлѣ, сже при-
емѣше свѣтлыниѣ свое и зѣ-
мѣоу протнѣоу женихоу. пѣтѣ
же бѣше ѿтѣ ннхѣ боуиѣхѣ, и
.с. моудрѣхѣ. боуѣ бо при-
емѣше свѣтлыниѣ свое не
вѣзѣше съ собою оуѣмѣ, а моуд-
рѣиѣи приѣше оуѣи вѣ сѣсоу-
дѣхѣ съ свѣтлыниѣ своимн.
вѣснѣштоу же женихоу вѣз-
дрѣмаше се все и спѣхоу. по-
лоуѣиѣиѣи же вѣпѣлѣ бѣстѣ се,
женихѣ гѣдѣтѣ, ѿсходѣте вѣ
сѣрѣтѣннѣ. тогда вѣставѣше все
дѣлѣи те

Ostrom. evang.

и оу Красиша свѣтлыи ныи сво-
и, а боуша рекоша мждры-
ныи. дадите намъ отъ оубо
вашего, яко свѣтлыи ныи на-
ши оугасажеть. отъвѣщаша
мждрыи глаголюще. еда како
не достанеть вамъ и намъ,
идѣте же пахѣ къ продающимъ
и купите себѣ. идж-
цамъ же имъ купитъ приде
женныхъ, и готовыхъ вънидоша
съ ними на бракъ. и затво-
ренъ быша двѣри. послѣдъ
же придоша и проума дѣ-
вы глаголюще. ги, ги, отвер-
зи намъ. онъ же отвѣ-
щаеъ рече. аминъ глаголюще
вамъ, не вѣмъ васъ. бѣдите оубо,
яко не вѣсте днѣ ни часа,
въ нѣже сынъ чловѣчскыи
придетъ.

Suprasl. cod.

и недостатъчныи сжиша имѣ-
ния, паче ихъ. рѣша къ мж-
дрымъ. дадите и намъ отъ
масаа вашего. снѣ же не
послушаша глаголюща. еда
како не дообъиеть вамъ и
намъ, идѣте къ продающимъ
и купите. иджштемъ же
того ради приде нечестивыхъ,
и оны вънидоша. послѣдъ-
иша же рѣша. отверзи и
намъ. се же рече. аминъ
глаголюще вамъ, не вѣдѣ васъ.
бѣдите оубо, яко не вѣсте
днѣ.

Саввин. книга.

и оукрашиша свѣтлыи ны съвоѣ,
а боудѣ рѣша мждрымъ да-
дите ѥ намъ отъ оубѣ вашего,
ѣко свѣтлыи ны нашн оуга-
сашѣ. отъвѣшаша мждрымъ
глаголюща: еда како не достанетъ
намъ ѥ вамъ, ндѣте же пауче
къ продающимъ коупити. при-
де женихъ ѥ готовѣи въннѣ
съ нимъ на бракъ. ѥ затворени
быша двѣри. послѣдѣ же при-
доша и проуаѣ дѣвѣи глаголю-
щи, ги, ги, отъверзи намъ. онъ же
отъвѣшавъ рече: аминь, аминь
глаголюща, не вѣдѣ васъ. въ-
дите оубо, ѣко не вѣсте дѣне
ни уасѣ въ нѣже снѣ уаскы при-
детъ.

Nikolsk. evang.

и оукрашише свѣтлыи ны съвоѣ,
а боуче рѣше моудрымъ да-
дѣте намъ отъ оубѣ вашего,
ѣко свѣтлыи ны нашн оуга-
сашѣ. отъвѣшаше же моу-
дрне глаголюще: еда како
не достанетъ намъ ѥ вамъ,
ндѣте же пауче къ продаю-
щимъ ѥ коупите себе. ндоу-
шнымъ нмъ коупити приде же-
нихъ, ѥ готовѣи въннѣ с нн-
мъ на бракъ. ѥ затворени бы-
ше двѣри. послѣдѣ же при-
доу ѥ проуче дѣвѣи глаголю-
ще: господи, господи, отъ-
верзи намъ. онъ же отъвѣ-
шавъ рече: аминь глаголю-
ща, не вѣдѣ васъ. бдѣте
оубо, ѣко не вѣсте дѣне ни
уасѣ, въ нѣже сынъ уаскы
придетъ.

M A R C U S

XII, 1—11.

Mstislav'sches evang.*)

Рече господь притѣую сню·
 виноградъ насади уловѣкъ и
 оградѣ и оплотѣ и ископа
 тѣскъ и създа стѣпѣнь, и въ-
 дастъ и дѣлаемъ, и отиде.
 и посъла къ тажателемъ рабъ
 въ время, да отъ тажатель
 приметь отъ плодъ виногра-
 да. и имѣше и вѣша и посъ-
 лаша и тѣшѣ. и пакы посъла
 къ нимъ дроуѣтъ рабъ, и того
 каменнемъ бѣжѣше знамена-
 ша и посълаша есѣръсѣна. и
 пакы много посъла, и того
 оуѣнша, и нѣтъ м'ногы, оуѣ-
 бѣюще, оуѣнѣвающе. еше
 же имѣаше єдинного сына въз-
 любѣннаго своего. посъла и
 того к нимъ послѣже глагола,

Nikolsk. evang.

И наутѣ нимъ притѣуамъ
 глаголати· виноградъ уловѣкъ
 насади и оплотомъ и оградѣ,
 ископа тоунало и създа стѣпѣ,
 и въдасть и тажателемъ, и оти-
 де. и посла къ тажателемъ ра-
 ба въ время, да отъ тажатель
 приметь отъ плодъ винограда.
 и емѣше и вѣше и послаше и
 тѣшѣ. и пакы посла к нимъ
 дроуѣтаго раба, и того каме-
 ннемъ бѣжѣше проѣнѣше емоу
 глагоу и послаше есѣръсѣна. и
 пакы много посла, и того оуѣн-
 ше, и многи нѣтъ, оуѣнѣюще,
 оуѣнѣюще. еше же
 имѣаше єдинного сына възлю-
 бѣннаго своего. посла и то-
 го послѣдъ к нимъ глагола,

*) Nach Буслаевъ. Историческая христоматія, с. 35, doch mit auflösung der abbreviaturen und weglassung des ' , ausser wo dies — ѣ, ѣ.

Mstislav'sches evang.

ѡко оуспрамяютьсѧ сына мо-
его. они же тажатели еидѣ-
вши и идуща къ себѣ реко-
ша, ѡко съ есть прихастиникъ,
градѣте, оуенимы и, и наше
боудѣте прихастини. и нмѣше
оуениша и, и нзвергоша и вѣнъ
изъ вниограда. что оубо съ-
творитъ господинъ вниограда;
придѣтъ и погоуѣтъ тажатели,
и дасть вниоградъ ннѣмъ. ни-
ли сего писаниа есте уѣли
камень, игоже [не] потребо-
ваша зижющен, съ бысть въ
науѣло оутѣлоу; отъ господа
бысть се, и есть днѣнъ въ
оунию нашею.

Nikolsk. evang.

ѡко посрамяють се сына мо-
его. они же тежатели еидѣ-
вши и гредуща къ себѣ рѣ-
ше, ѡко съ есть наследникъ,
придѣте, оуенимы и, и наше
боудѣте достояние. и емѣше
оуенише и нзвергоу и вѣнъ изъ
вниограда. что оубо створитъ
господинъ вниограда; приде-
тъ и погоуѣтъ тежатели, и
дасть вниоградъ ннѣмъ. ни
снхъ ли книгъ уѣли есте ка-
мень, иже не врьдоу створи-
ше зиждоуштен, съ бысть въ
глагоу оутѣлоу; отъ господа
бы сн, и есть днѣанъ въ оуни-
ю кашню.

MATTHAEUS

XXII, 2—14.

AUS DEM ASSEMANISCHEN (VATICAN.) EVANGELIUM.

ከኋላ ሕይወቱ ለገሰጠው ደረጃ፡ 2. ጳጳሱም ደረጃ ላለው ሕይወቱ
የሚገኝበት ሕይወቱም ላይ፣ ጥቅም ደረጃውን ለሕይወቱ ደረጃውም ደረጃውም፡
3. ሄ የደረጃው ለሕይወቱ ደረጃው ለሕይወቱም ሕይወቱም ደረጃው ለሕይወቱ፣
ሄ የደረጃው ለሕይወቱ ለሕይወቱ፡ 4. የሕይወቱ የደረጃው ለሕይወቱ ሕይወቱም
ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
ሄ የደረጃው ለሕይወቱ ደረጃው ለሕይወቱ፣ ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
5. የደረጃው ለሕይወቱ ደረጃው ለሕይወቱ፣ ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
6. ለ ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
7. ደረጃው ለሕይወቱ ደረጃው ለሕይወቱ፣ ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
8. ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
9. ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
10. ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
11. ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
12. ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም
ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም ሕይወቱም

7812 3 1343 388. 7830387 388, 3 383 4183 7878887-
 7318, 400 380+ 7807841888 20, 78004188 87. 36. 1083
 213 380 881 8878 887888 87 20 10888 88100787 78-
 74008888 78 1401078108; 37. 870 83 1343. 20878138
 8808888 20 7888. 1343 83 388 88888. 808 3 888
 88888 8810888.

GLOSSAR.

а conj. aber.

аѣще adv. sogleich.

аѣраамъ adj. poss. zu аѣраамъ,
des Abraham.

аггелъ msc. ἄγγελος, engel.

аггелъскъ adj. englisch, engel-.

агньца msc. lamm (vgl. агна).

агна ntr., gen. -нате, lamm.

азъ pron. I. pers. ich.

аѣтъ adv. wie, als.

алаѣастръ msc. ἀλάβαστρον, ala-
bastergefäß, -flasche.

аломиъ adj. ἀλόης, aus aloë.

ааъмаи, -уѣ, -уѣи hungriг sein;
ѣааъмаи са hungriг werden,
hunger bekommen.

ааъуиъ adj. hungriг (vgl. ааъуа;

ааъуъ msc. hunger).

аминъ gr. ἀμήν, amen.

аггелъ msc. (s. аггелъ) engel.

аадреоъ adj. poss. zu аадрѣа,
аадрѣа, аадрѣа, аадрѣа, des
Andreas.

ааггелъ, ааггелъ msc. (s. аггелъ
u. аггелъ) engel.

ааостолъ msc. gr. ἀπόστολος, apo-
stel.

ааоматъ msc. gr. ἄρωμα.

аааггелъ msc. gr. ἀρχάγγελος,
erzengel.

аахнерѣа, аахнерѣа msc. gr. ἀρχιε-
реус, oberpriester, hoher prie-
ster.

аахнереоъ, аахнереоъ adj. poss.
zu аахнерѣа, des hohen prie-
sters; на деоръ аахнереоъ ма-
нифъ Matth. 26, 3 adj. poss.
und gen. neben einander.

ааѣте conj. wenn (si); nach relat.
pronomen u. partikeln verall-
gemeinernd, wie gr. ἄν; ѣѣѣ
ааѣте глаголаѣтъ ѣ ти ἄν λέγѣ
Joh. 2, 5; ааѣте ѣѣ wenn nicht,
ohne dass Matth. 26, 49; ааѣте
да (s. да) wenn, in dem falle,
dass; ааѣте и wenn auch; ааѣте
ли wenn aber, wenn aber auch;
ааѣте ли да ѣѣ wenn aber nicht;
nach verbis dic. sent. ob, ааѣте
оуѣо ob denn, ob nämlich;
ааѣти = ааѣте ѣи für ѣѣ, ааѣти
ѣѣ ѣѣѣѣѣѣ = ааѣте ѣѣ ѣѣ wenn
er nicht auferstanden wäre.

БЛЮСТИ, БЛЮДЖ, -дѣши beobachten, bewachen;

СЪБЛЮСТИ bewahren, aufbewahren; **СЪБЛЮДЕТЬ** Joh. 8, 51 fut., u. öfter so.

БЛЖДАТЬ adj. hurerisch (**БЛЖДЪ** hurerei, vgl. **БЛАСТИ**, **БЛАДЖ** herumirren, scortari), verschwenderisch; ntr. **БЛЖДАМО** Luc. 15, 13 adv.

БО conj. denn, ja.

БОГАТЪ adj. reich.

БОГАТСТВО ntr. reichthum.

БОГО-РОДИЦА fem. (**РОДИТИ**) gottesgebärerin (**θεο-τόχος**).

БОГО-УЧЪЦЪ msc. (**УЧСТИ**, **УЧЪЖ**) gottesverehrer (**θεο-σεβής**).

БОГЪ msc. gott.

БОЖИЙ göttlich, gottes-, **СЫНЪ Б.** gottes sohn.

БОЛЬ, best. **БОЛИЙ**, fem. **БОЛЬШИН**, ntr. **БОЛЕ**, adj. comp. grösser.

БОЛЪЗНЬ fem. (**БОЛЪТИ**) schmerz, krankheit.

БОЛЪТИ, -лѣж, -лѣши (**БОЛЬ** msc. kranker) krank sein, schmerzen haben.

БОЛЕ (s. **БОЛЬ**) ntr. adv. mehr.

БОСТИ, **БОДЖ**, -дѣши stechen; **ПРОБОСТИ** durchstechen.

БОЯТИ, **БОЯЖ**, **БОЯШИСЯ** sich fürchten, c. gen.;

ОУБОЯТИ сѧ in furcht geraten, erschrecken, **ОТЪ КОГО** vor jemandem.

БРАТЬ msc. ehe, hochzeit, auch plur. **БРАЦИ** nuptiae.

БРАВЪ fem. kampf, krieg, heer.

БРАТНИ fem. collect., plur. zu **БРАТЬ**.

БРАТЪРЪ = **БРАТЬ**.

БРАТЬ msc. bruder.

БРАУЪНЪ adj. (**БРАУЪ**) hochzeitlich.

БРАШНО ntr. nahrung, speise.

БРЪШНЕ ntr. kot.

БРЪГЪ msc. ufer, strand.

БРЪШТИ, **БРЪГЪЖ**, **БРЪЖЕШИ** sorgen um-; **НЕ БРЪШТИ** nicht sorgen um-, sich nicht kehren an-, vernachlässigen, c. gen. oder o + loc.; **ЛШТЕ ЛИ ДА НЕ БРЪЖЕШЪ ПЪШЕННИЦА ЛЕЖАТИ ИЖЪ КЪ ЖИТЪЛИНИЦИ** p. 100 wenn er aber den weizen in der scheuer liegen lässt (dat. c. inf. nach **НЕ БР.**, während **ПЪШЕННИЦА** durch attraction direct vom verbum abhängt).

БОУДТИ, -ждж, -дѣши (**БЪДЪТИ**) wecken;

БЪЗБОУДТИ aufwecken.

БОУЙ adj. thöricht (insipidus), frech, wild.

БОУКЪ fem., gen. -кѣж, buche, buchstab; **БОУКЪЛЕН** plur. literae, brief.

БОУЧТИ, -чжж, -чѣши (**БОУЙ**) thöricht sein;

ОБОУЧТИ **μωρᾶνεσθαι**, insipidum fieri p. 95 (vom salz).

БОУЧЕСТЬ fem. (**БОУЙ**) frechheit, wildheit, grausamkeit.

БЪДЪ adj. (**БЪДЪТИ**) wach, wachsam.

БЪДЪТИ, -ждж, -дѣши wachen;

ПОБЪДЪТИ dass., aber **γρηγο-**

ρῆσαι Matth. 26, 40, wäh-
rend **ΕΛΔΗΤΗ** ὑπὸ ἡγορεῖν.
ΕΛΡΑΤΗ (**ΕΡΑΤΗ**), **ΕΡΡΑ**, **ΕΡΡΕΣΗ**
kämpfen.
ΕΛΥΜΑ adv. ganz und gar, **ΜΕ-**
ΕΛΥΜΑ ganz und gar nicht, auf
keine weise.
ΕΛΥΚΑΤΗ, **-ΕΛΥΚ**, **-ΕΛΥΚΕΣΗ** gesche-
hen, werden, sein (dur. zu
ΕΛΥΤΗ); **ΕΛΥΕΛΑΜΜΑ** τὰ γινόμενα;
ΗΥΕΛΥΚΑΤΗ im überfluss vorhan-
den sein, abundare;
ΗΡΕΛΥΚΑΤΗ bleiben (*διαμένειν*),
dauern; **ΚΑ** **ΗΜΟΥ** p. 99 bei
ihm.
ΕΛΥΤΗ (werden), **ΗΕΣΗ**, **ΗΕΣΗ**, futur.
ΕΛΔΔ, **-ΔΕΣΗ** (die compos. nur in
dieser form) sein; **ΕΛΥ** prt. praes.
act.; **ΕΛΥΕΛΑΜΜΑ** ntr. plur. das
geschehene, τὰ γινόμενα; **ΕΛΜ-**
ΗΕΔΑ **ΗΜΟΥ** **ΕΛΥΣΤΗ** **ΗΡΕΛΑΝΘΗΤΗ**
ΕΛ als es sich ihm ereignete,
als er im begriffe war, sich zu
nähern;
ΗΥΕΛΥΤΗ im überfluss vorhan-
den sein (abundare), übrig
sein, übrig bleiben;
ΗΡΕΛΥΤΗ bleiben, verweilen;
ΕΛΥΕΛΥΤΗ **ΕΛ** sich ereignen (*συμ-*
βῆναι), vollendet, erfüllt
werden.
ΕΛΡΑΤΗ (**ΕΡΑΤΗ**), **ΕΡΡΑ**, **ΕΡΡΕΣΗ**
nehmen;

ΗΥΕΛΡΑΤΗ herausnehmen, aus-
wählen, erwählen; **ΗΥΕΛΡΑΝΤ**
auserlesen;

ΕΛΕΛΡΑΤΗ sammeln (zusammen-
nehmen), versammeln; — **ΕΛ**
sich versammeln, zusammen-
kommen.

ΕΛΡΑΤΗ, **-ΡΑΥΚ**, **-ΡΑΥΚΕΣΗ** laufen,
fliehen (durat. zu **ΕΛΡΑΤΗ**,
ΟΥΕΛΡΑΝΤΗ entfliehen).

ΕΛΔΑ fem. not, zwang.

ΕΛΔΗΤΗ, **-ΖΔΔ**, **-ΔΗΜΗ** (**ΕΛΔΑ**) in
not bringen, zwingen;

ΠΟΕΛΔΗΤΗ bezwingen, besiegen;
ΜΕΠΟΕΛΔΗΜΥ unbezwinglich,
unbesiegbar.

ΕΛΡΑΤΗ, **-ΡΑΥΚ**, **-ΡΑΥΚΕΣΗ** laufen,
fliehen;

ΟΥΕΛΡΑΤΗ entlaufen, entrinnen,
c. gen. (einer sache).

ΕΛΥΚ adj. weiss.

ΕΛΕΣΗΤΗ, **-ΕΛΕΣ**, **-ΕΛΕΣΗ** (**ΕΛΕΣ**) **ΕΛ**
δαίμονιζεσθαι, rasend, wütend
sein, toben;

ΕΛΕΛΕΣΗΤΗ **ΕΛ** in wut ge-
raten.

ΕΛΕΣ msc. dämon; **ΕΛΕΣ** **ΗΜΑΤΗ**
δαίμονιον ἔχει.

ΕΛΕΣΗΝΟΑΤΗ, **-ΕΛΕΣΗ**, **-ΕΛΕΣΕΣΗ**
(**ΕΛΕΣΗ** adj. zu **ΕΛΕΣ**) rasend,
unsinnig sein.

ΕΛΔΔ s. **ΕΛΥΤΗ**.

Κ.

ΕΛΔΗΤΗ, **-ΖΔΔ**, **-ΔΗΜΗ** anklagen;
ΟΕΛΔΗΤΗ dass.; **ΚΑ** + dat. bei
jemandem p. 93.

ΕΛΡΑΕΤΕΛ, auch **ΕΛΡΑΚΑ** masc. gr.
eigenn. Βαραββᾶς.

ΕΛΡΑΤΗ, **-ΡΑΥΚ**, **-ΡΑΥΚΕΣΗ** vorausgehen,

о. acc. vor jemandem hergehen;
кваръ Matth. 26, 32 fut.
кварти, -ръ, -ршии kochen, siedend machen;
кѣзкварти dass. (vgl. „aufkochen“).
клинъ pron. poss. II. pers. pl. euer.
клинниѣ ntr. (subst. vrb. zu **клати**, **кль**, **клинши** sculpere) sculptura, statue.
келнй adj. gross; **гласъ келнй** laute stimme.
келнкъ adj. gross; **дльнъ к.** festtag, fest; **гласъ к.** laute stimme.
келнуниѣ ntr. (**келнкъ**) grösse.
кельми adv. sehr (vgl. **келнй**).
келати, -ль, -лиши wollen (vgl. **волъ**), befehlen;
покалати (vrb. perf.) anbefehlen, auftragen, erlauben.
кеселати, -ль, -лиши (**кесель** froh) froh machen, erfreuen; — **са** sich freuen;
кѣзкеселати са fröhlich werden, sich vergnügen, sich ergötzen.
кеселниѣ ntr. (**кесель** froh) freude, festmahl.
кестн, **кедъ**, -дешн führen; **кедеть** Joh. 21, 18 fut.;
кѣвестн hineinführen; **кѣвельса** (Ap. 9, 8) 3. pl. aor.;
кѣзвестн hinaufführen; — **оун** die augen erheben, den blick nach oben richten; — **са** sich aufrichten;
известн herausführen;
навестн auf etwas hinführen, gegen etwas führen, z. b.

наведе на нмъ коджъ Exod. 15, 19; heimführen;
отлѣестн wegführen;
прнеестн herbeiführen, herbringen, hinführen, heimbringen.
кеуеръ msc. abend.
кеуери fem. abendessen (übersetzt δεῖπνον).
кндѣсандъ fem. gr. Βηθσαῖδά.
кндѣтнниѣ ntr. (subst. vrb. zu **кндѣти**) das sehen; Joh. 5, 37 übersetz. von εἶδος, gestalt.
кндѣти, -ждъ, -дшии sehen.
кнма fem. ursache, veranlassung; schuld; vorwand, entschuldigung.
книно ntr. wein.
книнокльнъ adj. (**кнма**) schuldig;
книнокльна теорити beschuldigen.
книноградъ msc. weingarten, weinberg; auch: weinstock.
кнти, **кнъ** (**кль**), **кншии** winden, wickeln;
закнти umdrehen, umwickeln, einwickeln;
обкнти umwickeln, umwinden;
скнти zusammenwickeln.
кнѣлемьскъ adj. bethleemitisch.
кнѣлсандьскъ adj. bethsaidisch, (gr. Βηθσαῖδά).
кладъма msc. (aber Exod. 15, 14 mit adj. in feminin. form, wie diese worte oft) herrscher (**кладъ**, **клати** herrschen).
класьмниѣ = **класфимниѣ**, s. d.
класъ fem. (**клати**, **кладъ** herrschen) macht, gewalt, herrschaft, c. instr. **клъ** **зельскъ**

herrschaft über die erde (auch das verbum c. instr.).

ΕΛΙΣΦΗΜΙΝΙΣΑΤΗ, -САМЪ, -САМЪ gr. βλασφημεῖν.

ΕΛΙΣΦΗΜΙΝΗ fem. gr. βλασφημία.

ΕΛΙΣΤ msc. haar.

ΕΛΛΥΝΤΗ, -ΥΛ, -ΥΝΕΙΝ ziehen, schleifen;

ΗΞΕΛΛΥΝΤΗ herausziehen.

ΕΛΥΚ msc. wolf.

ΕΛΥΜΑ fem. welle, woge.

ΕΛΥΚΕ msc. magier, zauberer; plur. **ΕΛΥΚΕΙ**.

ΕΛΥΜΕΝ adj. zu **ΕΛΥΚΕ**, magier-

ΕΛΥΝΤΗ, **ΕΛΥΚ**, **ΕΛΥΕΙΝ** ziehen, schleppen;

ΗΞΕΛΥΝΤΗ herausziehen;

ΕΛΥΝΤΗ anziehen, bekleiden, c. instr. der sache Matth. 27, 29; mit **Ε** + acc. Matth. 27, 31;

ΗΡΕΛΥΝΤΗ heranziehen, herbeiziehen; **ΗΡΕΛΥΝ** Joh. 12, 32 futur.;

ΕΞΕΛΥΝΤΗ abziehen, ausziehen (kleider), z. b. **ΕΞΕΛΥΝΟΜΕ** **Ε** **ΝΙΣΤΟ** **ΧΑΛΜΙΔ**; **ΕΞΕΛΥ** part. praet. act. I.

ΕΟΔ fem. wasser.

ΕΟΔΗ, -ΕΔ, -ΕΙΝ (**ΕΕΔ**, **ΕΕΤΗ**) führen;

ΕΥΕΟΔΗ hinaufführen, erheben;

ΗΞΕΟΔΗ herausführen.

ΕΟΔΟΝ msc. (**ΕΟΔ**, **ΕΕΤΗ**) eig. wasserträger, wasserkrug.

ΕΟ msc. kriegler; plur. **ΕΟΙ** soldaten, heer.

ΕΟ msc. kriegler, soldat (vgl. **ΕΟ**; **ΕΟ** krieg).

ΕΟΝΤΗ, -Ε, -ΕΙΝ wollen (velle), vorziehen (malle);

ΗΞΕΟΝΤΗ wünschen, erwählen, vorziehen, c. acc.; **ΕΥΕΟΝΤΗ** einwilligen, c. dat.; **ΜΕ** **ΗΞΕΟΝ** c. inf. noli.

ΕΟ msc., gen. -ΕΟΥ (u-st.), ochs.

ΕΟ fem. (vgl. **ΕΟ-ΕΤΗ**) wille.

ΕΟ fem. geruch.

ΕΟΕΟΔ msc. (**ΕΟ**; -ΕΟΔ von **ΕΕΔ**, **ΕΕΤΗ**) heerführer, feldherr, fürst.

ΕΡΑ msc. feind.

ΕΡΑΤΑ ntr. plur. thor (thür).

ΕΡΑΤΗ fem. zu **ΕΡΑΤΑ**, thürhüterin.

ΕΡΑΤΑ msc. thürhüter (**ΕΡΑΤΑ**).

ΕΡΑΤΗ, -ΕΤΑ, -ΕΙΝ wenden (vgl. **ΕΡΑΤ-ΕΤΗ**, -ΕΤΑ, -ΕΙΝ dass.);

ΕΥΕΡΑΤΗ zurückwenden, zurückgeben; — **Ε** zurückkehren, wiederkehren;

ΕΥΕΡΑΤΗ umwenden; — **Ε** sich umwenden, sich bekehren;

ΕΥΕΡΑΤΗ abwenden, wegwenden.

ΕΡΑΤ msc. ein marterwerkzeug, equuleus, p. 102.

ΕΡΑ fem. strick.

ΕΡΑΤΟΡΑΔ msc. (**ΕΡΑΤΟΡΑΔ**) gärtner.

ΕΡΑΤΟΡΑΔ msc. garten (vergl. **ΕΡΑΤ**, **ΕΡΑΤΗ** garten).

ΕΡΑΤΗ, **ΕΡΑΤΗ** (vgl. **ΕΡΑΤ** garten) garten.

ВЪРХОВЪНЪ adj. (**ВЪРХЪ**) der oben stehende, der oberste, höchste.
ВЪРХОУ adv. (s. **ВЪРХЪ**) oben, oberhalb; praepos. c. gen. **ВЪРХОУ** леда auf dem eise.

ВЪРХЪ msc. (loc. **ВЪРХОУ**, s. d.) das obere ende, gipfel; на **ВЪРХОУ** auf dem gipfel; до **ВЪРХЪ** bis oben, bis an den rand.

ВЪРЪДЪТИ, -**ЖЪДЪ**, -**ДЪМЪТИ** (**ВЪРЪДЪ** schaden) schädigen, verletzen.
ВЪРЪДЪ msc. (wert), не **ВЪРЪДОУ** **СЪЧЕОУТИ** nicht achten, verachten, verwerfen.

ВЪРМА ntr., gen. -**МЪМЕ**, zeit.

ВЪРЪТИ (**ВЪРЪТИ**), **ВЪРЪ**, **ВЪРЪМЪ** stecken; **ПРОКЪРЪТИ** durchstecken.

ВЪРЪТИ, **ВЪРЪГЪ**, **ВЪРЪЖЕТИ** werfen; **ВЪКЪРЪТИ** hineinwerfen; **ВЪКЪРЪЖЕТИ** p. 100 fut.;

ИЗЪВЪРЪТИ hinauswerfen;

о - **ПРО-ВЪРЪТИ** umwerfen, umstürzen;

ОТЪВЪРЪТИ wegwerfen; — **СА** c. gen. sich abwenden von—, jemanden verleugnen; leugnen; Matth. 26, 34. 35 fut.; **ПОКЪРЪТИ** hinwerfen, — на **ЗЕМЪ** (loc.) auf die erde.

ВЪ praep. c. loc., acc. in; loc. örtl. **ВЪ** **ВЪСЕМЪ** **МЪРЪ** in der ganzen welt; **ВЪ** **МЪДЪХЪ** unter den leuten; **ВЪ** **МЪМЪ** an mir Matth. 26, 10; acc. örtl. (richtung): **ВЪ** **ГЪРЪДЪ** in die stadt; zeitl.: **ВЪ** **СЪМЪ** **НЪМЪТЪ** in dieser nacht; **ВЪ** **ПЪРЪВЪМЪ** **ДЪНЪ** am ersten tage; **ВЪ** **ВЪРМА** **ОМО** zu jener zeit (immer mehr die zeitdauer

oder den unbestimmten zeitpunkt innerhalb einer zeitdauer als den festbestimmten punkt bezeichnend); **ВЪ** **ПАМЪТЪ** zum andenken; **ВЪ** **ОТЪДЪНЪМЪ** **ГЪРЪХОМЪ** Matth. 26, 28 zur vergebung der sünden. Bemerke: **ВЪ** **ИМА** **ОТЪЦА** im namen des vaters.

ВЪКЪЕСТИ s. **КЕСТИ**.

ВЪКЪРЪТИ s. **ВЪРЪТИ**.

ВЪГОДЪТИ s. **ГОДЪТИ**.

ВЪДАТИ s. **ДАТИ**.

ВЪДАМЪТИ s. **ДАМЪТИ**.

ВЪЖДАДАТИ s. **ЖАДАТИ**.

ВЪЖАЛЪКАТИ **СА** s. **АЛЪКАТИ**.

ВЪЖЕЧЕТИ **СА** s. **ЧЕТИ** **СА**.

ВЪЖЕКАТИ s. **КАТИ**.

ВЪЖЕССАТИ **СА** s. **КЕССАТИ**.

ВЪЖЕСТИ s. **КЕСТИ**.

ВЪЖОДЪТИ s. **КОДЪТИ**.

ВЪЖЕРАТИ s. **РАТИ**.

ВЪЖЕЧЕТИ, -**ИТЪ**, -**СТИМЪ** (**ЧЕЧЪ** adj. bekannt, sbst. nachricht, vgl. **ЧЕЧЪ-ТИ**) bekannt machen, verkünden; **ВЪЖЕЧЕТИ** Joh. 16, 25 fut.; **ВЪЖЕЧЕТИ** Joh. 4, 25; 16, 13 fut.

ВЪЖЕЧЕТИ s. **ЧЕЧЕТИ**.

ВЪЖЕРАЖДАТИ, -**ЖДАМЪ**, -**ЖДАМЪТИ** (**ВЪЖЕРАЖДЪТИ** aufbauen, **РАЖДЪ**) erbauen (eig. u. trop.)

ВЪЖЕРАЖДЕНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ВЪЖЕРАЖДАТИ** aufbauen, **РАЖДЪ**) erbauung (im geistl. sinne).

ВЪЖДАТИ s. **ДАТИ**.

ВЪЖДАМЪТИ s. **ДАМЪТИ**.

ВЪЖЕЧЕТИ s. **ЧЕЧЕТИ**.

КЪХДРАТИ, -РАЖ, -РАЖИНИ (ДРАТИ, ДРАЖ) aufreissen, zerfleischen.
КЪХДРАДОКАТИ СА В. РАДОКАТИ СА.
КЪХДРАСТЪ msc. (КЪХ-Д-РАСТИ aufwachsen, erwachsen) das erwachsene alter, ηλικία.
КЪХДРЫДАТИ В. РЫДАТИ.
КЪХДРЯМАТИ В. ДРЯМАТИ.
КЪХДАТИ В. ДАТИ.
КЪХЕМАЖ В. ММАТИ.
КЪХИМАТИ В. МИМАТИ.
КЪХИРАТИ, -РАЖ, -РАЖИНИ (КЪХЪРАТИ unter ЗЪРАТИ) betrachten; — на нь ihn ansehen.
КЪХИСМАТИ В. ИСМАТИ.
КЪХИТИ В. ИТИ.
КЪХЛЕЖАТИ В. ЛЕЖАТИ.
КЪХЛЕТАТИ В. ЛЕТАТИ.
КЪХЛЕШИТИ В. ЛЕШИТИ.
КЪХЛЕВАТИ, -ВАЖ, -ВАЖИНИ (vgl. КЪХЛИВАТИ) aufgiessen.
КЪХЛИМАТИ В. ЛИМАТИ.
КЪХЛОЖИТИ В. ЛОЖИТИ.
КЪХЛОБИТИ В. ЛОБИТИ.
КЪХМОЖЪМЪ adj. (КЪХ-, МОШИТИ) möglich.
КЪХМОШИТИ В. МОШИТИ.
КЪХМЪТИТИ В. МЪТИТИ.
КЪХМЪШТЕМИНЕ ntr. (sbst. vrb. zu КЪХ-МЪТИТИ) bewegung.
КЪХМЕШАКНДАТИ В. МЕШАКНДАТИ.
КЪХИСТИ В. ИСТИ.
КЪХИМОСИТИ В. МОСИТИ.
КЪХИЪСТИ (ИЪСТИ), -ИЪЖ, -ЖЕМИ aufstecken, anheften.
КЪХЪ, **КЪХ-** (selten ausser der composition) c. acc.; БЛАГОДАТЬ КЪХЪ БЛАГОДАТЬ χάρις ἀντὶ χάριτος.
КЪХЪВАТИ В. ХЪВАТИ.

КЪХЪЛИТИ, -НИЖ, -НИЖИНИ ausrufen.
КЪХЪРАТИ В. ХЪРАТИ.
КЪХАТИ В. ИТИ.
КЪХОУСИТИ В. МОУСИТИ.
КЪХОУМАТИ, -МАЖ, -МАЖИНИ (КЪ-МОУСИТИ) c. gen. kosten.
КЪХАЗИТИ В. ЛАЗИТИ.
КЪХИМАТИ В. ЛИМАТИ.
КЪХЛОЖИТИ В. ЛОЖИТИ.
КЪХИСТИ В. ИСТИ.
КЪХИЪСТИТИ, -ИЪЖ, -ИЪЖИНИ (eig. an einen platz, място, legen, placieren) fassen (von gefässen).
КЪХИЪТАТИ В. ИЪТАТИ.
КЪХИЪМАТИ, -ИЪТАЖ, -ИЪТАЖИНИ (КЪХИЪСТИТИ) fassen; СЛОВО МОЕ НЕ КЪХИЪМАТАСЪ СА КЪ КЪ mein wort findet keinen platz in euch, ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.
КЪХИТИ В. ИТИ.
КЪНЪ adv. hinaus (vgl. КЪНЪ), प्राeros. c. gen. КЪНЪ КОНОКА aus dem kessel heraus.
КЪНЪСТИ, -НЪЖ, -ЖЕМИ (vgl. КЪХ-НЪСТИ) einstecken.
КЪНЪ adv. draussen (vgl. КЪНЪ).
КЪ-И-ИГДА conj. als.
КЪ-И-ЖУРЪ adv. drinnen.
КЪПАСТИ В. ПАСТИ, ПАДЖ.
КЪПАТИ, -ПАЖ, -ПАЖИНИ rufen, schreien (vgl. КЪХИПАТИ).
КЪПАЪ msc. (КЪПАТИ) ruf, geschrei.
КЪПРАШАНИНЕ ntr. (sbst. vrb. zu КЪПРАШАТИ) befragung, verhör.
КЪПРАШАТИ, -ШАЖ, -ШАЖИНИ (КЪ-ПРОСИТИ) ausfragen, fragen nach etwas (c. gen. der sache),

befragen, **ОНИМАЖЕ КЪПРАШАНИМЪ**
КАЮ um was wir euch beide
 befragen;

СЪКЪПРАШАТИ СЯ СЪ — sich
 gegenseitig befragen mit —,
 disputiren mit —.

КЪПРОСНИТИ С. ПРОСНИТИ.

КЪСАДИТИ С. САДИТИ.

КЪСАДЪНИКЪ msc. (eigentl. der auf-
 sitzende, vgl. **КЪСАДЪНЪ** auf
 [dem pferde] sitzend, **КЪ-СА-**
ДИТИ) reiter.

КЪСЕЛАНЪ, -**АНЪ**, -**АНИИ** **СА** (село
 acker, fundus) sich nieder-
 lassen, wohnen; **КЪСЕЛЕНАМЪ**
 (sc. **ЗЕМЛЪ**) die bewohnte erde,
 orbis terrarum, übers. von ἡ
 οἰκουμένη (s. auch u. **НАСЕЛАНТИ**).

КЪСЕЛЕНАМЪ С. КЪСЕЛАНТИ.

КЪСРЪСЕННИЕ ntr. (sbst. vrb. zu
КЪС-КРЪСЯТИ) auferstehung.

КЪСРЪСЯТИ, -**ЯЖ**, -**ЯНИИ** sich er-
 heben, auferstehen; **КЪСРЪС-**
ИТЬ Joh. 11, 23. 24 futur.

КЪСРЪСНИТИ, -**ЯЖ**, -**ЯНИИ** (caus. zu
КЪС-КРЪС-ЯТИ) auferstehen
 machen, auferwecken; **КЪСРЪ-**
ЯЖ Joh. 6, 40. 54 fut.

КЪСРЪСЯНЪ adj. auferstehung-;
ОУКАЗАНИЕ КЪСРЪСЯНОЕ der be-
 weis der auferstehung.

КЪСРЪСАТИ, -**ШАЖ**, -**ШАНИИ** (**КЪС-**
КРЪСНИТИ) auferwecken.

КЪСРЪШЕНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu
КЪСРЪСАТИ) auferweckung, auf-
 erstehung.

КЪСАДИТИ СЯ С. САДИТИ.

КЪПАКАТИ С. ПАКАТИ.

КЪПОМАЖУТИ С. ПОМАЖУТИ.

КЪПРОСНИТИ С. ПРОСНИТИ.

КЪСНАТИ С. ПЯТИ.

КЪСНАТЬ adv. rückwärts, zurück
 (vgl. **О-НАТЬ** dass.).

КЪСТАКНИТИ С. СТАКНИТИ.

КЪСТАНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **КЪ-**
СТАТИ, s. **СТАТИ**) auferstehung.

КЪСТАТИ С. СТАТИ.

КЪСТАТИТИ С. СТАТИТИ.

КЪСХОДИТИ С. ХОДИТИ.

КЪСХОДЪНИЦА fem. (**КЪСХОДЪ** auf-
 gang, **КЪСХОДЪНЪ** adj. dazu, s.
 unter **ХОДИТИ**) ὑπερφον, sölter.

КЪСХОТАТИ С. ХОТАТИ.

КЪСХЯТИТИ С. ХЯТИТИ.

КЪСЯСТИ С. СЯСТИ.

КЪСЯТИ С. СЯТИ.

КЪТОРНЦА fem. (**КЪТОРЪ**) zweiheit,
 δυάς (vgl. **ТРОИЦА**); instr. **КЪ-**
ТОРНЦЕМЪ zum zweiten male.

КЪТОРЪ num. ord. zweiter; **КЪ-**
ТОРОЕ zum zweiten male.

КЪХОДИТИ С. ХОДИТИ.

КЪХНИТИ С. ХНИТИ.

КЪСОУЪ adj. hoch.

КЪСОТА fem. (**КЪСО-КЪ**) höhe.

КЪШЕ adv. (s. **КЪШЪ**) höher; hoch,
 oben; **СЪ КЪШЕ** von oben, **АШЕ**
КЪТО НЕ РОДИТЬ СЯ СЪ КЪШЕ
 ὅαν μὴ τις γεννηθῇ ἀνωθεν.

КЪШЪ, best. **КЪШИИ**, fem. **КЪШЬИИ**,
 ntr. **КЪШЕ**, adj. comp. zu **КЪ-**
СОУЪ; **КЪШЕ** adv. s. d.

КЪШЬИИ adj. (**КЪШЪ**) ober, **КЪ-**
ШЬИИ der höchste, oberste.

КЪШЪ fem. hals.

КЪДОКНИЦА fem. wittwe (**КЪДОК** dass.)

КЪСАКЪ (**КЪСАКЪ**, **КЪСАКЪ**) prop.
 jeder, jeglicher.

ВЪСЕГДА adv. (**ВЪСЬ**) zu jeder zeit, immer.

ВЪСЕ-ДРЪЖИТЕЛЬ msc. (**ДРЪЖАТИ**) παντοκράτωρ allherrscher, der allmächtige.

ВЪСЬ, ВЪСМ, ВЪСЕ pron. all, ganz, jeder; **ВЪСЬ** **МНРЪ** ὁ κόσμος.

ВЪСЬ fem. dorf, χωριον.

ВЪСЪДОУ adv. (**ВЪСЬ**) von überall her, überall.

ВЪСЪДЪ adv. (**ВЪСЬ**) überall.

ВЪСЕРЪ adv. (vgl. **ВЪСЕРЪ**) gestern.

ВЪДАТИ, ВЪМЪ u. **ВЪДЪ, ВЪСМ** wissen, kennen;

ИС-НО-ВЪДАТИ bekennen;

ПОВЪДАТИ verkünden;

ОУВЪДАТИ erfahren (γινώσκειν), lernen.

ВЪНЪ ntr. coll. gr. βῆτα, palmzweige; überhaupt „zweige“.

ВЪНЪ msc. lange zeit, aevum, αἰών, ewigkeit; **ВЪ** **ВЪНЪ** εἰς τὸν αἰῶνα; **ВЪ** **ВЪНЪ** in alle ewigkeit, ebenso **ВЪ** **ВЪНЪ** **ВЪНОВЪ**; **ОУ** **ВЪНЪ** ἐκ τοῦ αἰῶνος, von ewigkeit her.

ВЪНЪЦЪ msc. (**ВН-УН**) kranz, krone.

ВЪНЪЦАТИ, -УНЪ, -УНОВИ (**ВЪНЪЦЪ**) bekränzen, krönen.

ВЪРА fem. glaube; **ВЪРЪ** **МН** (с. **МН**) glauben fassen, glauben.

ВЪРОКАТИ, -РОУЪ, -РОУОВИ (**ВЪРА**) glauben, mit **ВЪ** + dat. glauben an —, mit **ВЪ** + acc. dass.; **ВЪРОУИТЕ** Joh. 3, 12 πιστεύετε und πιστεύετε.

ВЪРЪНЪ adj. (**ВЪРА**) glaubwürdig, wahr; gläubig.

ВЪСНТИ, -МЪ, -СНИ hängen (**ВН-СНТИ** hängen);

ПОВЪСНТИ aufhängen, anhängen, suspendere;

СЪВЪСНТИ herabhängen lassen, herablassen.

ВЪТРЪ msc. wind.

ВЪУНЪ adj. (**ВЪНЪ**) ewig.

ВЪУТАТИ, -УТАМЪ, -УТАОВИ (**ВЪТЪ** urspr. ausspruch, ῥῆμα; vgl.

ВЪУНЪ, gen. -УНЪ, redner) sprechen, reden;

ИЗЪВЪУТАТИ heraussagen, aussprechen;

ОВЪУТАТИ (vgl. **ОВЪТЪ** versprechen) versprechen, geloben;

ОУВЪУТАТИ (vgl. **ОУВЪТЪ**) antworten;

СЪВЪУТАТИ (vgl. **СЪВЪТЪ**) rat-schlagen.

ВЪЗАТИ, -ЖЪ, -ЖОВИ binden;

ОВЪЗАТИ umbinden, umwickeln, verbinden (wunden); **ОВЪ-ЗАМЪ** **ПОГАМЪ** и **РЪЖАМЪ** gebunden an füssen und händen;

СЪВЪЗАТИ zusammenbinden, festbinden, fesseln;

ОУВЪЗАТИ binden, bekränzen.

ВЪМЪТЪ, best. **ВЪМЪТНЪ**, fem. **ВЪМЪТЪ-И**, ntr. **ВЪМЪТЪ**, adj. comp. grösser; ntr. mehr.

Г.

Г als Zahlzeichen 3, τρεῖς, τρῖν.
ΓΑΖΟΦΥΛΑΚΗΝ fem. γαζοφυλάκιον,
aerarium.

ΓΑΛΙΛΕΪΣΚΗΣ adj. galiläisch.

ΓΑΛΙΛΑΕΑ fem. Γαλιλατα, Galiläa.

ΓΕΟΥΔΗΝΗΣ adj. zu ΓΕΟΥΔΗ, ΓΕΟΥΔΑ
msc. nagel (clavus); ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΟΥ-
ΔΗΝΗΝ die nagelwunde.

ΓΕΘΥΣΙΜΑΝΗ, ΓΕΤΥΣΙΜΑΝΗ Γεθση-
μανῆ.

ΓΛΗΚΑ fem. kopf.

ΓΛΗΓΟΛΑΤΗ, -ΛΗ, -ΛΕΜΗ (ΓΛΗΓΟΛ)
sagen, sprechen;

ΕΙΣΓΛΗΓΟΛΑΤΗ eig. aussagen,
aufsagen; ΕΙΣΓΛΗΓΟΛΕΤΑΙ СΑ
λαληθήσεται wird gesagt,
erzählt werden.

ΓΛΗΓΟΛ msc. wort.

ΓΛΑΔΗΣ msc. hunger, hungersnot.

ΓΛΑΣΤΗ, -ΣΗΣ, -ΣΗΝ (ΓΛΑΣ)
stimme, laut von sich geben,
vocem emittere, schreien.

ΕΙΣΓΛΑΣΤΗ eig. aufschreien,
krähen (vom hahne); Matth.
26, 34 ΕΙΣΓΛΑΣΕΤΑΙ fut.; rufen
φωνεῖν (mit u. ohne object);
ΕΙΣΓΛΑΣΕΤΑΙ Joh. 13, 38 fut.

ΓΛΑΣ msc. stimme.

ΓΛΑΝΑΤΗ, -ΝΑ, -ΝΑΝΗ (ΓΛΑΣΤΗ)
rufen, nennen.

ΓΛΕΝΗ fem. tiefe (ΓΛΕΝΟΣ).

ΓΛΕΝΟΣ adj. tief.

ΓΙΝΕΑΤΗ, -ΕΑΣ, -ΕΑΣΗΝ СΑ (ΓΙΝΕΑΣ
zorn) zürnen; — НА + acc.
auf jem.;

ΠΡΟΓΙΝΕΑΤΗ СΑ in zorn aus-
brechen, in zorn geraten;

ΡΑΖΓΙΝΕΑΤΗ СΑ in zorn geraten,
erzürnen, ergrimmen.

ΓΙΝΕΑΣ msc. zorn.

ΓΟΔΗΝА fem. stunde (ΓΟΔΗΣ zeit,
καιρός; auch „stunde“, hora).

ΓΟΔΗΤΗ, -ЖД, -ДΗΝΗ (ΓΟΔΗΣ καιρός),
eig. bedeutung in ΓΟΔΗΤΗ СΑ
contingere; ohne СΑ passend,
angenehm sein;

ΕΙΣΓΟΔΗΤΗ gefallen.

ΓΟΛΓΑΘΑ Γολγαθαῖ.

ΓΟΛΑΤΗ fem. schenkel.

ΓΟΛΑΣ msc., gen. -ΕΝ, taube.

ΓΟΝΕΖΗΝΑΤΗ, -ΝΑ, -ΝΗΝ erlöset
werden, frei werden, frei sein,
c. gen. (von etwas).

ΓΟΝΗΤΗ, -ΝΗ, -ΝΗΝ (ΓΛΗΝΑ) trei-
ben, verfolgen;

ΕΙΣΓΟΝΗΤΗ austreiben.

ΓΟΝΕΖΗΝΗ ntr. (subst. vrb. zu ΓΟ-
ΝΗΤΗ) verfolgung.

ΓΟΡΑ fem. berg.

ΓΟΡΑ, best. ΓΟΡΗ, fem. ΓΟΡΗΝ,
ntr. ΓΟΡΗΣ adj. comp. schlimmer.

ΓΟΡΗΝ adj. bitter, bitterlich,
schmerzlich, grausam; ntr.

ΓΟΡΗΝΟ adv. Matth. 26, 75.

ΓΟΡΗΝΑ adv. zu ΓΟΡΗΝ, bitterlich,
grausam.

ΓΟΡΑ adv. (vgl. ΓΟΡΑ) hinauf.

ΓΟΡΑΤΗ, -ΡΗΣ, -ΡΗΝΗ brennen (in-
trans.).

ΓΟΡΗΣ ntr. das übel (vgl. ΓΟΡΑ);
mit dat. als ausruf: wehe, ΓΟΡΗΣ

УЛОЖЕНОУ wehe dem menschen
Matth. 26, 24.
ГОСПОДИНЪ msc. (**ГОСПОДЪ**) herr.
ГОСПОДЪ msc. (§ 51) herr.
ГОСПОДЬНЪ adj. des herren.
ГОСПОЖДА fem. (**ГОСПОДЪ**) herrin.
ГОСТИНИННИКЪ msc. gastwirt (**ГОСТЬ**;
ГОСТИНИЦЪ hospitalis).
ГОСТИНИНЦА fem. (s. d. vor.) gast-
haus, herberge.
ГОСТЬ msc., gen. -**СТИ**, gast.
ГОТОКАТИ, -**КАМЪ**, -**КАШИ** (**ГОТОКЪ**)
bereiten;
ОУГОТОКАТИ vrb. perf., zuberei-
ten; **ОУГОТОКАНЪ** fertig.
ГОТОКЕНИ, -**КАМЪ**, -**КАШИ** bereit
(**ГОТОКЪ**) machen, bereiten;
ОУГОТОКЕНИ vrb. prf., **ОУГОТО-**
КАСЕНЪ — -**КАСЕНЪ** bereit, ge-
rüstet.
ГОТОКЪ adj. bereit, fertig.
ГРАДИТИ, -**ЖДЪ**, -**ДИШИ** (**ГРАДЪ**)
eig. einfriedigen, mit einer
mauer umgeben; bauen;
ОГРАДИТИ umfriedigen, um-
mauern.
ГРАДЪ msc. stadt.
ГРАДЬЦЪ msc. städtchen (demin.
zu **ГРАДЪ**), dorf.
ГРЕТИ, **ГРЕБЪ**, -**БЕШИ** graben, rudern;
ПОГРЕТИ begraben.
ГРИГОРИЙ msc. lat. Gregorius.
ГРОВА msc. (**ГРЕБЪ**, **ГРЕТИ**) grube,
grab.
ГРОМЪ msc. (vgl. **ГРЪМЪТИ**, -**МЪ**,
-**МИШИ** donnern) donner.
ГРЪУЪСКИ adv. (**ГРЪУЪСКЪ** adj. grie-
chisch) auf griechisch.
ГРѢХЪ msc. sünde; Matth. 26, 28

verbinde: **ОУГЪДИТИ** **ГРѢХОМЪ**,
vergebung der sünden (dat.
beim subst., wie oft, wo im
deutschen der poss. oder object.
gen.).
ГРѢШИТИ, -**ША**, -**ШИШИ** (**ГРѢХЪ**)
fehlen, sündigen;
СЪГРѢШИТИ sich versündigen.
ГРѢШНИКЪ msc. sündler (**ГРѢШНЪ**);
Matth. 26, 45 verbinde: **КЪ РѢЦѢ**
ГРѢШНИКОМЪ (vgl. ostrom. ev.
КЪ РѢЦѢ **ГРѢШНИКОМЪ**).
ГРѢШНЪ adj. sündig (**ГРѢХЪ**); **СКОУ-**
ГЪ СОТОННИЦЫ и **КЪМЪ** **ГРѢ-**
ШНИ ihr diener des satans
und fürsten der sünde, p. 99 ob.
ГРѢИТИ, **ГРѢИ**, **ГРѢИШИ** wärmen.
ГРАЗЪИТИ, -**ИЖЪ**, -**ИШИ** einsinken;
ПОГРАЗЪИТИ einsinken, ein-
dringen.
ГРАСТИ, **ГРАДЪ**, -**ДЕШИ** kommen.
ГРѢЛЪ, best. **ГРѢЛНИ**, fem. **ГРѢ-**
ЛНИ, ntr. **ГРѢЛЪ**, adj. comp.
zu **ГРѢЛЪ**; **ГРѢЛЪШЕ** nom. pl.
msc. ältere form = **ГРѢЛЪШЕ**,
p. 106.
ГРѢБЪ adj. roh, unerfahren, un-
wissend.
ГРѢГЪ msc. schabeisen (?), p. 102.
ГОУЕТИ, -**БЪ**, -**БЕШИ** vernichten,
zu grunde richten (perdere,
ГЫБИТИ perire);
ПОГОУЕТИ dass., verlieren;
ПОГОУЕТИ Joh. 12, 35 fut.
ГОУМЪ ntr. tenne, scheuer.
ГЪВАТИ, **ЖЕВЪ**, **ЖЕШИ** treiben,
jagen, verfolgen;
ИЗЪГЪВАТИ, **ИЗЪДЕВЪ** (= **ИЗЪ** - **ЖЪ**)

Joh. 6, 37 fut.; **ижденати**
 Joh. 15, 20; 16, 2. fut.
гыенати, -бамъ, -басемъ (vgl. **гыенати**) zu grunde gehen, umkommen;
ногыенати dass. vrb. perf., **ногыенати** ἀπολοῦνται Matth. 26, 52.
гыенати, -амъ, -немъ zu grunde gehen, umkommen;

изгыенати ganz zu grunde gehen, verloren gehen;
ногыенати vrb. perf., zu grunde gehen, verlorengehen; Matth. 26, 52; Joh. 10, 28 fut.

гыенати fem. (**гыенати**) vernichtung, verschwendung, verderben.

гъен fem. schwamm.

Д

да conj. dass (absicht und folge), ut, ἵνα, ὥς, ὥστε; im abhängigen satz steht das vrb. perf. (futurum), p. 107 unten der dat. c. inf.; vor den indicativformen des verbs im nicht abhängigen satz ersetzt es den imperativ: **да иждети** möge er gehen; **да гыенати** wir beide wollen reden, lasst uns beide reden; nach vorausgehendem **амте** leitet es ein folgendes glied des conditionalsatzes ein: **амте истрасемъ** — **и да иждети** p. 98 wenn du fallen lässt ... und es fällt; **да не** damit nicht; **амте да** damit (s. **амте**); **да амте** wenn, falls, wenn also; **да оуно** амте wenn also; **да амте оуно не** wenn nun also nicht; **амте да** s. **амте**.
дакати, -камъ, -кнемъ würgen;
оудакати erwürgen, ersticken;
 — **са** sich erhängen.
дакати adj. poss. zu **дакати**, des David.

дакати msc. David.
дале adj. weit, fern, ntr. **дале**
 adv. fern, in die ferne; **издале** von fern, von weitem.
дар msc. (**да-ти**) gabe, geschenk.
дати, **дама**, **даси** geben (perf., daher das fut. ausdrückend, z. b. **даси** ihr werdet geben, Matth. 26, 15 u. öfter); mit dat. der pers. u. infin. erlauben, lassen, vgl. **тало дакати оу-крати** p. 105 unt. den leichnam wegstehlen lassend;
кдати übergeben;
кздати zurückgeben, erstatten; **кдати** n. dankerstat-ten, danken;
оудати vergelten, ἀποδίδοναι;
подати hingeben, darreichen, schenken; **подати** p. 98 fut.; mit dat. c. inf. (wie **дати**) **подати оуенномуъ сдати** sie gaben den jüngern (die möglichkeit) zu lügen;
продати verkaufen;
прдати übergeben, verraten;

прѣдѣмъ Math. 26, 15 fut.,
прѣдѣсть Matth. 21, 23 fut.,
 und öfter so; **прѣдати доумѣ**
 oder **доумѣ** den geist auf-
 geben, sterben.
дадѣннѣ ntr. (sbst. verb. zu **дати**)
 gabe.
дати, **дажъ**, **дадѣннѣ** geben (dur.
 zu **дати**);
къдѣдати hingeben, übergeben;
 — **дѣштерѣ на бракъ** die
 tochter zur ehe —, verhei-
 raten; — **ся** sich hingeben,
 hingegeben werden, heira-
 ten (nubere);
къздѣдати zurückgeben, estat-
 ten, — **къдажъ** danken;
прѣдати verkaufen;
прѣдати übergeben, verraten;
прѣдѣмъ der verratende (als
 dauernde eigenschaft des mit
 verratumgehenden), verräter.
дѣнѣжѣти, -**нѣжъ**, -**нѣжнѣ** bewegen;
къздѣнѣжѣти aufrichten; **къз-**
дѣнѣжѣ Joh. 2, 19 fut.
дѣнѣжнѣ ntr. (sbst. vrb. zu **дѣнѣ-**
жѣти) bewegung.
дѣнѣжѣти, -**жѣжъ**, -**жѣжнѣ** bewegen
 (**дѣнѣжѣ-жѣти**);
подѣнѣжѣти dass. (perf.); — **ся**
 eilen, sich anstrengen, kām-
 pfen.
дѣкорѣ msc. hof, gehöft.
дѣрьѣ fem., u. plur. **дѣрьѣ**, thür;
съходѣи дѣрьѣ Joh. 10, 1
 durch die thür (vermittels der
 thür) eingehend.
дѣрьѣннѣ fm. (**дѣрьѣ**) thürhüterin.
дѣсѣтъ num. ord. neunter.

дѣсѣтъ num. neun.
дѣсѣннѣ fem. (**дѣсѣтъ**) rechte
 hand.
дѣсѣтъ adj. recht (dexter); **дѣсѣ-**
ннѣ (sc. **ръжѣ**) dierechte (hand).
дѣсѣтъ num. ord. zehnter.
дѣсѣтъ num. zehn, plur. **дѣсѣтъ**,
дѣсѣтъ; **дѣжѣ на дѣсѣтъ** (§. 64)
 zwölf (sbst. im dual von **дѣжѣ**,
 oder im gen. plur. von **дѣсѣтъ**
 abhängig); **трѣ дѣсѣтъ** dreissig
 (sbst. im gen. pl. u. so bei den
 zehnern überhaupt); **четѣрьѣ**
дѣсѣтъ vierzig; **пѣтъ дѣсѣтъ**
 fünfzig u. s. w.
дѣнѣти, -**жѣжъ**, -**жѣжнѣ** **ся** (**дѣнѣ**
 msc., **дѣнѣ** ntr. wunder) sich
 wundern.
дѣнѣжѣ adj. (**дѣнѣ**, **дѣнѣ** wunder)
 wunderbar, verwunderlich.
дѣнѣжѣ msc. **δίαβολος**, teufel.
дѣлѣготрѣнѣннѣ ntr. (**дѣлѣ** adj.
 lang, **трѣнѣти**) **μακροθυμία**,
 langmut.
дѣлѣжѣти, -**жѣжъ**, -**жѣжнѣ** (**дѣлѣ** lang)
 lang machen;
прѣдѣлѣжѣти verlängern, aus-
 dehnen, **къ прѣдѣлѣжѣтѣ рѣтъ**
 p. 105 ihr hieltet eine lange
 rede.
дѣлѣжѣ adj. (**дѣлѣ** schuld) schul-
 dig, verpflichtet.
до prāp. c. gen. bis, hin — zu;
до того дѣнѣ bis zu jenem tage;
до сѣмѣтъ bis zum tode; **до**
дѣкорѣ bis auf den hof; **прѣнѣти**
до нѣжѣ hinkommen zu ihnen.
дѣро-гѣлѣжѣ adj. fromm (**сѣ-**
сѣбѣ; **гѣлѣти**, -**жѣжъ** verehren).

ДОБРО-ПОБЕДИМЪ adj. gut siegend
καλίνικος (по-бѣда sieg).

ДОБРО-РОДИСТЕО ntr. (рождѣнѣ, родъ)
vornahme geburt, εὐ-γένεια.

ДОБРЪ adj. gut; **ДОБРЪИ**, **ДОБРЪИМИ**,
ДОБРЪИ comp.

ДОБРЪ adv. zu **ДОБРЪ**, gut, wohl.

ДОКЛАМЪ (**ДОКЛАМЪ**, **ДОКОЛАМЪ**) adj.
(vgl. **ДОКЛАТИ**) hinreichend,
genügend, idoneus fähig.

ДОКЛАТИ, **-ЛАМЪ**, **-ЛАМЪИ** und **-ЛАМЪ**,
-ЛАМЪИ ausreichen, hinreichen;
НЕ ДОК. mangeln.

ДОЖИ adv. bis, **ДОЖИ** и **ДО КОМЪЦА**
bis ans ende.

ДОЗЪРАТИ s. **ЗЪРАТИ**.

ДОМА adv. zu hause.

ДОМЪ msc. haus (gen., loc., dat.

ДОМОУ, g. pl. **ДОМОУЪ** [u-stamm]).

ДОМЫСЛИТИ s. **МЫСЛИТИ**.

ДО-И-АДЕЖЕ conj. (s. **АДЕЖЕ**) bis
(eig. bis wo), so lange als.

ДОСАДИТИ, **-ЖДЪ**, **-ДИШИ** (**ДОСАДА**
fem. verdruss, ärger) ärgern,
beleidigen, misshandeln.

ДОСАЖДАТИ, **-ЖДАМЪ**, **-ЖДАШИ** (**ДО-**
САДИТИ) kränken, ärgern, be-
leidigen.

ДОСТАТИ s. **СТАТИ**.

ДОСТОИМЪ adj. (s. **ДОСТОИТИ**) wert,
würdig, gebührend, zukom-
mend, **НЕСТЪ ДОСТОИМО** οὐκ
ἐξεστί es ist nicht erlaubt.

ДОСТОИМЪМЪ adj. (**ДОСТОИМЪ**) wert,
würdig; **ДОСТОИМЪМО** (sc. **НЕСТЪ**)
p. 105 ἀξιόν ἐστί.

ДОСТОИМНІЕ ntr. (sbst. vrb. zu
ДО-СТОИТИ; eig. die gebühr)
das erbe.

ДОСТОИТИ s. **СТОИТИ**.

ДРАГЪ adj. theuer, kostbar.

ДРОУГЪ adj. anderer; **ДРОУЗИ** die
einen, einige; **ДРОУЗИИ** — **НИИ**
(**НИИИ**) oder **НИЦИИ**, die einen —
die anderen, einige — andere;
ДРОУГЪ ДРОУГЪ (**ДРОУГЪ ДРОУГОУ**
u. s. w.) einander.

ДРОУГЪ sbst. msc. freund.

ДРОУЗИНА fem. (**ДРОУГЪ**) freund-
schaft (auch als gesamtheit
der genossen).

ДРЪЖАВА fem. (**ДРЪЖАТИ**) herr-
schaft, macht.

ДРЪЖАТИ, **-ЖЪ**, **ЖИШИ** halten;

ОДРЪЖАТИ festhalten, κατέχειν;

НЕДЪЖГЪМЪ **ОДРЪЖИМЪ** mit
einer krankheit behaftet;

ОУДРЪЖАТИ festhalten; **ОУДРЪЖЪ**
p. 99 fut.

ДРЪЖАТИ, **-ЖАМЪ**, **-ЖАШИ** (**ДРЪЖЪ**)
mutig, getrost sein.

ДРЪЖИЖАТИ, **-ИЖЪ**, **-ИШИ** (**ДРЪЖЪ** adj.
kühn) sich erkühnen, kühn
sein, frei reden.

ДРЪЖОВАТИ, **-ЖОВЪ**, **-ЖОВШИ** (**ДРЪЖЪ**
adj. kühn) kühn sein, kühn
handeln, p. 106 — **ЖА** нь für
ihn, zu seinem schutze.

ДРЪКОМЪ msc. knittel, keule.

ДРЪКО ntr. holz.

ДРЪМАТИ, **-МАМЪ**, **-МАШИ** schlum-
mern;

БЪЗДРЪМАТИ einschlafen.

ДРОУНАТИ, **-НАМЪ**, **-НАШИ** blasen (mit
dem munde).

ДОУХЪ msc. hauch (spiritus), geist
(vgl. **ДЫХАТИ**)

ДОУША fem. (**ДОУХЪ**) seele, leben.

ДЪЛА (дѣл) num., fem. - ntr. **ДЪЛА**,
zwei (flex. §. 64); **ДЪЛА** на де-
сѣте zwölf; **ДЪЛА** десѣте (od.
десѣти) zwanzig.

ДЪЛОУ (дѣлоу) adj. zahlw. doppelt;
ntr. **ДЪЛОУ** als subst. zahlw.;
на **ДЪЛОУ** раздѣла сѣ zerriss in
zwei (entzwei).

ДЪЖДЪ msc. regen.

ДЪНО ntr. grund, boden.

ДЪСНА fem. brett, tisch.

ДЪШТИ fem., gen. -шѣте, tochter.

ДЪХАННЕ ntr. (subst. vrb. zu **ДЪ-**
ХАТИ) das atmen (spiritus);
atmendes, lebendes wesen.

ДЪХАТИ, -хѣхъ, -хѣхши und -шѣхъ,
-шѣхши atmen, schnauben,
wehen.

ДЪБРЪ fem. thal, schlucht.

ДЪНЪ msc., gen. **ДЪНЕ** (§. 53 anm.
4), tag; **ДЪНЪ** великъ festtag;
въ **ДЪНЕ** (loc.?) Joh. 11, 9 am
tage.

ДЪРАТИ (драти), **ДЪРЪ**, **ДЪРЕШИ**
schinden, zerreißen;

ОДЪРАТИ abhäuten;

РАЗДЪРАТИ aus einander reißen,
zerreißen; — **СЪ** zerreißen
(intrans.);

ОУДЪРАТИ abscheren. .

ДЪКА fem. jungfrau.

ДЪКЕНЦА fem. jungfrau.

ДЪЛАТЕЛЬ msc. (**ДЪЛАТИ**) arbeiter,
landmann γεωργός.

ДЪЛАТИ, -лахъ, -лахши (**ДЪЛО**) thun;
СЪДЪЛАТИ verrichten, vollen-
den; errichten.

ДЪЛАНТИ, -лахъ, -лахши theilen (**ДЪЛА**
theil);

РАЗДЪЛАНТИ zertheilen, verthei-
len; **РАЗДЪЛАХЪ** Exod. 15, 9
fut.

ДЪЛО ntr. werk; Ap. 9, 36 als
es-stamm, gen. pl. **ДЪЛЕСЪ**.

ДЪЛАМ прѣп. c. gen., dem regierten
worte nachgesetzt: durch, we-
gen, **ВРАГЪ ДЪЛА** p. 105 durch
die feinde.

ДЪТИ fem. plur. (i-stamm) kinder.

ДЪТИ, **ДЪЖДЪ**, **ДЪЖДЕШИ** (auch **ДЪХЪ**
ДЪХШИ) legen;

ВЪЗДЪТИ erheben, ausstrecken;

ВЪЗДЪЖДЕШИ Joh. 21, 18 fut.;

ХЪДЪТИ auflegen, auferlegen,
nötigen;

ОДЪТИ umlegen, bekleiden;

ПРИДЪТИ anlegen, anhalten.

ДЪШТИ, **ДЪХЪ**, **ДЪХШИ** (**ДЪ-ТИ**) thun;

не **ДЪТИ** thu nicht, lass; daher

не **ДЪШТИ** im sinne von „zu-

lassen“ (ἔαν), „lassen“; не **ДЪШТЕ**

его **ИТИ** Joh. 11, 44 lasst ihn

gehen; не **ДЪТИ** **ИМЪ** Joh. 12, 7

lass sie.

Є.

ЄКРЕЙСКЪ adv. auf hebräisch.

ЄІ zahlzeichen, 15 **НАТЪ** на де-
сѣте.

ЄЛЪИ msc. ἑλαιον, öl.

ЄЛНИХЪ msc. ἑλλην, griechen.

ЄШЕИ msc. gr. Αἰνέας.

ЄШОНЪ nom. pr. loc. gr. Αἰών Joh.
3, 23.

ЄШЕН'ДЪТЪ msc. gr. ἐπενδύτης.

ЄФРЕМЪ msc. Ἐφραίμ.

Ж.

ЖАЛОСТЬ fem. (ЖАЛЪ subst. indecl.
ЖАЛЪ МСТЬ МЪНЪ mir ist leid)
betrübniss; Ж. ДОМОУ ТЕОИГО,
— um dein haus.

ЖАСНАТИ, -НА, -НЕНИ erschrecken,
stupefieri;

ОУЖАСНАТИ СЯ erschrecken, ob-
stupescere.

-ЖДЕ an pron. u. part. gefügt
(ТЪ-ЖДЕ, ТАКО-ЖДЕ) zur bezeich-
nung der identität, wie lat.
-dem.

ЖЕ part. der hervorhebung (gr.
γε, quidem), dem auszuzeich-
nenden worte unmittelbar
nachgestellt; oft bei pron. u.
part., namentl. durch **НИ**-
negierten, **НИ-КТО--ЖЕ**, **НИ-КОЛИ-
ЖЕ** u. a.; an **И** (er) u. relativen
partikeln bildet es relativa **И-
ЖЕ**, **ИКО-ЖЕ**; conj. aber, zur
bezeichnung eines leisen gegen-
satzes, dem gr. *δέ* entsprechend.

ЖЕЛАТИ, -ЛАЪ, -ЛАЮЩИ wünschen.

ЖЕНА fem. frau, weib.

ЖЕНИХОВЪ adj. poss. zu **ЖЕНИХЪ**,
des bräutigams.

ЖЕНИХЪ msc. (ЖЕНА) bräutigam.

ЖЕНЬСНЪ msc. (ЖЕНА) weiblich, des
weibes.

ЖЕСТОКЪ adj. hart, grausam.

ЖЕСТИ, **ЖЕЖ**, **ЖЕЖЕШИ** brennen
(trans.);

ЖАЖЕСТИ anzünden; **ЖАЖЪЖЕ**
Matth. 27, 7, 3. sg. aor.;

РАЖДЕСТИ (= **РАЖ-Ж.**) verbren-
nen, glühen.

ЖИВЕНТИ, -ЛИКЪ, -НИИ lebendig
(ЖИВЪ) machen;

ОЖИВЕНТИ beleben; **ОЖИВЪ** =
ОЖИВЪ p. 98 (§. 33, anm.)

ЖИКОТЪ msc. (ЖИВЪ) leben.

ЖИКОТЪНЪ adj. des lebens, **ХЛЪБЪ**
Ж. brod des lebens.

ЖИВЪ adj. (ЖИВЪ-Ж, ЖИТИ) lebendig.

ЖИДОКНИИ msc. jude.

ЖИДЪ msc. jude.

ЖИЛИЩЕ ntr. (ЖИЛЪ, ЖИТИ) woh-
nung.

ЖИТЕЛЬ msc. (ЖИТИ) einwohner.

ЖИТИ, **ЖИЖЪ**, **ЖИЖЕШИ** leben;

ИЖАТИ (= **ИЖ-Ж.** §. 35, anm. 2)
verleben (im sinne von ver-
brauchen), überhaupt: ver-
brauchen, ausgeben;

ОЖИТИ aufleben, wieder leben-
dig werden; fut. zu **ЖИТИ**
Joh. 5, 25; 11, 25;

ПОЖИТИ ein wenig leben (**МАЛО**
ПОЖИЖЪ p. 94);

ПРИИЖАТИ noch dazu aus-
geben, insuper impendere.

ЖИТИЕ ntr. leben, lebensbeschrei-
bung.

ЖИТО ntr. getreide.

ЖИТЪНИЦА fem. (ЖИТЪНЪ adj. zu
ЖИТО) scheuer.

ЖРЪДЪ fem. knittel, keule.

ЖРЪТИ fem. opfer (ЖРЪ-ТИ).

ЖРЪТИ (ЖРЪТИ, ЖРЪТИ), **ЖРЪЖ**, **ЖРЪ-
РЕШИ** (ЖРЪЖ, ЖРЕШИ) opfern;
ЖРЪШИ **ЛИ** p. 96 unten; wirst
du opfern?

ЖРЪУБЪСЪ adj. (ЖРЪУБЪ von ЖРЪТИ,

opferer, priester, magier) **пrie-**
sterlich; **старейшинны жарьыскы**
die obersten der magier (= **кы-**
шыскы).

жрени msc. los.

жрека ntr., gen. -**кате**, füllen; **на**
жрекате (loc.) Joh. 12, 15
(§. 55, anm. 2).

жыдатн, жыдж, жыдешн warten;
пожыдатн erwarten, abwarten.

жызыне ntr. coll., plur. zu **жызыт**

жызыт msc. gerte, stock, stab.

жыратн (жратн, с. жарыт), жарж,
жыреши opfern.

жыратн (жратн), жарж, жыреши
(**жрж, жреши**) schlingen;
пожыратн verschlingen.

жыдатн, жыдж, жыдешн dürsten;
кыжыдатн (= **кыж-ж.** §. 35,
anm. 2) **са** durst be-
kommen, durstig werden.

жыдыт adj. durstig.

жатеа fem. ernte (**жаты**).

жаты, жыны, жыныши schneiden,
mähen, ernten.

S.

с zahlzeichen, 6, **шесть**.

З.

за präp. hinter; c. acc. (richtung)
hinter, dicht dran, an; **оударити**
за ланитя an die backe schla-
gen; **за ражж мати** an der hand
fassen, bei der hand halten;
für (im interesse, zum schutze);
wegen, **за слово жент** Joh. 4, 39
wegen des wortes der frau;
радоусть са за гласъ женихоеъ
freut sich über die stimme des
bräutigams; **за не** weswegen,
weil, denn; c. instr. (ort)
за кыстми стом hinter allen
stehend.

закнысть fem. (**за-кнд-тн** beneiden)
neid.

закнтн s. **кнтн**.

закыт msc. (**кыт** rat, vertrag)

vertrag, pactum; **покын закыт**
das neue testament.

зядатн s. **дятн**.

закешитн s. **жешитн**.

закжызытн, -жж, -жжынн (**за-жж-**
жжынн) anzünden.

займыъ msc. (**за-мтн** entnehmen,
leihen) das leihen; **кы займыъ**
даты, дятн leihen (jemandem).

заклаатн s. **каатн**.

заканнаатн, -накъ, -накешн (**заклаатн**)
beschwören; **заканнакъ та бо-**
гомъ жекынмы Matth. 26, 63
bei dem lebendigen gotte; — **о**
величъ смат bei der grossen
macht.

законъ msc. gesetz.

законныкъ msc. (**законныкъ** adj.

zu **ЗАКОНЪ**) rechtsgelehrter, gesetzkundiger.
ЗАПЕЧАТѢЛЪ **С. ПЕЧАТѢЛЪ**.
ЗАНАБѢЛЪ **С. НАБѢЛЪ**.
ЗАПОВѢДАТИ **С. ПОВѢДАТИ**.
ЗАПОВѢДЪ fem. gebot (vgl. **ПОВѢДЪ**).
ЗАПРЯТИ **С. ПРЯТИ**.
ЗАТКОРИТИ **С. ТКОРИТИ**.
ЗВѢЗДА fem. stern.
ЗЕБЕДОУКЪ adj. poss. zu Ζεβέδαϊος, des Zebedäus.
ЗЕМЛѦ, älter **ЗЕММ**, **ЗЕМЬМ**, fem. erde, land.
ЗЕМЬНЪ adj. (**ЗЕММ**) irdisch.
ЗИМА fem. winter.
ЗИМЬНЪ adj. winterlich.
ЗЛАТНИЦА fem. (**ЗЛАТО**) goldstück.
ЗЛАТО ntr. gold.
ЗЛЫЙ fem. galle.
ЗМѦ fem. schlange.
ЗМѢРИТИ adj. ausmyrrhen, σμύρνης.
ЗНАМЕНАТИ, -**НАЖ**, -**НАСНИ** mit einem zeichen (**ЗНАМА**, -**МЕНЕ**) versehen, bezeichnen, besiegeln (obsignare); κεφαλαιοῦν p. 172, dies hat aber dort den sinn von κεφαλίζω, wie das Nik. ev. auch übersetzt; andeuten; **НАЗНАМЕНАТИ** andeuten.
ЗНАМЕННИКЪ ntr. (**ЗНАМА**, gen. -**МЕНЕ**, zeichen; **ЗНА-ТИ**) zeichen.
ЗНАТИ, -**ЗНАЖ**, **ЗНАСНИ** kennen;
ПОЗНАТИ erkennen.

ЗРѦМО ntr. korn.
ЗЪКАТИ, **ЗОЖ**, **ЗОКЕНИ**, rufen, laden;
КЪЗЪКАТИ (= **КЪЗ-З.** §. 40) ausrufen;
ПОЗЪКАТИ berufen, einladen;
ПРНЗЪКАТИ herbeirufen, zu sich rufen.
ЗЪЛО-ДѢИ msc. übelthäter, verbrecher (**ДѢИТИ**).
ЗЪЛО-ТКОРИТИ, -**РѢЖ**, -**РМЕНИ** (**ТКОРИТИ**) κακοῦργεῖν, übel thun.
ЗЪЛЪ adj. böse, schlecht.
ЗЪЛЪ adv. zu **ЗЪЛЪ**, übel, in schlimmer weise.
ЗЪДАТИ, **ЗНЖДЖ**, **ЗНЖДЕНИ** bauen;
СЪЗЪДАТИ aufbauen, erschaffen.
ЗЪРЪТИ (**ЗРЪТИ**), **ЗЪРЖ**, **ЗЪРННИ** schauen, blicken;
КЪЗЪРЪТИ (**КЪЗ-** §. 40, oder **КЪ-**) aufblicken, anblicken;
ДОЗЪРЪТИ bis hinsehen, mit dem blick erreichen, erblicken.
ПРОЗЪРЪТИ hervorblicken, aufblicken ἀναβλέπειν, das gesicht wieder bekommen;
ΟΥЗЪРЪТИ (vrb. perf.) erblicken; oft als fut., vgl. Joh. 16, 16 **КНДНТЕ** als präs., **ΟΥЗЪРНТЕ** „ihr werdet sehen“ als fut.
ЗЪЛО adv. sehr, heftig.
ЗАТЬ msc., gen. -**ТИ**, schwiegersohn; bräutigam.
ЗЖЕЪ msc. zahn.

H.

и conj. und, auch; **и** — **и** sowohl — als auch.

и pron. 3. pers. er (§. 66).
и-бо conj. denn.

НГЕМОНОКЪ adj. poss. zu **НГЕМОНЫ**;
КОИИ **НГЕМОНОКИ** soldaten des
statthalters.

НГЕМОНЫ msc. gr. ἡγεμών, praefect,
statthalter.

НГОУМЕНЪ msc. gr. ἡγούμενος, abt.

НДЕ-ЖЕ conj. wo (**НДЕ** interrog.
wo), **НДЕ-ЖЕ** **АШТЕ** ὅπου ἐάν wo
auch immer (s. **АШТЕ**).

НЖЕ conj. wo.

НЖДЕНЖ s. unter **ГЪМАТИ**.

НЖДНТИ s. **ЖНТИ**.

Н-ЖЕ pron. rel. welcher, der (§. 66);

НМЪЖЕ instr. sg. als conj. dass,
weil; **НЖЕ** übersetzt bisweilen
den griech. artikel: **НЖЕ** **ТОЛЬ**
СТРАШНИИ p. 106 die so furcht-
samen.

НЗ-БАЕНТИ, -**КАЖ**, -**ЕНИИ** befreien,
erlösen (caus. zu **НЗ-БЪТИ** u. a.
frei werden); **НЗБАЕНТЬ** p. 102 fut.

НЗЕНТИ s. **ЕНТИ**.

НЗБЪТИ s. **БЪТИ**.

НЗБЪТЪКЪ msc. (**НЗБЪТИ**) über-
bleibsel.

НЗБЪРАТИ s. **БЪРАТИ**.

НЗКЕСТИ s. **КЕСТИ**.

НЗКАЛУНТИ s. **КАЛУНТИ**.

НЗКАШТИ s. **КАШТИ**.

НЗКОДНТИ s. **КОДНТИ**.

НЗКОЛНТИ s. **КОЛНТИ**.

НЗКРЪШТИ s. **КРЪШТИ**.

НЗ-КЕСТЪ adj. (**КЪД-АТИ**) gewiss,
sicher.

НЗКЕСТЪНЪ adj. gewiss.

НЗКЕСТЪНЪ adv. zu **НЗКЕСТЪНЪ**.

НЗГОННТИ s. **ГОННТИ**.

НЗКЪШТАТИ s. **КЪШТАТИ**.

НЗГЪМАТИ s. **ГЪМАТИ**.

НЗГЪМЕНЪТИ s. **ГЪМЕНЪТИ**.

НЗНТИ s. **НТИ**.

НЗЛННТИ s. **ЛННТИ**.

НЗЛКСТИ s. **ЛКСТИ**.

НЗМЪТИ s. **МЪТИ**.

НЗМЪННТИ s. **МЪННТИ**.

НЗМЕСТИ s. **МЕСТИ**.

НЗОБНЛОКАТИ, -**ЛОУКЪ**, -**ЛОУКЕНИ**
(**ОБНАЪ** reichlich) sich ver-
mehren, sich vergrössern; ge-
deihen, wachsen.

НЗОБРЪСТИ s. **ОБРЪСТИ**.

НЗРАНАТИНННЪ msc. Israelit.

НЗРАНАЪ, **НЗДРАНАЪ** (§ 47) msc.
Israel.

НЗРАНАКЪ, **НЗДРАНАКЪ** adj. poss.
zu **НЗРАНАЪ**, **НЗДР.**, **СЪИИ** **НЗРА-**
НАКЕНИ söhne Israels.

НЗЪ praep. c. gen. aus; **КЪСТАТИ**
НЗЪ **МЪРЪТЪКЪНЪ** auferstehen
von den todtten.

НЗЪХОДНТИ s. **ХОДНТИ**.

НЗЪСТИ s. **ЪСТИ**.

НЗЪТИ s. **ЪТИ**.

НАИ (и-**АИ**) conj. oder; in doppel-
fragen wie lat. a n.

НАИИ msc. Ἠλίας.

НМАТИ, **ИМАКЪ**, **ИМАКЕНИ** (**НМАТИ**—
ЪМАТИ, vgl. **МТИ**, **ИМЪ**—**ЪМЪ**)
ergreifen, fangen; **КЪРЪ** **НМАТИ**
(vgl. **КЪРЪ** **МТИ**) glauben fas-
sen, glauben;

КЪЗНМАТИ, **КЪЗМАКЪ** aufnehmen,
auf sich nehmen; **ДО** **КОЛЪ**
ДОУША **НАША** **КЪЗМАКЕНИ** Joh.
10, 24 übers. ἕως πότε τὴν
ψυχὴν ἡμῶν αἶρεις (d. i. wie
lange hältst du uns hin);

ПРИНМАТИ annehmen, empfangen.

ИМѢНІЕ ntr. (subst. vrb. zu **ИМѢТИ**)
habe, besitzthum.

ИМѢТИ, **-ИМѢ**, **-ИМѢШИ** und **ИМѢМЪ**
(**ИМѢАМЪ**), **ИМѢШИ** (§ 92) haben;
с. infin. umschreibt es das fu-
turum, Matth. 26, 29 **ИМѢМЪ**
ИМѢТИ ich werde trinken.

ИМѢ ntr., gen. **-ИМѢ**, name; instr.
ИМѢНЬМЪ mit namen, namens.
ИМѢ s. **ИТИ**.

ИНОГДА adv. (**ИМЪ**) zu anderer zeit,
ehmals.

ИМЪ pron. anderer; **ИМЪ** — **ИМЪ**
der eine — der andre; **ИМНИ** die
einen, einige; **ИМНИ** — **ДРОУЗИИ**
die einen — die anderen; **ИМНИ** —
ПРОУИИ die einen — die übrigen;
ЕЪ **ИМЪ** in einem fort,
auf immer.

ИНАДОУ adv. (**ИМЪ**) anderswo.

ИОАННОУЪ adj. poss. zu **ИОАНЪ**, des
Johannes.

ИОАНЪ msc. Johannes.

ИОНА msc. Jonas.

ИОНИИЪ adj. poss. zu **ИОНА**, des
Jonas; **ИОНИИ** **ПРИТЪУА** ein
vom Jonas hergenommenes
gleichniss.

ИОНИИ fem. 'Ιὸνππῃ.

ИОРДАНЪ, **ИОРДАНЪ** msc. 'Ιὸρδανος,
Jordan.

ИОСИФОУЪ adj. poss. zu **ИОСИФЪ**,
des Joseph.

ИОСИФЪ msc. 'Ιωσήφ, Joseph.

ИСАИИ, **ИСАИИ** msc. 'Ησαίας, Esaias.

ИСКАРНЮТЬСКЪ adj. 'Ισχαριώτης.

ИСКАТИ, **ИСТИ**, **ИСТИШИ** (§ 35,
anm. 1) suchen, с. gen. obj.

ИСКАДШЕ ПОДОБНА ВРЕМЕНЕ
Matth. 26, 16;

ЕЪЗИСКАТИ aufsuchen; **ЕЪЗИ-**
ИТЕТЕ Joh. 8, 21; 13, 33
ζητήσετε, ihr werdet suchen.

ИСКАТИ s. **ИСТИ**.

ИСКОНИ adv. (**КОИ** altes subst.
„anfang“, vgl. **КОИЦЪ**; eig. **ИЪ**
КОИ) von anfang an, am an-
fang, ἐν ἀρχῇ Joh. 1, 1.

ИСКОНАТИ s. **КОПАТИ**.

ИСКРЬМЪ adj. der nächste (**ИСКРЪ**
adv. nahe).

ИСКΟΥПИТИ s. **КОУПИТИ**.

ИСКΟΥСИТИ s. **КОУСИТИ**.

ИСКΟΥШАТИ s. **КОУШАТИ**.

ИСПЛЪНИТИ s. **ПЛЪНИТИ**.

ИСПЛЪМЪ adj. indecl. (**ПЛЪМЪ**) voll
(с. gen. der sache).

ИСПЛЪНИШЕНІЕ ntr. (subst. vrb. zu
ИСПЛЪНИТИ) fülle.

ИЪПОБЪДАТИ s. **ПОБЪДАТИ**.

ИСПРАКТИ s. **ПРАКТИ**.

ИСПРОСИТИ s. **ПРОСИТИ**.

ИСПРЪКА adv. (= **ИЪ** **ПРЪКА**) von
anfang an, von alters her.

ИСПОУСИТИ s. **ПОУСИТИ**.

ИСПЪТАТИ s. **ПЪТАТИ**.

ИСТЕШИ s. **ТЕШИ**.

ИСТИИ fem. wahrheit; **ЕЪ** **ИСТИИ**
in wahrheit, wahrlich.

ИСТИИИИЪ adj. wahrhaftig; poss.
zu **ИСТИИ**: **ОУСТАВЪШЕНІЕ** **ИСТИ-**
ИИНОЕ p. 105 feststellung der
wahrheit; **ДОУХЪ** **ИСТИИИИИИ** der
geist der wahrheit.

ИСТИИИИИ adv. zu **ИСТИИИИИ**.

ИСТОУЪ adj. wahr, wahrhaft; **И-**
СТОУЪ **ИСТЪ** Joh. 10, 20

μαίνεται, er ist unsinnig (russ. **НЕИСТОВЫЙ** rasend).
ИСТОНИТИ сѧ в. **ТОНИТИ**.
ИСТОУЪНИКЪ мсc. quell (**ИСТОУНТИ** ausgiessen; **ИС-ТЕЖЪ**, **ИСТЕШТИ** ausfliessen).
ИСТРАСТИ в. **ТРАСТИ**.
ИСТЪКАТИ в. **ТЪКАТИ**.
ИСТАЗАТИ в. **ТАЗАТИ**.
ИЩЪЛАНТИ в. **ЩЪЛАНТИ**.
ИС-ЩЪЛАНТИ, -**КЪКЪ**, -**КЪСНИ** (**ЩЪЛЪ**, vgl. **ЩЪЛАНТИ**) gesund werden, genesen.
ИСКХОДИТИ в. **ХОДИТИ**.
ИСКХОДИШТЕ ntr. (**ИСКХОДЪ** ausgang) ort des ausgangs; **ИСКХОДИШТА** **ПЪТНЪ** ausgänge der strassen, kreuzwege.
ИСКЪХНАТИ в. **СКЪХНАТИ**.
ИСКЪХУТИ, -**УЖЪ**, -**УМИШ** trocknen; — **КИНО** vinum, crapulam exhalare.
ИТИ, **ИДЪ**, **ИДЕШИ** (§ 92); **ИДЪ** Luc. 15, 18 fut., **ИДЕМЪ** Joh. 6, 68 fut., und öfter so; **ИТИ** по + loc. folgen;
ИЪЗИТИ hinaufgehen, emporsteigen; **ИЪШЪДЪ** part. praet. act. I. Joh. 12, 20 (§ 44 anm.)
ИЪ-И-ИТИ (§ 48, 4) hineingehen, hineingeraten; **ИЪИДЕТЬ** Joh. 10, 9 fut.;
ИЪИТИ herausgehen, ausgehen;
ИШЪДЪ, **ИШЪЛЪ** в. § 44 anm.;
ИЪИДЕТЬ Joh. 10, 9 fut.;
ОБИТИ umgehen, umringen;
ОТИТИ weggehen; **ОШЪЛЪ** — **ОТЪШЪЛЪ**.
ПРИИТИ (**ПРИТИ**) hergehen, hin-

gehen, kommen, ankommen;
ЕЪ СЕБЪ ПРИИШЪДЪ in sich gegangen Luc. 15, 17; **ПРИИДЕТЬ** 3. sg. fut., öfter.
ПРИИТИ durchgehen, vorwärtsgehen.
ПРИИТИ vorgehen, vorübergehen, übergehen, vergehen (z. b. **КРИМА**); vorwärtsgehen.
РАЪИТИ aus einander gehen; — **СА** sich zerstreuen; **РАЪИДЕТЬ** **СА** Matth. 26, 31 fut., und öfter so.
СЪ-И-ИТИ (§ 48, 4) herabgehen, herabkommen.
ИЩЪЛАНТИ, -**КЪКЪ**, -**КЪСНИ** (§ 44, anm.) heilen (vgl. **ИС-ЩЪЛАНТИ**).
ИШЪДЪ, **ИШЪЛЪ** в. **ИЪИТИ** unter **ИТИ**.
ИЮДА мсc. 'Ιουδας, Judas.
ИЮДЕЙ, **ИЮДЕЙ** мсc. 'Ιουδαῖος, jude.
ИЮДЕЙСКЪ, **ИЮДЪ**, adj. jüdisch.
ИЮДЕМЪ, **ИЮДЕМЪ** fem. 'Ιουδαία, Judaea.
ИЮДОКЪ, **ИЮДОКЪ** adj. poss. zu **ИЮДА**, des Judas.
ИЯКОБЪ adj. poss. zu **ИЯКОБЪ**, des Jacob.
ИЯКОБЪ мсc. 'Ιακώβ, Jacob.
ИЯРЕЙ, **ИЯРЕЙ** мсc. gr. ἱερεύς, priester.
ИЯРЕЙСКЪ adj. (**ИЯРЕЙ**) priestertlich.
ИЯРОУСАЛИМЪ, **ИЯРОУСАЛИМЪ** ntr. pl. 'Ιεροσόλυμα Jerusalem; **ИЯРОУСАЛИМЪ**, **ИЯРОУСАЛИМЪ** sg. мсc. dass.
ИЯРОУСАЛИМИТИ, **ИЯРЪ**, мсc. Jerusalemiter.

I.

ī zahlzeichen, 10, десать.
исоуѡсѡмъ adj. poss. zu исоуѡсъ.

исоуѡсъ, исѡуѡсъ, исѡуѡсъ msc.
Ἰησοῦς, Jesus.

K.

ī zahlzeichen, 20, дѣка десате.
казати, кажѣ, кажеши zeigen;

показати (auch -хѣж) herzei-
gen, aufweisen, beweisen;
erzeigen (показа о мѣнѣ er
erzeigte an mir); показати
Joh. 5, 20 einmal praes., das
andre mal fut., zu letzterem
vgl. покази imper. Joh. 14, 9;

сказати (auch -хѣж) anzeigen,
befehlen; erklären, verdol-
metschen; сказѣж Ap. 9, 16
fut.; ebenso Joh. 17, 26.

казѣти, -жѣ, -хѣши verderben;
проказѣти dass.; проказѣнъ
aussätzig (vgl. проказа lepra,
aussatz).

капифа msc. Καίφας.

камо part. interr. wie.

какъ adj. pron. wie gross, quantus.

каменѣ ntr. coll. gestein; plur.
zu камѣ, die steine, felsen.

каменъ msc. s. камѣ.

камо part. interr. und rel. wohin.

камѣ msc., gen. -мене, u. каменъ
stein.

каменъ adj. steinern (камѣ), стена
камѣна felswand.

каперѣноуѡмъ msc. Καπερναούμ.

капѣте ntr. (камѣ fem. bild,
statue) statue, götzenbild.

Leskien, Handb. d. altbulgar sprache.

карѣна, корѣна fem. gr. κορ-
βανᾶς, opferkasten.

касати, -сѣж, -сѣши (s. нос-нѣти)
berühren;

прикасати сѣ anrühren, c. loc.

ohne praepos. z. b. Joh. 4, 9.

каѣти, кажѣ, кажеши сѣ reue fühlen;

раскаѣти сѣ bereuen.

кедрѣскъ adj., потоу к. χεῖμαρος
τῶν Κέδρων.

керѣнѣскъ adj. κυρηναῖος, kyre-
nāisch.

кесарѣнѣ fem. Caesarea.

кесаръ msc. καῖσαρ, der römische
kaiser.

кѣ zahlzeichen, 27, дѣка десате
и седѣмъ; als ordinalzahl дѣка
десате и седѣмъ(и).

кифа — κηφᾶς Joh. 1, 43.

каменѣти, -нежѣ, -нежеши (клонѣти)
neigen; — сѣ c. dat. sich neigen

vor jem., verehren, anbeten;

покаменѣти сѣ (s. поклонѣти сѣ)
c. dat. verehren, anbeten.

каѣти (= *кѣлаѣти), колажѣ, колажеши
stechen;

заклаѣти erstechen, schlachten;

исклаѣти schlachten, abschlach-
ten.

клекетаръ msc. (клекета verläum-
dung, клекетати, -штѣж, -ште-

ши verläumden) verläumder, ankläger.
κλεοποςъ adj. poss., des Kleopas (Κλωπᾶς).
κλони́ти, -и́ж, -и́ши neigen; — **сѧ** sich neigen;
покло́нѣти сѧ sich verneigen (προσκυνεῖν), с. dat. vor jemandem —, verehren, anbeten; — **на ко́лѣноу γονυπετεῖν** niederknien; **покло́нѣ сѧ** p. 96 fut., **покло́нѣте сѧ** Joh. 4, 21, **покло́наѣ сѧ** Joh. 4, 23 ebenso;
прѣкло́нѣти vorbeugen, beugen (**ко́лѣнѣ, гла́вѣ**);
оу́кло́нѣти abwenden; — **сѧ** sich abwenden, entweichen, с. dat.: **наро́доу** Joh. 5, 13.
κλίтъ fem. zimmer, zelle.
κλυоу́ти, -у́ж, -у́ши сѧ sich ereignen (συμβαλεῖν); **κλυоу́тъ ми сѧ** es ereignet sich mir, ich soll, muss.
κлатѣѧ fem. (**κлати**) fluch.
κлати, κλѣи́ж, κлѣи́ши verfluchen; **κлати сѧ** sich verfluchen, schwören;
про́клати verfluchen.
когда, кѣгда adv. wann.
кожа fem. haut, fell.
ко́зѣлѧ ntr., gen. — **латѣ, (demin. zu ко́зѣлѣ)** böcklein.
колѣсьи́ца fem. (**коло, st. колес-, rad, adj. колѣсьнѣ**) wagen.
коли adv. interr. u. indef. wann, irgend wann (quando, aliquando).
κοίνѣдо part., an relativa ge-

fügt — lat. - cunque, **иже ко́инѣдо** quicunque.
ко́инѣ adj. pron. interr. u. relat. wie viel, wie gross, quantus;
ко́инѣ ntr., с. gen., **ко́инѣ** **κλῆῑκῆν** Luc. 15, 17 wie viele tagelöhner.
ко́лѣми adv. (vgl. **ко́лѣ** adv. quantum) wie sehr, wie viel.
ко́лѣ adv. wann (vgl. **коли**); **до ко́лѣ** bis wann, wie lange.
ко́лѣно ntr. knie.
коно́вѣ msc. korb.
ко́нь msc. pferd.
ко́нѣѧ msc. ende.
ко́нѣѧти, -ѧи́ж, -ѧи́ши (ко́нѣѧ) enden;
сѣ́ко́нѣѧти beenden, erfüllen; — **сѧ** sich vollenden, sich erfüllen; enden (sterben).
ко́нѣѧи fem. (**ко́нѣѧ**) ende.
ко́пати, -пѣж, -пѣши graben;
иско́пати ausgraben.
ко́пѣ ntr. lanze.
ко́рѣнѣѧ msc. (dem. zu **ко́рѣѣ, ко́рѣѣ**) kahn.
ко́рѣѣѧ, ко́рѣѣѧ msc. schiff.
ко́рѣѣѧнѣѧ msc. (adj. **ко́рѣѣѧнѣ** zu **ко́рѣѣѧ**) schiffer; **ста́рѣѣѧнѣѧ** **ко́рѣѣѧнѣѧ** schiffshauptmann (dat. beim subst., wie oft).
ко́ристь fem. beute.
ко́рити, -ри́ж, -ри́ши misshandeln, schmähen;
оу́ко́рити misshandeln, schmähen, schelten; **оу́ко́риѣѧ** geschmäht, daher: schmähhlich, schändlich.
коси́ѧти, -и́ж, -и́ши berühren;

ПРИКОСНАТИ *с* *а* anrühren, *с* *loc.*
ohne praepos.; **НЕ ПРИКОСНА**
СА *с* *с* *м* *а* er rührte ihn nicht
an.
КОСТЬ *fem.* knochen; *plur.* **КОСТИ**
gebeine.
КОТОРЫЙ *pron. rel.* welcher; **АШТЕ**
κ. ἐάν τις, εἴ τις, ὅς τις.
КОШЕРИ *fem.* korb.
КОШЬ *msc.* korb.
КРАЙ *msc.* rand.
КРАНИКЪ *adj., краинико место*
κρανίου τόπος schädelstätte.
КРАСИТИ, -шж, -сини (*краса fem.*
schönheit, eig. farbe) schmük-
ken;
ОУКРАСИТИ ausschmücken,
schmücken.
КРАСТИ, **КРАДЖ**, **КРАДЕШИ** stehlen;
ОУКРАСТИ wegstehlen (*verb. prf.*
zu **КРАСТИ**).
КРАТЬ *msc.* (*и-st.*) in *три* u. *с.* *w.*
краты drei u. *с.* *w.* *mal.*
КРОМЪШЬНЪ *adj.* (*кромъ adv.* fern,
ausser) äusserst.
КРЪЛЬ *fem.* (§ 56, anm. 1) blut.
КРЪМТИ, -мж, -мини nähren.
КРЫТИ, **КРЪЖ**, **КРЪЖЕШИ** decken,
bergen;
ОУКРЫТИ enthüllen (*ἀποκα-*
λύπτειν);
ПОКРЫТИ bedecken, zudecken,
verbergen;
СЪКРЫТИ verbergen, verstecken.
КРЪСТИТИ, -штж, -стини taufen;—
с *а* getauft werden, sich taufen
lassen.
КРЪСТИНИНИ *msc.* christ.
КРЪСТИНИНСЪ *adj.* christlich.

КРЪСТЬ *msc.* kreuz.
КРЪШТАТИ, -штаж, -штажени (**КРЪ-**
СТИТИ) taufen.
КРЪНИТИ, -нж, -нини (**КРЪНЪ**,
КРЪНЪНЪ) stärken;
ОУКРЪНИТИ dass.;— *с* *а* sich wie-
der stärken, sich erholen.
КРЪНОСТЬ *fem.* (**КРЪНЪ** stark) stärke,
kraft.
КРЪНЪНЪ *adj.* (**КРЪНЪ**) stark, kräf-
tig, heftig.
КОУНИТИ, -пж, -пини kaufen;
НСКОУНИТИ loskaufen.
КОУПЪНЪ *adj.* zu **КОУПАМ**, **ДОМЪ**
КОУПЪНЪ kaufhaus.
КОУПАМ *fem.* (**КОУНИТИ**) kauf, kauf-
geschäft.
КОУПЪ *msc.* haufen; **КЪ КОУПЪ** zu-
sammen, zugleich.
КОУРЪ *msc.* hahn.
КОУСИТИ, -шж, -сини (nur in
compov.) schmecken;
КЪКОУСИТИ kosten, *с.* *gen.*;
НСКОУСИТИ versuchen (*aus-*
probieren).
КОУЦИНИ *fem.* (irgend eine speise).
КОУШАТИ, -шж, -шажени *с* *а* (**КОУ-**
СИТИ) versuchen;
НСКОУШАТИ (vgl. **НСКОУСИТИ**) ver-
suchen, erproben;
ПОМОУШАТИ *с* *а* den versuch
machen, unternehmen.
КЪ *praep. с. dat.* zu, bei *verb. dic.*
ГЛАГОЛАТИ **КЪ** **НМОУ** zu ihm
sagen; bei *verb. der bewegung*
ПРИНИТИ **КЪ** **НМОУ** zu ihm kom-
men, u. *с.* *w.*; **КЪ ТОМОУ** dazu,
ferner; **КЪ ТОМОУ** *и* dazu auch;
КЪ ТОМОУ *не* ferner nicht,

nicht mehr; **иште къ سموу**
noch dazu.

къгда с. когда.

къде adv. interr. wo.

къ-ждо (къждо) pron. (§ 66) jeder;
единъ къждо ein jeglicher,
jeder einzelne.

кънига (кънига) fem. buch, schrift.
кънижъникъ msc. (**кънижънъ** adj.
zu **кънига**) γραμματεὺς, schrift-
gelehrter.

къназь (къназь) msc. fürst.

късьмъти, -иъ, -иши (**късьмъ**
langsam) зögern.

къ-то pron. interr. wer (§ 66),
indef. irgend wer, τις; **да къто**
ἴνα τις Joh. 15, 13.

къкати, -кыж, -кышши (къ-ти)
schütteln, **къкомъ** den kopf sch.;
понтъкати dass.

къй pron. interr. welcher, qualis,
quis (§ 68).

къдоу adv. interr. u. relat. woher;
отъ къдоу von woher.

кънъль fem. (**кънъти** baden) bade-
platz, teich; Joh. 5, 2 entspricht
на оульн кънъль nicht dem gr.
ἐπὶ τῇ προβατικῇ (sc. πόλῃ) κο-
λυμβήθρα, indem **кънъль** (loc.)
mit dem adj. **оульн** verbun-
den ist.

къ zahlzeichen, 29, **дъла десате**
и десате, als ordinalz. **дъла**
десате и десате.

Л.

л zahlzeichen, 30, **три десате**.

лазаръ msc. Λάζαρος.

лазти, -жж, -зши kriechen,
кълазти hineinkriechen, ein-
steigen;

прълазти übersteigen.

лакътъ msc., gen. -ти (z. th. conson.
flectiert, gen. plur. **лакътъ**),
ellenbogen, elle.

лашты fem. wange; **оударти** zu
лашты Matth. 26, 67 παύειν.
латиньскы adv. (adj. **латиньскъ**)
auf lateinisch.

лекъгитъ, лекъгитниъ, plur. **лекъги-**
те, msc. λευίτης, levit.

ледъ msc. eis; loc. **ледъ** u. **ледоу**.

легеомъ msc. λεγεὼν, legio.

лентий msc. linteum, leintuch.

лежати, -жж, -жши (w. лег in
лагъ, лешти) liegen;

кълажати ἀνακλιθεῖν, zu tische
liegen;

прмлажати с. loc. ohne praep.
(eig. jemandem anliegen) sor-
gen für—.

летати, лештъ, летниши fliegen;

кълаетати auffliegen, — **на небѣ**
gen himmel.

лешти, лагъ, лажешши sich legen;

кълаешти sich niederlegen, sich
zu tische legen (vgl. **кълае-**
жати).

ам conj. oder; part. interr., ge-
wöhnl. dem ersten worte des
fragesatzes nachgestellt, fast
wie lat. ne gebraucht, aber

auch nach fragepronomen und frageadverbien; **АН** — **MAN** in der doppelfrage: **utrum** — **an**; **АН** leitet den conditionalen vordersatz ein: **НМЛТЕ АН СТРАЖА, ОУТЕРАДТЕ**, habt ihr eine wache, so versichert; **АМТЕ АН** s. unter **АМТЕ**.

АММЪ msc. chor.

АМСТЪ msc. blatt.

АНТРА fem. gr. λῆτρα.

АНХЪ adj. grundbed. wohl „schief, ungerade“, daher einmal „drüber hinaus, nimius, überflüssig“, **МС-АНХА** übermässig; zweitens: „nicht treffend, nicht erreichend, ermangelnd, privatus.“

АНЧЕ ntr., gen. **АНЧА**, plur. **АНЧА** u. **АНЧЕСА**, gesicht, antlitz; **НЕ СКАДТЕ НА АНЧА** μη χρίετε κατ' ὄψιν Joh. 7, 24.

АНУНТИ, — **УА**, — **УННН** bekannt machen, verkünden;

ОБАНУНТИ anzeigen, anklagen, beschuldigen; **ОБАНУНТЬ** Joh. 16, 8 fut.

АНШАТИ, — **ШАА**, — **ШААМНН** berauben, (**АНШНТИ** zu **АНХЪ** in der bedeutung „privatus“); — **СА** mangel leiden.

АНШЪ, best. **АНШНЙ**, fem. **АНШННН**, ntr. **АНШЕ** comp. zu **АНХЪ**; **АНШЕ МНТИ** überflüssig haben, zur genüge haben.

АНШТИ, **АШЖ**, **АШЖНН** giessen (vgl. **ПРО-АН-ТИ**, — **АНЖ**, — **АНЖНН**); **БЛАНШТИ** eingiessen, hineingiessen;

БЛАНШТИ aufgiessen;

МЗАНШТИ ausgiessen; — **СА** sich heraus ergiessen;

ПРОАНШТИ vergiessen.

АНΘΟСТΡΟΤЪ msc. gr. λιθόστρωτον. **ЛОБЪЗАТИ**, — **ЖА**, — **ЖЕШН** küssen.

ЛОБЪЗАТИ, — **ЖАЖ**, — **ЖАЖНН** (— **ЖА**, — **ЖЕШН**) küssen;

ОБЛОБЪЗАТИ καταφιλεῖν (vgl. abküssen), öfter küssen.

ЛОЖНТИ, — **ЕЛЖ**, — **ЖННН** fangen (jagdtiere, fische).

ЛОЖЕ ntr. (w. **ЛЕР**, s. **ЛЕНТИ**) lager.

ЛОЖНТИ, — **ЖА**, — **ЖННН** legen (w. **ЛЕР**, s. **ЛЕНТИ**);

БЛЛОЖНТИ einlegen, hineinlegen;

БЛЛОЖНТИ auflegen, auferlegen; anlegen, beilegen; **БЛЛОЖНМЪ НА ТА** p. 95 wir werden dir auferlegen; **БЛЛОЖНМЪ НА МЪ** wunden ihm beigebracht habend;

ОБЛОЖНТИ (**ОБЛОЖНТИ**) umlegen, auflegen;

ПОДЛОЖНТИ unterlegen;

ПОЛОЖНТИ hinlegen, —setzen, —stellen; auflegen; hingeben (das leben für etc.);

ПОЛОЖА Joh. 13, 37, **ПОЛОЖННН** Joh. 13, 38 futura;

СЛОЖНТИ zusammenlegen, vereinigen; — **СА** sich zusammenthun, sich vereinigen.

ЛОЖА fem. weinstock, rebe.

ЛОЖНМЪ adj. zu **ЛОЖА**; **ПОДЛОЖНМЪ** Matth. 26, 29 die frucht der rebe.

ЛОМНТИ, — **МЛЖ**, — **МННН** brechen;

ПРЪЛОМНТИ durchbrechen, zerbrechen;
СЪЛОМНТИ zusammenbrechen, zerbrechen (confringere).
ЛОНО ntr. schoß (gremium).
ЛОУНА fem. mond.
ЛЪГАТИ, ЛЪЖЪ, ЛЪЖЕШИ lügen;
СЪЛЪГАТИ zusammenlügen, erlügen.
ЛЪЖА fem. lüge.
ЛЪЖЪ adj. lügnerisch, erlogen;
 sbst. msc. lügner.
ЛЪГЪЛИН fem., gen. -НИ, (ЛЪГЪ-КЪ leicht) erleichterung, trost.
ЛЪПТИ, -ПАКЪ, -ПИШИ kleben (intrans.), hängen bleiben.
ЛЪСТИТИ, -ШТЪ, -СТИШИ (ЛЪСТЬ) betrügen;
ПРЪЛЪСТИТИ dass.
ЛЪСТЬ fem. list, betrug.
ЛЪСТЪЦА msc. betrüger.
ЛЪВЪ adj. link, **ЛЪВА** (sc. **РАМА**) die linke (hand).
ЛЪВНТИ, -НИКЪ, -НИШИ СЯ träge (ЛЪВЪ) sein;
ОБЛАВНТИ СЯ zögern.
ЛЪНЪ adj. angemessen; **ЛЪНО** **ИСТЬ** oportet, decet.
ЛЪСТИ, ЛЪЖЪ, -ЖЕШИ (vgl. **ЛЪЖИТИ**) schreiten (gradi), gehen;
ЕЛЪЛЪСТИ hineingehen, einsteigen;
ИЗЪЛЪСТИ aussteigen;
СЪЛЪЛЪСТИ herabkommen, herabsteigen.
ЛЪТО ntr. jahr.

ЛЪТЬ fem., in **ЛЪТЬ** **ИСТЬ** u. **ЛЪТНИКЪ** **ИСТЬ** es ist möglich.
ЛЪКЪ s. **ЛЪНТИ**.
ЛЮБИТИ, -БАКЪ, -БИШИ lieben (**ЛЮБЪ** lieb);
ЕЛЪЛЮБИТИ lieb gewinnen, lieben; **ЕЛЪЛЮБАКЪ** Joh. 14, 21 fut., u. öfter so.
ЛЮБО part. an pron. interr. oder relat. verallgemeinernd, -cunque, -libet, **КЪТО** **ЛЮБО** wer auch immer; **ЛЮБО** и **ИДНИКЪ** p. 98 unten „wenn auch nur einen.“
ЛЮБО-ДЪНЦА fem. buhlerin (vgl. das nächste w.).
ЛЮБОДЪВНИКЪ ntr. (sbst. vrb. zu **ЛЮБОДЪВАТИ** huren, ehebrechen) hurerei, ehebruch.
ЛЮБО-НИШИТЬ adj. φιλό-πτωχός, die armen liebend.
ЛЮБЫ fem., gen. -БЫЕ, liebe.
ЛЮДИ msc. plur. (i-st.) leute, volk.
ЛЮДСКЪ adj. dem volke angehörend, volks-, **СТАРИЦИ** **ЛЮДСКИ** die ältesten des volkes, die volksältesten.
ЛЮТЪ adj. bitter, grausam.
ЛАГЪ s. **ЛЪШТИ**.
ЛЪЖИТИ, -УЖЪ, -УЖИШИ trennen;
ОТЪЛЪЖИТИ abtrennen, trennen, ausschliessen; — **СЪБОРИШИТА** Joh. 9, 22 von der synagoge.
ЛЪДА fem. Lydda.

М.

МАГДАЛИНИ fem., gen. -**НИ**, Μαγδαλήνη.

МАЗАТИ, -**ЖЖ**, -**ЖЕМИ** schmieren, salben;

ПОМАЗАТИ besalben, bestreichen.

МАЛО-ВРЕМЯНЫ adj. (время) kurzzeitig, vergänglich.

МАЛО-МОШЬ msc., gen. -**ТИ**, (wenig kraft, **МОШЬ**, habend, ἄρωστος) arm, bettler.

МАЛЪ adj. klein; **МАЛО** ntr. adv. wenig, ein wenig; **ЕЪ МАЛЪ** in kurzem.

МАНАСТЫРЬ msc. monasterium, kloster.

МАРИА, **МАМА** fem. μάνα.

МАРИНЫ adj. poss. zu **МАРИА**, der Maria.

МАРИА fem. Maria.

МАРТЪ msc. monat märz (martius).

МАСЛО ntr. öl, salbe.

МАТИ fem., gen. -**ТЕРЕ**, mutter.

МЕЖДОУ adv. und praep. с. acc. (richtung), с. instr. (ort) zwischen; **МЕЖДОУ СИМЪ** während dessen.

МЕСНИ msc. μεσάς.

МЕТАТИ, **МЕНТЪ**, **МЕНТЕНИ** werfen;

ОТЪМЕТАТИ abwerfen, wegwerfen; — **СА** с. gen. sich abwenden von —, verläugnen (vgl. **ОТЪБРАНИТИ СА**);

СЪМЕТАТИ herabwerfen.

МИЛОБАТИ, -**ЛОУЖЪ**, -**ЛОУЖИНИ** (**МИЛЪ**) bemitleiden, mitleid haben mit — (с. acc. obj.);

ПОМИЛОБАТИ vrb. perf., vgl. **СКАТЫНИХЪ МОЛНТЕАМИ ДА ПОМИЛОБАНИ БЪДЪСМЪ ЕЪСИ** mögen wir alle durch die gebete der heiligen begnadet werden (gnade finden).

МИЛОСРЪДОБАТИ, -**ДОУЖЪ**, -**ДОУЖИНИ** (**МИЛО-СРЪДЪ** mitleidig) mitleidig sein; mitleid, erbarmen fühlen.

МИЛОСТЬ fem. (**МИЛЪ**) erbarmen, mitleid; almosen.

МИЛЪ adj. erbarmenswert, mitleidenswert; **МИЛЪ НИМЪ БЫСТЬ** sie hatten mitleid mit ihm.

МИМО adv. vorbei, vorüber; — **НИТИ** vorbei gehen.

МИРЪ msc. frieden.

МИРЪ msc. welt; loc. **ЕЪ МИРОУ СЕМЪ** p. 101; **ЕЪСЪ МИРЪ** oft für δ κόσμος.

МЪКЪЛ fem. das murren, gemurmelt.

МЪКНИИ fem. blitz.

МЪЛУАТИ, -**УЖЪ**, -**УНИНИ** schweigen, verschweigen;

ОУМЪЛУАТИ verstummen.

МЪЛУАНИИ ntr. (subst. vrb. zu **МЪЛУАТИ**) das schweigen, die stille.

МОАБИТСКИ adj. moabitisch.

МОЙ, **МОА**, **МОЕ** pron. poss. I. pers. mein.

МОАНТЕА fem. (**МОАНТИ**) gebet.

МОАНТИ, -**АНЪ**, -**АНИНИ** bitten; — **СА** beten;

ПОМОАНИТИ СА vrb. perf.; **ДОНЪ-ДЕЖЕ ПОМОАИЪ СА** Matth. 26,

36 bis ich gebetet haben werde;
ΟΥΜΟΛΗΤΗ erbitten; **ΟΥΜΟΛΗ**
 Joh. 41, 16 ἐρωτήσω.
ΜΟΡΗΤΗ, -**ΡΗ**, -**ΡΗΝΗ** (**ΜΟΡ** tod;
ΜΕΡ-ΕΤΗ) tödten;
ΟΥΜΟΡΗΤΗ vrb. perf. ertödteten.
ΜΟΡΥΣΚ adj. (**ΜΟΡΕ**) meer-, **ΚΟΔ**
ΜΟΡΥΣΚΑ das meerwasser.
ΜΟΡΕ ntr. meer.
ΜΟΣΕΗ, **ΜΟΝΗ**, **ΜΟΥΗ** msc. Moses.
ΜΟΣΕΟΥ, **ΜΟΥΣΕΟΥ** adj. poss. zu
ΜΟΣΕΗ, des Moses.
ΜΟΥΗΤΗ, -**Υ**, -**ΥΗΝΗ** (vgl. **ΜΟΚ-Ρ**
 feucht) feucht machen;
ΟΜΟΥΗΤΗ anfeuchten, befeuch-
 ten, eintauchen.
ΜΟΗΤΗ, **ΜΟΗ**, **ΜΟΗΗ** können,
 δύνασθαι;
ΕΥΜΟΗΗΤΗ vermögen, die kraft
 haben, ἐχούειν.
ΜΡΑΥ msc. frost, kälte.
ΜΡΑΥ msc. finsterniss.
ΜΡΑΥ adj. todt.
ΜΡΑΥ msc. der todt.
ΜΡΑΥ fem. netz.
ΜΡΑΥ s. **ΜΡΑΥ**.
ΜΟΥΔΗΤΗ, -**Δ**, -**ΔΗΝΗ** (**ΜΟΥ**
 langsam) zögern;
ΠΡΑΜΟΥΔΗΤΗ dass.
ΜΥΝΟΓΑΜΗΔΗ adv. vielmals, oft.
ΜΥΝΟΓ-ΠΥΝΗ adj. grossen wert
 (πύνη) habend, kostbar.
ΜΥΝΟΥ (**ΜΥΝΟΥ**) adj. viel.
ΜΥΝΟΥΗΤΗ, -**Η**, -**ΗΝΗ** (**ΜΥΝΟΥ**)
 vermehren; — **Ε** sich mehrten.
ΜΥΝΟΥΣΤΕΟ ntr. (**ΜΥΝΟΥ**) menge,
 fülle.

ΜΥΣΑΝΤΗ, -**ΝΑ**, -**ΝΑΝΗ** (**ΜΥΣΑ**
 fem. gedanke) denken;
ΔΟΜΥΣΑΝΤΗ **Ε** (für sich) zu
 ende denken, ausdenken, be-
 greifen;
ΟΥΜΥΣΑΝΤΗ aussinnen, erden-
 ken.
ΜΥΣΑ fem. gedanke.
ΜΥΤΗ, **ΜΥ**, **ΜΥΝΗ** waschen;
 — **Ε** sich waschen, baden;
ΚΥΜΥΤΗ auswaschen, reinigen;
ΟΜΥΤΗ abwaschen (eig. um-
 waschen);
ΟΥΜΥΤΗ abwaschen; **ΟΥΜΥ**,
ΟΥΜΥΝΗ Joh. 13, 8 fut.
ΜΥΝΗ fem. arm.
ΜΥΔΑ fem. lohn.
ΜΥ, best. **ΜΥΝΗ**, fem. **ΜΥΝΗ**,
 ntr. **ΜΥΝΕ**, adj. comp. kleiner,
 geringer, jünger.
ΜΥΝΗΤΗ, -**Η**, -**ΗΝΗ** **Ε** (**ΜΥΝΗ**)
 sich verkleinern, sich ver-
 ringern.
ΜΥΝΗΤΗ, -**Η**, -**ΗΝΗ** meinen;
ΜΥΝΗ **Ε** c. dat. videtur, es
 scheint;
ΠΟΜΥΝΗΤΗ sich erinnern, er-
 innerung haben, denken an.
ΜΥΡΗΤΗ (**ΜΥΡΗ**), **ΜΥΡ** (**ΜΥ** § 79),
ΜΥΡΗ sterben;
ΟΥΜΥΡΗΤΗ ersterben (vrb. prf.),
 sterben; oft als fut.
ΜΥ msc. schwert.
ΜΥΔΗ adj. (**ΜΥ** fem. erz, χαλ-
 κός) ehern, aus erz bestehend.
ΜΥΝΗΤΗ, -**Η**, -**ΗΝΗ** ändern,
 tauschen;
ΚΥΜΥΝΗΤΗ verändern, vertau-
 schen.

МЪННТИ, -НЪ, -НИНЪ (vgl. **МЪНЪТИ**)
meinen, glauben, für etwas
halten (mit dopp. acc, **МЪЖЕ**
МЪННТЕ БОГЪ quos putatis
deos).

МЪРА fem. mass.

МЪСНТИ, -НЪ, -НИНЪ mischen;
ПРИМЪСНТИ beimischen; — **СА**
c. loc. ohne praepos. sich zu
jemandem gesellen, sich an
jem. halten (**ПРИМЪСНТИ СА**
ОУЧЕНИЦЪХЪ Ap. 9, 26);

СЪМЪСНТИ vermischen.

МЪСТО ntr. ort.

МЪСАЦЪ msc. monat.

МЪТАТИ, -ТАЖЪ, -ТАСНИ (**МЕТЪ**,
МЕСТИ; **МЪТАТИ**, **МЪШТА**) wer-
fen;

ВЪМЪТАТИ hineinwerfen;

ПОМЪТАТИ hinwerfen.

МАСО ntr. fleisch.

МАСЪНЪ adj. zu **МАСО**, des fleisches;
КОНИ МАСЪНИ der fleischge-
ruch.

МЪДРОСТЬ fem. (**МЪДРЪ**) weisheit.

МЪДРЪ adj. weise, klug.

МЪЖЪ msc. mann.

МЪЖЪСНЪ adj. männlich, des
mannes.

МЪМА fem. qual, marter.

МЪТНТИ, -НЪ, -НИНЪ (**МАТЪ**, **МАСТИ**)
umrühren, aufrühren) in auf-
regung, verwirrung bringen;

ВЪЗМЪТНТИ aufrühren, in be-
wegung bringen; — **СА** auf-
geregt, erschüttert werden;

СЪМЪТНТИ aufregen, verwirren.

МЪЧЕНИКЪ msc. (**МЪЧЕНЪ** zu **МЪ-**
ЧНТИ) märtyrer.

МЪЧЕНИКЪСНЪ adj. zum vor., mär-
tyrer-.

МЪЧЕНИЕ ntr. (subst. vrb. zu
МЪЧНТИ) marter.

МЪЧНТИ, -ЧЪ, -ЧНИНЪ (**МЪЧЪ**) quä-
len, martern.

МЪРО ntr. μύρον.

МЪРЪНЪ adj. zu **МЪРО**; **КОНИ МЪ-**
РЪНА der geruch der salbe.

N.

Н zahlzeichen, 50, **НАТЪ ДЕСАТЪ**.

НА praep. auf; c. acc. richtung:
auf, **НА ГЛАВЪ** auf den kopf;
hinauf zu —, auf — hin, gegen,
НА РАЗКОЙНИКА МЪДРОСТЕ; **НА**
НЕКО СЪВРЕМЪНЪ; zeitlich: **НА**
ВЪСА ЛЪТА; **НА МЪНОГО ВЪРЪМА**
auf lange zeit, lange zeit hin-
durch; zweck: **ЖЪХЪНИ** **НА**
МЪЧЕНИЕ zur marter (entspricht
in diesem falle fast immer dem

deutschen „zu“); **НА ТО ПРИИДЕ**
dazu ist er gekommen; c. loc.
auf, an; ort: **НА ДВОРЪ** auf dem
hofe, **НА ТРЕПЕХЪ** am tische
(sitzend); bei **НАСТИ**, **ПАДЪ** u.
ähnlichen verben, wo wir den
acc. brauchen, **НАСТИ НА ЗЕМЪ**
auf die erde fallen; **САДЪХЪ** **НА**
ТРЕПЕХЪ sich an den tisch ge-
setzt habend; preis: **ПРОДАТИ**
НА МЪНОХЪ verkaufen für vieles

(theuer). Bemerke: **НАСТН** **НА** **КЪЛЪ** um den hals fallen; **РАЗДЪРА СЯ НА ДЪКОЕ** riss entzwei. Bei den zahlen von 11—19 **ДЪВА НА ДЕСАТЕ** (acc.) eig. zwei auf zehn, 12 u. s. w.

НА-КАДИТИ, -ЖДЖ, -ДИШИ antreiben.

НАБЕСИТИ **С.** **БЕСИТИ**.

НАГЪ adj. nackt.

НАДЕЖДА fem. hoffnung (**НА-ДЪЖИТИ** **СЯ** hoffen, vgl. **ДЪТИ**, **ДЕЖДЖ**).

НАДЪ praep. über; *c. acc.* richtung: **НАДЪ МЪ СЪХОДИТИ** Joh. 1, 33 auf ihn herabkommen; **ПРИИДЕ НАДЪ МЪ** Luc. 10, 33 ἦλθε κατ' αὐτόν; *c. instr.* ort: über.

НА-ДЪЖИТИ, -ДЪЖ, -ДЪЖИШИ **СЯ** hoffen; mit **НА** + acc. hoffen auf —.

НАЗАРЕН msc. gr. Ναζαρεῖος.

НАЗАРЕНИНИ msc. der Nazarener.

НАЗНАМЕНАТИ **С.** **ЗНАМЕНАТИ**.

НАЙМЪЛНИНИ msc. (**НА-МЪТИ** mieten, dinge; **НАЙМЪ** mietung) lohnarbeiter, tagelöhner.

НАМЪКНОВЕНИИ ntr. (**НА** - **НАМЪКЪТИ** winken) wink; p. 107 = ῥοπή im sinne von „einwirkung, einfluss.“

НАМЪСТЪЛНИНИ msc. stellvertreter (**НА**, **МЪСТО**).

НАНАСТИ **С.** **НАСТИ**, **НАДЖ**.

НАНАСТЬ fem. (**НАНАСТИ**, - **НАДЖ**) gefahr, versuchung.

НАПАСТИ, -МЪЖ, -ПАСИШИ (**НА-ПОНТИ**) tränken, zu trinken geben.

НАПАЛЪНИТИ **С.** **ПАЛЪНИТИ**.

НАПОНИТИ **С.** **ПОНТИ**.

НАПЪСАТИ **С.** **ПЪСАТИ**.

НАРЕШИТИ **С.** **РЕШИТИ**.

НАРИЧАТИ, -ЧАЖ, -ЧАЖИШИ und -ЧЪ, -ЧЕШИ (**НА-РЕКИ**, -**РЕШИТИ**) nennen; — **СЯ** heissen; bedeuten. **НАРОДЪ** msc. (vgl. **РОДЪ** geschlecht; **РОДИТИ**; lat. natio) volk, plur. leute (= **ЛЮДИ**).

НАРОУНИТЪ adj. (**НА-РОУНЪ** sententia, definitio, von **НАРЕШИТИ**) ausdrücklich; dann soviel wie „manifestus, insignis, ἐπίσημος.“

НАРЪДЪ msc. gr. νόδος.

НАСАДИТИ **С.** **САДИТИ**.

НАСЕЛЕНИ, -ЛЪЖ, -ЛИШИ (**СЕЛО** fundus, ager) ansiedeln; **НАСЕЛЕНИНА** (sc. **ЗЕМЛЯ**) ἡ οἰκουμένη, vgl. **КЪСЕЛЕНИНА**.

НАСЕЛЕНИНА **С.** **НАСЕЛЕНИ**.

НАСАДЪЛНИНИ msc. (**НАСАДЖИ** das erbe, vgl. **НАСАДИТИ** erben, eig. nachfolgen) nachfolger, der erbe.

НАСТАВЕНИТИ **С.** **СТАВЕНИТИ**.

НА-СЪЛЪНИТИ, -ШЪЖ, -ТИШИ satt (**СЪЛЪТИ**) machen, sättigen, *c. gen.* der sache; — **СЯ** sich sättigen; **НАСЪЛЪНИТЪ** Exod. 15, 9 fut.

НАОУНИТИ **С.** **ОУНИТИ**.

НАХОДИТИ **С.** **ХОДИТИ**.

НАУАЛО ntr. (**НА-УАТИ**) anfang.

НАУАТИ **С.** **УАТИ**.

НАУАТЪЛЪ msc. (**НАУАТЪ** part. praet. pass. zu **НА-УАТИ**) anfang; **НА-УАТЪЛЪ ЕМО ГЛАГОЛАХЪ ЕМЪ** Joh. 8, 25 falsche übersetzung von τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν (überhaupt was rede ich noch mit euch).

НАШЪ pron. poss. I. pers. pl. unser.
НЕ adv. nicht; vor nominibus verwandelt es die bedeutung ins gegentheil (un-).

НЕБЕСЪМЪ adj. (**НЕБО**) himmlisch;
ОБЛАЦИ НЕБЕСЬНИИ die wolken des himmels.

НЕБЕСЬСКЪ adj. (**НЕБО**) himmlisch;
ОБЛАЦИ НЕБЕСЬСКИИ die wolken des himmels.

НЕБО ntr., gen. -бесе, himmel; **НА НЕБЕСЕ** (loc.) Joh. 3, 13.

НЕ-ЕО-ИЪ conj. denn, καὶ γάρ.

НЕ-ВЪХОДИМЪ adj. (**ВЪ-ХОДЪ** eingang, zugang) unzugänglich.

НЕ-ВЪРЬНЪ adj. ungläubig.

НЕВЯСТА fem. braut.

НЕВЯСТЫНИИ msc. bräutigam.

НЕ-ГОДОВАТИ, -ДОУЖ, -ДОУЖИИ (**ГОДЪ** zeit, passende zeit, **ГОДЪ БЫТИ** angenehm sein, **ГОДОВАТИ** freundlich sein) unwillig sein.

НЕДОСТАТЪМЪ adj. (**НЕ-ДОСТАТЪМЪ** mangel, vgl. **ДО-СТАТИ**) unzureichend.

НЕ-ДОСТОЙНЪ adj. unwürdig.

НЕДЪЖЪ msc. krankheit.

НЕДЪЖЪМЪ adj. krank.

НЕ-ЖЕ und **НЕ-ЖЕ-ЛИ** adv. als (beim comparativ); **НАЧЕ** — **НЕЖЕ** mehr — als.

НЕЗНАМЪ, adverbial **ВЪ НЕЗНАМЪМЪ** plötzlich.

НЕ-МОШЪМЪ adj. (**МОШЪ**) ohnmächtig, schwach.

НЕ-НАКИДЪТИ, -ЖДЪ, -ДМШИ hassen;
ВЪЗНАЕНАЕНДЪТИ vrb. perf., eig. hass bekommen.

НЕ-НАРОУНЪ adj. unberühmt (vgl. die bedeutungen von **НАРОУНЪ**).

НЕ-ОУЧЕНЪ s. **ОУЧЕНИИ**.

НЕ-ПОВЕДНЪ s. **БЕДНИ**.

НЕ-ПОВИНЪМЪ adj. unschuldig (s. **ВИНЪ**).

НЕ-ПОРОУНЪ adj. (**ПОРОКЪ** tadel, vorwurf, **ПО-РЕКЪ, -РЕШТИ**; **ПОРОУНЪ** zu tadeln, vituperandus) untadelhaft, unbefleckt, unverletzt.

НЕ-ПРАВДА fem. ungerechtigkeit.

НЕ-ПРАВДЪМЪ adj. ungerecht, unrecht.

НЕ-ПРИМЪ fem. das übel, das böse (**ПРИМЪ** wohlwollen, liebe; **ПРИМТИ, ПРИМЪ КОМУ** jemandem beistehen).

НЕ-ПРИПЪРИНЪ adj. (**ПРЪ-ПЪРЪТИ** überreden, überzeugen; **ПЪРЪТИ** [ПРЪТИ], **ПЪРЪ, ПЪРИШИ** streiten, auch „eine sache verfechten, vertheidigen, causam tueri“) unglaublich, unzuverlässig.

НЕСТИ, НЕСЪ, -СЕНИ tragen;

ВЪЗНЕСТИ hinauftragen, erheben, erhöhen, fig. preisen;

ВЪЗНЕСЪ Exod. 15, 2 fut.,

ВЪЗНЕСЕТЕ Joh. 8, 28 ebenso;

ИЗНЕСТИ heraustragen, -bringen;

ПОНЕСТИ hintragen;

ПРИНЕСТИ herbeitragen, -bringen, darbringen.

НЕ-ОУКАДЪ s. **ОУКАДЪТИ**.

НЕ-ХОТА s. **ХОТЕТИ**.

НЕ-УЪСТНЪ adj. (**УЪСТЪ**) unfrohm, gottlos, ἀσεβής.

НИ adv. auch nicht, οὐδέ, neque;

ne—quidem, **НИ КЪ ЕДИНМОУ ЖЕ** глаголу Matth. 27, 14 auch nicht auf ein einziges wort; **НИ ТОГО МОГАТЬ ГЛАГОЛАТИ** p. 106 nicht einmal das können sie sagen; **НИ — НИ** weder — noch, neque — neque; als absolute negation ohne verbum: nein, nicht; **НИН НИ** im zweiten glied der doppelfrage: oder nicht. Vor pron. und part. verwandelt es den sinn ins gegenheil: **НИ-КЪТО** niemand u. s. w. (s. unter diesen einzeln); praepositionen treten dazwischen: **НИ КЪ МОМОУ-ЖЕ** zu niemandem.

НИКА fem. acker, flur.

НИЖЬМЪ adj. (**НИЗЪ** adv. nach unten) nieder, unter.

НИЗЪ adv. hinab, herab.

НИ-КАКО-ЖЕ adv. auf keine weise.

НИКНАТИ, **-НА**, **-НЕНИ** hervorkommen, keimen (eig. sich neigen, in jeder richtung);

ПРИНИКНАТИ sich vorbeugen, *προκύπτειν*.

НИ-КАНЪ pron. adj. kein (nicht irgendwie beschaffen); **НЕ И-МЛШИ ЛН НМОГО НИКАКОГОЖЕ СЪ-САДА НИ ЛН РИЗЪМА** hast du nicht anderes, irgend ein gefäss, auch kein (oder kein) kleid?

НИ-КОГДА-ЖЕ adv. niemals.

НИКОДЫМЪ msc. gr. Νικόδημος.

НИ-КОАН, **НИ-КОАН-ЖЕ** adv. niemals.

НИ-КЪДЕ-ЖЕ adv. nirgendwo, nirgend.

НИ-КЪТО, **НИ-КЪТО-ЖЕ** pron. niemand.

НИ-КЪЙ-ЖЕ pron. adj. kein, nicht irgend welcher art.

НИНЪ adj. vorn über (gebeugt), pronus, mit dem gesicht zur erde; **НАСТН НИНЪ НА ЗЕМН** (loc.) auf das gesicht niederfallen, mit dem gesicht zur erde fallen.

НИ-УЛТО-ЖЕ pron. nichts; gen. **НИУЕСОЖЕ** adverbial wie nihil als verstärkte negation: nicht, gar nicht; **НИ ПРИ УЕСОМЪЖЕ** „bei nichts, an nichts.“

НИНТЬ adj. niedrig, arm.

НОКЪ adj. neu.

НОГА fem. fuss.

НОЖЪ msc. messer, schwert.

НОЖЪНИНЪ fem., sing. und plur., scheide (des schwertes).

НОЖЪНЪ adj. (**НОГА**) fuss-.

НОЗДРН fem. dual. (**НОЗДРЪ** sing.) nasenlöcher.

НОСНТИ, **-НА**, **-СИНИ** (**НЕС-ТИ**) tragen;

КЪЗНОСНТИ hinauftragen, heraufbringen, erheben; fig. preisen; **КЪЗНОМА** p. 97 fut.;

НОМОСНТИ hintragen; — **МОМОУ УЛТО** jemandem etwas vorwerfen; tadeln, schmähen; **ПРИНОСНТИ** herbeitragen, -bringen, heimbringen; darbringen.

НОМТЬ fem. nacht; **НОМТНЪ** während, in der nacht.

НОУДНТИ, **-ЖДА**, **-ДИНИ** nötigen, zwingen;

ПРИНУДИТИ erzwingen.
МОУДАМ adv. (vgl. das vor.) mit gewalt, gezwungen.
МОУДА fem. (s. **МОУДИТИ**) not.
ИЗ conj. aber, sondern.
ИЗНА, ИЗНА adv. jetzt, nun.
ИЗ vor pron. und part. giebt indefinite bedeutung, wie lat. ali-: **ИЗ-КТО** ali-quis; **ИЗ-КОГДА** aliquando. Präpositionen trennen die beiden elemente: **ИЗ ОУЗ КОГО** von irgend einem.
ИЗ-КОЛИК pron. adj. ali-quantus; **ИЗКОЛИКО** aliquantum; **ИЗКОЛИКО ДАНИЙ** (gen. plur. partit.) einige tage.
ИЗ-КОТОРЫЙ pron. adj. irgend wel-

cher; **ИЗКОТОРЫЙ** die einen, einige.
ИЗ-КТО pron. indef. aliquis, irgend wer; **ИЗНИ** plur. einige, best. **ИЗНИ** (s. aber **ИЗНИЙ**) die einen, einige.
ИЗ-КТО pron. adj. indef. aliquis, quidam; **ИЗНИ** plur. quidam, einige — **ДРОУЗНИ** alii, andere; oder: die einen — die anderen; **ПРОПАСТЬ ИЗНА** eine art abgrund, χάσμα τι.
ИЗСМЬ, ИЗСН, ИЗСТЬ u. s. w. = **НЕ ИСМЬ** u. s. f. ich bin nicht; c. gen. des subjects: **ИЗСТЬ ИНОГО БОГА** es ist kein anderer gott.
ИЗНИ s. **ИЗ-КТО** u. **ИЗНИЙ**.

0.

о praep. um; c. acc. örtlich: um, an, bei, **о деснице** zur rechten; **ПОУКНИЖА СЯ о камене** sie stiessen sich an einen stein; c. loc. örtlich: an, in, **иже пожелано камасть есть о мнѣ теорити** was euch befohlen ist an mir zu thun; **сблужите ся о мнѣ** ihr werdet euch an mir ärgern; **о** + loc. giebt in sehr allgemeiner weise den grund, beweggrund, die veranlassung, die beziehung auf etwas an: daher bei verb. dic. sent. über, von, um: **псхно о немъ** über ihn geschrieben; vgl. vorher **сблужите ся о мнѣ; о себѣ** ἀπ' ἐμαυτοῦ aus eigener macht

(ähnliche wendungen häufig); **ДЛА о БОЖЕ СДЛАНИ** ἐργα ἐν θεῷ ἐργασμένα Joh. 3, 21.
ОБА, fem. - ntr. **ОБА**, num. beide; **ОБА на десате** zwölf.
ОБДИТИ s. **КАДИТИ**.
ОБАУЕ adv. dennoch, doch, jedoch.
ОБНДТИ, -ЖД, -ДНИ beleidigen, verletzen (vgl. **БДДА** zwang, not);
ПРОБНДТИ verletzen, übertreten (von geboten).
ОБННОКАТИ, -НОУЖ, -НОУЖНИ; **НЕ ОБННОКАТИ** сα παρησιάζειν, frei, ungehindert reden (eig. keine ausflüchte suchen, vgl. **ОБНЖТИ** сα sich einer sache entziehen; serbisch obinja fem.,

von **КНИА**, vorwand, heuchelei).

ОБНТИ s. **КНТИ**.

ОБНТИ s. **МТИ**.

ОБНТАА fem. wohnung.

ОБЛАКЪ msc. wolke.

ОБЛАСТЬ fem. (**ОБ-ЕЛ.**) macht.

ОБЛАСТАТИ s. **БЛАСТАТИ**.

ОБЛАУАТИ, -**УАКЪ**, -**УАКШИ** (s. **ОБ-ЛМУНТИ**) anzeigen, anklagen.

ОБЛАУНТЕА msc. (**ОБЛАУНТИ**) ankläger.

ОБЛАУНТИ s. **ЛМУНТИ**.

ОБЛОБЫЗАТИ s. **ЛОБЫЗАТИ**.

ОБЛАНИТИ СЯ s. **ЛЕНИТИ СЯ**.

ОБЛАШТИ s. **КАШТИ**.

ОБОИ num. pron., gen. **ОБОЕГО**, beide, vgl. **ОБА**.

ОБОЖДОУ adv. von beiden seiten.

ОБРАЗЪ msc. gestalt, form, charakter; bild, vorbild, beispiel.

ОБРАТИТИ s. **КРАТИТИ**.

ОБРЯЗАНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ОБРЯЗАТИ**) beschneidung.

ОБРЯЗАТИ s. **РЯЗАТИ**.

ОБРЯСТИ, **ОБРАШТЪ**, **ОБРАШТЕНИ** (vgl. **СЪ-РЯСТИ**) finden; **ОБРАШТЕТЬ** p. 105, Joh. 10, 19 fut., und öfter so;

ИЗОБРАСТИ herausfinden;

ПРИБРАСТИ erwerben.

ОБРАТАТИ, -**ТАКЪ**, -**ТАКШИ** (durat. zu **ОБРАСТИ**) finden.

ОБОУАТИ s. **БОУАТИ**.

ОБЪ (**ОБ**) praep. um; c. acc. **ОБЪ** (**ОБ**) **ОМЪ** **ПОМЪ** an jener seite, jenseit.

ОБЪЛОЖИТИ s. **ЛОЖИТИ**.

ОБЪНОВАТИТИ (älter -**НОВАТИТИ**), -**ЛИКЪ**, -**ЛИКШИ** (**ОБЪ-НОВИТИ**) erneuern.

ОБЪ-НОВИТИ, -**ВЛЪКЪ**, -**ВНИТИ** (**НОВЪ**) erneuern; **ОБЪНОВИТЬ** p. 100 fut., ebenso p. 102.

ОБЪНОВАНИЕ ntr. (sbst. vrb. zum vor.) erneuerung.

ОБЫУАТИ msc. (**БЫМЪ-НЪ-ТИ** lernen, gewohnt werden) gewohnheit.

ОБЪДОБАТИ, -**ДОУКЪ**, -**ДОУКШИ** (**ОБЪДЪ**) zu mittag essen.

ОБЪДЪ msc. mittagsmahl.

ОБЪШТАНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ОБЪШТАТИ**) verheissung.

ОБЪШТАТИ s. **БЫШТАТИ**.

ОБЪЗАТИ s. **КАЗАТИ**.

ОБАТИ s. **МТИ**.

ОБОГДА adv. zu jener zeit; **ОБОГДА** — **ОБОГДА** bald — bald.

ОБЪ pron. jener, der (§ 66); **ОБЪ** — **ОБЪ** же dieser — jener, der eine — der andre; **ОБЪ** — **ОБЪ** diese — jene, einige — andre; **ОБЪ** — **НИИ** dass.

ОБЪЦА fem. schaf.

ОБЪЦЪ adj. poss. zu **ОБЪЦА**, schaf-; **ОБЪЦЕ** **СТАДО** schafherde.

ОБЪДОУ adv. von jener seite her; **СЪДОУ** и **ОБЪДОУ** von dieser und von jener seite, zu beiden seiten.

ОГНЪ msc. feuer, fieberhitze.

ОГОЛИТИ, -**ЛИКЪ**, -**ЛИКШИ** (**ГОЛЪ** nackt) entblößen.

ОГРАДИТИ s. **ГРАДИТИ**.

ОГЪСТАТИ, -**СТАКЪ**, -**СТАКШИ** (**ГЪСТЬ** dicht) dicht werden, sich verdichten, erstarren.

одежда fem. (**одѣти**, **одежда** um-
thun, bekleiden) kleid.

одолати, -лѣжъ, -лѣши с. dat.
siegen, besiegen;

одолати überwinden, be-
siegen.

одръ msc. bett, lager.

одръжати s. **дръжати**.

одърѣти s. **дърѣти**.

одѣти s. **дѣти**.

одѣшникъ ntr. (subst. vrb. zu **о-
дѣти** bekleiden) kleidung, ge-
wand, kleid.

ожидати s. **жидати**.

о-жидати, -дѣжъ, -дѣши (**ждѣти**,
ждѣ) erwarten.

ожити s. **жити**.

о-каменити, -нѣжъ, -нѣши (**камы**,
st. **каменъ**) versteinern, in stein
verwandeln; — **сѣ** in stein
verwandelt werden.

око ntr., gen. **оуесе**, dual **оуи**,
(§ 66) auge.

окръсть adv. umher, ringsum.

олоко ntr., **олокъ** msc. blei.

олѣй msc. ἔλαιον, öl.

омоуити s. **моуити**.

омыти s. **мыти**.

омоушѣ fem. schuh.

онъ pron. jener, er (§ 66).

онѣмѣти, -мѣжъ, -мѣши (**нѣмъ**
stumm) stumm werden, ver-
stummen.

опити сѣ s. **пити**.

оплоуѣ msc. zaun (**о-плести** um-
flechten).

опона fem. vorhang.

о-прѣдѣити, -ждѣ, -дѣши (**прѣдѣ**-
дѣ) rechtfertigen.

опрокѣшити s. **кѣрити**, **кѣргѣ**.

опрѣсьнѣтъ msc. ungesäuertes
brod (**прѣсьнѣ** ungesäuert;
serb. **prijesan** roh, frisch,
z. b. vom fleische).

орити, -ръжъ, -ръши umstürzen;
разорити zerstören.

орѣлъ msc. adler.

орѣжнѣ ntr. waffe, schwert; als
collect. waffen.

оскѣрѣшити s. **скѣрѣшити**.

оскѣрѣти s. **скѣрѣти**.

о-скѣдѣти, -дѣжъ, -дѣши (**скѣдѣ**
klein, ärmlich) klein werden,
abnehmen, sich vermindern.

о-слѣпити, -плѣжъ, -плѣши (**слѣпѣ**)
blind machen, verblenden.

ослѣплѣти, -плѣжъ, -плѣши (**ослѣ-
пити**) blind machen, verblen-
den.

осмо-на-десѣтъ num. ord. acht-
zehnter.

осмѣ num. acht.

особѣ adv. abgetrennt, allein, für
sich.

о-солѣти, -лѣжъ, -лѣши (**солѣ** fem.
salz) salzen.

осрамѣти s. **срамѣти**.

остаѣти s. **стаѣти**.

остаѣлѣти s. **стаѣлѣти**.

остѣти s. **стѣти**.

остаѣти s. **стаѣти**.

осѣлъ adj. poss. zu **осѣлъ**, des
esels.

осѣла ntr., gen. -лѣте, demin. zu
осѣлъ esel.

осѣдити s. **сѣдити**.

осѣженнѣ msc. (**осѣженѣ** part.
praet. pass. zu **осѣдити**, ugl.

ОУУНТИ, ОУУЕНЪ, ОУУЕМИНЪ der verurtheilte, sträfling.

ОСЖНАТЬ adj. astig, dornig (vgl. **СЖНАТЬ** astig, rauh, von **СЖНЪ** ast).

ОТАЙ adv. (**ТАЙ** adv. heimlich; **ТАМЪ**, **ТАЖ** verbergen, verheimlichen) heimlich; **ЯКО ОТАЙ** ὡς ἐν κρυπτῷ Joh. 7, 10.

ОТРАТИ, -РАЖ, -РАЖИИ (О-ТЪРАТИ) abwischen, abtrocknen.

ОТНТИ s. **НТИ**.

ОТРОКЪ msc. kind, knabe.

ОТРОУНИТЬ msc., demin. zu **ОТРОКЪ**, knäblein.

ОТРОУА ntr., gen. -УАТЕ, (**ОТРОУЪ**) knabe, knecht.

ОТЪРБИТИ s. **ТЪРБИТИ**.

ОТЪ praep. c. gen. von; richtung woher: **ОТЪ МЕСЕЦЕ**; abstammung: **ОТЪ ОУБОГЪ** p. 106 von armen abstammend; zeit: **ОТЪ ДНѢ ТОГО** von dem tage an; **ОТЪ СЕГО** von dem an, darauf; mit adverb. **ОТЪ ТОЛѢ** von da an; partitiv: **ИДНИЪ ОТЪ** —, einer von —; grund, beweggrund: **ОТЪ ГЛѢБНИИ МРАКЪ** **ЕСТЬ** p. 108; **ОТЪ ОУПИИИ** vor betrunkenheit; beim passivum: **ГЛАГОЛѢМАИ ОТЪ ВРАГЪ** das von den feinden gesagte.

ОТЪКЕСТИ s. **КЕСТИ**.

ОТЪКРАТИТИ s. **КРАТИТИ**.

ОТЪКРАЖЕННІЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ОТЪ-КРАЖИТИ**) abwendung, abfall, verleugnung.

ОТЪКРАУАТИ, -ЖАЖ, -ЖАЖИИ (ОТЪ-КРАСТИ) öffnen.

ОТЪКРАСТЪ s. **ОТЪКРАСТИ**.

ОТЪ-КРАСТИ, -КРАЖЪ, -КРАЖЕМИ öffnen; — **СА** sich öffnen, geöffnet werden; **ОТЪКРАСТЪ** part. praet. pass. geöffnet, offen.

ОТЪКРАТИТИ s. **КРАТИТИ**.

ОТЪКРАТЬ msc. antwort.

ОТЪКРАТИЛАТИ, -БЛЖ, -БЛЖИИ (ОТЪ-КРАТИТИ) antworten.

ОТЪКРАТИТИ, -ИТАЖ, -ИТАЖИИ (ОТЪКРАТЬ; s. КРАТИТИ) antworten.

ОТЪДАНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ОТЪДАТИ**) vergeltung, vergeltung.

ОТЪДАТИ s. **ДАТИ**.

ОТЪДРАТИ s. **ДРАТИ**.

ОТЪДЖУТИ s. **ДЖУТИ**.

ОТЪМСТАТИ s. **МСТАТИ**.

ОТЪМЫШЕННІЕ ntr. (**МЫСТЬ** fem. strafe, rache; **МЫСТИТИ** rächen; **ОТЪМЫСТИТИ** vergelten) vergeltung, belohnung.

ОТЪНАСТИ s. **НАСТИ**, **НАДЪ**.

ОТЪНОУСТИТИ s. **НОУСТИТИ**.

ОТЪНОУШАТИ s. **НОУШАТИ**.

ОТЪРБИТИ s. **РБИТИ**.

ОТЪРБИТИ s. **РБИТИ**.

ОТЪСТАПАТИ s. **СТАПАТИ**.

ОТЪСТАЖИТИ s. **СТАЖИТИ**.

ОТЪСТАНАТИ, -НАЖ, -НАЖИИ (САЖ, СЖИТИ) abschneiden, abhauen.

ОТЪРАТИ s. **ТЪРАТИ**.

ОТЪЦѢ msc. vater.

ОТЪЦЪ adj. poss. zu **ОТЪЦѢ**, des vaters, väterlich.

ОТЪЦЫСТЕО ntr. (**ОТЪЦѢ**) vaterland.

оцѣтъ msc. essig.

оцѣстѣти s. цѣстѣти.

оуништении ntr. (subst. vrb. zu o-

уништѣти reinigen; унѣтъ) rei-
nigung.

ошѣлъ s. ошѣти unter шѣти.

II.

пажыть fem. weide (platz und
futter).

пазоуха fem. busen, achselhöhle.

павость fem., eig. schaden,
schimpf; павости дѣлати schimpf
anthun (übers. Matth. 26, 67
κολαφίζειν).

павъ = павѣ.

павѣ adv. wiederum.

павать fem. (vgl. мѣм-ати) ge-
dächtniss, andenken.

павѣ msc. pabst.

парамѣтъ msc. gr. παράκλητος.

параскѣѣти fem., параскѣѣти gr.
παρασκευή.

пасти, паде, падеши fallen; пасти
на земли (loc.) auf die erde
fallen;

впасти hineinfallen, hinein-
geraten;

шпасти fallen auf —;

отпасти abfallen;

припасти hinfallen, hingerat-n,
hingelangen;

распасти сѣ auseinander fallen,
zerfallen.

пасти, пасѣ, пасеши weiden, hü-
ten, servare;

спаси behüten, retten; er-
lösen; спасеть сѣ Joh. 10,
9 fut.

пастоухъ msc. (пасти, пасѣ) hirt.

пастыръ msc. (пасти, пасѣ) hirt.

пасѣ fem. gr. πάσχα.

патриархъ msc. patriarcha.

патриархѣтъ adj. patriarchisch,
päbstlich.

патриархѣтъ ntr. patriarchat.

павѣ adv. comp. mehr, vielmehr,
(potius) noch mehr; mit gen.
mehr als, павѣ ошѣти p. 98.

персѣтъ adj. persisch.

петровъ adj. poss. zu петръ, des
Petrus.

петръ msc. gr. Πέτρος.

печаль fem. trauer, betrübniß
(für *печ-аль; печѣ сѣ).

печальнѣ adj. (zum vor.) traurig.

печатѣти, -тъ, -тъши siegeln
(печать msc., i-st., siegel);

запечатѣти versiegeln, be-
siegeln.

пестера fem. höhle.

пестѣти, печь, пестеши kochen;
пестѣти сѣ besorgt, betrübt sein,
mit о + loc. um etwas.

пестѣ fem. (печь, пестѣти) ofen.

пиръ msc. schmaus, gastmahl.

писати s. писати.

пистинѣ fem. πιστιχή; лѣтра

лѣтра лѣтра пистинѣ мѣ-
ногоуѣнѣтъ falsch übersetzt
aus λίτρα μύρου νόδου πιστιχῆς

πολυτίμου ein pfund salbe von echter kostbarer narde.

ΠΙΝΑΤΗ, -ΤΑΞ, -ΤΑΞΗΝ nähren;
ΟΥΠΙΝΑΤΗ auffüttern, mästen,
ΟΥΠΙΝΑΤΩ gemästet.

ΠΙΝΤΗ, ΠΙΝΩ, ΠΙΝΩΜΗΝ trinken;
ΟΠΙΝΤΗ **СА** sich berauschen, mit
ΟΤΩ + gen. — an etwas;
ΟΥΠΙΝΤΗ **СА** sich betrinken.

ΠΙΤΩΜΩ adj. gemästet (eig. part.
praes. pass. einer w. **ΠΙΤ**, vgl.
ΠΙΤ-ΑΤΗ).

ΠΛΑΕΩ adj. weiss.

ΠΛΑΜΑΤΗ, -ΥΩ, -ΥΕΜΗΝ weinen; —
СА dass;

ΕΥΣΠΛΑΜΑΤΗ in weinen aus-
brechen, anfangen zu wei-
nen; **ΕΥΣΠΛΑΥΕΤΕ** Joh. 16, 20
fut. κλαύσετε.

ΠΛΑΥΩ msc. (**ΠΛΑΚ-ΑΤΗ**) das weinen.

ΠΛΕΣΤΗ, ΠΛΕΤΩ, -ΤΕΜΗΝ flechten;

ΣΥΠΛΕΣΤΗ zusammenflechten.

ΠΛΟΩ msc. frucht.

ΠΛΗΝΗΤΗ, -ΜΩ, -ΜΗΜΗ (**ΠΛΩΜΩ**)
füllen;

ΜΕΣΠΛΗΝΗΤΗ ausfüllen, vollfüllen,
(c. gen. des stoffes); erfüllen,
vollenden; **ΜΕΣΠΛΗΝΗΤΗ** **СА**

ΕΥΡΟСТΗ zornerfüllt werden;

ΜΕΠΛΗΝΗΤΗ anfüllen.

ΠΛΩΜΩ adj. voll (c. gen. des
stoffes).

ΠΛΩΤΩ fem. fleisch.

ΠΛΩΤΩΣΚΩ adj. fleischlich, des
fleisches.

ΠΛΩΕΑΤΗ, ΠΛΩΩ, ΠΛΩΩΜΗΝ speien;

ΖΑΠΛΩΕΑΤΗ anspeien, ἐμπύειν.

ΠΛΩΩΟΕΜΗΝ ntr. (sbst. vrb. zu

ΠΛΩΩΕΑΤΗ) das speien; der spei-
chel.

ΠΛΩΩΕΑΤΗ [**ΠΛΗΝΕΑΤΗ**], -ΜΩ, -ΜΗΜΗ
(vgl. **ΠΛΩΕΑΤΗ**) speien.

ΠΟ praep. c. dat. örtlich: auf —
hin, über — hin, längs, **ΠΟ**
ΜΟΡΩ **ΧΟΔΩ**; **НА** **ΠΩΤΗ**, **ΠΟ** **ΜΕ-**
ΜΟΥΣΕ **ΓΡΑΔΤΑΩ** Ap. 9, 17;
nach, gemäss: **ΠΟ** **ΖΑΝΟΜΩ** dem
gesetze nach; **ΠΟ** **ΙΣΤΗΝ** der
wahrheit gemäss; **ΠΟ** **ΜΑΔΡΟСТΗ**
ΕΛΜΕΩ **ΣΑΔΗΤΕ** **ΕΩ** **ΠΡΑΒΩΔΩ** **ΠΟ**
ΠΩΤΗ **ΠΟΔΩΒΩΛΩΝΩ** **ΕΛΜΩ** nach
eurer weisheit richtet gerecht
über die euch dem fleische nach
ähnlichen (gleichen; über eures
gleichen); **ΠΟ** **ΜΕΜΩ** **ΓΑΛΩΑΤΗ**
bei namen rufen; mit dem dat.
der zahlworte bildet **ΠΟ** distri-
butive verbindungen: **ΠΟ** **ΔΩ-**
ΕΤΩ je zwei u. s. w., z. b. Joh.
2, 6; c. acc. hin — zu, nach;
ΠΟ **ΕΩΔΩ** **ΝΤΗ** nach wasser ge-
hen; so bei **ΣΩΛΩΤΗ** und ähn-
lichen verben; grundangehend:
ΠΟ **ΩΤΩ** warum; **ΠΟ** **ΜΕΩ** weil;
distribut.: **ΠΟ** **ΕΩΣΑ** **ΔΩΜΩ** **ΧΑΩ**
ήμέραν, jeden tag; c. loc. ört-
lich und zeitlich, nach: **ΠΩΤΩ**
ΠΟ **ΜΕΩ** ging ihm nach, folgte
ihm; **ΠΟ** **ΕΥΣΚΡΩΣΕΜΗΝ** **ΜΟΥΩ**
nach meiner auferstehung; **ΜΕ**
ΠΟ **ΜΩΜΟΥΩ** nach kurzer zeit;
ΠΟ **ΤΩΜΩ** nach diesem, darnach,
darauf.

ΠΟΕΝΤΗ s. **ΕΝΤΗ**.

ΠΟΕΩΔΕΤΗ s. **ΕΩΔΕΤΗ**.

ΠΟΕΩΔΗΤΗ s. **ΕΩΔΗΤΗ**.

ПОБЕДЫМНІЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ПОБЕДЯТИ**) befehl.

ПОБЕДЯТИ s. **ВЕДЯТИ**.

ПОБЕЖДАТИ, **-НОУЖ**, **-НОУЖИШИ** unterwerfen; — **СА** sich unterwerfen.

ПОБЕЖИМЫЙ adj. (**ВИНА**) schuldig; **СМЕРТИ** (gen.) п. des todes schuldig.

ПОБЕЖДАТИ, **-ИЖ**, **-ИЖИШИ** (vgl. **ПОБЕЖИВАТИ**) unterwerfen; — **СА** sich unterwerfen.

ПОБЕЖИСТИ, **-БЕЖИЖ** (**-БЕЖИЖИ**), **-БЕЖИЖИШИ** anbinden.

ПОБЕЖИСТИ s. **БЕЖИСТИ**.

ПОБЕДЯТИ, **-ДАЖ**, **-ДАЖИШИ** (vgl. **ВЕД-ЯТИ**) verkünden, aussprechen;

ЗАПОБЕДЯТИ befehlen (**παρ-αγγέλλειν**);

ИСПОБЕДЯТИ erzählen, verkünden;

ПРОПОБЕДЯТИ verkünden.

ПОБЕДЯТИ s. **ВЕДЯТИ**.

ПОБЕЖИСТИ s. **ВЕЖИСТИ**.

ПОГАНЪ adj. heidnisch (**paganus**).

ПОГРЕБЕНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ПОГРЕСТИ**) begräbniss; **НА ПОГРЕБЕНИИ** **МА СЪТВОРИ** **ΠΡΟΣ ΤΟ** **ΕΝΤΑΦΙΣΑΙ ΜΕ ΕΠΟΙΗΣΕΝ**.

ПОГРЕСТИ s. **ГРЕСТИ**.

ПОГРЕБАНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ПОГРЕБАТИ**, **dur.** von **ПОГРЕСТИ**) das begraben.

ПОГРЕБАТИ, **-БАЖ**, **-БАЖИШИ** (**ПОГРЕСТИ**) begraben.

ПОГРЕБАЖИТИ s. **ГРЕБАЖИТИ**.

ПОГРУЖЕНИИ s. **ГРУЖЕНИИ**.

ПОГРУЖАТИ, **-ЛЖИЖ**, **-ЛЖИЖИШИ** (älter

-БЯЖИТИ u. s. w.; **ПОГРУЖЕНИИ**) vernichten, verderben.

ПОГРУЖАТИ s. **ГРУЖАТИ**.

ПОГРУЖАЖИТИ s. **ГРУЖАЖИТИ**.

ПОГРУЖАТЬ fem. untergang, verderben (**ПО-ГРУЖАТИ**).

ПОГРУЖАЕМЫЙ adj. zum vor.; **СЫНЪ** **ПОГ.** sohn des verderbens.

ПОДАТИ s. **ДАТИ**.

ПОДЕНЗАНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **ПО-ДЕНЗАТИ** **СА** u. a. **ἀγωνίζεσθαι**) wettkampf.

ПОДЕНЗАТИ s. **ДЕНЗАТИ**.

ПОДОБАТИ, **-БАЖ**, **БАЖИШИ** passend sein; **ПОДОБАЕТЬ** oportet, decet (vgl. **ПОДОБА** **ЕСТЬ** **дасс.**; **ПОДОБНЫЙ** passend); zukommen, gebühren; **ПОДОБА** p. 104 unten 3. sg. aor.

ПОДОБИТИ, **-БАЖ**, **-БИШИ** (vgl. **ПОДОБАТИ**) passend machen, gleich machen;

СЪПОДОБИТИ würdigen (**idoneum reddere** od. **judicare**); — **СА** c. gen. einer sache gewürdigt werden;

ОУПОДОБИТИ vergleichen.

ПОДОБНЫЙ adj. (**ПОДОБА** s. **ПОДОБАТИ**; ***ДОБА** passende zeit) passend, ähnlich, gleich.

ПОДРАЖАТЕЛЬ msc. (**ПОДРАЖАТИ**, **-ЖИЖ**, **-ЖИШИ**, davon **ПОДРАЖАТИ**, **-ЖИЖ**, **-ЖИЖИШИ** nachahmen) nachahmer.

ПО-ДРОУГЪ msc. freund, genosse.

ПОДЪ praep. unter; c. instr. (ort); c. acc. (richtung).

ПОДЪЛОЖИТИ s. **ЛОЖИТИ**.

ПОДЪЯТИ s. **ЯТИ**.

ПОЖИТИ *с. ЖИТИ.*

ПОЖИДАТИ *с. ЖИДАТИ.*

ПОЖИРАТИ *с. ЖИРАТИ.*

ПОЗДѢ *adv. spät.*

ПОЗНАТИ *с. ЗНАТИ.*

ПОЗЫВАТИ *с. ЗЫВАТИ.*

ПОИМЪ *с. ИТИ.*

ПОИТИ, **ПОИЖ**, **ПОИШИ** (*сащ.* *zu* *НИТИ*) tranken;

НАПОИТИ *dass. (im* *на-* *liegt* *„genug, satt“).*

ПОКАЗАТИ *с. МАЗАТИ.*

ПОКАЛИШИИ *ntr. (sbst. vrb. zu* *ПОКАЛИШИТИ)* verneigung, verehrung, anbetung.

ПОКАЛИШИТИ *с. КАЛИШИТИ.*

ПОКЛОНИТИ *с. КЛОНИТИ.*

ПОКЛОНЪ *msc. (vgl. ПОКЛОНИТИ)* verneigung, anbetung.

ПОКЛОПЪНИКЪ *msc. (s. d. vor.)* anbetor, verehrer.

ПОКОЙНЪ *adj. (покой* *ruhe)* ruhig.

ПОКРОИТЕЛЬ *msc. beschirmer, beschützer (по-кры-ти* *bedecken, покровъ* *bedeckung).*

ПОКРЫТИ *с. КРЫТИ.*

ПОКОУШАТИ *с. КОУШАТИ.*

ПОКЫКАТИ *с. КЫКАТИ.*

ПОЛАГАТИ, **-ГАЖ**, **-ГАСИШИ** (*vgl. ПОЛОЖИТИ* *u. ЛЕЖИТИ*) hinlegen, vorsetzen; hingeben, z. b. **ЖИКОТЪ** *das leben h.*

ПОЛОЖИТИ *с. ЛОЖИТИ.*

ПОЛОУМОШТИ *с. ПОЛЪ.*

ПОЛЪ *msc., gen. -ЛОУ (u-st.),* hälfte, seite; **ПОЛЪМА** *instr. dual. ad-* *verbiell, in zwei hälften, mitten* *durch, z. b. прѣтрѣша и полъма* *sie zersägten ihn in zwei häl-*

ten, mitten durch p. 102; **ПОЛОУ-МОШТИ** (*gen.*) *um mitter-* *nacht.*

ПОЛЪЗЪ, **ПОЛЪЗА** *fem. (vgl. ЛЪЗЪ,* *ЛЪЗА* *nutzen; ЛЪЗА* *вѣсть* *licet,* *auch ЛЪЗЪ* *вѣсть) nutzen.*

ПОМАГАТИ, **-ГАЖ**, **-ГАСИШИ** (*ПОМОЖ, **-МОШТИ**) helfen (*c. dat.*).*

ПОМАЗАТИ, **-ЗАЖ**, **ЗАРЕШИ** (*vgl. МАЗАТИ, МАЖЪ*) besalben, *ἐπι-* *χρῆν, salben.*

ПОМНЛОКАТИ *с. МНЛОКАТИ.*

ПОМНИАТИ, **-ИЖ**, **-ИАСИШИ** (*по-мъ-* *иати*) sich erinnern, im ge- *dächtniss haben.*

ПОМОЛТИ *с. МОЛТИ.*

ПОМОШЪНИКЪ *msc. (МОШЪ; по-* *мошъ* *hülfe, ПОМОШЪНЪ* *hel-* *fend) helfer.*

ПОМЫШЛАТИ, **-ШАЖ**, **-ШАСИШИ** (*ПОМЫСЛИТИ* *gedanken fassen*) *in gedanken haben, denken,* *bedenken.*

ПОМЫШАСИИ *ntr. (sbst. vrb. zu* *ПОМЫСАТИ)* *dasdenken, διάνοια.*

ПОМЪИТИ *с. МЪИТИ.*

ПОМЪТАТИ *с. МЪТАТИ.*

ПОМАНАТИ, **-НАЖ**, **-НАСИ** *c. gen.* *sich* *erinnern (einer sache);*

ВЪСПОМАНАТИ *in erinnerung* *bringen (c. dat. pers., acc.* *rei) Joh. 14, 26 (dort futur.).*

ПОШЕСТИ *с. ШЕСТИ.*

ПОНОСИТИ *с. НОСИТИ.*

ПОНЪТЪСКЪ *adj., п. ПИДАТЪ* *Pon-* *tius Pilatus.*

ПОПЪ *msc. (lat. papa)* *priester.*

ПОПЪРИШТЕ, **ПОПЪРИШТЕ** *ntr. (eig.* *laufbahn, von по-шрати;*

пѣрати, перѣ, перешн treten)
stadium.

порази́ти с. **рѣзати**.

пора́жати сѧ с. **рѣ́жати** сѧ.

послоу́шати с. **слоу́шати**.

послоу́шастеокати, -стеоу́ж,
-стеоу́жешн (**по-слоу́хъ** der hörer,
zeuge; **послоу́шастео** [anhö-
rung] bezeugung, zeugniss)
bezeugen.

посла́ди adv. (**слѣдъ** vestigium)
nachher, später.

посла́дъ adv. hinterher, nachher,
später.

посла́днѣ adj. letzt (vgl. **посла́дъ**,
слѣдъ), **посла́днѣй дѣнь** der
jüngste tag.

посла́жде adv. (vgl. die vorherg.
worte) zuletzt.

постави́ти с. **стави́ти**.

пости́жати с. **сти́жати**.

постра́дати с. **страда́ти**.

постѣла́ти с. **стѣла́ти**.

посѣла́ти с. **сѣла́ти**.

посѣла́ти, -лаж, -лажешн (**по-сѣ-
ла́ти**) schicken.

пото́къ msc. bach (**по-те́к-ѧ**, **по-
те́мти** hinfließen).

потра́сти с. **тра́сти**.

потѣ́жати сѧ с. **тѣ́жати**.

потѣ́жати с. **тѣ́жати**.

похотѣ́ fem. (**хотѣ́** fem. lust,
wunsch, vgl. **хотѣ́ти**) begierde,
lust.

пооу́штенне ntr. (sbst. vrb. zu
по-оу́стити zureden, überreden;
оу́ста) zuversicht.

поу́нати, -наж, -нажешн (**по-у́н-
ти**) ruhen, schlafen.

поу́нсти с. **у́нсти**.

поу́нтати, -таж, -тажешн (**у́тъж**,
у́нсти) lesen.

поу́рпальникъ msc. schöpfgefäß
(**поу́рпало** dass., von **по-у́рп-
нати**, vgl. **поу́рати**).

поу́рпати с. **у́рпати**.

по-у́рати, -у́рпж, -у́рпешн
schöpfen.

пошта́дати с. **шта́дати**.

поѣ́сти, **поѣ́ти** с. **ѣ́сти**.

поѣ́сати, -шж, -шешн und -сѣж,
-сѣшешн (**поѣ́съ** gürtel) gürtен;
поѣ́шетъ Joh. 21, 18 fut.;

прѣпоѣ́сати umgürten, — сѧ
sich gürtен.

по́мти с. **мти**.

пра́кети, -каж, -кешн (**пра́къ**)
gerade machen, richten, be-
reiten;

испра́кети dass.

пра́къ adj. gerade, rectus, εὐθύς,
richtig, recht.

пра́къда fem. (**пра́къ**) recht, ge-
rechtigkeit.

пра́къднѣ adj. (**пра́къда**) recht-
liebend, gerecht.

пра́къднѣи msc. (**пра́къднѣ**, adj.
zu **пра́къда**, gerecht) der ge-
rechte.

пра́къднѣ adj. (**пра́къда**) gerecht.

пра́зднѣи msc. (**пра́зднѣ** leer,
müssig, festlich) fest, festtag.

прѣ́торъ msc. πραιτωρίον.

при praep. с. loc. bei; örtl. bei,
in der nähe, neben: **при вѣсѣ**
in eurer nähe; **при отцѣмъ**
моѣмъ bei meinem vater; zeitl.:

при десятѣй годинѣ um die neunte stunde.

при-близити, -жѣ, -жити **сѧ** (**близѣ**) sich nähern.

принеести **сѧ** **нести**.

прималыити **сѧ** **малыити**.

приидти **сѧ** **идти**.

призубати **сѧ** **зубати**.

приниждити **сѧ** **жити**.

принити (**прити**) **сѧ** **ити**.

примасати **сѧ** **масати**.

примлюути **мсѧ** (**млюути** **сѧ**, **примѧ** **сѧ** sich ereignen) zufall; **по примлюути** zufällig.

примосижити **сѧ** **сѧ** **мосижити**.

примлежати **сѧ** **лежати**.

при-липати, -пль, -пльши (**сѧ** **льпати**) ankleben (intrans.), kleben bleiben, hängen bleiben an —.

при-лѣпити, -плѣ, -плѣши (**сѧ** **лѣпати** zu **при-лѣпати** intrans.) ankleben (trans.); — **сѧ** sich anhängen, **сѧ** loc. ohne praep.:

примѣши **сѧ** **единомуъ** Luc. 15, 15 er hängte sich an einen.

примѣсити **сѧ** **мѣсити**.

принести **сѧ** **нести**.

прининижити **сѧ** **ининижити**.

примосити **сѧ** **мосити**.

примлоудити **сѧ** **моудити**.

примокрѣсти **сѧ** **окрѣсти**.

примпасти **сѧ** **пасти**, **паждѣ**.

при-скръбѣи **сѧ** **сѧ** **скръбѣи** bekümmert.

примѣстити **сѧ** **мѣстити**.

при-страшѣи **сѧ** **сѧ** **страшѣи** erschreckt.

примѣстити **сѧ** **мѣстити**.

присѣно adv. immer, für immer.

при-сѣтити, -сѣтѣ, -сѣтити **сѧ** suchen.

притеорѣ **мсѧ** halle, porticus (eig. anbau, vgl. **при-теорити** hinzufügen).

притѣла **фем** gleichniss (gebildet wie **пара-болѣ**; **притѣлѣи** anstossen).

приходити **сѧ** **ходити**.

примуастіи **нтр** (**уастѣ**) antheilnahme, erbe.

при-уастити, -штѣ, -штѣи (**уастѣ**) theilhaftig machen; — **сѧ** sich betheiligen.

примуастѣи **мсѧ** der erbe (eig. theilnehmer, **сѧ** **примуастіи**).

примѣдѣ, **примѣлѣ** **сѧ** **ити**.

примѣстѣи **нтр** (**при-**, **штѣд-** gehen, vgl. **ходити** und **ити**) ankunft.

пробѣити **сѧ** **бѣити**.

примѣлѣи **сѧ** **сѧ** **мѣлѣи**.

продѣити **сѧ** **дѣити**.

продѣити **сѧ** **дѣити**.

продѣити **сѧ** **дѣити**.

продѣити **сѧ** **дѣити**.

пронѣи **сѧ** **ити**.

пронѣи **сѧ** **мѣити**.

пронѣи **сѧ** **мѣити** **нтр** betrug (vgl. **про-мѣити** verderben; **про-мѣи** unredlich, schlecht).

пронѣи **сѧ** **мѣити**.

пронѣи, -мѣи, -мѣиши (**про-мѣи**) vergiessen.

пронѣи **сѧ** **мѣити**.

пронѣи **фем** abgrund (vgl. **про-мѣи**, **мѣи** aus einander fallen, sich spalten).

ПРОПОКЪДАТИ *с. ПОКЪДАТИ.*
ПРОПАТИ *с. ПАТИ.*
ПРОРЕШИТИ *с. РЕШИТИ.*
ПРОРОКЪ *мсч. (ПРОРЕКЪ, ПРОРЕШИТИ)*
prophet.
ПРОРОЧЪСКИ *adj. (ПРОРОКЪ) proph-*
phetisch, von propheten her-
rührend.
ПРОСВЕЩАТИ, -ИТАЖ, -ИТАЖИШИ
(ПРО-СВЕЩАТИ) erleuchten.
ПРОСИТИ, -ИЖ, -СИШИ *bitten, fra-*
gen (rogare), betteln;
КЪПРОСИТИ (КОГО) *frage richten*
an —, befragen; КЪПРОСИТЕ
Joh. 16, 23 ἐρωτήσετε;
КЪПРОСИТИ *bitten (ἀπατεῖν);*
ИСПРОСИТИ *herausbitten, frei*
bitten, erbitten.
ПРОСЛАВЕНИТИ *с. СЛАВЕНИТИ.*
ПРОСЛАЖИТИ *с. СЛАЖИТИ.*
ПРОСТЪ *adj. einfach.*
ПРОСТЪРЯТИ *с. СТАРЯТИ.*
ПРОСТЪ *adv. zu простъ, einfach,*
einfältig.
ПРОТИВЕНИТИ, -ЕЛЖ, -ЕНИШИ *СА (vgl.*
ПРОТНЖ) sich entgegenstellen,
sich widersetzen.
ПРОТНЖ *adv. gegenüber, gegen;*
праер. с. dat.; ПРОТНЖ СТАТИ
widerstehen.
ПРОХОДИТИ *с. ХОДИТИ.*
ПРОУ *adj. übrig; ПРОУЕЖ τὸ λοι-*
πόν (Matth. 26, 45 сѣпите
ПРОУЕЖ = καθεύδате τὸ λοιπόν).
ПРЬЕЪ *num. ord. erster, bester,*
vorzüglichster; ИЗЪ ПРЬЕА von
anfang an.
ПРЬЕИ *adj. comp. zu ПРЬЕЪ, eher,*

früher; ПРЬЕИЕ ntr. adv. eher,
zuerst.
ПРЬСИ *fem. plur. (i-stamm) Brust.*
ПРЬСТЕИЪ *мсч. (ПРЬСТЪ) finger-*
ring.
ПРЬСТЪ *мсч. finger; пр. ножьнъ*
zehe.
ПРЬЕНИТИ *с. ЕНИТИ.*
ПРЬЕЛІВАТИ *с. ЕЛІВАТИ.*
ПРЬЕЛІТИ *с. ЕЛІТИ.*
ПРЬДАТИ *с. ДАТИ.*
ПРЬДАТИ *с. ДАТИ.*
ПРЬДЪ *праер. vor, örtl. u. zeitl.;*
с. instr. ПРЬДЪ ВЪСЕМИ vor allen,
in gegenwart aller; НИИ СТАВЪ-
МЕИ ПРЬДЪ СТАРЯШИНИИ
nachdem die beiden vor die
oberstengetreten waren; ПРЬДЪ
СЪМРЯТИИ vor dem tode; с.
acc. (richtung) ПРЬВЕСТИ ПРЬДЪ
ЛИЦА vor das antlitz führen,
р. 96 unten.
ПРЬДЪСЯСТИ *с. СЯСТИ.*
ПРЬ-ДЪАЖ *мсч. grenze.*
ПРЬЖЕ *adv. früher, vorher, eher;*
ПРЬЖЕ *да-же не eher — als,*
ehe, bis; праер. с. gen. vor.
ПРЬИМЪНИИЪ *мсч. (ПРЬ-ИТИ im*
sinne von κατακληρονομεῖν)
nachfolger.
ПРЬИТИ *с. ИТИ.*
ПРЬИЛОНИТИ *с. ИЛОНИТИ.*
ПРЬИЛЖИТИ *с. ЛЖИТИ.*
ПРЬИИТАТИ, -ИТАЖ, -ИТАЖИШИ
(ЛЪСТИТИ, ЛЪСТЬ) täuschen, be-
trügen.
ПРЬИЛЪСТИТИ *с. ЛЪСТИТИ (vgl. прѣ-*
лѣсть betrug).
ПРЬИЛОНИТИ *с. ЛОНИТИ.*

ПРЪ-ЛЪСТЬ fem. betrug, list.
ПРЪ-МНОСТНЪ adj. (**МНОСТЬ**) sehr erbarmungsvoll, sehr gnädig.
ПРЪМОУДЪТИ v. **МОУДЪТИ**.
ПРЪОБНДЪТИ v. **ОБНДЪТИ**.
ПРЪОДОЛЪТИ v. **ОДОЛЪТИ**.
ПРЪПОЛОЖЕННЪ ntr. (sbst. vrb. zu **ПРЪ-ПОЛОЖЪТИ** durch-halbieren; **ПОЛОЖЕННА** hälfte, von **ПОЛЪ**) hälfte, mitte.
ПРЪПОМЪСАТИ v. **ПОМЪСАТИ**.
ПРЪСТЪЖНЪТИ v. **СТЪЖНЪТИ**.
ПРЪТНЪТИ, -**ШТЪ**, -**ТНЪТИ** (**КОМОУ**) drohen; **ПРЪТА КЪ СЕБЪ** übers. ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ;
ЗАПРЪТНЪТИ bedrohen; **ЗАПРЪТИ ДОУХОУ** übers. ἐνεβριμῆσατο τῷ πνεύματι Joh. 11, 13.
ПРЪТЪРЪША v. **ТЪРЪТИ**.
ПРЪТЪРЪТИ v. **ТЪРЪТИ**.
ПРЪХОДЪТИ v. **ХОДЪТИ**.
ПРЪХУСТЪ adj. sehr rein, ἄγνος.
ПРЪШТЕННЪ ntr. (sbst. vrb. zu **ПРЪТНЪТИ**) drohung.
ПРЪШТИ v. **ШТИ**.
ПОУСТНЪТИ, -**ШТЪ**, -**СТНЪТИ** loslassen, entlassen, schicken;
НСПОУСТНЪТИ herauslassen (emittere); entlassen; — **ДОУХЪ** den geist aufgeben;
ОТЪПОУСТНЪТИ freilassen, weg-schicken; — **ГРЪХЪ** sünde erlassen.
ПОУСТЫНЪ fem., gen. -**НЪ**, (**ПОУСТЪ** leer, wüst) wüste.
ПОУШТАТИ, -**ШТА**, -**ШТАСЪТИ** (**ПОУ-СТНЪТИ**) loslassen;
ОТЪПОУШТАТИ freilassen.

ПЪКАТИ, -**КА**, -**КАСЪТИ** c. instr. hoffen auf —;
ОУПЪКАТИ на + acc. seine hoffnung setzen auf —; — **НА БОГА** auf gott vertrauen.
ПЪТАТИ, -**ТА**, -**ТАСЪТИ** fragen, forschen;
НСПЪТАТИ ausforschen, erforschen.
ПЪРЪТИ (**ПРЪТИ**), **ПЪРЪ** (**ПРЪ**), **ПЪРЪТИ** streiten; — **СА** sich streiten.
ПЪРЪ fem. (vgl. das vor.) streit;
БЕЗЪ ПЪРЪ ohne zweifel, zweifellos.
ПЪСАНИЕ, **ПИСАНИЕ** ntr. (sbst. vrb. zu **ПЪСАТИ**) schrift.
ПЪСАТИ (**ПИСАТИ**), **ПЪША**, **ПЪШАТИ** schreiben;
НАПЪСАТИ aufschreiben, anschreiben;
СЪПЪСАТИ conscribere, verfassen; beschreiben.
ПЪЧЪЛЪ msc. pech.
ПЪЧЪЛЪНЪ adj. zu **ПЪЧЪЛЪ**; **КОМОЧЪ ПЪЧЪ** pechkessel.
ПЪШЕНИЦА fem. weizen.
ПЪШЕНИУЛЪ adj. zu **ПЪШЕНИЦА**;
ЗЪЛНО ПЪШ. weizenkorn.
ПЪШНЪ ntr. (sbst. vrb. zu **ПЪТИ**) gesang.
ПЪШАЖЪНЪ msc. (**ПЪША**) geldwechsler.
ПЪША msc. geldstück (δηνάριον).
ПЪТИ, **ПОШЪ**, **ПОШЪТИ** singen;
БЪСЪПЪТИ ἀνομνεῖν, lobsingen.
ПАТИ, **ПЪНЪ**, **ПЪНЪТИ** spannen, hängen;
ПРОПАТИ kreuzigen;

РАСНАТИ (eig. ausspannen) kreuzigen.
НАТЪ msc. freitag (**НАТЪ** der fünfte).

НАТЪ num. fünf; н. **ДЕСАТЪ** fünfzig.
НАТЪ msc., gen. -**ТЪ**, weg, strasse.
НАУНА fem. meer, ocean.

Р.

Р zahlzeichen, 100, **СЪТО**.
РАБА fem. zu **РАБЪ**, sklav. magd.
РАБОТА fem. (**РАБЪ**; eig. sklavendienst) arbeit.
РАБОТАТИ, -**ТАКЪ**, -**ТАСНИ** (s. das vor.) knecht sein, arbeiten.
РАБЪ msc. knecht, sklav.
РАБЪНИ, gen. -**НИ**, fem. zu **РАБЪ**, sklav. magd.
РАБЪСЪКЪ adj. (**РАБЪ**) sklav., sklavisch.
РАБЕН — **РАΒΒΙ**.
РАБЪНОУНИ — **РАΒΒΟΥΝΙ**.
РАБЪНЪ adj. gleich.
РАДИ praep. c. gen. wegen; **УЕСО РАДИ** (so gewöhnlich dem regierten worte nachgesetzt) weswegen; **ТОГО РАДИ**, **НИМЪЖЕ** deswegen, weil; **УАВНСТН РАДИ** aus neid; **ОТЪЦА РАДИ** διὰ τοῦ πατέρα Joh. 6, 57.
РАДНИ (родни), -**ЖДЪ**, -**ДНИН** c. inf. oder o+loc. sorgen um —, sich kehren an —.
РАДОКАТИ, -**ДОУЖЪ**, -**ДОУСНИ** cа (**РАДЪ** froh, gern) sich freuen; **РАДОУН** cа übersetzung des grusses χαῖρε;
КЪЗДРАДОКАТИ cа froh werden, aufjubeln; **КЪЗДРАДОУЖЪ** cа Joh. 16, 20 χαρήσεται.

РАДОСТЬ fem. (**РАДЪ** froh) freude.
РАЖДАТИ, -**ЖДАЖЪ**, -**ЖДАСНИ** (родни) gebären.
РАЖДЕШТИ s. **ЖЕШТИ**.
РАЖДИЕ ntr. coll., plur. zu **РОЗГА**.
РАЗ- praep., nur in compos., dis-, δια-, zer-.
РАЗАРНАТИ, -**РАЖЪ**, -**РАЖСНИ** (**РАЗОРНИ**) zerstören; — **СЪБОУЖ** Joh. 5, 18 den sabbat brechen.
РАЗБОЙНИКЪ msc. (**РАЗ-** **БНИ** zer-schlagen, **РАЗБОИ** verwüstung, raub) räuber.
РАЗ-БЪГНАТИ, -**НА**, -**НЕНИ** cа (vgl. **БЪЖАТИ**) aus einander laufen, sich zerstreuen, fliehen.
РАЗЪ adv. ausgenommen, ausser, **РАЗЪ НАТРИПЪРЪЖЪ** **НАДНЪ**; praep. c. gen. **РАЗЪ СЪРЪБЪРЪНАГО** **ЕЛЮДА**.
РАЗГНЕКАТИ cа s. **ГНЕКАТИ**.
РАЗДРОУШНИТИ s. **РОУШНИТИ**.
РАЗДРАШНИТИ s. **РАШНИТИ**.
РАЗДЪЛАНТИ s. **ДЪЛАНТИ**.
РАЗНИТИ, -**ЖЪ**, -**ЖНИН** (nur in compos.) schlagen;
НОРАЗНИТИ vrb. perf., **НОРАЗЪ** Matth. 26, 31 fut.
РАЗНИТИ s. **НТИ**.
РАЗНАУЖЪ adj. verschiedenartig,
РАЗОРНИТИ s. **ОРНИТИ**.

разоумный adj. (**разоумъ** verständniss; **оумъ** mens, sinn, verstand) verständlich; **разоумный бысть Саулъ съзѣтъ** der ratschlag wurde von Saul in erfahrung gebracht.

разоумѣати, -ѣмъ, -ѣмши (**разоумати**) erkennen; **разоумѣашъ** γινώσκονται Joh. 13, 35.

раз-оумати, -мъ, -мѣши (vgl. **разоумный**) erkennen, verstehen, bemerken, erfahren; **раз-оумишъ** Joh. 7, 17 fut., und öfter so, vgl. Joh. 8, 28. 32; 13, 7; 14, 20.

разънъ adj. (**раз-**) geschieden, verschieden; **разъно** adv. auseinander.

рана fem. wunde.

раснамати с. **намати** с.

раслабѣти (= **раз-сѣ**), -ѣмъ, -ѣмши (**слабъ** schwach) schwächen; **раслабѣшъ** paralyticus, lahm.

распасти с. **пастн**, **падж**.

распрашати, -шъ, -шши eig. zerstäuben (**прахъ** staub, **прашати** zu staub machen); zerstreuen.

распърѣ fem. (с. **мърѣ**) streit.

распати с. **пати**.

распатіе ntr. (sbst. vrb. zu **распати**, part. praet. pass. -**пѣтъ**) kreuzigung.

распѣдѣти, -ждѣ, -дѣши (**пѣдѣти** vertreiben) zerstreuen.

распѣтіе ntr. (**пѣтъ**) kreuzweg.

растѣти с. **тѣти**.

расти, **растѣ**, **растѣши** wachsen.

растоиѣти с. **тоиѣти**.

растоуѣти с. **тоуѣти**.

растрахати с. **трахати**.

растанѣти с. **станѣти**.

расхѣтити с. **хѣтити**.

расчѣпити с. **чѣпити**.

расыпати с. **сыпати**.

ратъ fem. kampf.

раунѣти, -уѣ, -уѣши lust haben, wollen.

раунѣа fem. kasten (vgl. **рака** dass.), beutel.

ребро ntr. ribbe.

ременъ msc. riemen.

решѣти, **решѣ**, **решѣши** sagen; **рѣчи**

2. sg. imper.; **решѣ** Luc. 15, 8 fut.; **решѣтъ** с. **Ар.** 9, 6 fut.;

нарсѣти benennen; **нарсѣши** с. **А.** 1, 43 du wirst heissen;

отрѣшѣти (**отрѣшѣти**) с. **с.** gen. einer sache entsagen; etwas (einen) verleugnen;

прорѣшѣти προφητεύειν, weis-sagen.

риза fem. kleid, gewand.

ризыница fem. (**риза**) ort, wo man kleideraufbewahrt, vesti-arium; schatzkammer.

ризынъ adj. zu **риза**, kleid-; ntr.

ризыно sbst. gewand.

римлянинъ msc. Römer.

римскъ adj. römisch.

родитель msc. (**родити**) erzeuger, parens; dual. die eltern, parentes.

родѣти, -ждѣ, -дѣши erzeugen, gebären; — с. **а** geboren werden.

РОДНТИ г. **РОДНТИ**.

РОДЪ msc. (vgl. **РОДНТИ**) geburt; geschlecht, generation; **КЪ РОДЪ** **РОДЪ** in alle künftigen generationen, für alle zeiten (vgl. **КЪ КЪМЪ КЪМЪ**).

РОЖАСТЕО ntr. (**РОДНТИ**) geburt.

РОЖАЦЪ msc. (eig. hörnchen, de-
min. zu **РОЖЪ** horn) hülse, schale
(von fruchten).

РОЖГА fem. zweig, rebe.

РОТНТИ, -штж, -тншн (**РОТА** eid)
schwören.

РОУМЪСКЪ adj. römisch.

РОУМНТИ, -шж, -шншн zerstören
(eig. zerschneiden, spalten);

РАЗДРОУМНТИ zerstören, ver-
nichten.

РЪПЪТАТИ, -штж, -штншн murren.

РЪПЪТЪ msc. gemurmél.

РЪКА fem. fisch.

РЪДАТИ, -джж, -джншн weinen,
klagen;

КЪЗДРЪДАТИ in weinen, klagen
ausbrechen; **КЪЗДРЪДАСТЕ**
θρηνησατε Joh. 16, 20.

РЪЗАТИ, -жж, -жншн schneiden,
hauen;

ОКЪРЪЗАТИ umschneiden, be-
schneiden (auch -джж,
-джншн);

ОУРЪЗАТИ abhauen, abschnei-
den.

РЪКА fem. fluss.

РЪУЪ fem. (**РЪМЪ**, **РЪМНТИ**) rede;
си **РЪУЪ** eig. diese rede, adver-
biell gebraucht: nämlich.

РЪШНТИ, -шж, -шншн lösen;

ОТЪРЪШНТИ ablösen, auflösen;

РАЗДРЪШНТИ lösen, lostrennen.

РЪГАТИ, -гжж, -гжншн сж (**РЪГЪ**
spott, schmähung) spotten; с.
dat. pers. verspotten;

ПОРЪГАТИ сж dass., vrb. perf.

РЪКА fem. hand.

РЪУЪНЪ adj. zu **РЪКА**, hand.

С.

САБОРИЙ msc. Saborius.

САДНТИ, -ждж, -джншн setzen, pflan-
zen;

КЪСАДНТИ hineinsetzen, ein-
pflanzen; aufsetzen;

НАСАДНТИ pflanzen auf—; pflan-
zen.

САБЕЛАРЪ, **САБЕЛАРИЙ** msc. sacel-
larius.

САЛИМЪ msc. Σαλειμ.

САМАРИНЪ fem. Σαμαρείτα.

САМАРЕЙСКЪ adj. samaritanisch.

САМАРИНИНЪ, **САМАРИНИНЪ** msc.
samariter.

САМАРИНИНЪ fem., gen. -нш, Sa-
mariterin.

САМО — **САМО**.

САМЪ pron. selbst.

САМЪ msc. würde, rang.

САПОГЪ msc. schuh.

САУЪ msc. Saulus.

СЕНИНЪ fem. schwein.

СКОБОДИТИ, -ждж, -джншн (**СКОБОДЪ**)

befreien; **СКОБОДИТЬ** Joh. 8, 32 fut., ebenso Joh. 8, 36.

СКОБОДЪ adj. indecl. frei.

СКОЙ, СКОМ, СКОМЪ pron. poss. III. pers. refl. sein; **СКОМЪ** eigenes (gegensatz **СТОУЖДЕ**), **СКОМЪ** τὰ ἴδια; **СКОМ** die eigenen (leute), die angehörigen; p. 101 zu verbinden **СКОМ** **НМЪ**, **СКОМ** **СН** ihre angehörigen.

СКЪТЕННІЕ (subst. vrb. zu **СКЪТЯТИ**) das leuchten, der schein (vom lichte).

СКЪТЯТИ, -**МЪ**, -**ТНМН** **СА** leuchten (intrans.).

СЪТНАЛННІКЪ msc. (**СЪТНАО** ntr. licht, leuchte; **СЪТНУТИ**) fackel, leuchter, lampe.

СЪТНУТИ, -**МЪ**, -**ТНМН** (**СЪТЪ**) leuchten (trans. und intrans.), erleuchten.

СЪТЪ msc. licht; **ДО СЪТА** bis tagesanbruch.

СЪТЪЛЪ adj. (**СЪТЪ**) hell, licht, glänzend.

СЪАТНУТИ, -**МЪ**, -**ТНМН** (**СЪАТЪ**) heiligen; weihen.

СЪАТЪ adj. heilig.

СЪАТЫНН fem., -gen. -**НМЪ**, heiligkeit, heiligthum.

СЪАШТЕННІЕ ntr. (subst. vrb. zu **СЪАТНУТИ**) weihe; **СЪАШТЕННІЕ** τὰ ἑγκαλντα das fest der tempelweihe Joh. 10, 22.

СЕ (ntr. von **СЪ**) adv. siehe (ecce im ausruf).

СЕДМЪ num. ord. siebenter.

СЕАНЪ pron. adj. so gross, von dieser gröesse; vgl. **ТО-АННЪ**.

СЕЛО ntr. acker, feld, grundstück.
СЕЛЪ adv. jetzt; **ДО СЕЛЪ** bis jetzt;
ОТЪ СЕЛЪ von nun an.

СЕСТРА fem. schwester.

СЕТЪЛЪ adj. äusserst (vom grade).

СНАА fem. kraft, macht; heer.

СНІЕННІЕ fem. Silvia.

СНІОУАМЪ adj. poss., des Siloam.

СНІОУАМЪСКЪ adj., **КЪНІАЛЪ** **СНІОУАМЪСКІА** **ΧΟΛΥΜΒΗΘΡΑ** τοῦ Σιλωάμ Joh. 9, 7.

СНМОНОВЪ adj. poss. zu **СНМОНЪ**, des Simon.

СНОНОЕЪ adj. poss., Sion's.

СНРЪ adj. waise, verwaist; **НЕ ОСТАВЛЕЪ** **КАСЪ** **СНРЪ** (gen. plur.) Joh. 14, 18.

СН-РЪУЪ s. **РЪУЪ**.

СНЦА pron. adj. solcher, talis.

СНЕРЪЛННУТИ, -**НМЪ**, **ННМН** (**СНЕРЪЛЪ** schmutz) beflecken, verunreinigen;

ОСНЕРЪЛННУТИ dass.

СНННОПННГНН fem. **σκηνοπηγία**, laubhüttenfest.

СНОКРАДА fem. pfanne (zum braten).

СНОРО adv. (ntr. zu **СНОРЪ** schnell) schnell, bald.

СНОРЪ adv. (ntr. comp. zu **СНОРЪ**) schneller, recht schnell, bald.

СНОТЪ msc. vieh, lastthier.

СНРЪЛЪ fem. kummer, schmerz.

СНРЪЛЪМЪ adj. bekümmert.

СНРЪЛЪТИ, -**БМЪ**, -**БММН** (**СНРЪЛЪ**) traurig sein, sich grämen;

ОСНРЪЛЪТИ traurig werden.

СНРЪЛЪТИ msc. knirschen (der

zähne; vgl. **СМЪЛЪВАТИ**, -**ШЪ**,
-**ШЪШИ** frendere).

СМОУФЪ fem. Scythia.

СМЪДЪЛЪННЪ oder **СМЪДЪЛЪННЪ**
adj. poss. zu **СМЪДЪЛЪННЪ** oder
СМЪДЪЛЪ, töpfer (**СМЪДЪЛЪ**, **СМЪДЪЛЪ**
scherbe, ziegel); **СМЪДЪ**
СЕЛО töpferacker.

СЛАВА fem. ruhm, herrlichkeit.

СЛАВЪТИ, -**ВЪ**, -**ВЪШИ** (**СЛАВА**)
rühmen, berühmt machen;

ПРОСЛАВЪТИ preisen, verherr-
lichen, verklären (biblisch);
— **СА** gepriesen werden,
ruhm erlangen; **ПРОСЛАВЪ**
Ex. 15, 2 fut.; ebenso Joh.
12, 28; 13, 32.

СЛАКО-СЛАВЪТИ, -**ВЪ** (älter -**ВЪ**),
-**ВЪШИ** δοξο-λογεῖν lobpreisen;
1. sg. p. 97 fut.

СЛАВЪНЪ adj. berühmt, hochgeprie-
sen; rühmlich, herrlich.

СЛАВЪНЪ adv. zum vor., in herr-
licher, glorreicher weise.

СЛАДЪТИ, -**ВЪ**, -**ВЪШИ** (**СЛАДЪНЪ**)
süß machen;

ВЪСЛАДЪТИ **СА** γλουαίνεσθαι; —
ВЪНЪ sich den wein wohl-
schmecken lassen, p. 101.

СЛАДЪНЪ adj. süß.

СЛАДЪНЪ adv. zu **СЛАДЪНЪ**.

СЛОВЕСЪНЪ adj. zu **СЛОВО**; **ХЪТРОСТЪ**
СЛОВЕСЪНЪ die kunst des wor-
tes, der rede.

СЛОВО ntr., gen. -**ВЪ**, auch -**ВЪ**,
wort.

СЛОВЪ msc. diener; **СЛОВЪ** **СО-**
ТОМЪ p. 99 mit dem adj. in

femin. form, wie diese mascu-
lina öfter.

СЛОВЪНЪ ntr. (sbst. vrb. zu
СЛОВЪТИ) dienst, dienstbar-
keit.

СЛОВЪТИ, -**ВЪ**, -**ВЪШИ** (**СЛОВЪ**)
dienen, bedienen.

СЛОВЪНЪ fem. (**СЛОВЪТИ**) dienst.

СЛОВЪ msc. (vgl. **СЛОВЪТИ**, **СЛОВЪТИ**)
ΔΟΧΗ, das hören, gehör;
Joh. 12, 38 **ΔΟΧΗ** im sinne von
„mittheilung, predigt.“

СЛОВЪТИ, -**ВЪ**, -**ВЪШИ** (vgl.
СЛОВЪ) hören;

ПОСЛОВЪТИ anhören, zuhören,
erhören; gehorchen.

СЛЪНЪ ntr. sonne.

СЛЪНЪТИ, -**ВЪ**, -**ВЪШИ** (vgl. **СЛОВЪ**)
hören;

ОУСЛЪНЪТИ vernehmen, erhö-
ren; **ОУСЛЪНЪТИ** Joh. 3, 25.
28 fut.

СЛЪЗЪТИ, -**ВЪ**, -**ВЪШИ** (**СЛЪЗА** thräne)
weinen;

ПРОСЛЪЗЪТИ u. **ПРОСЪ** **СА** in thrä-
nen ausbrechen.

СЛЪДОВАТИ, -**ВЪ**, -**ВЪШИ** (eig.
folgen; **СЛЪДЪ** erben; **СЛЪДОВЪ**
Luc. 10, 25 fut.

СЛЪДЪ msc. spur; **ВЪ СЛЪДЪ** in die
spur, hinter, nach (c. gen.)

СЛЪНО-РОЖДЕНЪ adj. (**РОДЪТИ**) blind
geboren.

СЛЪНЪ adj. blind.

СЛЪНЪ msc. (**СЛЪНЪ**) der blinde.

СМОНЪВЪНЪ fem. (**СМОНЪ**, gen.
-**ВЪ**, feige) feigenbaum.

СМЪДЪТИ, -**ВЪ**, -**ВЪШИ** riechen,
stinken.

СОЛНЦО ntr. (солъ; eig. salzfass)
schüssel.

СОЛОМОНЪ adj. poss., des Salomo.
СОЛЪ fem. salz.

СОТОНА msc. satanas.

СОТОННИЪ adj. poss. zu СОТОНА,
des satanas.

СПИРА fem. gr. σπειρα, schaar, co-
horte.

СПЯТИ, СПЯХЪ, СПЯСЯЩИ eig. eilen,
wohingelangen (serb. dospjeti
ans ziel kommen, reifen);

ОУСПЯТИ erfolg haben; Matth.
27, 24 fut.

СПЯШИТИ, -ШЕ, -ШИШИ (СПЯХЪ eile;
von СПЯТИ) eilen; mit о + loc.
sich bemühen um —.

СРАМАТИ, -МАЖЕ, -МАЖЕШИ (СРА-
МИТИ; СРАМЪ scham, schande)
beschämen, beschimpfen; —
са sich schämen;

ОСРАМАТИ dass.; — са zu
schanden werden; **ОСРАМЪ-**
ЖЕШЪ p. 95 ältere form.

ОУСРАМАТИ са sich schämen,
scheuen (с. gen.); **ОУСРАМ-**
ЛЖЕШЪ са Marc. 12 fut.

СРЯНИЦА fem. kleid, χιτών, rock.

СРЪДЪЦЕ ntr. herz.

СРЪДЪЦЫЪ adj. zu СРЪДЪЦЕ, des
herzens.

СРЪНА fem. gazelle, reh.

СРЪДА fem. mitte; **НО СРЪДЪ** in
mitten, mitten unter, mitten
durch (с. СРЪДИ, **НО СРЪДИ**).

СРЪДИ, НО СРЪДИ adv. in mitten.

СТАБИТИ, -БАЖЕ, -БАЖЕШИ (СТА-ТИ)
stellen;

БЪСТАБИТИ (— БЪЖЕ-СТ.) auf-
stellen, aufrichten;

НАСТАБИТИ instituere, hin rich-
ten auf —, lenken, führen;

НАСТАБИТЬ Joh. 16, 13 fut.;

ОСТАБИТИ (— ОЖЕ-СТ.) eig. weg-
stellen; zurücklassen, ver-

lassen, lassen, aufgeben;

ОСТАБИТЬ Joh. 14, 18 fut.;

u. öfter so;

НОСТАБИТИ hinstellen, darwä-
gen; ernennen, ordinare

(einen geistlichen);

ПРИСТАБИТИ herbei-stellen, ne-
benstellen, hinstellen;

ОУСТАБИТИ feststellen, bestim-
men (definire); einsetzen.

СТАБАТИ, -БАЖЕ, -БАЖЕШИ (СТА-
БИТИ) stellen;

ОСТАБАТИ (с. **ОСТАБИТИ**) ver-
lassen.

СТАДИЙ msc. στάδιον, stadium.

СТАДО ntr. herde.

СТАРЪ adj. alt; **СТАРЪИ** comp.

СТАРЬЦЪ msc. (СТАРЪ) der alte,
greis; der älteste (=vorsteher).

СТАРЪИШНИИ msc. (comp. **СТАРЪИ**,
gen. **СТАРЪИША**) der älteste,
oberste, vorsteher; **СТ. НИРЕЙ-**
СКЫИ der hohe priester — **АР-**
ХИРЕЙ; hauptmann; mit adj.
in femin. form **СТАРЪИШНЫ**
ЖРЪУСКЫ p. 94.

СТАРЪТИ, -РЪЖЕ, -РЪЖЕШИ (СТАРЪ)
altern;

СЪСТАРЪТИ alt werden; — са
dass.; **СЪСТАРЪИШИ** са Joh.

21, 18 fut.

СТАТИ, СТАЖЕ, СТАЖЕШИ sich hin-

stellen, stehen; **СТАМА ПРДЪ**
МИМЪ КЪСА ВЪДОНИЦА es traten
 vor ihn alle wittwen;
КЪСТАТИ (= **КЪХ-СТ.**) aufstehen;
КЪСТАМЪ p. 94 fut.;
ДОСТАТИ ausreichen, **НЕ ДОСТ.**
 mangeln, fehlen;
ОСТАТИ (= **ОТЪ-СТ.**) zurück blei-
 ben, übrig bleiben, bleiben;
 — **СА** c. gen. zurück treten
 von —, abfallen (desistere).
СТАТИ, **СТАМЪ**, **СТАМЪМЪ** (**СТА-ТИ**)
 stehen;
КЪСТАМЪТИ (= **КЪХ-СТ.**) aufste-
 hen; erregt werden (vom
 meere);
ОСТАМЪТИ übrig bleiben, bleiben.
СТНГЪМЪТИ, **-ИМЪ**, **-ИМЪМЪ** wo hin
 kommen;
ПОСТНГЪМЪТИ erreichen; **ПОСТН-**
ГЪМЪ Exod. 15, 9 fut.
СТАЛЪ msc. säule, thurm.
СТОЛЪ msc. tisch.
СТОМЪТИ, **СТОМЪ**, **СТОМЪМЪ** (vgl. **СТАТИ**)
 stehen; **СТ. ЗА КОГО** für jeman-
 den einstehe;
ДОСТОМЪТИ müssen; 3. sg. **ДОСТО-**
ИТЬ deī, oportet (vgl. **ДОСТО-**
ИМЪ); c. dat. **ДОСТОИТЬ ТЕБѢ**
 es geziemt dir.
СТРАДАНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **СТРА-**
ДАТИ) das leiden.
СТРАДАТИ, **-ИДЪ**, **-ИДЕМЪ** leiden;
ПОСТРАДАТИ ein wenig leiden;
 erleiden.
СТРАЖА fem. wache, custodia.
СТРАЖЪ msc. wächter (vgl. **СТРЪ-**
МЪТИ).
СТРАНА fem. seite, gegend, frem-

des land; land; **НА СТРАНА** in
 die fremde (vgl. **СТРАНИМЪ**).
СТРАНИМЪ adj. (**СТРАНА**) fremd.
СТРАСТО-ТРАНИМЪ msc. (**СТРАСТЬ**
 fem. leiden; **СТРАД-АТИ**; **ТРАПИТИ**)
 leidträger; kämpfer.
СТРАСТЪМЪ adj. zu **СТРАСТЬ**, leid-;
СТРАСТЪМЪИ **КЪНИЦА** die mār-
 tyrerkrone.
СТРАХЪ msc. schrecken, furcht.
СТРАШНИМЪ adj. (**СТРАХЪ**) furcht-
 sam.
СТРОИТИ, **СТРОИМЪ**, **СТРОИМЪМЪ** berei-
 ten, bauen.
СТРОУНЪ msc. wunde.
СТРЪМЪТИ, **СТРЪМЪ**, **СТРЪМЪМЪ** be-
 wachen (vgl. **СТРАЖА**, **СТРАЖЪ**).
СТОУДЕНЪ fem. kälte.
СТОУДЕНАЦА msc. (**СТОУДЕНЪ** kalt)
 brunnen.
СТОУЖЕДЪ adj. fremd.
СТЫДЪТИ, **-ИДЪ**, **-ИДЕМЪ** **СА** sich
 scheuen, sich schämen;
ОУСТЫДЪТИ **СА** dass., mit **ОТЪ**
 + gen. — vor etwas.
СТЪБИМЪ ntr. halm, stoppel (vgl.
СТЪБИЛО ntr., **СТЪБЕЛЪ** msc. sten-
 gel, stamm).
СТЪГНА fem. strasse, gasse; plur.
 dass.
СТЪГНО ntr. hüfte.
СТЪЛАТИ (**СТАЛАТИ**), **СТЕЛЪ**, **СТЕЛЪМЪ**
 ausbreiten;
ПОСТЪЛАТИ hinbreiten (ster-
 nere); Ap. 9, 34 **ПОСТЕЛИ**
СЕБѢ bette dir selber.
СТРЪТИ, **СТРЪМЪ**, **СТРЪМЪМЪ** (**СТРЪТИ**,
СТРЪМЪ, **СТРЕМЪМЪ**) ausbreiten,
 strecken;

ПРОСТЯРАТИ ausstrecken.
СТѢНА fem. wand.
СТѢПАТИ, -ПАЖ, -ПАЖИИ (vgl. **СТѢПИТИ**) treten;
ОТЪСТѢПАТИ weggehen von —, discedere.
СТѢПИТИ, -ПАЖ, -ПИИИ treten;
ОТЪСТѢПИТИ wegtreten, sich entfernen;
ПРИСТѢПИТИ herantreten, sich nähern; hinkommen;
ПРѢСТѢПИТИ übertreten (ein gebot);
РАСТѢПИТИ СЯ aus einander treten.
СОУЖЪЙ, **СОУЖИИИ**, **СОУЖЕ** adj. comp. besser.
СОУХЪ adj. trocken, dürr; **НО СОУХОУ** im trocken, trocken fusses.
СОУЖЕТАНЪ adj. (**СОУЖ** leer, nichtig, eitel, sbst. **СОУЖЕТА**) nichtig, eitel.
СЪ praep. *c. instr.* mit (begleitung); *c. gen.* herab von —;
СЪЛАЗИ **СЪ** нрѣста.
СЪ-БИРАТИ, -РАЖ, -РАЖИИ (**СЪ-БРАТИ**, -БЕРАЖ) sammeln.
СЪБЛАЗНИТИ С. **БЛАЗНИТИ**.
СЪБЛЮДАТИ, -ДАЖ, -ДАЖИИ (**СЪ-БЛЮСТИ**) bewahren.
СЪБЛЮСТИ С. **БЛЮСТИ**.
СЪБОРИЩЕ ntr. (**СЪБОРЪ**) versamlungsort, συναγωγή, schule.
СЪБОРЪ msc. (**СЪБОРАЖ**, **СЪ-БРАТИ**) versammlung.
СЪБИТИ СЯ С. **БЫТИ**.
СЪБРАТИ С. **БРАТИ**.

СЪБЛАЛЪ msc., **СЪБ. МЛАЛЪ** klumpen, stück erz.
СЪБИТИ С. **БИТИ**.
СЪБИТЬ С. **КАЗНИТИ**.
СЪБЛАЖИТИ С. **КАЗНИТИ**.
СЪБРАШАТИ, -ШАЖ, -ШАЖИИ (**СЪБРАШИТИ**) vollenden.
СЪБРАШЕНИИ ntr. (sbst. vrb. zu **СЪБРАШИТИ**) vollendung.
СЪБРАШЕНЪ adv. zu **СЪБРАШЕНЪ** (С. **СЪБРАШИТИ**) vollkommen, vollständig.
СЪ-БРАШИТИ, -ШАЖ, -ШИИИ (**БРАЖЪ**) vollenden; **СЪБРАШЕНЪ** vollkommen.
СЪБРАШАТИ СЯ С. **БРАШАТИ**.
СЪБРАДТЕЛЪ msc. zeuge (**СЪ-БРАДТИ** mit-wissen).
СЪБРАДТЕЛЪСТВО ntr. (**СЪБРАДТЕЛЪ**) zeugniss.
СЪБРАДТЕЛЪСТВОВАТИ, -СТВОУЖ, -СТВОУЖИИ zeugen, zeuge sein, bezeugen; mit **Ѡ** + loc. — von etwas; **СЪБРАДТЕЛЪСТВОУЖЪ** Job. 15, 26 fut.
СЪБРАСНИ С. **БРАСНИ**.
СЪБРАТЪ msc. (**БРАТЪ** ausspruch, rat) beratung, ratschlag, plan.
СЪБРАТАТИ, -БРАТАЖ, -БРАТАЖИИ (С. **БРАТАТИ**; **СЪБРАТЪ**) ratschlagen.
СЪБРАЗАТИ С. **БРАЗАТИ**.
СЪБРАЗЪ msc. (**СЪБРАЗЪ** fessel; **СЪ-БРАЗ-АТИ**) gefangener.
СЪБРАРАТИ, -РАЖ, -РАЖИИ (**СЪБОРАТИ**) verbrennen (intrans.).
СЪБРАШАТИ, -ШАЖ, -ШАЖИИ (**СЪ-БРАШИТИ**) sich versündigen, sündigen.
СЪБРАШИТИ С. **БРАШИТИ**.

СЪДРАВЕЪ adj. gesund.

СЪДЛАТИ v. **ДЛАТИ**.

СЪЗНАТИ, -**ДЪЖ**, -**ДЪЖИШИ** (**СЪЗЪДЪТИ**) aufbauen.

СЪЗЪДАТИ s. **ЗЪДАТИ**.

СЪМАЗАТИ s. **МАЗАТИ**.

СЪМОУЛАТИ s. **МОУЛАТИ**.

СЪМРОУШАТИ, -**ШАЖ**, -**ШАЖИШИ** (**СЪМРОУШИТИ**) zerstückeln, zerreiben, zerstören, vernichten.

СЪМРОУШИТИ, -**ШЖ**, -**ШИШИ** (**МРОУХЪ** brocken, bruchstück) zerbröckeln, zerbrechen, zerstören, vernichten; **СЪМРОУШИТЬ** **сд** Joh. 19, 36 fut.

СЪМРЪКАТИ, -**БЪЖ**, -**БЪЖИШИ** (**СЪМРЪКАТИ**) verbergen.

СЪМРЪКАТИ s. **МРЪКАТИ**.

СЪМАТИ, **СЪМЪЖ**, **СЪМЪЖИШИ** schicken; **ПОСЪМАТИ** hinschicken, abschicken, schicken; vrb. perf.: **ПОСЪМЪЖ** Joh. 15, 26 fut., und öfter so.

СЪМЛОЖЕНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **СЪМЛОЖИТИ**) zusammensetzung, erschaffung.

СЪМЛОЖИТИ s. **ЛОЖИТИ**.

СЪМОМНИТИ s. **ЛОМНИТИ**.

СЪМЪЖИТИ s. **МЪЖИТИ**.

СЪМЪЖАТИ s. **МЪЖАТИ**.

СЪМОТРАТИ, -**МОТРИЖ**, -**МОТРИШИ** betrachten, beobachten.

СЪМРЪКАТИ fem. (**МЪРЪКАТИ**) tod; plur. mortes, todesarten.

СЪМЪЖСЪЖ msc. (vgl. **МЪЖИШИТИ**) verstand, verständniss.

СЪМЪЖИТИ s. **МЪЖИТИ**.

СЪМЪЖИТИ, -**МЪЖ**, -**МЪЖИШИ** wagen.

СЪМЪЖИЕНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **СЪМЪЖИТИ**) mischung.

СЪМЪЖИТИ s. **МЪЖИТИ**.

СЪМЪЖИШАТИ, -**ШТАЖ**, -**ШТАЖИШИ** (**СЪМЪЖИТИ**) beunruhigen, verwirren; — **сд** beunruhigt werden, erschrecken.

СЪМНИТИ s. **НИТИ**.

СЪМЪЖ msc. (**СЪМЪЖИТИ**) schlaf, traum.

СЪМЪЖИЕНИЕ ntr. (**СЪМЪЖИТИ**, **СЪМЪЖИТИ**) versammlungsort, synagoge.

СЪМЪЖИТИ adj. (**СЪМЪЖИТИ** fem. speise; **СЪМЪЖИТИ**) essbar.

СЪМЪЖИТИ s. **ЖИТИ**.

СЪМЪЖАТИ, -**СЪЖ**, -**СЪЖИШИ** (**СЪМЪЖАТИ**, -**ПАСЖ**) erlösen.

СЪМЪЖАТИ, s. **ПАСЖАТИ**, **ПАСЖ**.

СЪМЪЖСЪЖ msc. (**СЪМЪЖИТИ**, -**ПАСЖИТИ**) rettung, heil; Joh. 4, 42 retter.

СЪМЪЖАТИ, -**НАЖ**, -**НИШИ** schlafen.

СЪМЪЖАТИ s. **НАЖАТИ**.

СЪМЪЖИТИ s. **ПАСЖИТИ**.

СЪМЪЖИТИ s. **ПОДОБИТИ**.

СЪМЪЖИТИ msc. (**СЪМЪЖИТИ**, **ПРИМЪЖИТИ** **сд**, **particeps**) mitempfänger, theilnehmer.

СЪМЪЖИТИ, -**РАМЪЖ**, -**РАМЪЖИШИ** c. acc. begegnen (eig. antreffen, vgl. **ОБЪЖИТИ**); **СЪМЪЖИТИ** Joh. 11, 20 3. sg. aor. (dort: ging entgegen).

СЪМЪЖИЕНИЕ ntr. (sbst. vrb. zu **СЪМЪЖИТИ**) begegnung.

СЪМЪЖИТИ msc. gefäss.

СЪМЪЖИТИ s. **ТЕЖИТИ**.

СЪМЪЖИТИ ntr. hundert.

СЪМЪЖИТИ s. **ТЪЖИТИ**.

СЪМЪЖИТИ msc. (**СЪМЪЖИТИ** hundert-

ster; **сѣѣ**) befehlshaber über
hundert, *ἐκατόνταρχος*, cen-
turio.

сѣѣрѣти *с. тѣрѣти*.

сѣѣагнѣти *с. тѣагнѣти*.

сѣѣажати *с. тѣажати*.

сѣѣазании *нтр. (sbst. vrb. zu*
сѣѣазати *сѣ)* disputatio, streit.

сѣѣазати, -*зѣѣ*, -*зѣѣши*, und -*жѣ*,
-*жѣши* *сѣ* disputare, streiten.

сѣѣхѣти, -*хѣ*, -*хѣши* trocken
werden (vgl. **сѣѣхѣ**);

исѣѣхѣти austrocknen (*intr.*),
vertrocknen; **исѣѣхѣ-тъ** (Joh.
15, 6) 3. sg. aor. mit ange-
hängtem suffix der 3. sg.
praes. (vgl. die aoriste **сѣѣхѣ**,
дѣхѣ, **хѣхѣ**); ebenso wohl
im selben verse **исѣѣхѣ-тъ**
zu fassen, da im original
ἐβλήθη.

сѣѣхѣти *с. хѣхѣти*.

сѣѣхѣти *с. хѣхѣти*.

сѣѣ *с. бѣти*.

сѣѣлати, -*лѣѣ*, -*лѣѣши* (**сѣѣлати**)
schicken;

посѣѣлати (**посѣѣлати**) hin-
schicken.

сѣѣ *мсч. соhn*.

сѣѣпати, -*пѣѣ*, -*пѣѣши* streuen;
расѣѣпати zerstreuen, aus-
streuen.

сѣѣ, **сѣ**, **се** *pron. dieser*.

сѣѣ *adv. hier*.

сѣѣро, **сѣѣро**, **сѣѣро** *нтр.*
silber.

сѣѣрѣнии *мсч. (сѣѣрѣнии)* sil-
bermünze, silberling.

сѣѣрѣнии *adj. (сѣѣро)* sil-
bern.

сѣѣ *adj. grau (vom haare)*.

сѣѣти, -*жѣѣ*, -*дѣѣши* (*с. сѣѣти*)
sitzen.

сѣѣ *adv. hierher*.

сѣѣ *нтр., gen. -мѣѣ*, (vgl. **сѣѣ**
ти) same.

сѣѣти, **сѣѣѣ**, **сѣѣши** (vgl. **сѣѣ**
ти) sich setzen;

исѣѣти sich setzen in —,
auf —;

исѣѣти sich vorher setzen.

сѣѣти, **сѣѣѣ**, **сѣѣши** säen;

исѣѣти einsäen.

сѣѣ *acc. pron. refl., mit dem ver-*
bum verbunden das reflexivum
(medium) u. passivum aus-
drückend.

сѣѣ *fem. σαββατον, sabbat,*
samstag.

сѣѣ, *gen. -дѣѣ, мсч. richter*.

сѣѣти, -*жѣѣ*, -*дѣѣши* (**сѣѣ**) *с.*
dat. obj. richten; исѣѣти
сѣѣти gerecht richten;
осѣѣти verurtheilen.

сѣѣи *нтр. (сѣѣ) ort des ge-*
richts, richterstuhl.

сѣѣ *adv. von hier; отъ сѣѣ*
von hier weg.

сѣѣ *мсч. gericht, urtheil*.

сѣѣ-по-сѣѣ *мсч. (сѣѣ- § 23, анм.)*
widersacher, feind.

сѣѣ-сѣѣ *мсч. (§ 23, анм.; сѣѣ*
ти) nachbar.

сѣѣ *мсч. σουδαριον, schweiss-*
tuch.

T.

ТАЙНЫ adj. (vgl. **ТАН** adv. heimlich; **ТАМЪ**, **ТАМЪ**, **ТАМЪ** verheimlichen) heimlich, geheim; **НА ТАЙНЪ** heimlich, im verborgenen.

ТАКО adv. so; **ТАКО МН** mit folgendem accus. schwurformel „bei dem u. s. w.“; **ТАКО МН БЫЛЪЦЪ ЦЕСАРЪ**, **МНО** u. s. f. p. 98, bei der krone des kaisers (**МНО** leitet nur den abhängigen satz ein), wenn du ein stück fallen lässt und es fällt zur erde, so wisse, dass wir dann sicher wissen, dass u. s. w.

ТАКОЖЕ pron. adj. (**ТАМЪ**) solcher, talis.

ТАКО-ЖЕ adv. auf die selbe weise, ebenso.

ТАМЪ pron. adj. so beschaffen, solcher, talis.

ТАМО adv. dorthin.

ТАРСЕННИ msc. Tarsensis, aus Tarsus.

ТАРСЪ msc. Tarsus.

ТАТЬ msc., gen. -**ТН**, dieb.

ТАУЕ adv. darauf, dann.

ТАМЪ, **ТАМЪ**, **ТАМЪ** schmelzen (intrans.), zergehen; **РАСТАМЪ** zerschmelzen (intrans.)

ТЕАРЪ fem. (vgl. **ТЕОРЪ**) geschöpf.

ТЕОНЪ, **ТЕОНЪ**, **ТЕОНЪ** pron. poss. II. pers. dein.

ТЕОРЪ, -**РЪ**, -**РЪ** thun, machen (facere);

ЗАТЕОРЪ zumachen, schliessen, einschliessen;

СЪТЕОРЪ vrb. perf. (conficere) vollenden, machen, schaffen; **Matth. 27, 22** mit dem dat. u. acc., **Ostr. ev.** ebenda mit doppeltem acc.; oft futurum, z. b. **Matth. 26, 18**, **Joh. 14, 12**; **СЪТЕОРЪ** **СЪТЕОРЪ** **συμβουλεύεσθαι**, beschliessen; auch im sinne von fingere, **πλάττειν**, daher **СЪТЕОРЪ** fictus, erdichtet p. 107.

ТЕРЪДЪ, -**ДЪ**, -**ДЪ** (**ТЕРЪДЪ**) fest machen, befestigen;

ОУТЕРЪДЪ befestigen, sichern, versichern.

ТЕРЪДОСТЬ fem. (**ТЕРЪДЪ**) festigkeit, sicherheit.

ТЕРЪДЪ adj. fest, sicher.

ТЕРЪДЪ adv. zu **ТЕРЪДЪ**.

ТЕЛЪЦЪ msc. männliches kalb, stierkalb.

ТЕУЕННЪ ntr. (sbst. vrb. zu **ТЕУЪ**, **ТЕУЪ**) lauf, laufbahn.

ТЕУЪ, **ТЕУЪ**, **ТЕУЪ** laufen, fliessen;

НСТЕУЪ herausfliessen; **НСТЕУЪ** **Joh. 7, 38** fut.

ТЕУЕРНЪ fem. **Τιβεριάς**, -**άδος**.

ТЕУЕРНЪ adj. **της Τιβεριάδος**.

ΤΙΤΛΟ ntr., gen. u. plur. **ΤΙΤΛΑ**, **τίτλος**, titulus, inschrift.

ТО (ntr. von **ТЪ**) conj., adv. so,

also, dann, ferner; leitet den nachsatz ein wie deutsches „so“, meist in conditional-sätzen; nach einem relativsatze p. 95.

ТОГДА, ТЪГДА adv. damals, dann.

ТОЛИ adv. (corr. **МОЛИ**) dann; **ОТЪ ТОЛИ** von der zeit an, von da an.

ТОЛИКЪ pron. adj. so gross, tantus.

ТОЛЪ adv. (corr. **МОЛЪ**) so sehr, tantum, adeo.

ТОЛЪ adv., **ОТЪ ТОЛЪ** von da an (ἀπὸ τότε); **ДО ТОЛЪ** bis dahin, bis zu dem grade.

ТОПНУТИ, -ПАКЪ, -НИШИ eintauchen; **НСТОПНУТИ СЯ** versinken, schiffbruch leiden;

ПОТОПНУТИ eintauchen.

ТОПНУТИ, -ПАКЪ, -НИШИ erhitzen, glühen (trans.);

РАСТОПНУТИ zerschmelzen, schmelzen (trans.).

ТОУМЛО ntr. (**ТОУНТИ**) kelter.

ТОУНТИ, -УЖЪ, -УНИШИ (caus. zu **ТЕЖЪ, ТЕШТИ**; eig. laufen machen) treiben; fliessen lassen, ausgiessen;

РАСТОУНТИ zerstreuen, verschwenden.

ТРАВА fem. gras.

ТРЕПЕЗА fem. gr. τράπεζα, tisch.

ТРЕПЕТЪ msc. das zittern (vgl.

ТРЕПАТИ, -ПЕШЪ, -ПЕШТЕШИ zittern).

ТРЕТИЙ num. ord. dritter; **ТРЕТИЕ** ntr. zum dritten male; **ТРЕТИЕ** das dritte mal.

ТРИЕ, ТРИ num. drei; **ТРИ** на де-

САТЕ dreizehn; **ТРИ** десате dreissig.

ТРОИЦА fem. (**ТРИ**) dreiheit, τριάς, trinitas, dreieinigkeit; **ТРОИЦЕ** zum dritten male (vgl. **КЪТОРИЦА**).

ТРОУДИТИ, -ЖАЖЪ, -ДИШИ (ТРОУДЪ) plagen; — **СЯ** sich plagen, sich mühen, leiden, ermüden; **ТРОУЖДЪ СЯ ОУЪ НЪТИ** ermüdet vom wege Joh. 4, 6.

ТРОУДЪ msc. mühe, arbeit.

ТРОУЖДАТИ, -ЖАЖЪ, -ЖАДИШИ (ТРОУДИТИ) plagen, belästigen; — **СЯ** sich bemühen, mit **О** + loc. — um etwas.

ТРОУНЪ msc. rumpf, körper, leichnam.

ТРЪГНЪТИ (ТРЪГНЪТИ), -НЪ, -НЕНИ reissen;

ПРОТРЪГНЪТИ durchreissen, zerreißen.

ТРЪЖЪНИКЪ msc. geldwechsler (eig. händler, marktverkäufer, **ТРЪГЪ** markt, davon adj. **ТРЪЖЪНЪ**).

ТРЪЗАТИ (ТРЪЗАТИ), -ЖАЖЪ, -ЖАДИШИ (ТРЪГНЪТИ, ТРЪГЪ) an etwas reissen, raufen;

РАСТРЪЗАТИ zerreißen.

ТРЪНИЕ ntr. coll., plur. zu **ТРЪНЪ** dorn.

ТРЪНЪНЪ adj. (**ТРЪНЪ** dorn) aus dornen bestehend, dornen.

ТРЪПНИЕ ntr. (**ТРЪПАТИ**) das erdulden, ertragen, die geduld.

ТРЪПАТИ, -ПАКЪ, -НИШИ dulden, leiden;

СКЪРЪПАТИ erdulden, aushalten.

ТРИСТАТЪ msc. τριστάτης.

трьстѣ ntr. coll., plur. zu **трьсть**
fem. rohr. arundo.

Трѣсть fem. rohr, arundo.

ТРЪЗЕНТИ, -БЛЪЖ, -БНШИ reinigen;
ОТРЪЗЕНТИ dass.

ТРЕБАВАТИ, -БОУЪ, -БОУЮЩИ (ТРЕБА
bedürfniss, *χρεα*) c. gen. be-
dürfen; mit **ОТЪ** + gen. fordern
von —.

ТРАСТИ, ТРАЖ, -СЕМШ schütteln;
ИСТРАСТИ herausschütteln, fal-
len lassen:

ПОТРАСТИ erschüttern; **ЗЕМЛЯ**
ПОТРАСЕ SA die erde bebte.

ТРАСЬ msc. (ТРАС-Ж, ТРАСТН) erschütterung, erdbeben.

FOR adv. dort.

ТЪ, ТА, ТО pron. der jener; **ТАКА**
p. 169 zusammenges. declin.;
ТАМЪ instr. deswegen (vgl.
НМЫЯ unter **Н**).

ТЪГДА С. ТОГДА.

ТЪ-ЖДЕ pron. derselbe, idem.

ТЪКНАТИ, -НА, -НАМИ stechen,
stecken, mit einer spitze
stossen;

НОУЛНХТН СХ anstossen (in-trans.).

ТЯКЪМО adv. nur; **НЕ ТЯКЪМО** —
НЕ n nicht nur — sondern
auch; **НЕ ТЯКЪМОСЯ ТЯКЪМО**
МОЖЕ **ОПЫЛИТИ** braucht nur die
füsse (nicht als nur die füsse)
zu waschen Joh. 13, 10.

ТЪУМЪ adv. nur.

ТЪНТАТИ, -ТЪТЪ, -ТЪТИНИИ drängen;
— **СА** eilen.

ПОТЪЛЪТАТИ СА sich beeilen,
eilen, sich bestreben.

ТЫНТЬ adj. leer.

ты pron. II. pers. du.

ТЫСЯЧА fem. tausend.

ТЫСЯЧТЫННЪ тас. (**ТЫСЯЧТЫНЪ**
zu **ТЫСЯЧТА**, tausendster; vgl.
СЪТЪННЪ) χιλάρχος, befehls-
haber über tausend.

ТЫЛЫНЬ adj. (ТЫЛТИ) vergänglich.
lich.

**ТАЛЭТН, ТАЛЭК, ТАЛЭГЭНН (ТАЭТН,
ТАЭК, ТАЭГЭНН) vergehen, ver-
derben (intrans.).**

ТЪМА fem. finsterniss.

ТЫМЫННА fem. (**ТЫМЫНЪ**, adj. zu **ТЫМА**, finster) gefängniss.

ТЪМНИНУЙЪ adj. zu ТЪМНИЦА, Т.
СТРАЖЪ gefängnisswärter.

**ҮРЭҮН (ҮРЭҮН, ҮРЭҮН, ҮРЭҮН),
ҮРЭ (ҮРЭ), ҮРЭҮН (ҮРЭҮН)
reiben;**

ОУЪРЪТИ (= ОУЪ-Т.) abreiben,
abtrocknen;

ΠΡΕΤΕΡΗΤΗ (3. pl. aor. **ΠΡΕ-
ΤΕΙΝΑ**, -**ΤΕΙΝΑ**) durchsägen;
ΣΥΤΕΡΕΤΗ zerreiben (συν-τερε-
ιν), zertrümmern.

ТЪСТЪ msc., gen. -**СТЪ**, schwieger-
vater.

TEMATN, -**MAK**, -**MAICHEN** laufen,
fliessen (cursitare; **TEKZ**, **YEMATN**);
NETMATN (**NETYEMATN**) ausfliessen,
ausquellen.

тѣло ntr., gen. -тѣсѣ u. -тѣа, leib,
körper, leichnam.

TRUCK msc. kelter.

TRÄNEN ntr. (subst. vrb. zu TRÄN-
EN) trost.

**TENTH, -第十, -第十回 beruhigen,
trösten;**

1

оуѣаснѣти сѧ **в.** **ѣаснѣти.**

оуѣе (**с.** **оу**) **adv.** schon; **не** —

оуѣе, оуѣе не nicht mehr; im nachsatz nach **аште**: **да аште не бы ни единого же прона-зѣста, то оуѣе ѣста шѣ,** wenn nun kein betrug war, so ist er also offenbar auferstan- den.

оуѣратн **в.** **ѣратн.**

оуѣазаннѣ **ntr.** (sbst. vrb. zu **оу-казати** aufweisen, demonstrare, beweisen) **бевѣс**; **оуѣ. нѣснрѣ-сьномѣ** der beweis für die auf- erstehung.

оуѣарѣти, -рѣѣ, -рѣѣши (**оуѣо-рѣти**) schmähen, verachten.

оуѣлонити **в.** **клонити.**

оуѣкорити **в.** **корити.**

оуѣкорнѣ **adj.** schmäählich, schimpf- lich (**оуѣкорѣ** schimpf, vgl. **оу-корити**).

оуѣкорѣнѣ **в.** **корити.**

оуѣкрѣсити **в.** **крѣсити.**

оуѣкрѣсти **в.** **крѣсти.**

оуѣкроѣ **msc.** binde.

оуѣкроуѣ **msc.** (**кроуѣ** brocken) bruchstück, brocken.

оуѣкрѣпити **в.** **крѣпити.**

оуѣнрѣати, -рѣѣ, -рѣѣши (**оуѣм-рѣти**) hinsterven.

оуѣмѣзѣати **в.** **мѣзѣати.**

оуѣмоѣити **в.** **моѣити.**

оуѣморити **в.** **морити.**

оуѣмрѣтѣнѣ **ntr.** (**оуѣмрѣти**; **мрѣ-тѣ**) **tod.**

оуѣмѣ **msc.** verstand, sinn, ein- sicht.

оуѣмѣѣлѣннѣ **fem.** (**оуѣмѣѣти**) waschbecken.

оуѣмѣѣти, -ѣѣѣ, -ѣѣѣши (**оуѣмѣѣти**) abwaschen.

оуѣмѣѣити **в.** **мѣѣити.**

оуѣмѣѣти **в.** **мѣѣти.**

оуѣмѣрѣти **в.** **мѣрѣти.**

оуѣмѣ, best. оуѣмнѣ, оуѣмнѣши, оуѣмѣ **adj. comp.** besser; **оуѣмѣ** **ntr. adv.**

оуѣмнѣити **в.** **мнѣити.**

оуѣмнѣтѣнѣ **ntr.** (sbst. vrb. zu **оуѣмнѣти** сѧ sich betrinken) trunken- heit.

оуѣмнѣити, -тѣѣ, -тѣѣши (vgl. **мнѣити**) mästern.

оуѣподѣѣити **в.** **подѣѣити.**

оуѣпѣѣити **в.** **пѣѣити.**

оуѣрѣѣити **в.** **рѣѣити.**

оуѣсѣѣити **в.** **сѣѣити.**

оуѣснѣти **в.** **снѣти.**

оуѣснѣѣ **msc.** nutzen, frommen.

оуѣсрѣѣнѣ **ntr.** eifer.

оуѣсрѣѣнѣ **adj.** (**оуѣсрѣѣнѣ**) eifrig; getrost.

оуѣста **ntr. plur.** mund.

оуѣстѣѣити **в.** **стѣѣити.**

оуѣстѣѣѣннѣ, älter -ѣѣѣннѣ, ntr. (sbst. vrb. zu **оуѣстѣѣити**) fest- stellung, begründung.

оуѣстрѣѣити, -ѣѣѣ, -ѣѣѣши (**оу-стрѣѣити** erschrecken, terrere; **стрѣѣѣ**) erschrecken, terrere; — сѧ erschreckt sein, sich fürchten.

оуѣстыѣѣити сѧ **в.** **стыѣѣити** сѧ.

оуѣсѣѣити, -ѣѣ, -ѣѣши entschlafen, einschlafen; **оуѣсѣѣ** **3. sg. aor.** (vgl. **сѣѣ-ати**).

оуѣнение ntr. (sbst. vrb. zum vor.) das entschlafen, κοιμησις.

оутербднн s. **тербднн**.

оутрнн ntr. (**оутро**) der frühe morgen; **на оутрнн** am nächsten morgen,

оутро ntr. der morgen; **за оутра** am nächsten morgen (morgen adv.).

оутрнн adj. (**оутро**) morgenlich; **къ оутрнн** (**даль**) am andern morgen, morgen adv.

оутрнати, -ннѣ, -ннѣши (**оутрннн**) trösten.

оутрннн s. **трнннн**.

оу-тати, -тнѣ, -тнѣши erschlagen; **оутнѣ** Ex. 15, 9 fut.

оуко ntr., gen. **оукоесе**, dual. **оуки**, ohr.

оуениннѣ msc. (**оуениѣ**, **оуенин**) schüler, jünger.

оуенинн ntr. (sbst. vrb. zu **оуенин**) belehrung, lehre.

оуинтелѣ msc. (**оуинтин**) lehrer.

оуинтелѣсѣ adj. poss. zu **оуинтелѣ**, des lehrers.

оуинти, -ѣ, -ѣши lehren (eig. angewöhnen; **ѣки-нѣти** gewohnt werden, sich gewöhnen); —**са** gelehrt werden, lernen;

наоуинти mit acc. der sache, dat. der pers. belehren; **на-оуинѣ** Joh. 14, 26 fut.

оуки s. **оуко**.

Ф.

фараонѣ adj. poss. zu **фараонѣ**, des Pharaon.

фарисей msc. **φαρισαῖος**.

филппѣ msc. **Φίλιππος**.

филлнннѣ msc. (?) Philistäa.

фѣннѣ msc. **φοίνιξ**, palme.

Х.

хѣла fem. lob, dank; **хѣлаѣ** **ѣз-днн** dank sagen, danken.

хѣлаати, -ннѣ, -ннѣши (**хѣла**) loben.

хланида fem. **χλαμῖς**, -μῖδος.

хлѣѣ msc. brod.

ходнн, -нѣ, -ннѣши (dur.; w. **сад**, vgl. **нѣх-ѣ**) gehen; mit **по**+loc. folgen;

ѣсходнн hinaufgehen, hinaufsteigen;

ѣсходнн eingehen; **ѣсходнн** и **нсх** ein und ausgehen;

нзѣсходнн, **нсходнн** hinausgehen;

находнн accedere; eintreten;

приходнн hingehen, herkommen;

проходнн durchgehen, durchwandern;

прѣходити hinübergehen (transire), vergehen;

сѣходити hinabgehen, herabkommen.

хотѣти [хѣтѣти], -штѣ, -штѣши wollen; wie griech. μέλλειν z. b. **ни тѣ хотѣхъ нмѣ еръна быти** p. 107, u. mehrmals p. 106; c. dat. lust haben an —; partic. **хотѣ** έχων mit willen, **нехотѣ** nicht wollend, gegen den eigenen willen, ungern;

вѣсхотѣти vrb. perf. den wunsch fassen; futur. z. b. p. 95 **аште не тѣ самѣ вѣсхотѣши** wenn du nicht selber wollen wirst.

храмина fem. haus.

храинити, -ишъ, -иши bewahren, aufbewahren; — **храниши** gebote halten; **храини** p. 102 fut.;

сѣхраниши bewahren, erhalten;

сѣхрани Joh. 12, 25 fut.

христосовъ adj. poss. zu **христосъ**, Christi.

христосъ, **христъ** msc. **χριστός**, Christus.

хромъ adj. lahm.

хордъ adj. arm, niedrig, gering, schlecht.

хоржда, best. **хоржди**, **хорждаши**, **хоржде** comp. zu **хордъ**.

хорла fem. lästerung, βλασφημία.

хорлани, -лихъ, -лиши (**хорла**) ver-spotten, lästern, βλασφημεῖν.

хлзина fem. (**хлизъ** haus) häuschen, zelle.

хытити, -штѣ, -штѣши greifen, rauben;

вѣсхытити entreißen, rauben, ἀναρπάζειν;

расхытити rauben (diripere).

хытросъ fem. (**хытръ** geschickt) geschicklichkeit, kunst.

Ц.

цесарь u. ableitungen s. **цѣсарь** u. s. w.

црькынь adj. zu **црькы**, zum tempel gehörig; **опона црькынь** der tempelvorhang.

црькы fem., gen. -кые, tempel, kirche.

црно-ризыцъ, **црно-р.** msc. (**црькы**, **црькы** schwarz; **риза**; einer, der schwarzes gewand trägt) mönch.

цѣ conj. und; **цѣ и хѣ** τοι p. 106.

Цескиен, Handb. d. altbulgar. sprache.

цѣлити, -лихъ, -лиши (**цѣлѣ**) heilen;

исцѣлити ausheilen, heilen.

цѣловати, -ловѣ, -ловѣши küssen.

цѣлѣ adj. heil, gesund, integer.

цѣна fem. preis (für etwas).

цѣнити, -ишъ, -иши (**цѣна**) schätzen.

цѣптити, -пишъ, -пиши spalten;

расцѣптити auseinander-, zer-spalten.

цѣсарь msc. gr. **καῖσαρ**, könig, fürst.

цѣсарь adj. poss. zu **цѣсарь**, kaiserlich, königlich, fürstlich.
цѣсарьстѣннѣ ntr. (**цѣсарьство**) reich.
цѣсарьство ntr. (**цѣсарь**) reich.
цѣсарьствовати, -рюжъ, -рюжѣши βασιλεῖν, könig sein, herrschen.

цѣсарьскъ adj. poss. zu **цѣсарь**, des königs, königlich.
цѣстѣти, **цѣстѣжъ**, **цѣстѣннѣ** reinigen (schaben?);
оцѣстѣти abschaben, glätten, reinigen.

У.

уасъ msc. stunde, zeit.
уаша fem. becher.
уахѣти, **уахъ**, **уахѣши** hoffen, erwarten (с. gen. oder acc.)
уестерѣдѣнскѣмъ adj. (**уестерѣ-тъ** vierter; **дѣнь**) viertägig.
уетѣриѣ, **уетѣри**, **уетѣре** num. vier; у. **десѣте** vierzig; у. **дѣ** и **шестѣ** sechs und vierzig.
уешоуѣ fem. schuppe.
уинѣти, -нѣжъ, -нѣннѣ (vgl. **уинѣ** ordnung) ordnen, componere, formare, facere;
вѣуинѣти einordnen.
уинѣ msc. ordnung, rang, stand;
рѣбѣскѣ уинѣ sklavenstand.
уисло ntr. (**уѣтъжъ**, **уисѣти**) zahl;
уислѣмъ **ѣмо** **патѣ** **уѣсѣмѣти** an zahl ungefähr fünf tausend Joh. 6, 10.
уисѣти, **уѣтъжъ**, **уѣтѣши** zählen, achten, ehren, verehren; lesen;
поуисѣти vrb. perf.; **поуѣтѣтъ** τιμήσει Joh. 12, 26.
уисѣтъ adj. rein.
улюбѣно-любѣмъ adv. (zu **улюбѣно-любѣмъ** menschen-liebend) aus menschenliebe.

улюбѣно-оуѣннѣца msc. menschenmörder.
улюбѣмъ msc. mensch.
улюбѣтъскѣ adj. (**улюбѣтъ**) menschlich, menschen-; **сѣмѣ** **улюбѣтъскѣ** (-**уѣскѣмъ**) des menschen sohn; **ѣсѣ** **сѣмѣ** **улюбѣтъскѣ** alle menschenkinder.
урѣбѣтъ, **урѣбѣмъ** adj. rot, scharlach.
урѣмѣмъ adj. rot.
урѣпатѣ, -пѣжъ, -пѣннѣ und -пѣжъ, -пѣннѣ (vgl. **по-урѣти**) schöpfen;
поурѣпатѣ dass.
урѣво ntr., gen. -ѣа und -ѣесе, bauch.
уоуѣство ntr. empfindung (**уоуѣти**, **уоуѣжъ** empfinden).
уоуѣдѣти, -жѣжъ, -дѣннѣ **сѣ** (**уоуѣдо**) с. dat. sich wundern.
уоуѣдо, **уѣдо** ntr., gen. -ѣесе, wunder.
уоуѣдѣмъ adj. (**уоуѣдо**) wunderbar.
уѣстъ fem. (**уѣтъжъ**, **уисѣти**) ehre.
уѣстъмъ adj. (**уѣстъ**) ehrwürdig; ehrlich.
уѣ-то pron. inter. was; warum;
ни-уѣто-же nichts (flex. §. 66).
уѣтъжъ s. **уисѣти**.

УАДО ntr. kind.

УАДЬЧЕ ntr., demin. zu УАДО, kindlein.

УАСТЬ adj. häufig; ntr. УАСТО adv. oft.

УАСТЬ fem. theil, antheil.

УАТН, УАМЖ, УАМШН (nur in compos.);

НАУАТН anfangen.

Ш.

ШЕСТЬ num. ord. sechster.

ШЕСТЬ num. sechs.

ШНПЛУАНЬ adj. (ШНПЪНЬ rose) rosaceus; ЖЪЗАНЬ ШНПЛУАМО rosenzweige, gerten von rosensträuchen.

ШТЕДРОТА fem. (ШТЕДРЪ barm-

herzig, mild, freigebig) erbarmen.

ШТОУЖДЬ adj. (СТОУЖДЬ) fremd; — ОТЬ ННХЪ p. 96 ihnen fremd.

ШТАДЪТН, -ЖДЪ, -ДНШН schonen; ПОШТАДЪТН dass.; verschonen.

ШЪДЪ, ШЪЛЪ s. НТН.

Ъ.

ЪД-, ЪД-, nur praes. u. imperf.:

ЪДЪ, ЪДЖ; ЪДЪХЪ, fahren (intrans., vehi) perfectiv, das durativ ist ЪЗДНТН (ЪЗДНТН), ЪЖДЪ, ЪЗДНШН u. ЪХАТН (ЪХАТН), -ХНЪ, -ХНШН.

ЪСТН, ЪМЪ, ЪСН (ЪСТН, ЪМЪ, ЪСН; § 89) essen;

НЪЗЪСТН ausessen, verzehren;

ПОЪСТН verzehren; ПОМЪСТЬ Exod. 15, 7 3. sg. aor.;

СЪ-Н-ЪСТН comedere, verzehren;

СЪМЪСТЬ Joh. 6, 51 fut., er wird essen; СЪМЪСТЬ Joh. 2, 17 3. sg. aor.

Ю.

ЮНЪ adj. jung.

ЮНЬЦЬ msc. (ЮНЪ) stier.

Я.

ЯЕНТН, -ЕАНЪ, -ЕНШН (vgl. ЯЕНЪ) zeigen; — СЯ sich zeigen, erscheinen (φαίνεσθαι), sich offenbaren; ЯЕАНЪ СЯ Joh. 14, 21 fut. ЯЕАНТН, -ЕААНЪ, -ЕАЕНШН (ЯЕНТН) zeigen.

ЯЕНЪ adv. klar, deutlich, offenbar; ЯЕНЪ ТЕОРНТН offenbar machen, verraten.

ЯД- s. ЯД.

ЯЗЪА fem. wunde.

ЯМО (vgl. ЯНЪ) conj. wie, als; ѿс

in der bedeutung damit, weil, denn; *ὥστε* so dass, c. dat. + inf. Matth. 26, 14; nach verbis dicendi = gr. *ὅτι*, *ἡ ἀπολογία ἐκείνη*, *ἐκείνο* u. s. w., oft zur einföhrung directer rede gebraucht wie *ὅτι*; *ἐκείνο* да damit; да *ἐκείно* als Joh. 18, 6; bei zahlangaben: ungefähr, *ἑκατὼν ἐκείνων* *ἐκείνο* *δεκάτων*; *ἐκείνο* и *сѣто* ὡς εἰ *ἐκατόν*.

ἐκείνο-же part. relat. wie; ὡς, *καθὰ*, und wie dieses auch den grund ausdrückend; zuweilen = ὡς

in der bedeutung von *ὅτι*; = *ὥστε* so dass, c. dat. + inf. p. 104, c. indic. *ἐκείνο-же* *ἐπέδειξαν* so dass sie wussten.

ἐκεῖ pron. adj. wie beschaffen, qualis (correl. *ταύτη*); *ἐκεῖ-же* Joh. 5, 4 qualiscunque.

ἐκεῖ fem. grube.

ἐκείно part. relat. wohin; *ἐκείно-же* dass.

ἐκείνη fem. (*ἐκείνη* heftig, streng) heftigkeit, eifer, zorn.

ἐκεῖ s. *ἐκεῖ*.

ἐ.

ἐκείνη-ἐκείνη ntr. *εὐαγγέλιον*, evangelium.

ἐκείνη part. relat. wann, als (demonstr. *τόгда*); *ἐκείνη-же* dass.

ἐκείνη part. interr. etwa, bei fragen, auf die nein erwartet wird, num. μή; *ἐκείνη* *αὐτὴ* *ἐκείνη* Matth. 26, 20 μήτι ἐγὼ εἶμι; *ἐκείνη* *ἐκείνη* damit nicht irgendwie, damit nicht etwa.

ἐκείνη-ἐκείνη adj. (*ἐκείνη*) *μονογενής*, eingeboren.

ἐκείνη adj. (instr. fem. sg. von *ἐκείνη*) einmal, auf einmal.

ἐκείνη num. (pron. flex.) ein; allein, einzig; indef. irgend ein, ein gewisser; *οὐκ ἐκείνη* kein; *ἐκείνη* die einen — *δύο* *ἐκείνη* die andern; *πο* *ἐκείνη* einzeln, im einzelnen; *ἐκείνη* *ἐκείνη* elf.

ἐκείνη adj. edomitisch.

ἐκείνη adv. wann, als (quando), da

(quando, quoniam); *ἐκείνη-же* dass.; *ἐκείνη* *ἐκείνη-же* von wann an, seit; *ἐκείνη* *ἐκείνη* *ἐκείνη* von dem tage an, an welchem u. s. w.; *ἐκείνη*, *ἐκείνη* *ἐκείνη* dass.

ἐκείνη pron. adj. rel. quantus; *ἐκείνη* quantum; *ἐκείνη* *ἐκείνη* quantum mali, wie viel böses.

ἐκείνη, *ἐκείνη* adj. zu *ἐκείνη* = *ἐλαιών* olivenhain; *ἐκείνη* *ἐκείνη* ölberg.

ἐκείνη, *ἐκείνη* adv. conj. so viel, in so fern, weil.

ἐκείνη s. *ἐκείνη*.

ἐκείνη adv. halb; *ἐκείνη* *ἐκείνη* halb todt.

ἐκείνη s. *ἐκείνη*.

ἐκείνη msc. Hiersolyma, Jerusalem.

ἐκείνη pron. adj. (alter) einer, ein gewisser; *ἐκείνη* einige.

ἐκείνη adv. noch.

Ж.

ЖГЪ msc. ecke, winkel.

ЖЕ ntr. (vgl. **КАЗ-АТИ**) strick.

ЖЕННА msc. verwandter.

ЖЪ fem. (vgl. **ЖЕ**) band, fessel.

ЖРОДИКЪ adj. thöricht (**ЖРОДЪ** thor;
russ. уродъ missgeburt).

ЖТРОБА fem. (vgl. **ЖТЪ** innen) ein-
geweide, leib, mutterleib.

ΙΑ.

ИЗЪИ msc. zunge, sprache, volk;
ИЗЪИ besonders ἔθνη (die
fremden völker), heiden.

ИТИ, **ИМЪ** (= **ЈМЪ**), **ИМСНИ** fassen,
nehmen; **ИТЪ** **ИТИ** glauben;

ИТЪ **ИМСИ** Matth. 27, 42 fut.;

ИЗЪАТИ, **ИЗЪИМЪ** aufnehmen,
ansich nehmen, wegnehmen;

ИЗЪИМЪТИ Joh. 11, 48 fut.;

ИЗЪАТИ, **ИЗЪИМЪ** herausnehmen;

ОБЪИТИ, **ОБЪАТИ**, **ОБЪИМЪ** um-
fassen (amplecti), aufneh-
men;

ПОДЪИТИ, **ПОДЪИМЪ** ὑποδέχε-
σθαι, übernehmen, sich einer
sache unterziehen, etwas er-
leiden;

НОИТИ, **НОИМЪ** παραλαμβάνειν,
zu sich nehmen, mitnehmen;
НОИМЪ Joh. 14, 3 fut.;

ПРИИТИ, **ПРИИМЪ** hinnehmen,
erfassen, bekommen; zu sich
nehmen (**ПРИИМО**); aufneh-
men; leiden; **ПРИИМЪТИ** Joh.
16, 15 fut., u. öfter so;

ПРИИТИ, **ПРИИМЪ** ergreifen.

ИУИМЕНЪИ adj. (**ИУИМЪ** msc., gen.
-мене, gerste) aus gerste be-
stehend, gersten-.

ИУИМЕНЪИ, **-ИИИИ** adj. aus
gerste bestehend, gersten- (vgl.
ИУИ dass., und das vorige).

ΙΖ.

ИДОУ adv. relat. woher (relat.),
ИДОУ-ЖЕ dass.; **ИДОУЖЕ** **ИЛАСИ**
САТЬ p. 102 so weit die haare

gehen (eig. von da an, wo die
haare sind).

